

การศึกษาระยะยาวของการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว อำเภออัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม

A LONGITUDINAL STUDY OF LIFE ADJUSTMENT OF TOURIST BOAT
ENTREPRENEURS IN AMPHAWA DISTRICT, SAMUTSONGKHRAM PROVINCE

ชภัทร ช่างอรุณ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2568

การศึกษาระยะยาวของการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว อำเภออัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

A LONGITUDINAL STUDY OF LIFE ADJUSTMENT OF TOURIST BOAT
ENTREPRENEURS IN AMPHAWA DISTRICT, SAMUTSONGKHRAM PROVINCE

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY
(Social Management)

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2025

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาระยะยาวของการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว อำเภออัมพวา จังหวัด

สมุทรสงคราม

ของ

ชภัทร ช่างอรุณ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ มาประณีต)

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

..... ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิชกานต์ สุญสินัย)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ)

ชื่อเรื่อง	การศึกษาระยะยาวของการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ผู้วิจัย	ชภัทร ช่างอรุณ
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2568
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. หทัยรัตน์ มาประณีต
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์

การศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาระยะยาวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงก่อน ช่วงระหว่างเกิด และช่วงหลังเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย สำหรับงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ คือ ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว ที่อาศัยอยู่ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 30 คน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบแก่นสาระตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ประการที่ 1 ในช่วงก่อนCOVID-19 ระบาด ผู้ประกอบการเรือมีรายได้สูงและมีชีวิตที่มั่นคง โดยความสำเร็จนี้เกิดจากการประกอบอาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม ประเพณี และชุมชน โดยมีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งเป็นกลไกหลักในการประกอบอาชีพ ประการที่ 2 ช่วงวิกฤต COVID-19 ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม อย่างรุนแรงเนื่องจากการท่องเที่ยวหยุดชะงัก ทำให้ผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด โดยใช้กลยุทธ์ที่หลากหลาย ได้แก่ การลดรายจ่าย การพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่น และการใช้ "ทุนทางสังคม" ที่มีอยู่เดิมเป็นเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประการที่ 3 หลังวิกฤต COVID-19 ระบาด มีการฟื้นฟูเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของอาชีพด้วยการยกระดับการประกอบอาชีพ โดยนำบทเรียนที่ได้จากวิกฤตการณ์มาปรับใช้ โดยมีการพัฒนารูปแบบการบริการใหม่ ๆ เช่น ทัวร์ชุมชน นอกจากนี้ยังมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้อย่างจริงจังรวมถึงการสร้างมาตรฐานความปลอดภัยและสุขอนามัยให้เป็นจุดแข็ง และมีการบริหารจัดการการเงินอย่างมีวินัยเพื่อกระจายความเสี่ยง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางการดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในอนาคต จึงมีการนำเสนอ "แนวทาง BRF" เป็นแนวทางการทางการดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในอนาคต ซึ่งประกอบไปด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ B (Business) การพัฒนาธุรกิจให้ทันสมัยและมีคุณภาพ R (Resource & Community) การจัดการทรัพยากรและความร่วมมือในชุมชนให้เข้มแข็งและ F (Financial Management) การบริหารการเงิน โดยมุ่งเน้นสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้ประกอบการเรือสามารถรับมือกับวิกฤตการณ์ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนข้อเสนอแนะการวิจัย จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าการพัฒนาเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการเรือ ได้แก่ การส่งเสริมให้ภาครัฐมีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการเรือ และพัฒนาทักษะต่างๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ทักษะการซ่อมเรือ เป็นต้น

คำสำคัญ : ผู้ประกอบการเรือชุมชนอัมพวา การปรับตัวในการดำเนินชีวิต วิกฤตการณ์ COVID-19

Title	A LONGITUDINAL STUDY OF LIFE ADJUSTMENT OF TOURIST BOAT ENTREPRENEURS IN AMPHAWA DISTRICT, SAMUTSONGKHRAM PROVINCE
Author	CHAPAT CHUANGAROON
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2025
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Hathairat Marpraneet
Co Advisor	Associate Professor Dr. Cholvit Jearajit

This Research the study titled “A Longitudinal Study on the Livelihoods of Tourist Boat Operators in Amphawa District, Samut Songkhram Province” aimed to examine the livelihoods and adaptation strategies of tourist boat operators in Amphawa across three periods: before the COVID-19 pandemic, during the crisis, and in the post-pandemic phase. This qualitative research involved purposive sampling of 30 tourist boat operators residing in Amphawa District. Data were collected through in-depth interviews and analyzed thematically according to the study objectives. The findings revealed: (1) Prior to COVID-19, operators had stable livelihoods with high income, achieved through deep integration of their occupation with local culture, traditions, and strong community cooperation networks. (2) During the COVID-19 crisis, operators faced severe economic and mental health challenges due to the halt in tourism, prompting diverse survival strategies including cost reduction, reliance on local resources, and mobilizing existing social capital networks for mutual support. (3) Post-crisis, operators focused on sustainability by applying lessons learned, developing new service models such as community tours, incorporating digital technology, strengthening hygiene and safety standards as competitive advantages, and adopting disciplined financial management to diversify risk. (4) To prepare for future crises, the study proposed the “BRF Model” as a framework for prevention and sustainable development, consisting of three pillars: Business Development (modernization and quality enhancement), Resource & Community (strengthening resource management and community collaboration), and Financial Management (building financial discipline and risk diversification). The study recommends proactive strategies involving government, private sector, and operators to develop tourism quality—improving infrastructure, marketing skills, and technology access—and reactive strategies to prepare for crises, including building social safety nets, enhancing financial security skills, and fostering rapid adaptation and recovery capacity.

Keyword : Amphawa Community Boat Operator Lifestyle Adaptation COVID-19 Crisis

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความอนุเคราะห์ของท่าน ที่มีต่อการพัฒนางานวิจัย และในโอกาสนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.หทัยรัตน์ มาประณีต หัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์ ที่เมตตาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่สละเวลาชี้แนะแนวทาง แก่ผู้วิจัยตลอดเส้นทางการศึกษาและการทำวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม เป็นอย่างสูง ที่เมตตาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ในการพัฒนางานวิจัยฉบับนี้จนแล้วเสร็จ

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.ธรรณิกานต์ สุญสินัย รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ และ ผศ.ดร.เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ กรรมการบริหารหลักสูตร ที่ได้สละเวลามาเป็นคณะกรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับงานวิจัยให้ปริญญานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ภูมิ มูลศิลป์ คณบดีคณะสังคมศาสตร์ ที่เมตตาให้ความรู้คำแนะนำให้กับผู้วิจัย รวมถึงขอขอบคุณคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาให้ความรู้ และทีมงานคณะสังคมศาสตร์และบัณฑิตวิทยาลัย ที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนในการดำเนินการต่าง ๆ

ขอขอบคุณชาวอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ได้ให้ความร่วมมือและข้อมูลในการทำวิจัย ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ตลอดจนผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณยาย คุณแม่ และขอขอบคุณคนในครอบครัว คุณครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณที่ให้ความรู้ พร้อมทั้งกัลยาณมิตร ตลอดจนเพื่อนร่วมรุ่น หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม รุ่นที่ 1 ที่เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนต่อผู้วิจัย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีส่วนในการสร้างประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามต่อไป

ชภัทร ช่างอรุณ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญในการศึกษา.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2.....	6
ทบทวนวรรณกรรม	6
1. แนวคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิต	6
2. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิต	14
3. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง.....	23
4. ความรู้เกี่ยวกับโรค COVID-19	25
5. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรือบริการนักท่องเที่ยว	29

6. ชุมชนอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดมุกดาหาร	30
7. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำทั้งในประเทศและต่างประเทศ	37
8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	67
บทที่ 3.....	69
วิธีดำเนินการวิจัย	69
การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	69
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	70
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
การวิเคราะห์ข้อมูล	73
บทที่ 4.....	74
ผลการศึกษา.....	74
4.1 เพื่อศึกษาการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดมุกดาหาร ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย .	74
4.2 เพื่อศึกษาการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดมุกดาหาร ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย.....	87
4.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดมุกดาหาร ในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย.....	104
บทที่ 5.....	139
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	139
5.1 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์.....	139
5.2 อภิปรายผลวิจัยตามวัตถุประสงค์	149

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย	160
บรรณานุกรม	164
ประวัติผู้เขียน.....	170

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แนวคำถามในการสัมภาษณ์.....	70
ตาราง 2 ตารางสรุปวัตถุประสงค์ข้อ 4.1 เพื่อศึกษาการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการ นักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่ แพร่ระบาดในประเทศไทย.....	86
ตาราง 3 ตารางสรุปวัตถุประสงค์ข้อ 4.2 เพื่อศึกษาการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการ เรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย.....	103
ตาราง 4 ตารางสรุปวัตถุประสงค์ข้อ 4.3 เพื่อศึกษาการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการ เรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย.....	132
ตาราง 5 ตารางเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 และ ช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ของผู้ประกอบการเรือ บริการนักท่องเที่ยว ชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.....	133

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบที่ 1 สถิติการติดเชื้อ COVID-19 สะสมในประเทศไทย	25
ภาพประกอบที่ 2 สัดส่วนการติดเชื้อ COVID-19 ภูมิภาค	26
ภาพประกอบที่ 3 10 อันดับแรกของจังหวัดที่มีการติดเชื้อ COVID-19	27
ภาพประกอบที่ 4 จำนวนผู้ติดเชื้อโควิดในประเทศไทยรายใหม่และสะสม	27
ภาพประกอบที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม	34
ภาพประกอบที่ 6 กรอบแนวคิด.....	68
ภาพประกอบที่ 7 เสาหลัก แนวทางการดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในอนาคตของ BRF	124
ภาพประกอบที่ 8 แนวทาง "BRF"	128

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศไทย ที่มีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมความเป็นอยู่เฉพาะตัวที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวอัมพวา การมีวัฒนธรรมประเพณีที่มีความสัมพันธ์กับสายน้ำแม่กลอง ประกอบกับการมีอาชีพที่ได้รับจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษ วิถีชีวิตของคนชุมชนอัมพวา จะทำสวนเกษตรกรรม ได้แก่ สวนมะพร้าว สวนหมาก สวนพลู การอยู่อาศัยก็จะอยู่เป็นชุมชนทางด้านฝั่งตะวันตกเรื่อยมาจากปากคลอง ซึ่งมีบ้านเรือนอาศัยอยู่เป็นแพเป็นตึกแถวอยู่ติดตลิ่ง บ้างก็อยู่บ้านทรงไทย คนที่อยู่ห้องแถวริมน้ำก็มักจะประกอบอาชีพค้าขาย ด้านหน้าจะเป็นน้ำด้านหลังจะเป็นสวนไว้ปลูกผลไม้ ในปี 2512 – 2513 ก็มีเริ่มขยายชุมชนอัมพวาเป็นตลาดน้ำโดยมีพ่อค้าแม่ค้ามาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน โดยพ่อค้าแม่ค้าจะพายเรือมาขายสินค้าและการเปิดร้านค้าขายของให้นักท่องเที่ยว (จักรพันธ์ ขวัญมงคลและคณะ, 2560)

ในปัจจุบันชาวอัมพวาได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ในการประกอบอาชีพและสร้างธุรกิจ เช่น ธุรกิจโฮมสเตย์ ธุรกิจเรือนำเที่ยว ธุรกิจขายของที่ระลึก เป็นต้น ซึ่งทำให้เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ประกอบกับเมื่ออัมพวาได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว จึงเป็นที่สนใจของนักลงทุนชาวไทยเข้ามาลงทุนเพื่อดำเนินธุรกิจในอำเภออัมพวา กันมากมาย ถึงแม้ว่าเมื่อนักลงทุนมาลงทุนในอำเภออัมพวามากมายแต่ก็ไม่ได้ทำให้ประเพณี วิถีชีวิตของชาวอัมพวานั้นเปลี่ยนแปลงมากมาย ชาวบ้านยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีไว้อย่างเดิม ทำให้อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นอำเภอที่ได้รับความนิยมการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวและได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ชภัทร เศวตเลข, 2551) จนกระทั่งปี 2563 อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ในครั้งนี้

วิกฤตการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ที่ได้เริ่มระบาดในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงปลายปี 2562 ซึ่งวิกฤตการณ์นี้ได้มีการแพร่ระบาดกระจายไปทั่วทุกมุมโลก สถานการณ์การแพร่ระบาดในครั้งนี้สร้างความหวาดกลัวให้กับประชากรโลกเป็นอย่างมากและยังส่งผลกระทบต่อระบบสุขภาพในทุกประเทศทั่วโลก การระบาดครั้งนี้ยังผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของทุกประเทศทั่วโลกอีกด้วย ช่วงเดือนมกราคม 2563 ได้มีการระบาดครั้งใหญ่ที่มีความรุนแรง (Pandemic) กระจายไปในทุกพื้นที่อย่างรวดเร็วและการระบาดได้ทวีความ

รุนแรง จากสถิติพบว่ามีผู้ติดเชื้อมากขึ้นโดยมีผู้ติดเชื้อทั่วโลก จำนวน 180,425,289 คน หายปกติ จำนวน 118,295,312 คน มีผู้เสียชีวิตจำนวน 39,009,705 คน โดย 5 อันดับแรกของประเทศที่มีผู้ติดเชื้อสูงสุด ได้แก่ สหรัฐอเมริกา จำนวน 33,614,196 คน อินเดีย จำนวน 30,183,143 คน บราซิล จำนวน 18,322,760 คน ฝรั่งเศส จำนวน 5,828,266 คน ตุรกี จำนวน 5,398,878 คน ตามลำดับ ข้อมูลเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2564

ขณะที่ประเทศไทยได้มีการระบาดของโรค COVID-19 ตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม 2563 โดยกระทรวงสาธารณสุขประกาศพบผู้ติดเชื้อรายแรก ซึ่งเป็นหญิงชาวจีนวัย 61 ปี ที่เดินทางมาจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ถือเป็นผู้ติดเชื้อรายแรกที่ตรวจพบภายนอกประเทศจีน โดยประเทศไทยเริ่มประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักรเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2563 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 เนื่องจากการระบาดเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้น โดยจากสถิติพบว่าประชากรคนไทยมีผู้ติดเชื้อสะสม จำนวน 4,753,826 คน เสียชีวิตแล้ว จำนวน 34,500 คน ตามประกาศขององค์การอนามัยโลก เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2566

การระบาดครั้งนี้ทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบสาธารณสุขของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ทางด้านการแพทย์ได้ทำการวิจัยเพื่อหาแนวทางการป้องกันการระบาดของเชื้อ COVID-19 รวมถึงการหาทางผลิตยารักษาโรคนี้ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการผลิตวัคซีนในการลดความรุนแรงของโรค เพื่อลดการสูญเสียชีวิตของประชากร โดยประเทศไทยได้มีการรับวัคซีนเข้ามาจากต่างประเทศและได้มีการดำเนินการตรวจรับและตรวจสอบตามมาตรฐานก่อนที่จะนำไปกระจายฉีดให้กับประชากรคนไทยทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน/สำนักสื่อสารความเสี่ยงฯ กรมควบคุมโรค วันที่ 17 มิถุนายน 2564) ได้มีการฉีดให้กับประชากรคนไทยแล้ว โดยจากสถิติพบว่ามีผู้ที่ได้รับวัคซีนแล้ว จำนวน 8,981,478 โดส

จากสถานการณ์ในครั้งนี้ได้ทำให้ทางกระทรวงสาธารณสุขมีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรคระบาดมาบังคับใช้ในประเทศ (กรมควบคุมโรค, 2558) การออกกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ นั้นอาจส่งผลกระทบต่อกระดำเนินชีวิตของประชาชนคนไทยทั่วทุกพื้นที่ (New normal)

ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปพร้อมกันทั่วโลก การระบาดของ COVID-19 ยังคงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ในช่วงการปิดเมืองทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายต่อคนไทย สภาพเศรษฐกิจทำให้เกิดปัญหาคนตกงานและจากปัญหานี้ทำให้ประชากรคนไทยเป็นหนี้เป็นสินเพิ่มมากขึ้น หากดูจากแนวโน้มภาระหนี้สินใน

ครัวเรือนที่มากขึ้น ประกอบกับด้านภาคการศึกษาที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน (ผลกระทบทางสังคมจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และวิกฤติเศรษฐกิจ (ผศ.ดร.เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์และคณะ, 2563)

จากการระบาดในครั้งนี้ส่งผลกระทบที่รุนแรงต่อการดำรงชีวิตของชาวอำเภอสุมทิวสคราม โดยเฉพาะผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องสภาพแวดล้อมของอำเภออัมพวา ซึ่งจากการที่เกิดการระบาดทำให้ผู้ประกอบการหลายรายได้มีการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในการทำมาหากินของตนเองอย่างมากมาย เนื่องจากระยะเวลาการระบาดของโรคเป็นระยะเวลานาน ชาวเรือหลายคนต้องมีการหารายได้เสริมหรือจอดเรือทิ้งและขึ้นบกมาทำมาหากิน ดังนั้นการวิจัยเล่มนี้ มีความต้องการทราบถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตวัฒนธรรมของในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเฉพาะอาชีพธุรกิจเรือพานักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และคนกลุ่มนี้มีการเรียนรู้และคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆเข้ามาในการประกอบอาชีพอย่างไร มีการบริหารจัดการด้านการเงินอย่างไรบ้าง โดยการวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาแนวทางการประกอบอาชีพเรือรับจ้างตั้งแต่ก่อนที่เกิดการระบาด และในระหว่างการระบาดคนกลุ่มนี้มีการใช้ชีวิตอย่างไร และในปัจจุบันคนกลุ่มนี้ได้มีแนวคิดและนวัตกรรมในการสร้างอาชีพนี้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งใจความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการปรับตัวดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ความสำคัญในการศึกษา

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตของการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยแบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงก่อนเกิดการระบาดของโรค COVID-19 ช่วงระหว่างเกิดการระบาดของโรค COVID-19 และปัจจุบันโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมถึงการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาอาชีพและ

ชุมชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ให้มีการพัฒนาวิธีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไปขอขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research โดยศึกษาจากการดำรงชีวิตของประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีขอบเขตดังต่อไปนี้

- 1) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในอำเภออัมพวา จังหวัด สมุทรสงคราม โดยอาศัยในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป แบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 คน
- 2) ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
- 3) ขอบเขตด้านระยะเวลา ได้แก่ ระยะเวลาการศึกษาวิจัยตั้งแต่ เดือนมกราคม 2565 - พฤษภาคม 2568

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำรงอยู่ของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม หมายถึง แบบแผนการทำงาน สภาพเศรษฐกิจและสังคม และกลยุทธ์การสร้าง ความมั่นคงในการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. วิถีชีวิตและแบบแผนการทำงาน คือ การดำเนินชีวิตและแนวทางการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
3. สภาพเศรษฐกิจและสังคม คือ รายได้และคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการ นักท่องเที่ยว ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในแต่ละช่วงเวลา
4. กลยุทธ์การสร้าง ความมั่นคง คือ แนวทางหรือแผนระยะยาวที่วางไว้เพื่อเสริมสร้างและรักษาความมั่นคงในด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมุ่งเน้นการป้องกันและแก้ไขความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อ เสถียรภาพและความยั่งยืน
5. ผู้ประกอบการเรือ คือ ผู้ที่ประกอบอาชีพเรือบริการนักท่องเที่ยว ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การทำวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. การนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นกรณีศึกษาตัวอย่างให้กับชุมชนอื่นๆ ในการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตหลังยุคCOVID-19
3. สามารถนำผลการวิจัยและแนวทางการดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในอนาคตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามครั้งนี้ไปทำประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ให้มีการพัฒนาวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีและงานที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการจัดทำวิจัยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตาม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิต
2. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิต
3. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง
4. ความรู้เกี่ยวกับโรค COVID-19
5. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรือบริการนักท่องเที่ยว
6. ชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
7. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำทั้งในประเทศและต่างประเทศ
8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิต

สำหรับแนวคิดเรื่อง “วิถีชีวิต” และ “การดำรงชีวิต” แม้จะแตกต่างกันในเชิงถ้อยคำ แต่สำหรับคำทั้ง 2 คำ ได้มีความเกี่ยวข้องกัน โดยวิถีชีวิตหมายถึงแนวทางหรือแบบแผนการดำเนินชีวิต ขณะที่การดำรงชีวิตมุ่งเน้นไปที่การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ดังนั้นวิถีชีวิตจึงส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการดำรงชีวิต ทั้งนี้จึงได้ยกตัวอย่างและสรุปบทความดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของวิถีชีวิต (Lifestyle or Style of Life) จากการศึกษาตำรา เอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต (Lifestyle or Style of Life) ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกันกับคำว่าวิถีชีวิต ได้แก่ คำว่าแบบแผนชีวิต การดำเนินชีวิต รูปแบบชีวิต ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สารานุกรมเว็บสเตอร์ (Webster's New World Dictionary. 1994: 781) ให้ความหมายว่า วิถีชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตโดยภาพรวมของบุคคลซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะและค่านิยมของบุคคลนั้นนอกจากนี้ ได้มีผู้ให้ความหมายของวิถีชีวิตไว้แตกต่างกัน เช่น โอไบรอน (O'Brien. 1976: 39-40) ให้ความหมายว่า แบบแผนชีวิต หมายถึง นิสัยที่ประพฤตินในการ

ดำรงชีวิต เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การดูแลสุขภาพ การประกอบอาชีพและการช่วยเหลือสังคม

องค์การอนามัยโลก (WHO. Health Education Unit. 1986: 118) ให้ความหมายของวิถีชีวิต คือ การแสดงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นไปตามสภาพสังคมเศรษฐกิจและยังความสามารถในการเลือกแสดงพฤติกรรมนั้น

คุลบอก; เอิร์นส์ ; และมองโกเมอรี ให้ความหมายว่า วิถีชีวิต หมายถึงการที่บุคคลแสดงออกถึงพฤติกรรม การดำเนินชีวิต ซึ่งบุคคลนั้นได้เลือกแล้ว โดยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของคนนั้น ในด้านดีหรือไม่ดีก็ได้จากความหมายดังกล่าว (World Health Organization, 1986)

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต มนุษย์ทุกคนล้วนมีศักยภาพในตนเองและมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ของแต่ละบุคคล แต่เป้าหมายที่แท้จริงของมนุษย์อาจไม่แตกต่างกันนั้นก็คือ ชีวิตที่มีความเจริญงอกงามและมีความสุข จะต่างก็เพียงแต่วิธีการหรือวิถีการดำเนินชีวิตซึ่งแต่ละบุคคลเลือกที่จะเดินทางไปสู่เป้าหมายของตนเอง การดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตของแต่ละบุคคลย่อมเป็นผลมาจากแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตหรือประสบการณ์การเรียนรู้ของบุคคลนั้นๆจากการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่หลากหลาย

ประเวศ วะสี (2538) ได้กล่าวถึงการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าหรือมีวิถีที่ถูกต้องทุกคนควรจะพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า 5 ประการ คือ เบญจวิถี ดังนี้

1.2.1 ปลุกมโนสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ จุดเริ่มต้นของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าอยู่ที่การปลุกมโนสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเองให้ตระหนักรู้ว่า เรามีศักยภาพที่จะเรียนรู้ที่จะรัก และที่จะเป็นอิสระ คือ พ้นจากความบีบคั้นได้ มโนสำนึกทำให้เกิดพลังอำนาจแห่งเจตจำนงพลังนี้ก่อให้เกิดพลังชีวิต ช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ และมีความสำเร็จ

1.2.2 สัมผัสเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติ ในสังคมสมัยใหม่ ชีวิตและการทำงานของคนที่อยู่กับความเทียม ทำให้แปลกแยกจากธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ ชีวิตมนุษย์ที่แปลกแยกจากธรรมชาติและจากเพื่อนมนุษย์ทำให้เกิดปัญหาทางจิต สังคม และปัญญา อันเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาต่างๆ เป็นอันมาก ในสังคมปัจจุบันชีวิตที่มีคุณค่าต้องพยายามให้สัมผัสกับธรรมชาติและสัมผัสกับชีวิตเพื่อนมนุษย์ไว้เสมอๆ เพื่อพัฒนาจิตใจให้ละเอียดอ่อน และพัฒนาจิตวิญญาณให้สูงขึ้น ซึ่งจะทำให้ชีวิตมีคุณค่ายิ่งขึ้น

1.2.3 ขยายความรักเพื่อนมนุษย์และความรักธรรมชาติออกไปอย่างกว้างขวางโดยปราศจากเงื่อนไขทางลัทธิ อุดมการณ์ หรือชนชั้นใดๆ ให้จิตใจเต็มไปด้วยมิตรไมตรีและเอื้ออาทรต่อสรรพสิ่งทั้งหลาย มีความรักสากล เมื่อทำได้ดังนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ จิตใจจะสงบ ประสบความสุขและอิสรภาพ ทำให้อยู่ในฐานะที่พร้อมจะเรียนรู้จากทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกสถานการณ์ตามความเป็นจริง ตามปกติมนุษย์เรียนรู้ได้ยากเพราะมัวไปข้องติดอยู่ในอารมณ์ แต่เมื่อมีความรักสากลแล้วสามารถเรียนรู้ได้จากคนทุกคนและจากทุกสถานการณ์ จะทำให้มีศักยภาพมาก

1.2.4 รวมกลุ่มทำให้เกิดความเป็นชุมชน การรวมกลุ่มของบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้และการกระทำร่วมกัน และมีองค์กรจัดการจะเกิดความอบอุ่นและความสุขอย่างท่วมท้น มีพลังการเรียนรู้และพลังการสร้างสรรค์สูงมาก เมื่อเกิดสภาพดังกล่าวขึ้นเรียกว่า มีความเป็นชุมชน และเครือข่ายของชุมชน จะทำให้แก้ปัญหาได้ทุกชนิด

1.2.5 การเป็นบุคคลเรียนรู้ ในยุคสมัยแห่งความสลับซับซ้อนและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนทุกคนต้องเป็นบุคคลเรียนรู้และมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถเรียนรู้ได้จากทุกคนและทุกสถานการณ์ การรู้อะไรแจ่มแจ้งทำให้เกิดความสุข เพราะทำให้เกิดอิสรภาพ หรือการหลุดพ้นจากความไม่รู้ ความไม่รู้ทำให้เกิดความบีบคั้น การเรียนรู้ที่ถูกต้องทำให้รู้ความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติ มนุษย์และสังคมทั้งทางวัตถุธรรมและนามธรรม รวมไปถึงจนถึงทางวิญญาณ การรู้ความจริงทำให้มีศักยภาพสังคมเรียนรู้ และบุคคลจะต้องเป็นบุคคลเรียนรู้ การเรียนรู้ทำให้ชีวิตมีคุณค่ายิ่ง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2544) ได้กล่าวถึงแนวคิดวิถีชีวิตที่จะดำรงคุณค่าหรือเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิตไว้ดังนี้

1.2.5.1 สร้างสมดุลทางกายภาพ คือ การทำให้ร่างกายแข็งแรง สุขภาพกายดี

1.2.5.2 สร้างสมดุลทางจิต คือ การทำให้จิตมีความมั่นคง สุขภาพจิตดี

1.2.5.3 สร้างสมดุลทางสังคม คือ การทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น

1.2.5.4 สร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ คือ การทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง

1.2.5.5 สร้างสมดุลทางจิตวิญญาณ คือ การมีคุณธรรมจริยธรรม ทำ

1.2.5.6 ส่งเสริมสมดุลทางธรรมชาติ คือ การรักษาความสมดุลในระบบนิเวศน์

สุเมธ ตันติเวชกุล (2543: 2) ได้กล่าวถึงแนวคิดวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่มีมิติครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ 1) มิติด้านเศรษฐกิจ 2) มิติด้านจิตใจ 3) มิติด้านสังคม และ 4) มิติด้านวัฒนธรรม

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตาม กระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด หากกล่าวโดยสรุปคือ หัน กลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นพื้นฐานของความมั่นคง พอเพียง เราสามารถยึดเป็นหลักในการปฏิบัติได้กับทุกอาชีพ นั่นคือ

- (1) การจะทำงานอะไรต้องเริ่มต้นด้วยการเรียนรู้ก่อน ต้องมีสติจึงจะเกิดปัญญา
- (2) ต้องมีความอดทนมุ่งมั่น ยึดหลักธรรมะ ความถูกต้องจะทำให้เราสามารถเผชิญหน้ากับทุกสิ่งทุกอย่างได้โดยไม่หวาดกลัว
- (3) ต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตน เรียบง่ายและประหยัด
- (4) ทำงานโดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่หวังผลอันใด เมื่องานนั้นสำเร็จ ล่วงสิ่งที่เราจะได้รับก็คือ ความสุขในการที่เราทำเพื่อผู้อื่นนั่นเอง
- (5) ต้องรับฟังความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่นบ้าง เพื่อไม่ให้เกิดการ ทะเลาะเบาะแว้งกัน
- (6) ควรมีความขยันหมั่นเพียร และมีความตั้งใจจริงในการทำงานเพื่อที่จะนำไปสู่ ความสำเร็จ
- (7) ต้องมีความสุจริตและมีความกตัญญูซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด
- (8) ควรฟังตนเองให้ได้ก่อนที่จะฟังคนอื่น และส่งเสริมคนเก่ง คนดี ไม่อิจฉาเพื่อน ร่วมงาน
- (9) ทำอย่างใดมาจะได้ผลอย่างนั้นตอบแทน ทรงสอนว่าถ้าปลูกมะม่วงก็จะได้ มะม่วง ถ้าปลูกความดีก็จะได้รับความรักกลับมา
- (10) ต้องมีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ครอบครัว สังคม และประเทศชาติจึงจะอยู่ รอดได้ (พัชรพรรณ ยาโน, 2552)

1.3 สิทธิในการดำรงชีวิต ถือเป็นสิทธิที่มนุษย์สามารถดำรงอยู่ได้รวมถึงการได้รับความคุ้มครองด้วยสิทธิพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ซึ่งทุกชีวิตนั้น ล้วนมีคุณค่าทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือในการดำรงชีวิต เช่น ผู้พิการ คนชรา ดังนั้นเราควรที่จะให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสตามความเหมาะสม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทาง สังคม รวมถึงการให้โอกาสผู้ที่ได้กระทำความผิดและได้มีการสำนึกและพัฒนาดตนเองให้ถูกต้อง แล้วนั้น เพื่อให้คนเหล่านั้นได้มีโอกาสที่จะกลับเข้ามาในสังคมอีกครั้งหนึ่ง ส่วนสิทธิในการยอมรับ

นับถือนั้น เป็นการยอมรับซึ่งกันและกัน โดยให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีและคุณค่าของชีวิตด้วยความเท่าเทียม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

1.4 การดำรงชีวิตอย่างไรให้มีความสุขในสังคม การที่บุคคลจะดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้จะต้องประกอบไปด้วย การที่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ การไม่มีอารมณ์ขุ่นมัวและวิตกกังวลรวมถึงการมีอารมณ์ที่มั่นคง มีความอดทนที่จะสามารถต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆได้ รวมถึงการยอมรับความเป็นจริงของชีวิต หากคนที่มีความสุขในการดำรงชีวิตไม่ว่าจะมีหรือจนสิ่งที่ทำนั้นมักจะประสบความสำเร็จ โดยส่งผลประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขนั้น เกิดขึ้นได้กับทุกคนไม่ว่ามีหรือจน แนวทางการดำรงชีวิตให้มีความสุขทำได้โดยดังนี้

1.4.1 รักษาสุขภาพให้ร่างกายแข็งแรงอยู่เสมอ ด้วยการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ พักผ่อนให้เพียงพอ รักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องใช้ ตลอดจนหมั่นออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

1.4.2 เป็นผู้ที่มีความหวังอยู่เสมอ เราควรตั้งความคาดหวังในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะถึงแม้เวลาที่เราจะท้อแท้เล็กน้อยเพียงไร แต่อย่างไรก็ตามให้ตั้งความคาดหวังไว้เสมอว่าเราจะต้องดีขึ้นในวันข้างหน้าและจะไม่ตกอยู่ในสภาพแบบนี้ตลอดไป

1.4.3 กล้าเผชิญกับความกลัวและกังวล ในชีวิตของคนเราตั้งแต่วัยเด็ก จะมีความกลัวมากมายเข้ามา เมื่อเรารู้สึกกลัวให้เราพยายามที่จะค้นหาความจริงให้ได้ อย่าปล่อยให้จิตใจตกอยู่ในความหวาดกลัวอย่างไม่มีเหตุผล

1.4.4 ไม่เก็บอารมณ์ที่ตึงเครียด เมื่อเราเครียดควรหาทางออกให้กับอารมณ์ที่ขุ่นมัวหรือที่ไม่สบายใจ โดยหาทางออกที่สังคมยอมรับ และเป็นไปในทางที่พึงประสงค์ จงพยายามทำตัวให้อารมณ์ขัน เพราะคนที่มีอารมณ์ขันนั้นจะทำให้ตนเองและคนที่อยู่รอบข้างไม่เครียดและผ่อนคลาย

1.4.5 ยอมรับข้อบกพร่องและข้อผิดพลาดของตนเอง การรู้จักตนเองและผู้อื่นอย่างแท้จริง จะทำให้เราเป็นคนที่ยอมรับข้อบกพร่องและข้อผิดพลาดของตนเองได้ รวมถึงการยอมรับและให้อภัยในข้อบกพร่องและข้อผิดพลาดของผู้อื่น

1.4.6 มีความต้องการที่เหมาะสม เราจะต้องมีความต้องการที่พอเหมาะพอควร และยืดหยุ่น ต้องรู้จักการเดินทางสายกลาง รู้จักความพอดี มีเหตุมีผล มีชีวิตและความใฝ่ฝันใกล้เคียงกับความสามารถและความเป็นจริง เช่น การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้

1.4.7 การยึดถือคิดว่าเป็นผู้ให้มากกว่าเป็นผู้รับ การที่เราทำสิ่งใดให้ใครโดยที่เราหวังผลตอบแทนนั้น ย่อมจะทำให้ผิดหวังได้มาก เพราะเรามัวแต่กังวลว่าสิ่งที่เราทำไปนั้นเราจะได้รับอะไรเป็นผลตอบแทน เมื่อเราไม่ได้ตามที่เราคาดหวังก็จะทำให้เราผิดหวัง ซึ่งทำให้นั้นไม่มีความสุข และคิดว่าเรานั้นไม่ได้รับความยุติธรรม

ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเพียงแนวทางในการปฏิบัติตนส่วนหนึ่งที่จะใช้ในการดำรงชีวิตให้มีความสุข ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะสามารถนำหลักการหรือแนวทางไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง (การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก Patriny |06 ส.ค. 64,

1.5 วิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่เชื่อว่ามีวิวัฒนาการมาจากสัตว์ โดยเริ่มแรกเกิดขึ้นในทวีปอาฟริกาตอนกลาง ซึ่งเชื่อว่ามีวิวัฒนาการมาจากลิง มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีวิวัฒนาการสูงกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นบนโลกนี้ มีการรู้จักปรับตัวและดัดแปลงสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเอง อีกทั้งเป็นสิ่งมีชีวิตที่พยายามอยู่เหนือกฎเกณฑ์ของสิ่งแวดล้อม จึงทำให้เกิดการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาจนมาถึงปัจจุบัน

1.5.1 ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่สมบูรณ์จะมีความต้องการอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านร่างกายและด้านจิตใจ ในเบื้องต้นความต้องการให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้นั้น คือ ปัจจัยสี่ และต้องการความปลอดภัยและความมั่นคงของชีวิต ความสะอาดสบาย เมื่อมีการเกิดในปัจจัยเหล่านี้เพียงพอแล้ว สิ่งตามมาคือความต้องการทางจิตใจ เช่น ความรัก เชื่อเสียงในสังคม ยศถาบรรดาศักดิ์ ความร่ำรวยและความเข้าใจตนเอง

1.5.2 ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ตามปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต มนุษย์เราต้องการความปลอดภัยและความมั่นคงให้กับชีวิต เช่น ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางที่อยู่อาศัย หรือการอยู่อาศัยในรัฐที่มั่นคง ซึ่งความต้องการเหล่านี้ได้มาจากสภาพแวดล้อมโดยรอบตนเอง ประกอบกับมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีปฏิสัมพันธ์กัน จึงเกิดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการจัดลำดับชั้นสังคม มีการยอมรับทางสังคม ดังนั้นมนุษย์จึงต้องการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมาเป็นพื้นฐานสำคัญ ดังนั้นมนุษย์จึงมีความเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมดังนี้

1.5.2.1 อาหาร ธรรมชาติในการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นจะต้องกินอาหารซึ่งอาหารต่างๆไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์จะมีสารอาหารและแร่ธาตุที่ให้ประโยชน์ต่อร่างกายที่แตกต่างกันไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะให้พลังงานต่อร่างกายเรา การแสวงหาอาหารของมนุษย์ได้มีการพัฒนาตามลำดับ เริ่มด้วยการเก็บหาแหล่งอาหารตามธรรมชาติ การนำอาหารมาจัดเก็บ และการปลูกหรือเลี้ยง เพื่อผลิตอาหารจากทรัพยากรธรรมชาติได้เอง

1.5.2.2 ที่อยู่อาศัย เริ่มแรกมนุษย์ได้อาศัยอยู่ตามแหล่งธรรมชาติ ตามหุบเขา ตามถ้ำ จนพัฒนาสร้างแหล่งที่อยู่อาศัยเพื่อหนีและป้องกันภัยธรรมชาติ สัตว์อื่น รวมถึงป้องกันภัยจากมนุษย์ด้วยกัน มนุษย์มีการเรียนรู้โดยการสร้างที่อยู่อาศัยตามแหล่งอาหารและสะดวกปลอดภัย ดังนั้นในการเลือกที่อยู่อาศัยของมนุษย์นั้นต้องมีความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม ปรากฏการณ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ

1.5.2.3 เครื่องนุ่งห่ม มนุษย์เริ่มจากการใช้ใบไม้ เยื่อไม้ หรือหนังสัตว์มาปิดบัง ห่อหุ้มร่างกายเพื่อให้ร่างกายเกิดความอบอุ่น หรือประดับร่างกายเพื่อแสดงความสามารถในการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ จากนั้นได้มีการพัฒนาการในการผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งหาจากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอยู่อาศัย โดยเริ่มจากการผลิตให้ตนเองและครอบครัวจนปัจจุบันมีการผลิตเพื่อค้าขาย

1.5.2.4 ยารักษาโรค มนุษย์มีการใช้พืชสมุนไพรต่างๆหรือสัตว์มาใช้ในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งในการนำพืชมารักษาแต่ครั้งจะต้องใช้ในปริมาณมากๆ แต่ในปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์ได้มีการทดลองและหาสูตรยาต่างๆที่ได้จากตัวทำละลาย เช่น น้ำ แอลกอฮอล์ มาสกัดเอาตัวยาสำคัญออกมาจากพืช ดังนั้นในการกินยาในปัจจุบันก็จะต้องกินทีละมากๆ

1.5.3 การตั้งถิ่นฐานและชุมชน การสมบูรณของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยในการตั้งถิ่นฐานและชุมชนของมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องใช้ปัจจัยเหล่านั้นในการดำรงชีวิต ดังนั้นในพื้นที่ที่สมบูรณ์จึงเป็นแหล่งชุมชนโบราณที่ปรากฏหลักฐานอยู่ในปัจจุบันและในบางพื้นที่นั้นกลายเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ในการตั้งถิ่นฐานของชุมชนจะเป็นไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น เช่น การตั้งถิ่นฐานตามลุ่มแม่น้ำก็เพื่อสะดวกในการติดต่อสื่อสารกัน หรือเป็นแหล่งในการหาอาหารเพื่อดำรงชีวิต

1.5.4 พื้นฐานทางเศรษฐกิจและลักษณะอาชีพ โดยทั่วไปแล้วมนุษย์จะมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันไป ตามสภาพแวดล้อมและทรัพยากรในแต่ละท้องถิ่น เช่น บริเวณที่ราบลุ่มมักจะมีอาชีพในการทำเกษตรกรรม บริเวณชายทะเลหรือเกาะจะมีอาชีพในการทำประมง บริเวณทุ่งหญ้าจะมีอาชีพในการเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้แล้วในแต่ละพื้นที่ยังมีส่วนต่อการผลิตและปริมาณในการผลิต คุณภาพในการผลิตที่แตกต่างกันไป

ในปัจจุบันวิถีชีวิตของมนุษย์ได้มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ เช่น ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่แพร่กระจายไปทั่วโลก ตั้งอยู่บนพื้นฐานการผลิตและการแลกเปลี่ยนและการบริโภค ภายใต้กระบวนการเหล่านี้ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ดังนั้นในพื้นที่ที่มีทรัพยากรสำคัญและสมบูรณ์ที่สุดย่อมมีความได้เปรียบ

ในขณะเดียวกันของเหลือจากการผลิต การยอมทิ้งกลับคืนสู่สภาพแวดล้อม ซึ่งอาจมีผลทำให้สภาพแวดล้อมมีความเปลี่ยนแปลง และส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในที่สุด

1.5.5 ลักษณะทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมของมนุษย์ในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันซึ่งมีการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นนั้น เช่น การแต่งกาย อาหารการกิน ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความเชื่อและค่านิยมต่างๆ ล้วนแต่มีการกำหนดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นนั้น นอกจากนั้นสภาพแวดล้อมยังคงกำหนดนิสัยใจคอของมนุษย์อีกด้วย เช่น ในเขตอบอุ่นผู้คนย่อมมีนิสัยสุขุมรอบคอบ ใจเย็น กระตือรือร้น และมีความขยัน แต่ในเขตร้อนผู้คนมักมีนิสัยที่ตรงกันข้ามกับเขตอบอุ่น คนในเขตหนาวมักมีนิสัยที่อดทน ใจเย็น ส่วนคนที่อยู่ในป่ามักมีนิสัยที่ดุร้าย ชอบการต่อสู้ ผจญภัย

นอกจากนี้จะพบว่าแหล่งอารยธรรมของโลกจะพบตามที่เราบลุ่มอยู่ติดแม่น้ำ เช่น แหล่งอารยธรรมอียิปต์อยู่ลุ่มแม่น้ำไนล์ แหล่งอารยธรรมเมโสโปเตเมียอยู่ลุ่มแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส อารยธรรมอินเดียอยู่ลุ่มแม่น้ำคงคา อารยธรรมจีนอยู่ลุ่มแม่น้ำหวงโหและเยียงซีเกียง เป็นต้น

1.5.6 การเมือง เกิดจากกลุ่มชนที่มีความมั่นคงทางวัฒนธรรมและมีความเข้มแข็งในการต่อสู้ ได้มีการรวบรวมกลุ่มชนอื่นที่มีกำลังและมีความอ่อนแอเข้าด้วยกันโดยมีการกำหนดขอบเขตที่แน่นอนในการก่อรัฐขึ้นมาได้ ซึ่งกลุ่มชนเหล่านี้มักจะอยู่ตามลุ่มแม่น้ำที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ด้วยสภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่มทำให้มีการกระจายวัฒนธรรมได้ง่าย ทำให้มีความรู้สึกเป็นเนื้อเดียวกัน จึงก่อให้เกิดความสามัคคี ส่วนกลุ่มคนที่อยู่ในหุบเขาหรือพื้นที่สูง มักจะสื่อสารกันได้ยาก รวมถึงมีความอุดมสมบูรณ์ที่น้อยกว่ามีความอ่อนแอกว่า ความดำรงอยู่ของรัฐจึงขาดความยั่งยืน

นอกจากนี้ในการขัดแย้งทางการเมืองซึ่งส่งผลต่อมนุษย์อย่างมาก ซึ่งมีพื้นฐานสำคัญจากสภาพแวดล้อมอีกด้วย เช่น ข้อพิพาทเรื่องพรมแดนหรือการขยายอำนาจในการเข้าไปในแหล่งที่มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์อีกด้วย

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติมีส่วนที่เกี่ยวข้องต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็นความเป็นอยู่ของมนุษย์ในทุกๆ ด้าน การศึกษาสิ่งแวดล้อมทำให้คนในชุมชนรู้จักใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจะก่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตดี แต่หากคนไม่รู้จักที่จะใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ใช้อย่างฟุ่มเฟือย เมื่อทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้จนหมดก็จะส่งผลต่อความมั่นคงในการดำรงชีวิต2. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิต (ธนกิจ ทองเจริญ, 2563)

จากบทความเกี่ยวกับการดำรงชีวิต สรุปได้ว่า แนวคิดเรื่อง “การดำรงชีวิต” เป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาทางสังคมศาสตร์ โดยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับแนวคิดเรื่อง “วิถีชีวิต” ซึ่งสะท้อนถึงพฤติกรรม รูปแบบการใช้ชีวิต ค่านิยม และการปรับตัวของมนุษย์ภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม นักวิชาการหลายท่านได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในมิติต่างๆ เช่น ประเวศ วะสี ได้เสนอแนวคิด “เบญจวิถี” ที่เน้นการปลูกฝังในสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ การมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม และการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ขณะที่ ศัญญา ศัญญาวิวัฒน์ มุ่งเน้น “ความสมดุล” ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ จิตวิญญาณ และธรรมชาติ ส่วนสุเมธ ตันติเวชกุล ได้นำเสนอแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นการดำรงชีวิตบนฐานของความพอดี มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และมีคุณธรรม

การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขจำเป็นต้องมีทั้งสุขภาพะทางกายและใจ มีเป้าหมายและความหวังในการดำเนินชีวิต กล้าเผชิญกับปัญหา มีอารมณ์มั่นคง รู้จักให้อภัย และยึดหลักทางสายกลาง ความสุขจึงเกิดจากการมีชีวิตที่สมดุลและสอดคล้องกับความเป็นจริงไม่ยึดติดกับวัตถุนิยม

2. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิต

สำหรับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงดำรงชีวิต ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา โลกได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม วิกฤตการณ์ครั้งสำคัญที่เร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและฉับพลันมากที่สุดคือ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งเริ่มต้นในช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 และแพร่กระจายไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว จนส่งผลกระทบต่อระบบสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ

ภายใต้แรงกดดันของวิกฤตครั้งนี้ มนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำรงชีวิต พฤติกรรม และโครงสร้างการทำงานในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล ครอบครัว องค์กร หรือระดับประเทศ จนนำไปสู่การเกิดขึ้นของ “วิถีชีวิตใหม่” หรือที่เรียกว่า New Normal ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงมาตรการชั่วคราวเพื่อรับมือโรคระบาดเท่านั้น แต่เป็นการเปลี่ยนผ่านไปสู่รูปแบบการใช้ชีวิตและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นระบบมากขึ้น

New Normal จึงเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนถึงความสามารถในการเรียนรู้และการปรับตัวของมนุษย์ ภายใต้เงื่อนไขของความไม่แน่นอน โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนรูปแบบการทำงานแบบ Work from Home การเว้น

ระยะห่างทางสังคม การให้ความสำคัญต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกาย ตลอดจนการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบและองค์ประกอบของวิถีชีวิตใหม่ในยุคหลังโควิด-19 ทั้งในด้านพฤติกรรม เทคโนโลยี สุขภาพ การศึกษา ตลอดจนผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในแนวโน้มการดำรงชีวิตในโลกหลังวิกฤต และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางการปรับตัวที่ยั่งยืนสำหรับภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และนโยบายภาครัฐในอนาคต โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใหม่ดังต่อไปนี้

2.1 New normal วิถีชีวิตใหม่ เนื่องจากโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งส่วนพฤติกรรมของบุคคล สังคม ครอบครัว รวมไปถึงสภาพแวดล้อมอย่างฉับพลัน แต่หากมาพิจารณาถึง New Normal ที่เกิดขึ้นในสังคมในช่วงนี้ ก็คือการ Work From Home ซึ่งแนวคิดเรื่อง การทำงานจากที่บ้าน หรือ Work from Home (WFH) ไม่ใช่แนวคิดใหม่ แต่ได้กลายเป็นแนวทางที่แพร่หลายมากขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการระบาดของ COVID-19 ซึ่งทำให้หลายองค์กรทั่วโลกต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน เพื่อรักษาความต่อเนื่องของธุรกิจและความปลอดภัยของพนักงาน โดยที่มาของ WFH สามารถสรุปได้เป็น 3 ระยะหลัก ได้แก่ ช่วงทศวรรษ 1970–1980: แนวคิด "Telecommuting" หรือการทำงานจากระยะไกลเริ่มปรากฏขึ้น โดยนักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกันชื่อ Jack Nilles ซึ่งทำงานให้กับ NASA และมหาวิทยาลัย Southern California ได้เสนอแนวคิดนี้ไว้ตั้งแต่ปี 1973 เพื่อแก้ปัญหาการจราจรติดขัดและลดการใช้พลังงาน ช่วงทศวรรษ 1990–2000: การใช้อีเมล อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือเริ่มแพร่หลาย ทำให้พนักงานบางส่วน โดยเฉพาะสายงานที่ใช้คอมพิวเตอร์ เริ่มสามารถทำงานนอกสำนักงานได้ และปี 2020 เป็นต้นมา: การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ WFH กลายเป็น "วิถีปฏิบัติใหม่" (New Normal) สำหรับการวิจัยครั้งนี้จึงขอนำเนื้อหาที่เกี่ยวกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิต ดังนี้ (Nilles, 1976)

การ Work From Home การอยู่บ้าน พร้อมทำงาน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในที่อยู่อาศัยของตนเอง ประกอบกับการดำเนินการทาง Online Business ไม่ว่าจะเป็นการจับจ่ายใช้สอย การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ อ่างที่มาจาก WFHการเรียนรู้โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เมื่ออยู่ที่พักอาศัย เพื่อพัฒนาศักยภาพของตัวเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงแรงงาน, 2568)

2.2 New Normal ชีวิตวิถีใหม่ ปัจจุบันในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งส่วนพฤติกรรมส่วนบุคคล ครอบครัว สังคม รวมไปถึงสภาพแวดล้อม อย่างฉับพลัน อันเนื่องมาจากโรคอุบัติใหม่ ปัจจุบันคนส่วนใหญ่เริ่มรู้จักกับวิถีชีวิตแบบ New Normal ซึ่งเป็นวิถีการดำรงชีวิตด้วยการเรียนรู้

วิถีชีวิตใหม่เพื่อป้องกันตนเองและผู้อื่น ที่สำคัญเพื่อการปรับตัวดำเนินชีวิตเป็นปกติบนพื้นฐาน New normal

โควิด-19 กับ New Normal ก่อนสถานการณ์โควิด-19 ในแง่การพัฒนาประเทศและเศรษฐกิจ ประเทศไทยได้เผชิญวิกฤติมาหลายครั้ง แต่โควิด-19 ถือปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมหาศาล เพราะเป็นการระบาดใหญ่ทั่วโลก ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างรุนแรงในระยะสั้น และหลายพฤติกรรมจะอยู่ถาวรกลายเป็น New Normal ซึ่งเป็นสิ่งที่หลายองค์กรกำลังศึกษาอยู่ จากความไม่แน่นอนและการคาดเดาสถานการณ์ไม่ได้ ประกอบกับการได้รับข้อมูลข่าวสารถึงผลกระทบต่างๆ อาจก่อให้เกิดความเครียด ความกลัว ในจิตใจของคนไทยได้ทุกเพศทุกวัย เพราะฉะนั้นพฤติกรรมแบบ New Normal กับวิถีชีวิตใหม่ของคนไทย จึงมีดังนี้คือ

2.2.1 การใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต ถือได้ว่าปัจจุบันเรามีเทคโนโลยีที่ติดตัวโดยสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ได้ทันที ไม่ว่าจะเป็นการเรียน การทำงานที่บ้าน การประชุม การเลือกซื้อสินค้า การทำธุรกรรม หรือการเอนเตอร์เทนต่างๆ ในปัจจุบันเราสามารถใช้บริการทำกิจกรรมออนไลน์ได้

2.2.2 การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ซึ่งสำหรับคำว่า Social Distancing เดิมมีความหมายทาง สังคมวิทยา และ จิตวิทยาสังคม มาก่อน ตั้งแต่ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 Social Distance หมายถึง “ระยะห่างเชิงสังคม” ระหว่างกลุ่มบุคคล เช่น เชื้อชาติ ชนชั้น วรณะ หรือสถานะทางสังคม ผู้คนในสังคมจะเห็นความสำคัญของการเว้นระยะห่างที่เป็นแนวทางการใช้ชีวิตช่วงวิกฤติโควิด-19 และจะดำเนินชีวิตแบบนั้นต่อไป โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการสื่อสารและการใช้ชีวิต ลดการปฏิสัมพันธ์ การไปในสถานที่สาธารณะ และเน้นการทำกิจกรรมที่บ้านมากขึ้น

สำหรับบริบททางสาธารณสุข คำว่า Social Distancing ในความหมายของ “การเว้นระยะห่างทางกายภาพ” เพื่อป้องกันการระบาดของโรค ถูกนำมาใช้ใน ด้านระบาดวิทยา (epidemiology) ตั้งแต่ช่วง การระบาดของไข้หวัดใหญ่สเปน (Spanish Flu) ในปี ค.ศ. 1918

มีหลักฐานว่าศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคแห่งสหรัฐฯ (CDC) เริ่มใช้คำว่า “social distancing” อย่างเป็นทางการมากขึ้นใน ช่วงต้นศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในแผนรับมือโรคระบาด เช่น SARS (2003) และไข้หวัดใหญ่ H1N1 (2009) (Centers for Disease Control and Prevention, 2007)

2.2.3 การใส่ใจสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตของตนเองและคนรอบข้าง ด้วยความตระหนักในการป้องกันไม่ให้เกิดรับเชื้อ

2.2.4 การป้องกันและสร้างสมดุลในการใช้ชีวิต เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป การที่คนต้องใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น และออกไปใช้ชีวิตข้างนอกน้อยลงหลังจากที่มีการระบาดของโรค

2.2.4.1 แนวทางการปรับตัวพลิกวิกฤติเป็นโอกาส ในสถานการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนล้วนต้องมีการปรับตัว โดยมีแนวทางจากองค์กรภาครัฐกิจ ซึ่งดูเหมือนจะปรับตัวได้เร็วได้นำเสนอแนวทางเพื่อเป็นไอเดีย หลายแนวทางที่จะต้องพัฒนาให้ดีขึ้น หลังจบโควิด-19 ประกอบด้วย การปรับตัวโดยใช้ช่องทางออนไลน์ เข้ามาทำธุรกิจ เป็นการซื้อของในช่องทางออนไลน์ ซึ่งการนี้ทำให้มีการเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคและยังก่อให้เกิดความสะดวกสบายในการจับจ่ายซื้อของได้อีกด้วย ส่วนการขยายพื้นที่เพื่อเข้าถึงผู้บริโภคนั้น ในด้านเศรษฐกิจที่เห็นชัดเจนนี้ในช่วงวิกฤติที่ผ่านมา มีผู้ให้บริการ food aggregator เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และมีผู้ใช้บริการสั่งฟู้ดเดลิเวอรี่ เป็นจำนวนมากเช่นกัน และต่อจากนี้ไปเราจะเห็นการบริการด้านสุขภาพมีเดลิเวอรี่มากขึ้นเช่นเดียวกัน รวมถึงพัฒนาโลจิสติกส์ เมื่อมีการใช้บริการระบบเดลิเวอรี่เป็นจำนวนมากทั้งผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ ดังนั้นการพัฒนาโลจิสติกส์จะต้องทันต่อความต้องการและเติบโตของธุรกิจเดลิเวอรี่

2.2.4.2 แนวทางการบริการสุขด้านสุขภาพจิตยุคโควิด-19 พัฒนาแอปพลิเคชันสุขภาพจิตสำหรับประชาชน กรมสุขภาพจิตในช่วงที่ผ่านมาได้มีการปรับตัวเพื่อตอบสนองเชิงรุกให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ New Normal หลายอย่าง เพื่อตอบโจทย์ตอบสนองพฤติกรรมบุคคลและสังคมไทย ปรับบริการให้มีรูปแบบหลากหลาย โดยเฉพาะบริการออนไลน์ หรือ e-services ทั้งนี้สามารถหาได้จากเว็บไซต์กรมสุขภาพจิต วันนี้ขอนำเสนอเป็นตัวอย่าง โดยเป็นแอปพลิเคชันกรมสุขภาพจิต สำหรับประชาชน ซึ่งมีทั้งหมด 5 แอปพลิเคชัน โดยตัวอย่างแอปพลิเคชันดังกล่าว อาทิเช่น

1 แอป Smile Hub รวบรวมข้อมูลความรู้ที่ง่ายต่อความเข้าใจ รวมถึงแบบประเมินทางสุขภาพจิตที่สามารถทำและประเมินผลได้ออนไลน์ รวมถึงคำแนะนำความรู้ทางสุขภาพจิตเพื่อนำไปใช้ในการดูแล ปรับปรุงและพัฒนาอารมณ์ ความคิด สุขภาพจิตของตนและคนใกล้ชิดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน

2 แอปพลิเคชันค้นพบความสุขกับลูกวัยรุ่น สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต ได้พัฒนาสื่อ Application ชุดเพื่อให้พ่อแม่สามารถเข้าถึงความรู้การเลี้ยงดูลูกหลานวัยรุ่นในสังคมปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ผ่านช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย และสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปใช้

3 แอป CAMHS-Aid เป็นแอปพลิเคชันที่ออกแบบมาเพื่อช่วยบุคคลากรในสถานพยาบาลในการวินิจฉัยอาการทางจิตเวชในเด็กและวัยรุ่น อันเป็นผลจากการค้นคว้าและวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญจากโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชสีมาราชนครินทร์

4 แอปพลิเคชัน Sabaijai (สบายใจ) มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการประเมินสภาวะทางด้านจิตใจของบุคคลว่ามีภาวะที่เสี่ยงต่อการทำร้ายตนเองหรือไม่ โดยมีแบบคัดกรองให้ทำเพื่อประเมิน ภายในแอปพลิเคชันมีคำแนะนำที่จำแนกตามความเหมาะสมกับเพศและอายุ โดยอายุแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ 15-24 ปี อายุ 25-59 ปี และอายุ 60-65 ปี

5 แอป Mental Health Check-up บริการ e-Services

(1) โควิด-19 กับสุขภาพจิต โดยในช่วงระบาดรุนแรงที่ผ่านมา นั้น กรมสุขภาพจิตได้พัฒนาองค์ความรู้สำหรับบริการ e-services ให้สอดคล้องกับปัญหาการปรับตัวในช่วงระบาดของโควิด-19 หลายอย่าง เพื่อบรรเทาภาวะเครียด วิตกกังวลของประชาชนให้บรรเทาลงด้วยตัวเองในช่วงกักตัวที่บ้าน ท่านสามารถเข้าศึกษาได้จากลิงก์ โควิด-19 กับสุขภาพจิต จากหน้าแรกของเว็บไซต์กรมสุขภาพจิตได้เลยค่ะ มีตัวอย่างแนะนำ อาทิ การบริการทางจิตแบบซึ่งงเทคนิคการหายใจคลายเครียด ห่วงกันสักพักแต่รักกันเหมือนเดิม เป็นต้น

(2) จดคิวออนไลน์

(3) รับยาใกล้บ้าน

(4) แบบประเมินด้านสุขภาพจิต ให้ท่านผู้อ่านได้ประเมินตนเองเบื้องต้น ก่อนเข้ารับบริการด้านสุขภาพจิตจากหน่วยงานของกรมสุขภาพจิตทั่วประเทศ

ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นตัวอย่างที่กรมสุขภาพจิตได้ดำเนินการบริการเชิงรุกผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (กรมสุขภาพจิต, 2564)

2.3 รูปแบบการใช้ชีวิตแบบ “New Normal” หลังวิกฤต COVID-19 สิ่งแรกที่เราเห็นได้ชัดเจนที่สุดคือน่าที่ทุกคนต้องเกี่ยวข้องโดยตรงก็คือ รูปแบบการใช้ชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สิ่งที่เรียกว่า “ความปกติใหม่” หรือ “New Normal” ไปจนกว่าโลกจะค้นพบยาต้านหรือวัคซีนที่มีประสิทธิภาพและสามารถผลิตในปริมาณที่เพียงพอต่อจำนวนประชากรโลก แต่แล้วอะไรคือชีวิตแบบ New Normal ดังนั้นเราจะต้องใช้ชีวิตแบบ “New Normal” อีกนาน จนกว่าที่เราจะพบวัคซีนป้องกัน COVID-19 เพราะฉะนั้นเราจึงต้องมีความระมัดระวังในการดำรงชีวิตประจำวันจนกว่าจะค้นพบยาหรือวัคซีนที่มีประสิทธิภาพและต้องมีปริมาณเพียงพอกับคนทั้งโลก

ธุรกิจประเภทใดที่อาจได้รับผลกระทบจากการ Disrupt ถ้าเรามองข้ามช่วงวิกฤต Covid-19 ออกไประยะยาว ช่วงที่ผู้คนเลิกกังวลเรื่องความเสี่ยงต่อการติดเชื้อของโรคระบาดนี้ เราเชื่อว่า

เหตุการณ์ COVID-19 ครั้งนี้เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกธุรกิจ เช่น ห้างสรรพสินค้า น่าจะเป็นธุรกิจแรกๆที่ได้รับผลกระทบอย่างหนัก เนื่องจากมีการ Lockdown เมืองต่างๆ ซึ่งทำให้ผู้บริโภคได้เห็นความสะดวกและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อขายหรือการทำธุรกิจทุกอย่างผ่าน Application บนมือถือ ความจำเป็นที่ต้องไปห้างสรรพสินค้าเพื่อซื้อของหรือทำธุรกรรมการเงินก็จะลดลง ดังนั้น ห้างสรรพสินค้าจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างตัวเองให้เป็นสถานที่ทำกิจกรรมต่างๆ ให้คนไปใช้เวลาด้วยกัน อาจเป็นที่จัดแสดงสินค้า หรือไปรับประทานอาหาร เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ความนิยมในการไปเดินห้างสรรพสินค้าของคนไทยน่าจะยังคงอยู่หรือลดลงไม่มากเหมือนต่างประเทศ เพราะด้วยสภาพอากาศที่ร้อนของบ้านเรา รวมถึงเป็นสถานที่ที่เป็นการทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว

ธุรกิจที่ต้องทำงานในสำนักงานที่มีแนวโน้มที่จะถูก Disrupt ในระยะยาว ก็คือ ออฟฟิศ ช่วงวิกฤต COVID-19 ทำให้บริษัทเห็นแล้วว่าการทำงานส่วนหนึ่งทำงานที่บ้านและการประชุมผ่านระบบออนไลน์สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ บริษัทมีแนวโน้มพิจารณาปรับลดพื้นที่ออฟฟิศลงเพื่อลดต้นทุน และเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในช่วงฟื้นตัวและในระยะยาว สิ่งเหล่านี้จะทำให้ความต้องการพื้นที่ออฟฟิศลดลง ผลสำรวจของ CFO กว่า 317 บริษัทของบริษัทวิจัย Gartner พบว่า 74% ของบริษัทวางแผนให้พนักงานทำงานที่บ้านแบบถาวร

ธุรกิจกลุ่มสายการบิน และกลุ่มผู้ผลิตเครื่องบิน ก็เช่นเดียวกัน แม้ในระยะยาวการท่องเที่ยวยานพาหนะจะกลับมาเป็นปกติ แต่รายได้ที่คิดเป็นสัดส่วนที่สูงของธุรกิจสายการบินในประเทศที่มีขนาดใหญ่อย่างสหรัฐอเมริกา มาจากการเดินทางที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ (Business Travel) ซึ่งหลังจากนี้ต่อไป บริษัทหรือคนกลุ่มนี้จะคุ้นชินกับการติดต่อธุรกิจผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น ความจำเป็นในการเดินทางจะลดลง ไม่เพียงเท่านั้น ธุรกิจโรงแรม ก็จะได้รับผลกระทบอีกด้วย เนื่องจากรายได้จากค่าห้องพักและค่าห้องประชุมจากกลุ่มลูกค้าที่เดินทางเพื่อธุรกิจที่มีสัดส่วนที่สูงนี้จะหายไป

ธุรกิจน้ำมัน ก็เป็นอีกหนึ่งกลุ่มที่จะถูกวิกฤตครั้งนี้เร่งให้ถึงจุดจบของสิ่งที่เรียกว่า พลังงานเชื้อเพลิงฟอสซิล (fossil fuel) เร็วขึ้น และเร่งให้เทรนด์ของพลังงานสะอาดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมถูกพัฒนาและเป็นที่นิยมมากขึ้น ซึ่งเหตุผลหลักก็คือ การโดยสารด้วยเครื่องบินซึ่งเป็นธุรกิจที่มีการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลปริมาณมากจะลดลงดังที่กล่าวมาก่อนหน้า และวิกฤตนี้ทำให้คนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น ที่ประเทศอินเดีย COVID-19 ทำให้อินเดียฟ้าเปิด และสามารถเห็นยอดหิมาลัยครั้งแรกในรอบ 30 ปี เหล่านี้จะทำให้มีเงินทุนไหลออกจากธุรกิจน้ำมันและไหลเข้าธุรกิจพลังงานทางเลือกหรือธุรกิจที่ใช้ใจสิ่งแวดล้อม (ESG Driven) มากขึ้น

กลุ่มผู้ผลิตยาภาคเอกชน (Private Pharmaceutical Firm) เหตุการณ์นี้จะทำให้รัฐบาลทั่วโลกตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องสุขภาพของประชาชน ปริมาณยาที่เพียงพอ และการพัฒนา ยาหรือวัคซีนมากขึ้น เราจะได้เห็นรัฐบาลเข้ามามีบทบาทในด้านการพัฒนาและผลิตยามากขึ้น แทนที่บริษัทเอกชนแบบที่เห็นในปัจจุบัน เนื่องจากความเสี่ยงเรื่องสุขภาพประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของรัฐบาล ขณะที่สำหรับภาคเอกชนแล้ว การจะเร่งลงทุนพัฒนาหรือผลิตจะทำก็ต่อเมื่อเห็นโอกาสของกำไร

การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ทำให้ธุรกิจหลายประเภทได้ประโยชน์ หากมองว่าทำวิกฤตให้เป็นโอกาสดังเช่นกลุ่มธุรกิจดังนี้

กลุ่มเทคโนโลยี เป็นกลุ่มที่เราน่าจะเห็นได้ชัดเจนที่สุด กลุ่มนี้ครอบคลุมตั้งแต่ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างธุรกิจให้ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น (Digital Transformation) ไม่ว่าจะเป็นการใช้หุ่นยนต์ในการผลิต การจัดเก็บและบริหารข้อมูลบน Cloud การใช้ AI ออกแบบและบริหารระบบ Supply Chain ของบริษัท เทคโนโลยี 5G หลังวิกฤตเศรษฐกิจจะยิ่งทำให้ธุรกิจให้ความสำคัญเรื่องลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพ และลดหรือบริหารความเสี่ยงที่ไม่คาดคิด เช่น การใช้หุ่นยนต์แทนมนุษย์อาจจะประหยัดต้นทุนได้เนื่องจากราคาปัจจุบันก็ถูกลงมากและไม่จำเป็นต้องปิดโรงงาน หากคนงานสักคนติดโรคระบาด เทรนด์นี้รวมไปถึงการใช้ชีวิตในโลกของออนไลน์มากขึ้น เช่น ธุรกิจ E-commerce หรือจะเป็นการประชุมผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ก็จะได้ประโยชน์จากพฤติกรรมของคนที่เปลี่ยนไป

บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน (บลจ.) และบริษัทให้คำปรึกษาด้านการเงินทั้งให้กับบริษัทและบุคคล เนื่องจากกลุ่มบริษัทที่ได้รับผลกระทบทั่วโลกจะให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการความเสี่ยงมากยิ่งขึ้น และจะหันมาเพิ่มสภาพคล่องให้กับธุรกิจของตัวเองมากขึ้น จากเดิมที่อาจคิดว่าเหล่านี้เป็นสิ่งที่สิ้นเปลืองและไม่จำเป็นมากนัก คล้ายกันกับระดับบุคคล ความสำคัญของความรู้เรื่องการเงิน การวางแผนการเงินและการเก็บออมจะมีมากขึ้น สิ่งเหล่านี้จะสนับสนุนการออมเงินในกองทุนรวม และบริษัทที่ให้คำปรึกษาด้านการเงิน

Telemedicine/Telehealth ระบบโทรเวชกรรม ซึ่งก็คือระบบการให้บริการการรักษาทางการแพทย์ผ่านระบบออนไลน์ โดยผู้ป่วยไม่จำเป็นต้องเดินทางมารักษาที่โรงพยาบาล ทั้งแพทย์และผู้ป่วยสามารถสนทนาและสื่อสารกันผ่าน Online Application แม้อาจจะยังไม่ค่อยมีให้เห็นในประเทศไทย แต่ในสหรัฐอเมริกากำลังเริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเหตุการณ์ COVID-19 ที่ทำให้ผู้คนไม่อยากไปโรงพยาบาลโดยไม่จำเป็น และทำให้คนได้เรียนรู้ เปิดใจยอมรับการพบหมอออนไลน์มากขึ้นคล้ายกันกับพฤติกรรมการซื้อขายออนไลน์ที่แต่เดิมหลายคนยังไม่

ถนัดหรือเปิดใจ ยกตัวอย่างบริษัท Teladoc Health Inc ของสหรัฐฯที่ทำธุรกิจลักษณะนี้ ช่วงปี 2017-2019 รายได้ของบริษัทเติบโตเฉลี่ยปีละถึง 73% จากรายได้ 200 ล้านดอลลาร์เป็น 600 ล้านดอลลาร์ เรายกตัวอย่างในอนาคตจะเริ่มมีโรงพยาบาลหรือบริษัทที่ทำธุรกิจบริการแบบนี้มากขึ้น เนื่องจากมันตอบโจทย์ความเรื่องปลอดภัย สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลา และยังสามารถเข้าถึงคนไข้ในพื้นที่ห่างไกลได้อีกด้วย

สรุปแล้วหลังจากการระบาดของ COVID-19 โลกเราจะเข้าสู่รูปแบบการดำรงชีวิตปกติใหม่ “New Normal” และสิ่งที่สอง คือเราคงจะ COVID-19 เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิต ธุรกิจที่มีแนวโน้มได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของรูปแบบการใช้ชีวิตของมนุษย์และสถานะเศรษฐกิจในระยะยาว (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563)

2.4 แนวคิด New Normal วิถีปกติใหม่ในยุคหลังโควิด-19

2.4.1 ความหมายและสาระสำคัญ แนวคิด "New Normal" หรือ "วิถีปกติใหม่"

หมายถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในด้านสังคม เศรษฐกิจ และพฤติกรรมมนุษย์ที่เกิดขึ้นอย่างถาวรจากผลกระทบของวิกฤตโควิด-19 ตั้งแต่ปี 2563 การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่เพียงการปรับตัวชั่วคราว แต่เป็นการปฏิรูปวิถีชีวิตและโครงสร้างสังคมที่ยั่งยืน ครอบคลุมตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ไปจนถึงระดับชาติและระดับโลก วิถีปกติใหม่สะท้อนถึงค่านิยม มุมมอง และความคาดหวังใหม่ที่เน้นประสิทธิภาพ ความยืดหยุ่น และความยั่งยืน ซึ่งไม่สามารถย้อนกลับไปสู่สถานะเดิมได้

2.4.2 องค์ประกอบหลักของ New Normal

การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลโดยสมบูรณ์ (Digital-First Transformation) เทคโนโลยีดิจิทัลได้กลายเป็นแกนหลักของการดำเนินชีวิตและการทำงาน หรือที่เรียกว่า "Digital by Default" โดยแพลตฟอร์มดิจิทัลกลายเป็นช่องทางหลักในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ การมีตัวตนในโลกออนไลน์ (Digital Presence) กลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการแข่งขันในตลาด ธุรกิจที่ขาดช่องทางดิจิทัลจะเสียโอกาสในกระแสเศรษฐกิจสมัยใหม่ (ธีรศักดิ์ อุณารมย์เลิศ, 2565) การเปลี่ยนแปลงนี้ผลักดันให้เกิดการพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างกว้างขวาง เช่น การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อการตลาด การทำธุรกรรมออนไลน์ การจัดการข้อมูลลูกค้าผ่านระบบ CRM และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและเปิดโอกาสสู่ตลาดใหม่ รวมถึงสร้างโมเดลธุรกิจที่ไม่เคยเป็นไปได้อีกก่อน

วัฒนธรรมสุขอนามัยและความปลอดภัยเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตความตระหนักรู้ด้านสุขอนามัย เช่น การล้างมือบ่อยครั้ง การสวมหน้ากากเมื่อป่วย การรักษาระยะห่าง และการ

หลักเสียงพื้นที่แออัด ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของมารยาทสังคมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ในภาคธุรกิจ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ มาตรฐานสุขอนามัยที่เข้มงวด กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้ลูกค้า (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) ผู้บริโภคในยุคนี้คาดหวังความสะดวกและความปลอดภัยในระดับสูง ส่งผลให้เกิดนวัตกรรม เช่น ระบบฆ่าเชื้อด้วยรังสี UV ระบบกรองอากาศชั้นสูง และผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ความยืดหยุ่นและความคล่องตัวเป็นหัวใจของการอยู่รอดวิกฤตโควิด-19 สอนให้ทั้งบุคคลและองค์กรตระหนักถึงความสำคัญของความยืดหยุ่น (Flexibility) และความคล่องตัว (Agility) การปรับเปลี่ยนแผนงาน รูปแบบการทำงาน หรือโมเดลธุรกิจอย่างรวดเร็วเมื่อเผชิญสถานการณ์ไม่คาดคิดกลายเป็นทักษะสำคัญ รูปแบบการทำงานจากบ้าน (Work from Home) การทำงานแบบผสมผสาน (Hybrid Work) และการจัดการเวลาที่ยืดหยุ่นได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ซึ่งนอกจากตอบสนองต่อความปลอดภัยแล้ว ยังเพิ่มประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการทำงาน (ทะนงศักดิ์ แสงสว่างวัฒนะ, 2563) สำหรับธุรกิจ ความยืดหยุ่นหมายถึงการมีแผนสำรอง การกระจายความเสี่ยงในช่องทางการขาย แหล่งวัตถุดิบ และตลาดเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัวอย่างต่อเนื่อง

เศรษฐกิจไร้สัมผัสและการบริการตามความต้องการ ผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญกับบริการไร้สัมผัส (Contactless Services) และการบริการที่ตอบสนองทันที (On-Demand Services) เช่น การชำระเงินดิจิทัล การสั่งซื้อผ่านแอปพลิเคชัน การจัดส่งถึงบ้าน และการใช้แชทบอทหรือ AI ในการให้บริการ ซึ่งกลายเป็นมาตรฐานใหม่ที่สะท้อนไลฟ์สไตล์ที่เน้นความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564) การเปลี่ยนแปลงนี้ช่วยให้ธุรกิจขนาดเล็กเข้าถึงลูกค้าได้กว้างขึ้นผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล แต่ก็สร้างความท้าทายในการแข่งขันและการสร้างความแตกต่าง

2.4.3 ผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงาน New Normal ผลักดันให้ทักษะดิจิทัลกลายเป็นสิ่งจำเป็นในการรักษาความสามารถในการแข่งขัน อาชีพใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี การจัดการข้อมูล และการบริการออนไลน์เติบโตอย่างรวดเร็ว ขณะที่อาชีพที่ต้องพึ่งพาการสัมผัสใกล้ชิดหรือการรวมตัวของคนจำนวนมากต้องปรับตัวหรือเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน

การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและนวัตกรรม เศรษฐกิจดิจิทัลขยายตัวอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะ E-commerce บริการสตรีมมิ่ง การศึกษาออนไลน์ และ FinTech การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและนวัตกรรมกลายเป็นนโยบายสำคัญของภาครัฐและเอกชน

การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ ระบบการศึกษาปรับตัวสู่การเรียนรู้ออนไลน์ การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง และการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองข้อจำกัดทางกายภาพและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต

บทสรุป New Normal เป็นจุดเปลี่ยนที่แสดงถึงความสามารถของมนุษย์ในการเรียนรู้และปรับตัวจากวิกฤตสู่โอกาสใหม่ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีเป็นแกนหลัก การให้ความสำคัญกับสุขอนามัย ความยืดหยุ่นในการรับมือการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สำหรับธุรกิจท่องเที่ยว โดยเฉพาะผู้ประกอบการชุมชน การปรับตัวให้สอดคล้องกับวิถีปกติใหม่และผสานเข้ากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยสร้างความสมดุล ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนในยุคที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน เป็นต้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564)

กล่าวได้ว่าในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง ทั้งจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการระบาดของโรคติดต่อระดับโลกอย่าง COVID-19 ส่งผลให้ “วิถีชีวิต” ของมนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ วิถีชีวิตในบริบทนี้มีได้หมายถึงเพียงพฤติกรรมรายวัน หากแต่รวมถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต ค่านิยม มุมมองต่อโลก และโครงสร้างสังคมที่กำหนดวิถีการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย

3. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็งทางเลือกใหม่ของการพัฒนา จากสภาพเศรษฐกิจของประเทศในช่วงปลายปี 2539 ประเทศไทยได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมต่าง ๆ ทำให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคม ดังนั้นจึงเริ่มมีแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งขึ้นมาในฐานะที่เป็น อีกหนึ่งทางเลือกที่สำคัญต่อการพัฒนา เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจึงต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาร่วมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางตามหลักปรัชญาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยการเพิ่มศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็ง มีความพร้อมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ความเข้มแข็งของชุมชนจึงเป็นฐานสำคัญในการลดผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงการสร้างกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนในอนาคต ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่งต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน จึงต้องเริ่มจากการใช้จุดแข็งในสังคม และทุนทางสังคมที่มีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยความเป็นชุมชนอาจหมายถึงการที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำ มีการจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน (ศ.นพ.ประเวศ วะสี)

จากความหมายข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ชุมชนมีความหมายมากกว่าการที่คนแต่ละคนมาอยู่ร่วมกัน แต่ได้สร้างความสัมพันธ์กันโดยมีหลักการ เงื่อนไข กติกา ซึ่งเราเรียกโดยรวมว่าระเบียบบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกัน ชุมชนจึงมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของสมาชิก และสามารถช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้

องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง จากการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คณะอนุกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดกรอบองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่าจะต้องประกอบด้วย

- ต้องมีการรวมตัวของคนกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม
- กลุ่มคนมีเป้าหมายร่วมกันและยึดถึงประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก
- กลุ่มคนต้องมีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง มีความเอื้ออาทรต่อกันรวมถึงมีความรัก

ถิ่นฐาน รักชุมชนของตนเอง

- กลุ่มคนที่มีอิสระในความร่วมมือ โดยกันร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรมทำและรับผิดชอบร่วมกัน

- กลุ่มคนที่มีการระดมการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
- กลุ่มคนที่มีการเรียนรู้ ทักษะเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายโดยสื่อสารกันหลากหลาย

รูปแบบ

- กลุ่มคนที่มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

- กลุ่มคนที่มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
- กลุ่มที่มีการเสริมสร้างผู้นำให้สามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดที่หลากหลายและ

สามารถสืบทอดกันตลอดไปของชุมชน

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้คือ สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในความสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง เปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม โปร่งใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ ชุมชนสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา ได้แก่ หมู่บ้านต่างชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน (สถาบันพัฒนาชุมชน (องค์การมหาชน), 2557)

4. ความรู้เกี่ยวกับโรค COVID-19

4.1 ข้อมูลการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ในประเทศไทย จากสถิติการระบาดของโรค COVID-19 ในประเทศไทยพบว่าผู้ป่วยโรคติดเชื้อ COVID-19 ตั้งแต่ปี 2563 – 2565 มีรายงานพบผู้ป่วยยืนยันสะสมทั้งหมด 4,681,309 ราย (ข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม – 30 กันยายน 2565) เสียชีวิตสะสม 32,764 ราย ได้รับวัคซีนแล้ว จำนวน 143,336,779 ราย (ตามรายละเอียดดังภาพที่ 1)

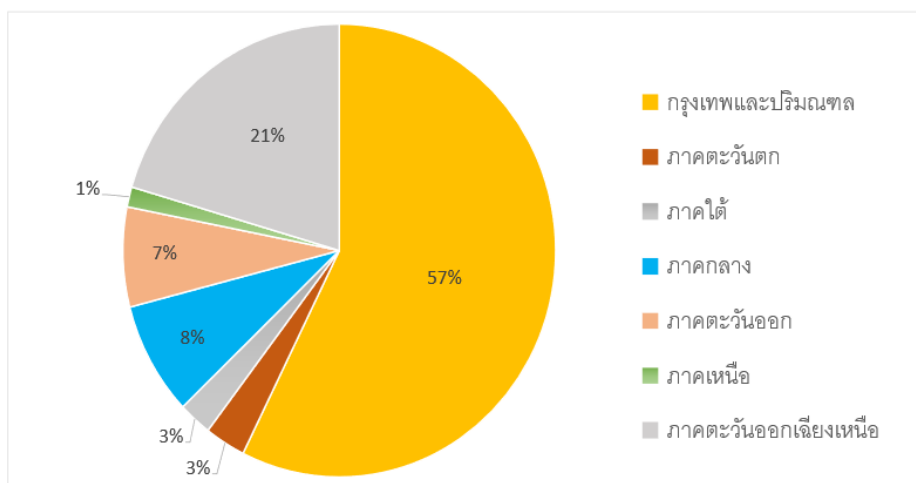

ภาพประกอบที่ 1 สถิติการติดเชื้อ COVID-19 สะสมในประเทศไทย

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนาศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (2565)

หากแบ่งสัดส่วนของผู้ติดเชื้อ COVID-19 ตามภูมิภาค จะพบว่ากรุงเทพมหานคร มีผู้ติดเชื้อสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 57 รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 21 ภูมิภาคที่มีผู้ติดเชื้อน้อยสุด ได้แก่ ภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 1 (ตามรายละเอียดดังภาพที่ 2)

สัดส่วนการติดเชื้อ COVID-19 ภูมิภาค (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565)

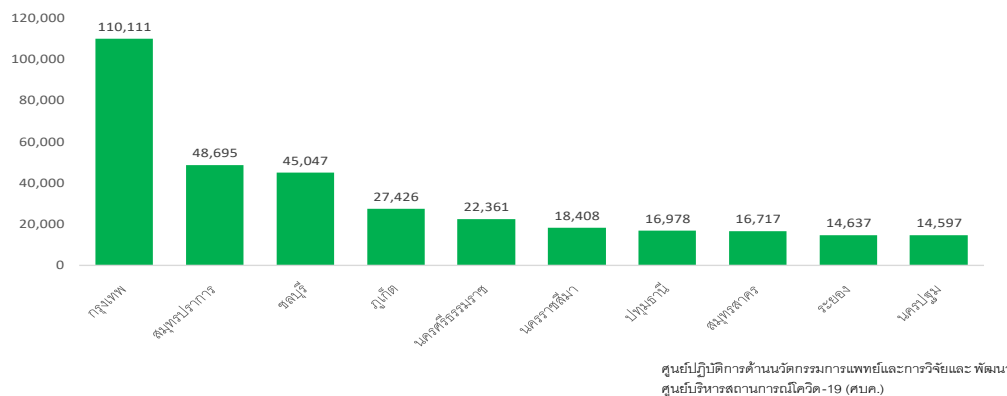
ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนา
ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.)

ภาพประกอบที่ 2 สัดส่วนการติดเชื้อ COVID-19 ภูมิภาค

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนาศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (2565)

สำหรับสถิติผู้ติดเชื้อ COVID-19 สะสม 10 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 กรุงเทพมหานคร รองลงมาจังหวัดสมุทรปราการ ชลบุรี ภูเก็ต นครศรีธรรมราช นครราชสีมา ปทุมธานี สมุทรสาคร ระยอง และอันดับที่ 10 นครปฐม (ตามรายละเอียดดังภาพที่ 3)

10 อันดับแรกของจังหวัดที่มีการติดเชื้อ COVID-19 (ข้อมูล ณ วันที่ 4 มีนาคม 2565)

ภาพประกอบที่ 3 10 อันดับแรกของจังหวัดที่มีการติดเชื้อ COVID-19

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนาศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (2565)

สำหรับจังหวัดสมุทรสงครามนั้น จากข้อมูลเมื่อวันที่ 1 - 20 มกราคม 2565 พบว่ามีผู้ติดเชื้อ COVID-19 จำนวน 205 คน อยู่ในลำดับที่ 76 ของการติดเชื้อ COVID-19 ในประเทศไทย

จำนวนผู้ติดเชื้อโควิดในประเทศไทยรายใหม่ และสะสม ระลอกมกราคม 2565 วันที่ 1 ม.ค. - 20 ม.ค. 65										
ที่	จังหวัด	1 ม.ค. - 13 ม.ค.	14-ม.ค.	15-ม.ค.	16-ม.ค.	17-ม.ค.	18-ม.ค.	19-ม.ค.	20-ม.ค.	รวม(ราย)
63	อำนาจเจริญ	225	15	12	8	17	21	30	15	343
64	สตูล	228	22	13	25	4	2	20	5	319
65	แม่ฮ่องสอน	211	18	14	14	5	17	6	12	297
66	ยะลา	193	7	15	17	22	11	12	9	286
67	แพร่	141	7	31	33	17	5	17	30	281
68	ชัยนาท	180	7	13	20	9	22	18	12	281
69	สุโขทัย	135	14	17	20	9	8	35	23	261
70	อุทัยธานี	186	14	12	17	3	5	9	9	255
71	พิจิตร	165	15	17	13	5	22	15	2	254
72	อุดรธานี	157	7	15	10	4	8	27	13	241
73	ระนอง	139	12	13	15	9	9	11	15	223
74	อ่างทอง	116	20	18	19	10	14	4	19	220
75	ลำพูน	123	11	11	15	6	7	25	11	209
76	สมุทรสงคราม	115	10	15	5	14	12	18	16	205
77	สิงห์บุรี	99	17	7	10	6	7	1	6	153
78	นราธิวาส	103	4	4	7	4	10	14	4	150

ภาพประกอบที่ 4 จำนวนผู้ติดเชื้อโควิดในประเทศไทยรายใหม่และสะสม

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนาศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (2565)

4.2 ความรู้เกี่ยวกับโรคและการป้องกัน COVID-19

4.2.1 เชื้อไวรัสโคโรนา (CoVs) ประกอบด้วยชนิดย่อยหลายชนิดและทำให้เกิดอาการแสดงในระบบต่างๆ เช่น ระบบทางเดินหายใจ (รวมถึงโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรงหรือซาร์ส SARS CoV) ระบบทางเดินอาหาร ระบบประสาท หรือระบบอื่นๆ

4.2.2 ระบาดวิทยาของเชื้อ : เชื้อไวรัสโคโรนา (CoVs) พบได้ทั่วโลก โดยในเขตอบอุ่น (temperate climates) มักพบเชื้อโคโรนาไวรัสในช่วงฤดูหนาวและฤดูใบไม้ผลิ การติดเชื้อโคโรนาไวรัสอาจทำให้เกิดอาการในระบบทางเดินหายใจส่วนบนได้ถึงร้อยละ 35 และสัดส่วนของโรคไข้หวัดที่เกิดจากเชื้อโคโรนาไวรัสอาจสูงถึงร้อยละ 15 จากการติดเชื้อพบได้ในทุกกลุ่มอายุ แต่พบมากในเด็ก อาจพบมีการติดเชื้อซ้ำได้ เนื่องจากระดับภูมิคุ้มกันจะลดลงอย่างรวดเร็วภายหลังการติดเชื้อ สำหรับการติดเชื้อทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง หรือซาร์ส (SARS CoV) พบการระบาดปี พ.ศ. 2546 โดยพบเริ่มจากประเทศจีนแล้วแพร่กระจายไปทั่วโลกพบรายงานผู้ป่วยโรคซาร์สทั้งสิ้นมากกว่า 8,000 ราย และเสียชีวิตมากกว่า 750 ราย

4.2.3 ลักษณะโรค : การติดเชื้อไวรัสโคโรนาในระบบทางเดินหายใจ (Respiratory Coronaviruses) อาจทำให้เกิดอาการ ไข้ อ่อนเพลีย ปวดศีรษะ มีน้ำมูก เจ็บคอ ไอ โดยในทารกที่มีอาการรุนแรง อาจมีลักษณะของปอดอักเสบ (Pneumonia) หรือ หลอดลมฝอยอักเสบ (Bronchiolitis) ในเด็กโตอาจมีอาการของหอบหืด (Asthma) ส่วนในผู้ใหญ่ อาจพบลักษณะปอดอักเสบ (Pneumonia) หลอดลมอักเสบเรื้อรัง (Chronic bronchitis) หรือการกลับเป็นซ้ำของโรคหอบหืดได้ และอาจทำให้เกิดอาการรุนแรงได้มากในผู้สูงอายุหรือผู้ที่ภูมิคุ้มกันบกพร่อง โดยพบการติดเชื้อแบบไม่แสดงอาการได้ในทุกอายุ และหากแสดงอาการมักพบร่วมกับการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจอื่น ๆ เช่น Rhinovirus, Adenovirus หรือเชื้ออื่นๆ

(1) การติดเชื้อทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง หรือซาร์ส (severe acute respiratory syndrome; SARS CoV) จะพบมีอาการ ไข้ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย หรืออาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ แล้วมีอาการไอ และหอบเหนื่อยอย่างรวดเร็ว ซึ่งอัตราตายจะสูงขึ้นในผู้ป่วยสูงอายุหรือมีโรคประจำตัว

(2) การติดเชื้อโคโรนาไวรัสในระบบทางเดินอาหาร (Gastrointestinal Coronaviruses) มักพบบ่อยในเด็กแรกเกิด และทารกอายุน้อยกว่า 1 ปี หรืออาจพบในผู้ใหญ่ที่มีภูมิคุ้มกันบกพร่อง โดยพบเชื้อได้แม้ผู้ป่วยไม่แสดงอาการ และไม่มีฤดูกาลการเกิดโรคที่แน่นอน

4.2.4 ระยะฟักตัวของโรค: โดยเฉลี่ยประมาณ 2 วัน (อาจมีระยะฟักตัวนานถึง 3 – 4 วัน) สำหรับโรคซาร์สอาจใช้ระยะฟักตัว 4 – 7 วัน (อาจนานถึง 10 – 14 วัน)

4.2.5 วิธีการแพร่โรค: แพร่กระจายเชื้อจากการสัมผัส (Contact) กับสารคัดหลั่งจากทางเดินหายใจ หรือแพร่กระจายเชื้อจากฝอยละอองน้ำมูก น้ำลาย (Droplet) จากผู้ป่วยที่มีเชื้อ โดยการ ไอ หรือจาม

4.2.6 การป้องกันในการติดเชื้อมีหลายวิธีดังนี้

- ออกกำลังกายสม่ำเสมอและพักผ่อนให้เพียงพอ
- รับประทานอาหารที่มีประโยชน์และครบ 5 หมู่
- ไม่คลุกคลีใกล้ชิดกับผู้ป่วย
- แนะนำให้ผู้ป่วยใส่หน้ากากอนามัย ปิดปากปิดจมูกเวลา ไอ หรือจาม
- ควรล้างมือด้วยน้ำและสบู่ โดยเฉพาะเมื่อสัมผัสกับสารคัดหลั่งจากผู้ป่วย ก่อนรับประทานอาหาร
- ควรหลีกเลี่ยงการเข้าไปในพื้นที่แออัด หรือที่ชุมชนสาธารณะที่มีคนอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ (สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย, 2568)

5. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรือบริการนักท่องเที่ยว

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับเรือบริการนักท่องเที่ยว ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ได้มีการศึกษาข้อมูลจากกรมเจ้าท่า เพื่อศึกษาเกี่ยวจำนวนเรือที่ให้บริการและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษากฎระเบียบ วัฒนธรรม ในการประกอบอาชีพ ดังต่อไปนี้

5.1 การสำรวจข้อมูลเรือโดยสาร/ท่องเที่ยว ปีงบประมาณ 2563 ด้วยธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งรวมถึงธุรกิจการท่องเที่ยวทางน้ำด้วยเช่นกัน รัฐบาลจึงเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว จึงได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย เพื่อมุ่งสู่การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น

กรมเจ้าท่า (จท.) เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน และบริการคมนาคมขนส่งทางน้ำให้มีประสิทธิภาพและความปลอดภัย อำนวยความสะดวก รวดเร็ว จึงได้มีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการเรือโดยสาร/ท่องเที่ยวบริเวณแม่น้ำ และทะเลจากผู้ประกอบการเรือและผู้ประกอบการท่าเรือโดยสาร/ท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลจำนวน ท่าเรือ จำนวนเรือ จำนวนเส้นทางการเดินเรือ จำนวนเที่ยวเรือของผู้ประกอบการทั้งของรัฐและเอกชน รวมถึงจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มาใช้บริการเรือโดยสาร/ท่องเที่ยว จากการสำรวจพบว่า จังหวัดสมุทรสงครามมีจำนวนเรือทั้งสิ้นจำนวน 128 ลำคิดเป็นร้อยละ 7.88

และมีเส้นทางการเดินเรือทั้งหมด 20 เส้นทาง และมีท่าเรือ 20 ท่า จังหวัดสมุทรสงคราม มีจำนวนผู้โดยสารเรือ จำนวน 258,233 คน/ปี คิดเป็นร้อยละ 2.04 (กรมเจ้าท่า, 2563)

5.2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรือบริการนักท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ระหว่างเรือกับวิถีชีวิตภูมิปัญญาชาวบ้านในการสร้างเรือได้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นและพัฒนาการสร้างเรือจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปภูมิปัญญาได้รับการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ การประกอบอาชีพต่อเรือไม่มีจำนวนน้อยลง การต่อเรือได้รับการพัฒนาให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งานมีการเปลี่ยนแปลงด้านวัสดุและเทคโนโลยีที่นำมาใช้ประกอบกับเรือ เรือจึงมีความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจเป็นพาหนะในการคมนาคมขนส่งสินค้าไปค้าขายกับต่างประเทศ อีกทั้งเรือยังมีความสัมพันธ์ด้านการเมืองการปกครอง มีความสัมพันธ์ด้านคติความเชื่อและศาสนาในเรื่องความเชื่อเรื่องแม่น้ำนางเรือ เรือมีความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมประเพณี

ดังนั้นบทบาทของเรือที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม ทำให้เรือมีบทบาทต่อวิถีชีวิตและสังคม รวมถึงมีบทบาทด้านเศรษฐกิจที่มีส่วนช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนเรือมี (ณัฐกานต์ เกาศล, 2560)

6. ชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

สำหรับอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นอำเภอที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ วัฒนธรรมประเพณี สำหรับหัวข้อนี้จึงได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามดังต่อไปนี้

6.1 ประวัติจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดที่เล็กที่สุดในประเทศไทยมีอำเภอทั้งหมด 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม อำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที โดยอำเภออัมพวามีประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา ปีพ.ศ.2310 และในขณะนั้นกรุงศรีอยุธยาได้เสียกรุงให้แก่พม่า เมื่อสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชยังคงเป็นหลวงยกกระบัตร อยู่เมืองราชบุรีได้สมรสกับสมเด็จพระอินทร์ทมามาตย์ (นางนาก) ซึ่งเป็นธิดาของมหาเศรษฐีแห่งแขวงบางช้าง (ปัจจุบันเป็นพื้นที่ของอำเภออัมพวาและบางส่วนของอำเภอบางคนที) ซึ่งทั้งสองพระองค์ได้เสด็จหนีพม่ามาอยู่อำเภออัมพวา ระหว่างนั้นสมเด็จพระอินทร์ทมามาตย์ได้ประสูติพระโอรส ทรงพระนามว่า ฉิม คือพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ 2 ซึ่งในระหว่างหลบหนีพมานั้น กรมสมเด็จพระศรีสุตดารักษ์พระพี่นางองค์ที่ 2 ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชก็ได้ประสูติพระธิดาเช่นกัน ซึ่งพระธิดามีพระนามว่าบุญรอด ต่อมาคือ สมเด็จพระ

พระศรีสุริเยนทราธิบดี พระราชินีในล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 ต่อมาในปี พ.ศ. 2483 ได้มีการยกฐานะตำบลอัมพวาเป็นเทศบาลตำบลอัมพวา มีตราสัญลักษณ์ประจำตำบล คือ ช้างเผือกอยู่ในป่ามะม่วง ซึ่งหมายถึงตำบลในท้องที่ที่มีมะม่วงมากหรือตั้งอยู่ในป่ามะม่วงเป็นสถานที่ประสูติพระมหากษัตริย์และพระราชินีแห่งราชวงศ์จักรี ดังนั้นอำเภอนี้จึงมีเจ้านายเสด็จประพาสอยู่เป็นประจำ อีกทั้งยังสร้างวัดวาอารามไว้เป็นอนุสรณ์สถานอีกมากมาย (ศรีสวัสดิ์ บัณฑิตกิจกร, 2554) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนค้าขายก็ทำแบบพื้นบ้านแลกเปลี่ยนกัน แต่พอมีคนจีนเข้ามา ก็กลายเป็นชุมชนมีการนำของจากอัมพวาไปขายที่กรุงเทพ โดยการเดินทางโดยเรือ โดยสมัยก่อนนั้นจะใช้เรือกระแซงเป็นเรือขนส่งสินค้า สภาพเมืองอัมพวาสมัยก่อนนั้นมีลักษณะเป็นสวนมะพร้าว สวนหมาก สวนพลู การอยู่อาศัยอยู่เป็นชุมชน ทางด้านฝั่งตะวันตก เรื่อยจากปากคลอง มีบ้านเรือนอาศัยอยู่เป็นแพเป็นตึกแถวอยู่ติดตลิ่ง บ้างก็อยู่บ้านทรงไทย คนที่อยู่ห้องแถวริมน้ำก็มักจะประกอบอาชีพค้าขาย ด้านหน้าจะเป็นน้ำด้านหลังจะเป็นสวนไว้ปลูกผลไม้ ในปี 2512 – 2513 ก็มีเริ่มขยายชุมชนอัมพวาเป็นตลาดน้ำโดยมีพ่อค้าแม่ค้ามาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันโดยพ่อค้าแม่ค้าจะพายเรือมาขายสินค้า คนอัมพวาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ พ.ศ. 2512 – 2514 เนื่องจากมีการสร้างถนนพระราม 2 ตัดผ่าน ทำให้การค้าขายริมคลองเริ่มเปลี่ยนมาใช้รถ ทำให้ตลาดอัมพวาไม่ค่อยมีพ่อค้าแม่ค้ามาขายของทำให้คนเริ่มเปลี่ยนวิถีชีวิตโดยการปิดกิจการร้านค้าเป็นการให้คนมาเช่าห้องแถวแทน จนกระทั่งปี 2547 เริ่มมีการพัฒนาโดยการรื้อฟื้นตลาดน้ำอัมพวาขึ้นมาใหม่ สร้างให้เป็นจุดท่องเที่ยว โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนอัมพวา มีการหยิบยกขนมไทยขึ้นมาเป็นจุดขาย เพราะจังหวัดสมุทรสงครามเป็นต้นเหตุของขนมไทย และเป็นเมืองเดียวในประเทศไทยที่มีเครื่องปรุงคาวหวานครบ ส่วนบริบทและวัฒนธรรมชุมชนวิถีชีวิต ได้มีการพัฒนาเพื่อศักยภาพการท่องเที่ยว (จักรพันธ์ ขวัญมงคลและคณะ, 2560) อำเภออัมพวามีโบราณสถานมากมายที่ได้รับการอนุรักษ์ ปัจจุบันอำเภออัมพวานั้นได้รับการสนับสนุนทางการท่องเที่ยว โดยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวที่ชอบท่องเที่ยวในเชิงนิเวศ ทำให้ชาวอัมพวานั้นหันมาประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ ธุรกิจเรือนำเที่ยว ธุรกิจขายของที่ระลึกกันมากมาย ประกอบกับได้มีนักลงทุนเข้ามาลงทุนหรือซื้อที่ดินเพื่อดำเนินธุรกิจในอำเภออัมพวากันมากมาย ถึงแม้ว่าเมื่อนักลงทุนมาลงทุนในอำเภออัมพวามากมายแต่ก็ไม่ได้ทำให้ประเพณี วิถีชีวิตของชาวอัมพวานั้นเปลี่ยนแปลงมากมาย ชาวบ้านยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีไว้อย่างเดิม ทำให้อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามเป็นอำเภอได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ชภัทร เสวตเลข, 2551)

6.2 ความเป็นมาอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดที่ในช่วงก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีผู้คนมาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ ต่อมาเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2310 ได้มีผู้คนอพยพมาอยู่กันเพิ่มมากขึ้น เพราะมีทำเลเหมาะแก่การเกษตรและเหมาะเป็นที่อยู่อาศัย แรกเริ่มที่ว่าการอำเภออัมพวาในอดีตได้อาศัยศาลาการเปรียญของวัดอัมพวันเจติยาราม และต่อมาได้มีการย้ายข้ามคลองอัมพวาไปอยู่ที่ศาลาการเปรียญวัดท้ายตลาด ตำบลบางกะพ้อม ซึ่งอยู่ห่างจากสถานที่เดิมเพียง 400 เมตร และได้ย้ายมาอยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองมาจนทุกปัจจุบัน โดยยังคงใช้ชื่ออัมพวา เนื่องจากบริเวณนี้เดิมเป็นเรือกลสวน มีต้นมะพร้าวและต้นมะม่วงอยู่เป็นจำนวนมาก โดยต้นมะพร้าวนั้นเป็นพืชหลักของจังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนต้นมะม่วงมีการปลูกอยู่อย่างหนาแน่นทั่วทุกพื้นที่ในบริเวณอำเภอนี้ จึงใช้ชื่ออัมพวามาจนปัจจุบัน

ที่ตั้งและอาณาเขตของอำเภออัมพวามีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง โดยทิศเหนือติดกับอำเภอบางคนที ทิศใต้ติดกับอำเภอสมุทรสงคราม ทิศตะวันออกติดกับอำเภอเขาชัยยะและอำเภอบ้านแหลม(จังหวัดเพชรบุรี) และทิศตะวันตกติดกับอำเภอปากท่อและอำเภอวัดเพลง(จังหวัดราชบุรี)

อำเภออัมพวาเป็นชุมชนริมน้ำที่ยังคงมีเสน่ห์ เป็นดินแดนสองน้ำที่มีทั้งแม่น้ำและทะเลไหลมาบรรจบกัน อัมพวาในปัจจุบันนี้กลายเป็นหนึ่งในเมืองที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่แวะเวียนมาเที่ยวพักผ่อนอย่างไม่ขาดสาย เป็นชุมชนที่สงบท่ามกลางธรรมชาติและเต็มไปด้วยเรื่องราวอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อีกทั้งอัมพวายังเป็นสถานที่พระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองที่เชื่อมต่อไปยังอ่าวไทย อันเป็นที่มาของ “เมืองสามน้ำ” คือ มีทั้งน้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย ซึ่งเหมาะสมแก่การทำนาเกลือ และทำสวนผลไม้ และเป็นแหล่งวิถีชีวิตริมแม่น้ำดั้งเดิม สิ่งที่น่าภาคภูมิใจของชุมชนอัมพวา คือ การเป็นชุมชนริมคลองที่ได้รับรางวัลอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมจากองค์การยูเนสโกอีกด้วย (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภออัมพวา, 2564)

6.3 ตลาดน้ำอัมพวา คลองอัมพวาอยู่ในน้ำแม่กลอง เป็นคลองที่เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ เป็นศูนย์กลางในการค้าขายและคมนาคมของชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งที่มีความเจริญรุ่งเรืองโดยได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมาตลอด จึงทำให้ชุมชนอัมพวานั้นกลายเป็นตลาดน้ำยามเย็นเป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมเข้ามาพักผ่อนในวันหยุดกันอย่างไม่ขาดสาย เมื่อถึงวันว่างนักท่องเที่ยวจะหนีความวุ่นวายจากในเมืองมาพักผ่อนริมคลองอัมพวาแห่งนี้ ซึ่งระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ เพียงแค่ 72 กิโลเมตร หากขับรถมาประมาณชั่วโมงเศษ ก็เหมือนได้อยู่อีกโลกหนึ่ง

ความประทับใจของนักท่องเที่ยวทุกครั้งที่ได้มาท่องเที่ยวถิ่นแม่กลองก็คือ ความใจดี และมีมิตรไมตรีจากคนในชุมชนอัมพวาพร้อมกับสำเนียงพูดเหน่อชนิด ๆ วาจาที่ไพเราะสุภาพนอบน้อมกับผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้หลายคนติดใจ นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับคึกคักของตลาดอัมพวาที่ยังคงมีให้เห็นอยู่ในทุกวันหยุด ซึ่งเป็นวันที่มีนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกสารทิศมาสัมผัสกับวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน ชาวประมง กับความเป็นวัฒนธรรมที่ยังคงมีให้เห็นอยู่ในที่แห่งนี้ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตไทยของชุมชนอัมพวา ยังคงมีและเก็บไว้ไม่ให้เสื่อมไป

เอกลักษณ์อีกอย่างของอัมพวาก็คือ ปลาทุ แม่กลอง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เมืองสมุทรสงคราม กับอาหารทะเลที่เรียงรายบนเรือ มีให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อกินตลอดตลาดน้ำอัมพวาทั่วทั้งคลอง “ตลาดน้ำยามเย็นอัมพวา” จึงได้ชื่อว่า เป็นเมืองที่มีความอนุรักษ์ความเก่าแก่นยุค ที่ไม่ได้มีการปรับปรุงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้เกิดกระแสการท่องเที่ยว เป็นชุมชนที่สร้างกระแสความเป็นไทยให้คนไทยรุ่นใหม่ได้อยากเข้ามาสัมผัสกับความเป็นไทย

โดยการเดินทางไปตลาดน้ำอัมพวา ทางรถยนต์ - จากตัวจังหวัดใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 325 ทางเดียวกับไปอำเภอดำเนินสะดวกและอุทยาน ร.2 ประมาณ 6 กม ก่อนถึงสามแยกไฟแดง มีทางแยกทางซ้ายเข้า อ.อัมพวา ไปอีกประมาณ 800 เมตร. ทางแยกซ้ายมือ เข้าตลาดอัมพวา จอดรถบริเวณหน้าที่ว่าการอำเภออัมพวา รถประจำทาง- จากสถานีขนส่งสายใต้ รถสาย 996 กรุงเทพฯ-ดำเนินฯ เป็นรถปรับอากาศ ผ่านจังหวัดสมุทรสงคราม ถึง ตลาดอัมพวา สาย 976 กทม.-สมุทรสงคราม ถึงสถานีขนส่งสมุทรสงคราม ขึ้นรถประจำทางสาย 333 แม่กลอง-อัมพวา-บางนกแขวก ถึงตลาดอัมพวา และรถตู้ ขึ้นที่อนุสาวรีย์ชัยฝั่งถ.พลโยธิไนใต้ทางด่วน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภออัมพวา, 2564)

6.4 จากอัมพวาสู่ตำนานแม่กลอง วิถีไทยในรางวัลระดับโลก มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ที่เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของสวนผลไม้ โดยบรรพบุรุษสมัยก่อนมีการสร้างบ้านแปงเมืองที่ทำให้เมืองแม่กลองถูกขนานนามว่าเป็น “เวนิสตะวันออกแห่งสุดท้าย”

ชุมชนอัมพวายังมีความอุดมสมบูรณ์ด้านเกษตรกรรมและการค้าขาย มีตลาดเรียกว่า “ตลาดบางช้าง” เป็นตลาดน้ำขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนผลผลิตจากสวนแถบบางช้างและบริเวณใกล้เคียง

ปัจจุบันได้มีการอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาวอัมพวา โดยมีการบรรเลงดนตรีไทย การฉายภาพยนตร์กลางคลอง รวมถึงมีร้านค้าชุมชนจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น เช่น ขนมไทย กาแฟคั่วผลไม้ รวมถึงการผลิตจากวิถีชาวบ้าน มาขายแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

6.5 ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จากข้อมูลประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ อำเภออัมพวามีประชากรทั้งหมด 54,334 คน โดยแบ่งออกเป็น 12 ตำบล 96 หมู่บ้าน ได้แก่ ข้อมูลปี 2564

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร
1. อัมพวา	-	4,551
2. สวนหลวง	15	5,068
3. ท่าคา	12	5,539
4. วัดประดู่	10	5,531
5. เมืองใหม่	10	4,105
6. บางช้าง	9	4,588
7. แควอ้อม	8	2,157
8. ปลายโพรงพาง	9	8,259
9. บางแค	7	3,735
10. แพรกหนามแดง	6	4,006
11. ยี่สาร	5	2,834
12. บางนางลี่	5	3,585
รวมทั้งสิ้น	96	54,334

ภาพประกอบที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสงคราม (2564)

6.5.1 ข้อมูลสถิติประชากรในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าการทำงานของประชากรในจังหวัด ปี 2564 พบว่า จำนวนผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป 164,865 คน กำลังแรงงาน 110,304 คน เป็นผู้มีงานทำ จำนวน 108,589 คน ผู้ว่างงาน 1,708 คน และผู้ที่รอฤดูกาล 7 คน ส่วนผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน 54,561คน (เรียนหนังสือ 10,653 คน เป็นผู้ทำงานบ้าน 18,313 คน และอื่น ๆ 25,595 คน ได้แก่ เด็กและชรา พิการ ไม่สามารถทำงานได้ พิการ และเกษียณ

6.5.2 ข้อมูลจำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรมและเพศ ปี 2564 จากสถิติข้อมูลจำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรมและเพศ ปี 2564 พบว่า อุตสาหกรรมที่มีจำนวนประชากรทำมากที่สุด คือ การผลิต คิดเป็นร้อยละ 22.2 และรองลงมาคือการขายส่ง การขายปลีก ซ่อมแซมยาน

ยนต์รจักรยานยนต์ ร้อยละ 21.4 เกษตรกรรม ป่าไม้และการประมง ร้อยละ 18 โรงแรมและอาหาร ร้อยละ 8.9 ในส่วนการขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า คมนาคม ร้อยละ 2.9 (สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสงคราม, 2564)

6.5.3 ข้อมูลจำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามสถานภาพการทำงานและเพศ ปี 2564 จากสถิติข้อมูลจำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามสถานภาพการทำงานและเพศ ปี 2564 พบว่า สถานภาพแรงงานที่เป็นนายจ้าง ร้อยละ 3.7 ลูกจ้างรัฐบาล ร้อยละ 10.9 ลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 42.6 ทำงานส่วนตัว ร้อยละ 29.4 ช่วยธุรกิจครัวเรือน ร้อยละ 13.3 และการรวมกลุ่ม ร้อยละ 0.1 (สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสงคราม, 2564)

6.5.4 ข้อมูลการเปรียบเทียบผู้มีงานทำงาน จำแนกตามอาชีพระหว่างปี 2563 และ 2564 จากการเปรียบเทียบอาชีพของผู้มีงานทำงาน ปี 2564 จำนวน 108,589 คน ส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริการและพนักงานในร้านค้าและตลาด จำนวน 26,515 คน (ร้อยละ 24.4) รองลงมาได้แก่อาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในด้านการขายและการให้บริการ จำนวน 21,533 คน (ร้อยละ 19.8) ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือใน ด้านการเกษตร และการประมง จำนวน 16,984 คน (ร้อยละ 15.6) ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง จำนวน 16,758 คน (ร้อยละ 15.4) และผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ จำนวน 7,674 คน (ร้อยละ 7.2) ผู้มีงานทำงานในช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา พบว่าผู้บัญญัติกฎหมายข้าราชการระดับอาวุโส และผู้จัดการ ลดลงร้อยละ 14.0 รองลงมาคือผู้ประกอบการอาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในด้านการขาย และการให้บริการลดลงร้อยละ 13.6 ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง ลดลงร้อยละ 10.5 ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและการประมงลดลงร้อยละ 3.3 ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบลดลงร้อยละ 2.9 ในขณะที่ผู้ประกอบการอาชีพเสริมเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.7 รองลงมาคือ พนักงานบริการและพนักงานในร้านค้าและตลาดเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.3 ผู้ประกอบวิชาชีพด้านเทคนิคสาขาต่างๆ และอาชีพที่เกี่ยวข้อง เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.4 และผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่างๆ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.9 (สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสงคราม, 2564)

6.5.5 จำนวนของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ และเพศ ปี 2564 จากสถิติพบว่า ประชากรไม่มีการศึกษา มีจำนวน 164,865 คน ต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน 10,014 คน ประถมศึกษา จำนวน 329,60 คน มัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 27,730 คน

มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 25,495 คน และจบระดับมหาวิทยาลัย 31,768 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสงคราม, 2564)

6.5.6 ร้อยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ และเพศ ปี 2564 จากสถิติพบว่า ประชากรไม่มีการศึกษา ร้อยละ 6.1 ต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ 22.4 ประถมศึกษา ร้อยละ 20 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 16.8 มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 15.5 และจบระดับมหาวิทยาลัย ร้อยละ 19.2 (สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสงคราม, 2564)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่สะท้อนภาพของวิถีชีวิตชุมชนไทยอย่างชัดเจน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณี และการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่สมดุล โดยจังหวัดสมุทรสงครามนั้นมีขนาดเล็กที่สุดในประเทศ ในอดีตอัมพวาเป็นศูนย์กลางค้าขายทางน้ำ มีการพายเรือขายสินค้าตามลำคลอง และการเดินทางสู่กรุงเทพฯ เพื่อจำหน่ายสินค้าทางเรือกระแ่ง ก่อนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการสร้างถนนพระราม 2 ในช่วง พ.ศ. 2512-2514 ทำให้การค้าทางน้ำซบเซาและวิถีชีวิตชุมชนเริ่มปรับเปลี่ยน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2547 มีการรื้อฟื้น “ตลาดน้ำอัมพวา” ขึ้นมาใหม่ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรและอัตลักษณ์ท้องถิ่น เช่น ขนมไทย อาหารทะเลสด และผลไม้จากสวนของชาวบ้าน ทำให้ตลาดน้ำอัมพวากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โด่งดัง และได้รับรางวัลอนุรักษ์จาก UNESCO

ชุมชนอัมพวายังคงรักษาประเพณีไทยดั้งเดิม เช่น การบรรเลงดนตรีไทย การฉายหนังกลางแปลง การขายของท้องถิ่นโดยชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน การจัดงานประเพณี และกิจกรรมทางศาสนาที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชาวสวนริมน้ำอย่างแน่นแฟ้น ตลาดน้ำยามเย็นของอัมพวากลายเป็นสัญลักษณ์ของการย้อนยุค การคงไว้ซึ่งความเป็นไทย และการท่องเที่ยวที่เคารพต่อรากเหง้าวัฒนธรรม

ทำให้อัมพวาเป็นชุมชนที่หลอมรวมระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคตไว้ได้อย่างลงตัว จากรากเหง้าทางประวัติศาสตร์และราชวงศ์ สู่การเป็นศูนย์กลางเกษตรกรรมและตลาดน้ำ แล้วพลิกโฉมสู่เมืองท่องเที่ยวที่ยังคงยึดมั่นในวัฒนธรรมของตน แม้จะมีการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว แต่ชาวอัมพวาก็ยังคงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมไว้ได้อย่างภาคภูมิใจ เป็นแบบอย่างของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ที่ใช้ทุนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเป็นหัวใจของการเติบโตอย่างแท้จริง

7. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สำหรับหัวข้อที่ 7 เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อให้เห็นมุมมองวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ของคนในชุมชนแต่ละที่ รวมถึงได้อธิบายความเป็นมาของตลาดน้ำ ดังนั้นจึงได้รวบรวมเนื้อหาดังต่อไปนี้ (Wikipedia, 2024)

7.1 ความเป็นมาของตลาดน้ำในประเทศ แต่เดิมเรียกว่า ตลาดท้องถิ่น จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 6 จึงเปลี่ยนมาเรียกว่า ตลาดน้ำ ซึ่งในอดีตประเทศไทยผู้คนใช้น้ำลำคลองเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ผู้คนมักปลูกบ้านเรือนและทำสวนทำไร่ริมน้ำ ดังนั้นผู้คนจึงได้ใช้น้ำลำคลองเป็นที่ค้าขายสินค้าไปยังผู้ซื้อ จึงเกิดเป็นตลาดขึ้น สำหรับกรุงเทพฯเป็นชุมชนชาวสวนตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยที่เราเรียกว่าชุมชนสวนบางกอก ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้มีตลาดน้ำที่สำคัญแห่งแรก ต่อมารัฐบาลได้มีการพัฒนาชุมชน ในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยนำการพัฒนาจากแบบตะวันตก จึงมีการตัดถนนเข้าสู่ชุมชนตลอดจนมีการพัฒนาระบบชลประทาน ระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมลดลง (เดลินิวส์, 2565)

7.2 อนุรักษ์ตลาดน้ำกายรัง ไฮไลต์การท่องเที่ยวของเมืองเกินเทอ ตลาดน้ำกายรัง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของเมืองเกินเทอซึ่งเคยได้รับการคัดเลือกจากนิตยสารท่องเที่ยว Rough Guide ของอังกฤษที่ติด 1 ใน 10 ของตลาดที่นักท่องเที่ยวประทับใจที่สุดในโลก ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ของตลาดน้ำกายรังจึงเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยว โดยเมืองเกินเทอได้จัดทำโครงการ "การอนุรักษ์และพัฒนาตลาดน้ำกายรัง" ตามแนวทางสร้างความกลมกลืนกับกระบวนการพัฒนาของท้องถิ่น ตลาดน้ำกายรัง มีเรือค้าขายสินค้าเกษตรตั้งแต่ 250 – 300 ลำ เป็นเรือลำเล็ก ๆ ประมาณ 30 ลำที่ขายผลไม้และอาหารท้องถิ่น มีเรือท่องเที่ยวมากกว่า 200 ลำ ที่บริการนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมตลาดน้ำและวิถีชุมชนแห่งนี้

ด้านวัฒนธรรมหลังจากก่อตั้งและพัฒนาชุมชนมานับร้อยปีตลาดน้ำกายรัง ถือเป็นตลาดน้ำธรรมชาติแห่งหนึ่งที่เป็นตลาดค้าส่งที่มีความหลากหลายรูปแบบ ด้วยลักษณะทางธรรมชาติของตลาดน้ำ ดังนั้นเป้าหมายที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การอนุรักษ์การค้าและวัฒนธรรมของตลาดน้ำอย่างยั่งยืน ซึ่งในอนาคตตลาดน้ำกายรังจะคงความเป็นส่วนหนึ่งของตลาดน้ำธรรมชาติ โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เพื่อสนับสนุนให้ตลาดน้ำแห่งนี้ดำรงอยู่ต่อไปและมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมสอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านที่ชีวิตมีความผูกพันสายน้ำ

ดังนั้นเพื่อที่จะฟื้นฟูภาพลักษณ์ของตลาดน้ำกายรังได้อย่างรวดเร็ว ทางกรมเมืองเกินเทอได้มีการศึกษารูปแบบการขายสินค้า รูปแบบการร้องโต้ตอบระหว่างเรือต่างๆ การเล่นดนตรีทำนองเดินกาต่ายตือบนเรือ ในขณะเดียวกันได้ทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวบนแม่น้ำเกินเทอที่เชื่อมต่อ

กับตลาดน้ำกายรั้งในยามราตรี โดยมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านในวิถีชีวิตชุมชน การแนะนำผลิตภัณฑ์ชุมชน การให้ความรู้เกี่ยวกับเรือแต่ละประเภท เป็นต้น ในขณะเดียวกันได้มีการสอนการร้องเพลงทำนองเดินกาต่ายตื้อและจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อแสดงบนเรือกลางแม่น้ำในทุกสัปดาห์ (Vinpearl, 2024)

7.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติวิถีใหม่ของชาวชุมชนตลาดน้ำ พื้นที่กรุงเทพมหานคร บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของชาวชุมชนตลาดน้ำพื้นที่กรุงเทพมหานครในด้านลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ประวัติชุมชน ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน 2) ศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวชุมชนตลาดน้ำพื้นที่กรุงเทพมหานคร และ 3) นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติวิถีใหม่ของชาวชุมชนตลาดน้ำพื้นที่กรุงเทพมหานคร ใช้ระเบียบแบบแผนวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มวิทยากรและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาวตลาดน้ำจำนวน 36 คนจากตลาดน้ำในกรุงเทพมหานคร 6 แห่ง ได้แก่ 1) ตลาดน้ำคลองลัดมะยม 2) ตลาดน้ำขวัญเรียม 3) ตลาดน้ำวัดสะพาน 4) ตลาดน้ำวัดดลิ่งชัน 5) ตลาดน้ำบึงพระยา วัดพระยาสุเรนทร์ และ 6) ตลาดน้ำลำเพ็ญ 2 ผลการศึกษาพบว่า 1) บริบทของชาวชุมชนตลาดน้ำ ส่วนใหญ่อยู่บริเวณริมคลอง ชาวชุมชนใช้เรือในการสัญจรไปมาทางน้ำ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีพืชผลทางการเกษตรเป็นหลัก ใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญคือกิจกรรมตักบาตรทางน้ำ ประเพณีที่นิยมจัดคือสงกรานต์ และลอยกระทง จุดเด่นคือการขายสินค้า ขายของที่ระลึกและร้านอาหารรับประทานริมน้ำได้ 2) ศักยภาพ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่ามีการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว การรองรับด้านการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการ และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติวิถีใหม่ที่ผู้วิจัยนำเสนอได้แก่ “CSPPC MODEL” มี 5 นวัตกรรม ได้แก่ 1) นวัตกรรมทางความคิด 2) นวัตกรรมการให้บริการ 3) นวัตกรรมการมีส่วนร่วม 4) นวัตกรรมการป้องกันและ 5) นวัตกรรมการสื่อสาร นอกจากนี้ผลการประเมินรูปแบบ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติวิถีใหม่ของชาวชุมชนตลาดน้ำพื้นที่กรุงเทพมหานครมีมาตรฐานทุกด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ทั่วไป ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความละเอียดครอบคลุม (รุ่งภัสสรณ์ ศรีรัตนพัฒน์, 2564)

7.4 การพัฒนาตลาดน้ำเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ในจังหวัดสงขลา บทความวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาตลาดน้ำในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ 2) เพื่อพัฒนาตลาดน้ำในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ในจังหวัดสงขลา และ 3) เพื่อ

สร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาตลาดน้ำในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ในจังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้บริหารตลาดน้ำ ผู้นำท้องถิ่น นักท่องเที่ยว ผู้บริโภค พ่อค้า-แม่ค้า และนักวิชาการด้านการตลาด โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำและการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาตลาดน้ำคลองแหในจังหวัดสงขลา เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนหลังการระบาดของโควิด-19 โดยการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชน ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การขยายถนน การจัดการ ที่จอดรถ การพัฒนาคลองให้สะอาด และเพิ่มความปลอดภัยในตลาด นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวยังช่วยเพิ่มจุดดึงดูดให้กับนักท่องเที่ยว การสร้างเครือข่ายระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาตลาดน้ำอย่างยั่งยืน เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ในการดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว รวมทั้งสร้างการรับรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดน้ำ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน (Raknuay, 2024)

7.5 ส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดตะเคียนนนทบุรี ในสถานการณ์โควิด 19 บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว 2) ศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดตะเคียน นนทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 400 ราย และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ ในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 219 คน มีอายุระหว่าง 20 –30 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี สถานภาพโสด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 –5,000 บาท อาชีพนักเรียน/นักศึกษา 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกระบวนการ รองลงมาคือ ด้านการจัดจำหน่าย/สถานที่ ด้านกายภาพ ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคคล และด้านการส่งเสริมการตลาด 3) ปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัจจัยภายนอก รองลงมาคือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านจิตวิทยา และปัจจัย 4) เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับส่วนประสมทางการตลาด พบว่านักท่องเที่ยวที่มี เพศ อายุ สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ไม่แตกต่างกัน

ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยการตัดสินใจ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยการตัดสินใจในสถานะการณโควิด19ไม่แตกต่างกัน (ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร, 2565)

7.6 The Floating Market of Lok Baitan, South Kalimantan (ตลาดน้ำลกไบตัน กาลิมันตันใต้) การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น มีรายงานว่านักท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ตลาดน้ำในกาลิมันตันใต้มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่มีการศึกษาคุณค่าของตลาดน้ำในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่จำกัด บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายตลาดน้ำในเมืองลกไบตัน กาลิมันตันใต้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น บทความนี้ยืนยันว่าตลาดน้ำโดยหลักเป็นส่วนสำคัญของคนในท้องถิ่นในกาลิมันตันใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อาศัยอยู่ตามแม่น้ำบาริต ตลาดน้ำที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการพัฒนาต่อยอดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีความเป็นไปได้มากมายในการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว ตั้งแต่การท่องเที่ยวตามธรรมชาติไปจนถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในมุมมองของการพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวชุมชนถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวตลาดน้ำลกไบตัน จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น จากทรัพยากรดังกล่าว มีความเป็นไปได้มากมายในการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยว ในกรณีนี้ การท่องเที่ยวตลาดน้ำในลกไบตันควรจัดทำขึ้นตามการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะกลายเป็นกุญแจสำคัญของการท่องเที่ยวเพื่อเป็นองค์ประกอบและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น (Ellyn Normaleni, 2016)

7.7 Floating markets in Thailand: same, same, but different (ตลาดน้ำในเมืองไทยเหมือนกันแต่แตกต่าง) เป็นเวลาหลายศตวรรษมาแล้วที่แม่น้ำและคลองเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยในฐานะที่เป็นพาหนะคมนาคม แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค และเป็นสถานที่เฉลิมฉลองทางวัฒนธรรม เดิมทีตลาดน้ำทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการค้าและแลกเปลี่ยนสินค้าเกษตรในประเทศไทย (วชิรขจรและเนपाल, Citation2014; Yasmeeen, Citation2000) หลังจากการพัฒนากระบวนการคมนาคมทางถนนในช่วงทศวรรษปี 1950 และ 1960 ตลาดน้ำหลายแห่งได้สูญหายไป ถูกแทนที่หรือปรากฏเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกครั้ง วัดไทรในกรุงเทพฯ เป็นตลาดน้ำแห่งแรกที่กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งมี

นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาเยี่ยมชมเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม วัดไทรปิดตัวลงในช่วงทศวรรษปี 1960 เนื่องจากพ่อค้าแม่ค้านิยมไปค้าขายที่ "ตลาดบนบก" แห่งใหม่ ในช่วงปลายทศวรรษ 1960 การท่องเที่ยวไทย (ททท.) มองหาตลาดน้ำแห่งใหม่ และแนะนำตลาดน้ำแห่งใหม่เพื่อการท่องเที่ยวในคลองลุดพลี ซึ่งเป็นหนึ่งในตลาดน้ำหลายแห่งในอำเภอดำเนินสะดวก ต่อมาในช่วงปลายทศวรรษ 1990 และต้นทศวรรษ 2000 รัฐบาลไทยเปิดตัวการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) โดยมีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูหมู่บ้านเกษตรกรรม และฟื้นฟูวิถีชีวิตดั้งเดิมริมคลอง ส่งผลให้ตลาดน้ำ เช่น ท่ากา อัมพวา และบางน้ำผึ้งพัฒนาขึ้น ตลาดน้ำเหล่านี้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง แรงบันดาลใจจากความสำเร็จเหล่านี้ ตลาดน้ำจึงปรากฏในที่อื่นๆ อีกหลายแห่ง เพื่ออธิบายเส้นทางต่างๆ ในการพัฒนาตลาดน้ำ บทความนี้จะศึกษาว่าตลาดน้ำเกิดขึ้น หายไป และเกิดขึ้นใหม่ได้อย่างไร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย เราจะใช้ข้อมูลเชิงลึกจากทฤษฎีเครือข่าย (ANT) เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างตลาดน้ำ แรงบันดาลใจจาก ANT เราจะแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของมนุษย์และไม่ใช่มนุษย์ร่วมกันสร้างจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวได้อย่างไร และจะอธิบายว่าตลาดน้ำในประเทศไทยมีความคงทนผ่านคุณสมบัติที่ลื่นไหลได้อย่างไร (De Laet & Mol, Citation2000; Law, Citation2002; Mol & Law, อ้างอิง1994). ในหัวข้อถัดไป เราจะเริ่มต้นด้วยการแนะนำสั้นๆ เกี่ยวกับวิธีที่เราศึกษาตลาดน้ำในแง่ของนักแสดงและเครือข่าย บทความต่อไปจะกล่าวถึงความเป็นมาของตลาดน้ำในประเทศไทย หลังจากนั้น เรามาดูพัฒนาการของตลาดน้ำ 5 แห่งในประเทศไทย หลังทศวรรษ 1950 เราจะแสดงให้เห็นว่าตลาดน้ำดำรงอยู่ได้อย่างไรโดยการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและแนวปฏิบัติเชิงสัมพันธ์ ในส่วนสุดท้ายเราจะเปรียบเทียบตลาดน้ำทั้ง 5 แห่งในแง่ของสถานที่หลักของ ANT

ในช่วง 60 ปีที่ผ่านมา ตลาดน้ำในประเทศไทยซึ่งแต่เดิมเป็นศูนย์กลางการค้าและแลกเปลี่ยนสินค้าเกษตรได้สูญหายไป ถูกแทนที่ หรือปรากฏเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกครั้ง การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าตลาดน้ำในประเทศไทยจัดโครงสร้างผู้คน คลอง เรือ บ้าน ผลไม้ ผัก และของที่ระลึกในรูปแบบเฉพาะและหลายวิธีโดยใช้ข้อมูลเชิงลึกจากทฤษฎีเครือข่ายนักแสดงและเครือข่าย การเปรียบเทียบตลาดน้ำทั้งห้าแห่งของเรา (ดำเนินสะดวก ท่ากา อัมพวา บางน้ำผึ้ง และพญา) แสดงให้เห็นว่าตลาดน้ำในประเทศไทยมีความแตกต่างกันในแง่ของนักแสดง ผู้ซื้อและผู้ขาย สินค้าและวัตถุ เวลาและสถานที่ พวกเขาดำรงอยู่ตลอดเวลาเพราะพวกเขาสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้ (Chalermpat Pongajam, 2016)

สรุปได้ว่าตลาดน้ำเป็นภาพสะท้อนสำคัญของวิถีชีวิตผู้คนผูกพันกับสายน้ำในหลายประเทศ โดยเฉพาะในประเทศไทย ที่ซึ่งแม่น้ำและลำคลองเคยเป็นเส้นเลือดหลักของระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ก่อนจะถูกลดบทบาทลงในยุคสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการฟื้นฟูตลาดน้ำและส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังคงปรากฏให้เห็นในหลายพื้นที่ ทั้งในไทยและต่างประเทศ โดยมีจุดร่วมคือ “การรักษารากเหง้า” ควบคู่กับการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเล่มนี้ จะนำงานวิจัยและบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม รวมถึงศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการรับมือหรือแนวทางในการดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ระบาดของโรค COVID-19 หรือโรคระบาดใหม่ ตามรายละเอียด

8.1 ความคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคมกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษาตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนทางสังคมที่ปรากฏในชุมชน กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และบทบาทของทุนทางสังคมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ วิธีการศึกษาใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant interview) จำนวน 16 คน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipant observation)

ผลการวิจัยพบว่าชุมชนตลาดคลองสวนร้อยปีเคยเป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่สำคัญในอดีตและเป็นชุมชนขนาดใหญ่ คนในชุมชนมีวิถีชีวิตและประเพณีที่ยึดถือกันอย่างเหนียวแน่น และบางส่วนปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน แม้สมาชิกชุมชนจะมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ แต่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีเหมือนพี่เหมือนน้องและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมทั้งคอยเป็นหูเป็นตาในการดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน และมีความผูกพันกับถิ่นที่อยู่อาศัยและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าแม่ค้าอยู่ในพื้นที่ตลาดคลองสวนร้อยปี ซึ่งเจ้าของตลาดเป็นผู้นำชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนใช้พื้นที่ในตลาดเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นที่ประกอบอาชีพโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า อีกทั้งยังมีผลผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้น โดยเปิด

โอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ผลของความพยายามนี้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกิจกรรมขึ้นภายในชุมชนที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกจนกลายเป็นความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่มีการเกื้อกูลต่อการพัฒนาให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง (เบญญาภา ศุภพานิชย์ และ อาแว มะแะ, 2555)

8.2 แนวทางทุนทางสังคมกับการพัฒนาชุมชน Social capital, and community development ทุนทางสังคมถูกนำมาใช้มากขึ้นในด้านการพัฒนาชุมชนซึ่งพิจารณาว่าทุนทางสังคมที่มีส่วนสนับสนุนสามารถสร้างเศรษฐกิจสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นได้ ตามคำจำกัดความของทุนทางสังคม (social capital) บทความนี้จะตรวจสอบว่าสามารถประเมินได้อย่างไรและจากนั้นจะแสดงรายการข้อค้นพบหลักเกี่ยวกับความสำคัญของทุนทางสังคมในการทำ ความเข้าใจเศรษฐกิจสังคมและการพัฒนาชุมชนสรุปด้วยผลกระทบเชิงนโยบายหลายประการเกี่ยวกับวิธีการใช้ทุนทางสังคมในบริบทของการพัฒนาชุมชน คำว่า “ทุนทางสังคม” เริ่มแพร่หลาย และแทบจะไม่มีบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจสังคมและการพัฒนาชุมชนที่ไม่ใช้คำนี้ แต่มันคืออะไร เราสามารถวัดผลได้หรือไม่และที่สำคัญกว่าไปกว่านั้นคือมีประโยชน์ต่อองค์กรและบุคคลที่ทำงานด้านการพัฒนาชุมชนหรือไม่ ในบทความนี้แสดงความสำคัญในการพัฒนาชุมชนและบทบาทที่เพิ่มขึ้นในความเข้าใจของเราเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน (สมศักดิ์ สงวนดี, 2566)

8.3 บทความเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและ ชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 2) เพื่อศึกษาระดับ ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 3) เพื่อศึกษาแนวทางสำหรับ การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ของเจ้าหน้าที่ ภาครัฐ ผู้ประกอบการธุรกิจ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ 385 คน โดยการเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ และทำการเก็บข้อมูลแบบเจาะจง จำนวน 17 คน จาก เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ และผู้ประกอบการธุรกิจ ผลการศึกษาพบว่า 1) พฤติกรรมการท่องเที่ยวพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรูปแบบการเดินทางโดย รถยนต์ส่วนตัว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สนใจคือกิจกรรมชมวิถีตลาดน้ำอัมพวา ช่องทางการได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวจากข้อมูลข่าวสารจากช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ 2)

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวพบว่าทุกด้าน มีระดับศักยภาพในเกณฑ์ระดับมาก ได้แก่ การเข้าถึงและการเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวกและที่พักกิจกรรมการดำเนินงาน และแพ็คเกจที่มีให้บริการ และการให้บริการอื่นๆ 3) แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว ในตลาดน้ำอัมพวา พบว่า 1) ควรเพิ่มการเดินทางมายังตลาดน้ำอัมพวาโดยทางรถไฟ ควรมีการจัดทำแผนที่เป็นเวอร์ชันภาษาอังกฤษและภาษาจีน 2) ควรมีการจัดการระบบน้ำประปาเพื่อให้ น้ำไหลเป็นปกติ เพิ่มห้องสุขา ถึงขยะ และจัดการระบบ Wi-Fi ให้ดีขึ้น 3) คุณภาพและความเหมาะสมของที่พักร้านอาหารควรมีมาตรฐานที่เหมาะสมกับ ราคา และเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะวันเสาร์ อาทิตย์ 4) ควรมีการเพิ่มกิจกรรมการปั่นจักรยานเส้นทางริม คลอง เพื่อชมธรรมชาติ ตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ กิจกรรมการชมหิ่งห้อยในยามค่ำคืน ควรจัดการสิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของหิ่งห้อย 5) รูปแบบและราคาแพ็คเกจการให้บริการท่องเที่ยว ตลาดน้ำอัมพวา ควรมีความเหมาะสม 6) ควรจัดหาข้อมูลการท่องเที่ยว ธนาคร ผู้เอทีเอ็ม แก่นักท่องเที่ยว 7) การประชาสัมพันธ์ คุณภาพและ ราคาของอาหาร ห้องสุขาสาธารณะและจัดหาถังขยะเพิ่มขึ้น ทั้งภาครัฐและเอกชน (ปัทมา โกเมนทร์จำรัส, 2562)

8.4 แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะของตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตลาดน้ำอัมพวา เป็นตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่มีความนิยมจากนักท่องเที่ยว ด้วยความมีเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตตามแบบชุมชนริมน้ำ และกิจกรรมการค้าขายรูปแบบตลาดน้ำในพื้นที่ จากข้อมูลพบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อวัน ในวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ หรือเฉลี่ยปีละประมาณ 468,000 คนต่อปี ทำให้พื้นที่สาธารณะและกิจกรรมในพื้นที่มีความคับคั่งและแออัดในขณะสัญจร งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา 1) ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะ และจำแนกประเภทของพื้นที่สาธารณะที่มีอยู่ในปัจจุบันของตลาดน้ำอัมพวา 2) ศึกษาพฤติกรรมการใช้งาน และความต้องการทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะจากกลุ่มนักท่องเที่ยว และ 3) เสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะของตลาดน้ำอัมพวา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ลดความแออัดในพื้นที่ และเชื่อมโยงพื้นที่ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นวิธีการศึกษา คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา ทั้งลักษณะกายภาพของพื้นที่ พื้นที่สาธารณะภายในบริเวณ พฤติกรรมการใช้งานพื้นที่สาธารณะของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว รวมถึงการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา ในด้านพฤติกรรมการใช้งานพื้นที่สาธารณะ ความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่สาธารณะในชุมชนและความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการพื้นที่

ภายในชุมชนด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความคิดเห็นด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรกายภาพ ด้านการจัดเส้นทางทางการสัญจร ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการจัดการ กิจกรรมภายในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) วิเคราะห์พื้นที่ สาธารณะภายในบริเวณตลาดน้ำอัมพวา และทำการจำแนกพื้นที่สาธารณะเพื่อจัดหาพื้นที่ สาธารณะที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว 2) วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้งานพื้นที่ของ นักท่องเที่ยว จุดขึ้นลงรถ เส้นทางเดินท่องเที่ยว และกิจกรรมในพื้นที่ และ 3) วิเคราะห์ผลข้อมูล จากแบบสอบถาม ทำการเปรียบเทียบพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นด้านการบริหารจัดการพื้นที่ภายในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางกายภาพของชุมชนตลาดน้ำอัมพวา มี ลักษณะเป็นพื้นที่ประชิดน้ำประชิดบก พื้นที่บริเวณริมสองฝั่งคลองจึงถูกใช้รองรับกิจกรรมการค้า และจำนวนนักท่องเที่ยวมีเข้ามาจากทุกทิศทาง และพบว่ามีพื้นที่อื่น ๆ อีกที่มีศักยภาพและ ความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการให้เป็นพื้นที่สาธารณะเพิ่มเติมในการรองรับการท่องเที่ยวและ สามารถกระจายคนที่คับคั่งในบริเวณพื้นที่ริมน้ำออกมาอยู่ 4 แห่ง ได้แก่ (1) พื้นที่ลานจอดรถวัด อัมพวันเจติยาราม (2) ลานจอดรถวัดพระยาญาติ (3) พื้นที่ว่างเชิงสะพานริมคลอง และ (4) ลาน โรงเจอัมพวา รวมถึงพื้นที่แนวริมเขื่อนและพื้นที่โครงการอัมพวาชัฒฒนารักษ์ที่มีกิจกรรมที่ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ผู้วิจัยจึงได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการทางสัญจรเพื่อ ลดความแออัดระหว่างเดินท่องเที่ยวภายในตลาดน้ำอัมพวาเป็น 3 แนวทาง ดังนี้ 1) การจัด ระเบียบทางเดินริมน้ำแบ่งพื้นที่ทางเดินสำหรับนักท่องเที่ยวและพื้นที่ขายสินค้าหน้าบ้าน 2) การ จัดทำเส้นทางเดินท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อบริหารจัดการเส้นทางเดินและเวลาของ นักท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็น 2 เส้นทาง คือ (1) เส้นทางท่องเที่ยวย่านการค้าเก่าแก่ และ (2) เส้นทาง ท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน และ 3) จัดหาพื้นที่และออกแบบพื้นที่รองรับ นักท่องเที่ยว สร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวและจุดพักผ่อนเพิ่มเติม ได้แก่ พื้นที่ลานจอดรถวัดอัมพวันเจ ตียาราม ลานจอดรถวัดพระยาญาติ พื้นที่ว่างเชิงสะพานริมคลอง และลานโรงเจอัมพวา โดยจัดให้ มีกิจกรรมภายในพื้นที่ ได้แก่ ตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ จุด นัดพบ และเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่กิจกรรมอื่นภายในบริเวณ ตลาดน้ำอัมพวาได้ (กุลธิดา สุริยะวรรณากุล, 2557)

นวนันท์ แข่งขัน (2567) ผลการศึกษาพบว่า เผยให้เห็นศักยภาพของชุมชนบ้านสระยาย ชีในการยกระดับการท่องเที่ยวผ่านโครงการ OTOP นวัตกรรม ซึ่งผสมผสานนวัตกรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้และความยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีจุดแข็งด้าน ต้นทุนทางวัฒนธรรม เช่น วิถีเกษตรกรรมและประเพณีท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ OTOP เช่น งานหัตถกรรมและอาหารพื้นบ้าน และ

แหล่งท่องเที่ยว เช่น ลำคลองและสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น เวิร์กช็อปงานฝีมือหรือทัวร์เชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การพัฒนานี้ต้องอาศัย การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เช่น การวางแผนเส้นทางท่องเที่ยว และการส่งเสริมการตลาดดิจิทัล เช่น การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่สนใจวัฒนธรรมและวิถีชุมชน การบูรณาการทั้งสามด้านนี้จะช่วยให้ชุมชนใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ สร้างรายได้ และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในระยะยาว

กรกนก เกิดสังข์ (2560) ผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลบางไผ่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เสนอโมเดลที่เน้นการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศคลองร้อยสายและวิถีชีวิตริมน้ำอันเป็นเอกลักษณ์ โดยมีหัวใจสำคัญของกลยุทธ์คือ การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยตรง ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนนี้ขึ้นอยู่กับ ระบบการบริหารจัดการการเงินที่โปร่งใสและเป็นธรรม ซึ่งมีกลไกหลักคือ การจัดตั้งกองทุนกลางที่รวบรวมรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวทั้งหมดมาไว้ที่ส่วนกลาง แทนที่จะให้สมาชิกต่างคนต่างบริหารจัดการเองกองทุนกลางนี้จะทำหน้าที่เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับ การตลาดเชิงรุกและสร้างแบรนด์ ตามที่วิทยานิพนธ์เสนอแนะ รวมถึงใช้ลงทุนเพื่อ พัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ยิ่งไปกว่านั้น ส่วนสำคัญของกองทุนจะถูกจัดสรรไปยัง กองทุนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ กองทุนเพื่อพัฒนาสวัสดิการชุมชน เพื่อรับประกันว่าผลประโยชน์จะถูกกระจายอย่างทั่วถึงและยั่งยืน นอกจากนี้ระบบยังต้องรวมถึงการมีบัญชีที่ตรวจสอบได้เพื่อสร้างความไว้วางใจ และการกันเงินสำรองไว้สำหรับภาวะฉุกเฉินเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต ดังนั้น โมเดลนี้จึงเป็นการสร้างสมดุลระหว่างการสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นกับการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ผ่านกลไกทางการเงินของชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนอย่างแท้จริง

ยุทธจักร งามขจิต (2566) จากผลการวิจัยเรื่องการติดตามพฤติกรรมการใช้ชีวิตและการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์โควิด-19 ในจังหวัดราชบุรี พบว่าการแพร่ระบาดส่งผลกระทบอย่างรอบด้านต่อวิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่ครัวเรือนส่วนใหญ่ (65.47%) มีรายได้ลดลง ซึ่งเกิดจากการหยุดชะงักของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การลดลงของการท่องเที่ยว และการเลิกจ้างงานในหลายภาคส่วน ความวิตกกังวลหลักของประชาชนจึงเน้นไปที่การถูกเลิกจ้างซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีความกังวลเรื่องสุขภาพที่เชื่อมโยงกับค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และการปรับตัวใช้เทคโนโลยีใหม่ที่เป็นจำเป็นสำหรับการทำงาน และการดำรงชีวิตในสถานการณ์ปกติใหม่ความวิตกกังวลหลักของประชาชนเน้นไปที่การถูกเลิก

จ้าง ความกังวลเรื่องสุขภาพ และการปรับตัวใช้เทคโนโลยีใหม่ การวิจัยนี้ยังนำเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนผ่านกรณีศึกษา "ตลาดโอปอย" ที่สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยแบ่งบทบาทเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มหมู่บ้าน/ชุมชน (รับผิดชอบเทคโนโลยีและการควบคุมพื้นที่) กลุ่มวัด/พระสงฆ์ (สร้างอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น) และกลุ่มโรงเรียน (ดูแลความสะอาดและแนะนำนักท่องเที่ยว) พร้อมระบบประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาแนวทางการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางโดยใช้ระบบสารสนเทศในการค้นหาและจัดลำดับความสำคัญ แบ่งเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อย กลุ่มคนชายแดน และกลุ่มผู้สูงอายุ แต่ละกลุ่มมีมาตรการเฉพาะทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

Nuntaboot (2023) ผลการศึกษาพบว่า ชีบทบาทของทุนทางสังคมในการรับมือและฟื้นฟูจากวิกฤตโควิด-19 ระลอกแรกในประเทศไทย สามารถสรุปได้ว่า ความสำเร็จที่สำคัญของไทยในการควบคุมการระบาดไม่ได้ขึ้นอยู่กับมาตรการทางสาธารณสุขจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งคือ "ทุนทางสังคม" (Social Capital) ที่เข้มแข็งและมีอยู่เดิมในชุมชน งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้ชี้ให้เห็นว่า ทุนทางสังคมได้แสดงบทบาทผ่านความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในระดับครอบครัวและเพื่อนบ้าน (Bonding Capital) ซึ่งนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามยากลำบาก เช่น การแบ่งปันอาหารผ่าน "ตู้ปันสุข" และการทำหน้ากากอนามัยใช้เอง จากนั้นได้ขยายวงกว้างขึ้นผ่านการทำงานของเครือข่ายภาคประชาสังคมและกลุ่มอาสาสมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชุมชน (Bridging Capital) และเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการเกาะเกี่ยว (Linking Capital) นำนโยบายจากภาครัฐลงสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในการให้ความรู้, คัดกรอง, และติดตามกลุ่มเสี่ยง ดังนั้น งานวิจัยจึงสรุปว่า ทุนทางสังคมคือปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญที่ทำให้การตอบสนองต่อวิกฤตของไทยเป็นไปอย่างรวดเร็วและเป็นผล โดยเป็นการผสมผสานพลังความร่วมมือจากระดับฐานรากของชุมชนเข้ากับนโยบายของภาครัฐได้อย่างลงตัว

ชลดา บุญอยู่ (2556) ศึกษาเรื่อง ทุนทางสังคมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษา บ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนทางสังคมของชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์และเพื่อศึกษาบทบาททุนทางสังคมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมโดยมีทุนทางสังคมในทุกมิติเป็นเครื่องมือสำคัญการมีผู้นำที่เข้มแข็งองค์กรชุมชนที่ทำงานร่วมกันภูมิปัญญาที่สืบทอดและทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับการดูแลล้วนถูกขับเคลื่อนด้วยการมีส่วนร่วม"

อย่างแท้จริงของคนในชุมชนทำให้เกิดเป็นรูปแบบการพัฒนาที่สร้างรายได้และรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไปพร้อมกัน

ธนเดช ชัยรักษาและคณะ (2564) เรื่อง การปรับตัววิถีใหม่ของประชาชนในช่วงโควิด-19 กรณีศึกษาผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างมากต่อประเทศไทยในหลากหลายมิติ ด้านเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการ เช่น ร้านค้าและร้านอาหาร ประสบปัญหาต้องหยุดกิจการ ทำให้ ลูกจ้างถูกเลิกจ้างงาน และต้องเผชิญกับภาระหนี้สิน ทำให้ต้องหางานใหม่หรืออาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ ขณะที่ เกษตรกรได้รับผลกระทบจากราคาผลผลิตที่ตกต่ำ ด้านสังคม ประชาชนต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวันเพื่อ ระมัดระวังการแพร่เชื้อ เช่น การเว้นระยะห่างทางสังคม งดการสัมผัส และงดการจัดงานสังสรรค์ รวมถึงงานศพ และงานแต่งงานที่ต้องจำกัดจำนวนคน นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาต้องปรับการเรียนการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์ ด้านสุขภาพ ประชาชนมีความเครียดสูงทั้ง สุขภาพกายและสุขภาพจิต จากการรับรู้ข่าวสารจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการเดินทางไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลทำให้หลายคนเลื่อนนัดหมายทางการแพทย์ ด้านวัฒนธรรม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานต้องถูกยกเลิกหรือปรับเปลี่ยน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ที่งดกิจกรรมรดน้ำดำหัวและสาดน้ำ การเดินทางกลับบ้านใน งานบุญเดือนสิบ ถูกงด และวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันเข้าพรรษาและวันวิสาขบูชา ก็ต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นการสวดมนต์และเวียนเทียนออนไลน์แทนการไปวัด

8.5 การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดสมุทรสงคราม จากการศึกษาพบว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรม เป็นพื้นที่เมืองและสิ่งปลูกสร้างมากที่สุดในตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม ผลการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในด้านกายภาพ พบว่านับจากปีพ.ศ.2549 เป็นต้นมาทั้ง 3 พื้นที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เกษตรกรรม โดยพบว่าตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองฯ พื้นที่เกษตรกรรมลดลง คือ สวนมะพร้าว และนาเกลือ ในขณะที่ที่อยู่อาศัยและโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มจำนวนขึ้น ส่วนตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา และตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที พื้นที่เกษตรกรรมลดลงเช่นกัน คือ สวนผลไม้ต่าง ๆ และพบว่าการเพิ่มจำนวนของที่พักเชิงพาณิชย์ทั้งรีสอร์ทและโฮมสเตย์หลายแห่ง ในด้านเศรษฐกิจ พบว่าชาวสมุทรสงครามส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่มีแนวโน้มในการเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นที่ให้ค่าตอบแทนคุ้มค่ามากกว่า เช่น การทำงานใน

โรงงานอุตสาหกรรม และการเป็นผู้ประกอบการที่פקเชิงพาณิชย์ ส่วนการรวมกลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ มากกว่าคนวัยหนุ่มสาวที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และในด้านวัฒนธรรม พบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความเชื่อ พิธีกรรม และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร เนื่องจากอาชีพเกษตรกรไม่ได้รับการสืบทอด รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของศิลปกรรมด้านที่อยู่อาศัยที่มีรูปแบบทันสมัยขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ การรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา(ชีชมพร เต็ดขุนทด, 2566)

8.6 หมู่บ้านนวัตกรรม กรณีศึกษาชุมชนศรีนครน่าน จังหวัดน่าน เมื่อเราพูดถึงจังหวัดน่าน ภาพแรกที่เกิดขึ้นในใจใครหลาย ๆ คน น่าจะเป็นภาพเมืองแห่งการท่องเที่ยวชุมชนผู้คนใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย มีพื้นที่ปลูกเมล็ดยาในภูมิภาคที่มีรสชาติดั้งเดิมเป็นเอกลักษณ์ มีกลุ่มที่ขับเคลื่อนในการทำเกษตรอินทรีย์ หรือเป็นเมืองพิพิธภัณฑ์ศิลปะล้านนา แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และการสักการะไหว้พระขอพร รวมไปถึงมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่โดดเด่นและเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่น เช่น งานมหกรรมวัฒนธรรมอ้าวเมียนโลก เทศกาลดอกชมพูภูคาบาน เส้นทางธรรมชาติป่าชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นภาพจำที่เรานึกถึงเมื่อเอ่ยถึงจังหวัดน่าน นอกจากนี้ เนื่องจากจังหวัดน่านมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้มีการผสมผสานวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนจังหวัดน่าน รวมไปถึงมีลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าและภูเขา 3 ส่วน มีพื้นที่ราบ 1 ส่วน มีความหนาแน่นของป่าและภูเขา พื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลมากกว่า 700 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นภูเขาสูงชัน มีอากาศหนาวเย็น ซึ่งเหมาะสำหรับการเพาะปลูกกาแฟ ทำให้จังหวัดน่านถือได้ว่าเป็นพื้นที่แห่งการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี (ที่มา: กรมป่าไม้) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ NIA เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนในพื้นที่ให้เกิดการนำนวัตกรรมไปแก้ไขตามประเด็นปัญหาที่ชุมชนในพื้นที่ต้องการ โดยการคิดริเริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงนั้น ไม่จำเป็นต้องมาจากหน่วยงานที่มีพันธกิจโดยตรงที่ต้องการจะผลักดันเท่านั้น แต่หัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลง คือ คนในพื้นที่ที่มีความมุ่งมั่นที่ต้องการจะปรับเปลี่ยนเพื่อมองหาทางเลือกใหม่ที่สามารถสร้างรายได้จากทรัพยากรในพื้นที่ และแนวทางใหม่ที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีกว่าเดิม โดยหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายของโครงการหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อสังคม คือ ชุมชนศรีนครน่าน จังหวัดน่าน ซึ่ง NIA ได้เป็นส่วนหนึ่งในหน่วยงานที่สนับสนุนให้เกิดโมเดลต้นแบบหมู่บ้านที่สามารถนำผลงานนวัตกรรมพร้อมใช้ที่เหมาะสมกับบริบทปัญหาของพื้นที่ในการแก้ไขประเด็นปัญหาต่าง ๆ โดยตัวอย่างโครงการที่เกิดจากการริเริ่มของกลุ่มชุมชนในพื้นที่จังหวัดน่านที่มีความต้องการจะใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ตนเอง มีดังนี้

ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and traditional tourism) ชาวบ้านในท้องถิ่น ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในสุนทรียศิลป์ เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพ พิธีกรรม และได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม ได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ จากภูมิปัญญาพื้นบ้าน สร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบแนวทางการดำเนินงานเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวจากฐานทรัพยากรในพื้นที่ โดยในชุมชนเป้าหมายมีพื้นที่ป่าชุมชน (Community Forest) ที่เป็นกลไกสำคัญให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูให้ป่ามีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น และมีการใช้ทรัพยากรที่เป็นผลผลิตจากป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีหมู่บ้านชาติพันธุ์อ้าวเมียน ชุมชนแห่งอัตลักษณ์ด้วยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา งานหัตถกรรมการปักผ้าเมียน การทำเครื่องเงิน อาหารพื้นถิ่นอ้าวเมียน ด้วยเหตุนี้ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง จึงได้ทำงานร่วมกับชุมชนบ้านภูเวียง ตำบลบ่อ จังหวัดน่าน ที่มีผู้รับประโยชน์มากกว่า 284 คน โดยการออกแบบแพลตฟอร์มเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและป่าชุมชนด้วยเทคโนโลยี AR ร่วมกับระบบจีพีเอส (GPS-based AR) เป็นเครื่องมือนำทางเส้นทางท่องเที่ยวทำให้สามารถเพิ่มการเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ และความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่

ด้านการทำเกษตรกรรมบนพื้นที่สูงวิถีน่าน ที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2562 วิสาหกิจชุมชนวิถีกะตกรตำบลเมืองจ๋าง ได้ร่วมมือกับศูนย์บ่มเพาะธุรกิจและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย และบริษัท ไดน่าแมค เอ็นจิเนียริง จำกัด ในการพัฒนาโมเดลนำร่องในการช่วยแก้ไขปัญหาด้านน้ำเพื่อการเกษตรบนพื้นที่สูง ภายหลังจากการขยายผลนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทปัญหาของพื้นที่ ทำให้เกษตรกรมีน้ำพอเพียงสำหรับการทำเกษตรระบบน้ำฝนสูงที่สูง และเกิดการปรับเปลี่ยนการปลูกไม้ผลบนพื้นที่ทำการเกษตร เช่น มะม่วง ลำไย เป็นต้น ทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ต่อมาในปี 2565 ได้มีการขยายผลต่อยอดเพิ่มเติมโดยใช้นวัตกรรมพร้อมใช้จาก บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบและก่อสร้างระบบกระจายน้ำที่เหมาะสมกับการใช้งานในแต่ละพื้นที่ โดยออกแบบให้สามารถกระจายน้ำบนพื้นที่สูงได้ พร้อมทั้งจัดทำระบบบ่อพวงสนเขาสำหรับการเก็บกักน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร และสามารถทดแทนการใช้ระบบสูบน้ำพลังงานไฟฟ้า ทำให้ลดต้นทุนด้านพลังงานและมีน้ำใช้ในการทำเกษตรกรรมบนพื้นที่สูงได้ โดยกลุ่มชุมชนในพื้นที่เป้าหมายได้รับการประโยชน์จากการใช้น้ำเพิ่มขึ้นมากกว่า 1,340 คน

โดยภาพรวม การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อสังคมในปี 2565 นั้นมีโครงการของจังหวัดน่านที่ได้รับการสนับสนุนรวมทั้งสิ้น 8 โครงการ โดยนอกจากตัวอย่างทั้งสองโครงการที่กล่าวไปแล้วนั้น ยังมีโครงการด้านการท่องเที่ยวชุมชนและด้านเกษตรกรรมยั่งยืนอีก ดังนี้

1. ปัน ปัน รักษา: แพลตฟอร์มการท่องเที่ยวโลว์คาร์บอนระบบสะสมไมล์โดยจักรยาน

2. ชุมชนโปรตีนสร้างสรรค์: นวัตกรรมสกัดโปรตีนเข้มข้นจากถั่วมะแฮะ

3. ระบบเพาะเลี้ยงเห็ดเมืองหนาวมูลค่าสูงสำหรับชุมชน

4. ระบบดิจิทัลเพื่อรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) สำหรับชุมชน

5. ระบบการเลี้ยงหมูดำหลุมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพแบบครบวงจร

6. แพลตฟอร์มตลาดวีแกนสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน

ส่งผลให้กลุ่มชุมชนในพื้นที่เป้าหมายได้รับประโยชน์จำนวน 10,266 คน คิดเป็น ร้อยละ 11.7 ของจำนวนประชากรในพื้นที่เป้าหมาย (85,706 คน) แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ของโมเดลการขยายผลในพื้นที่เป้าหมายเดิมที่มีศักยภาพว่าสามารถดำเนินการต่อยอดได้อย่างมีคุณภาพ เกิดการขยายพื้นที่จนทำให้มีผู้ได้รับประโยชน์มากขึ้น และสามารถค้นพบกลุ่มชุมชนที่มีความต้องการในการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานด้วยนวัตกรรมมากกว่าเดิม รวมไปถึงโจทย์ปัญหาในพื้นที่ที่มีความหลากหลายมากขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า NIA ดำเนินงานโดยมุ่งเน้นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนภาครัฐในภูมิภาคต่าง ๆ ให้กระจายเข้าสู่พื้นที่ในระดับชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชนในพื้นที่เป้าหมายเป็นอันดับแรก และเป็นส่วนหนึ่งในการเชื่อมประสานให้ชุมชนกับเจ้าของผลงานนวัตกรรมพร้อมเข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ชุมชนเป็นคนตัดสินใจว่า ผลงานนวัตกรรมพร้อมใช้ใดที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่หรือปัญหาของตนเอง โดยวิธีการนี้นับว่าเป็นหัวใจสำคัญในกระบวนการทำงานทั้งหมด และเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานวิจัยที่มีผลการดำเนินงานสำเร็จแล้วไปขยายผลและต่อยอดในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีโจทย์ปัญหาใกล้เคียงกัน ซึ่งในท้ายที่สุดแล้ว NIA หวังว่าโมเดลความสำเร็จนี้จะสามารถผลักดันเข้าสู่แผนงานต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเกิดการขับเคลื่อนในระดับจังหวัด เพื่อช่วยยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนเพิ่มขึ้นในพื้นที่ด้วยนวัตกรรมเพื่อสังคมในลำดับต่อไป (วรรณิตา ทองพัด, 2566)

8.7 A joyful river ride: A transformative event experience (ล่องเรือแม่น้ำอย่างสนุกสนาน: ประสบการณ์กิจกรรมที่เปลี่ยนแปลง) การแข่งขันกีฬากำลังกลายเป็นที่รู้จักในเกือบทุกจุดหมายปลายทาง โดยดึงดูดผู้เข้าร่วมจำนวนมากที่กำลังมองหาประสบการณ์ใหม่การล่องแพ

ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในรูปแบบหนึ่งกำลังกลายเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถมอบประสบการณ์อันน่าจดจำ และอาจมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตของผู้คน บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาว่าประสบการณ์ใดที่นำไปสู่ความพึงพอใจสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่ง และผลที่ตามมาคือการเติบโตส่วนบุคคลของพวกเขา นอกจากนี้ ยังได้ตรวจสอบความพึงพอใจในฐานะตัวกลางระหว่างกระแสและประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ร่วมกันและการเติบโตส่วนบุคคล การวิจัยดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามที่มีโครงสร้างซึ่งกรอกโดยผู้เข้าร่วม 207 คนของกิจกรรมล่องแก่ง “Joyful Ride” ซึ่งประเพณีจัดขึ้นที่แม่น้ำ Ibar ในเมือง Kraljevo ประเทศเซอร์เบีย การวิเคราะห์ SEM กำหนดผลกระทบเชิงบวกของมิติการไหลและการสร้างประสบการณ์ร่วมต่อความพึงพอใจ และผลที่ตามมาต่อการเติบโตส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมในงาน ในขณะที่ความพึงพอใจถูกระบุว่าเป็นสื่อกลางที่สำคัญในกระบวนการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่การสร้างประสบการณ์ร่วมไปจนถึงส่วนบุคคล การเจริญเติบโต การศึกษานี้มีส่วนช่วยในวรรณกรรมที่มีอยู่โดยการให้ข้อมูลเชิงลึกที่ดีขึ้นเกี่ยวกับสิ่งที่มาก่อนประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่ง

8.8 River Culture: Living with the River, Loving the River, Taking Care of the River (วัฒนธรรมสายน้ำ: อยู่ร่วมกับแม่น้ำ รักสายน้ำ ดูแลรักษาแม่น้ำ) ส่วนเล็กๆ อย่างไม่น่าเชื่อของน้ำที่มีอยู่บนโลก เพียงร้อยละ 0.00015 ไหลอยู่ในแม่น้ำ (Garcia-Moreno et al. 2014) และนี่คือแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุด ไม่เพียงแต่สำหรับมนุษย์เท่านั้น แต่ยังสำหรับสัตว์ พืช และระบบนิเวศทั้งหมดในทุกทวีปด้วย รูปแบบการไหลของแม่น้ำตามธรรมชาติ รวมถึงช่วงที่เกิดน้ำท่วมและระดับน้ำต่ำ ได้กำหนดจังหวะสำหรับกิจกรรมทางวัฒนธรรมและวิวัฒนาการทางชีววิทยาตั้งแต่ยุคแรกๆ แต่หากสมมุติว่าน้ำเป็นทรัพยากรที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ไม่จำกัด มนุษยชาติและระบบช่วยชีวิตทั่วโลกกำลังเข้าสู่วิกฤตที่มีอยู่ ซึ่งเพิ่งเลวร้ายลงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ บทความนี้นำเสนอหนังสือตีพิมพ์ River Culture – Life as a Dance to the Rhythm of the Waters ซึ่งเป็นชื่อของแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่นำเสนอทางออกจากวิกฤตนี้ แนวทางที่เป็นนวัตกรรมของบริษัทผสมผสานกลยุทธ์การปรับตัวที่พัฒนาโดยสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์เข้ากับแนวทางปฏิบัติทางวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป้าหมายคือการพัฒนาทางเลือกการจัดการที่ยั่งยืนสำหรับแหล่งกักเก็บน้ำในแม่น้ำ (Wantzen, 2023)

8.9 ข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์วิทยา Phenomenology ของพระครูวินัยธร วุฒิชัย ชยวฑูโณแม่ชีเนตรนภา สุทธิรัตน , พระมหาจักรพล อาจารย์สุโก ได้กล่าวว่า บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอมุมมองของปรากฏการณ์วิทยา ที่เป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านปรัชญา

และที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์อื่นๆ ที่มีลักษณะเฉพาะโดยกฎเกณฑ์ต่างๆที่กำหนดไว้ในเบื้องต้นอันเป็นโครงสร้างของประสบการณ์หรือจิตสำนึกตามลักษณะของสิ่งที่ปรากฏขึ้นเชิงรูปธรรมและมีประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญที่ชี้เฉพาะ ปรากฏการณ์วิทยาได้แสดงความเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากปรัชญาสาขาอื่น ๆ อย่างชัดเจนในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 จากผลงานของ Husserl, Heidegger, Sartre, Merleau-Ponty ที่แสดงถึงเจตจำนงจิตสำนึกและมุมมองของบุคคลหนึ่ง ๆ ในด้านจิตใจ 1. บทนำ การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา: Phenomenology เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประเภทหนึ่งซึ่งมีรากฐานมาจากการศึกษาทางปรัชญา ต่อมานิยมนำมาใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาเป็นการศึกษาตามแนวคิดของตะวันตก ซึ่งมีวิธีการที่ยืดหยุ่นแต่ซับซ้อน และยังมีการโต้แย้งในแง่ของความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย จึงทำให้การวิจัยเชิงคุณภาพอยู่ในวงจำกัด อย่างไรก็ตามได้นักวิจัยได้พยายามที่จะศึกษาและทำความเข้าใจถึงการวิจัยประเภทนี้มากขึ้น เพื่อให้สามารถตอบสนองของความรู้ทางวิชาการที่ไม่สามารถตอบคำถามได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ (Polit & Hungler, 1990) ซึ่งแต่ละรูปแบบมีความแตกต่างกันไปผู้วิจัยต้องแปลความหมายของประสบการณ์ตามการรับรู้ของผู้ที่อาศัยอยู่ในสถานการณ์นั้น โดยเป็นอิสระจากแนวคิดทฤษฎีอื่น 2. พัฒนาการของปรากฏการณ์วิทยา ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) มาจากภาษากรีกว่า Phenomenon หมายถึง การปรากฏขึ้น (appearance) และคำว่า Logos ที่หมายถึงการพิจารณาที่มีเหตุผล กระบวนทัศน์ทางปรากฏการณ์วิทยา (Walter, 1995; Erawun, 2021) มุ่งให้ความสนใจเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ เน้นการคิดที่เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของคนที่เหมือนกัน และให้ความหมายของเรื่องที่ตนเองพบ (Omery, 1983) นักปรากฏการณ์วิทยามักถามว่า “อะไรคือสาระสำคัญของประสบการณ์ของคุณเหล่านี้” หรือ “อะไรคือความหมายของปรากฏการณ์ของผู้ที่มีประสบการณ์นั้นๆ การศึกษาปรากฏการณ์วิทยาได้พัฒนามาเป็น 3 ระยะ (Holloway & Wheeler, 1996) ดังนี้

ระยะเริ่มแรก (Preparatory phase) ผู้มีบทบาทสำคัญในระยะนี้คือ Franz Brentano อยู่ในช่วง ค.ศ.1838-1917 สิ่งสำคัญของยุคนี้คือ มุ่งให้ความสนใจต่อการกระทำและทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงคุณค่ากับการรับรู้ภายในตนเองของบุคคล (value of inner perception)

ระยะที่สอง (German or second phase) ผู้มีบทบาทสำคัญในระยะนี้คือ Edmund Husserl (1859-1938) และ Martin Heidegger (1889-1976) แนวคิดหลักที่สำคัญ คือ การค้นหาความจริงที่ปรากฏอยู่โดยไม่มีการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าผู้ศึกษาเป็นอิสระจากกรอบแนวคิดหรือทฤษฎี

ระยะที่สาม (French or third phase) เป็นระยะที่การศึกษาปรากฏการณ์วิทยาได้เคลื่อนไหวจากเยอรมันมาสู่ประเทศฝรั่งเศส บุคคลสำคัญในระยะนี้คือ Gabriel Marcel (1889-

1973) Jean Paul Sartre (1905-1980) และ Maurice Merleau-Ponty (1908-1961) (Tattam, 2013) แนวคิดหลักในระบายนี้นี้คือการกระทำหรือการแสดงออกของบุคคลมาจากการรับรู้การของมีชีวิตอยู่ในประสบการณ์จริง และมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่

การศึกษาปรากฏการณ์วิทยามีแนวคิดหลักทางปรัชญาและจิตวิทยา ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญมากในการศึกษา แต่ปัจจุบันการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยากลับเป็นการศึกษาที่ให้ความสนใจในเรื่อง “วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลมากกว่าทฤษฎีของวิธีการ” (Koch, 1995; Jayashree, & Rajendra, 2021) ทั้งที่ทฤษฎีมีความสำคัญในการเป็นฐานคิดของการศึกษา นักวิจัยจึงควรให้ความสำคัญกับแนวคิดของการศึกษาปรากฏการณ์วิทยาอย่างถ่องแท้ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในแนวทางและวิธีการของการศึกษาปรากฏการณ์วิทยานี้มากขึ้นระเบียบวิธีวิจัยต้องมีแนวคิดทฤษฎีมาก่อนวิธีการวิจัย จึงจะถือได้ว่าเป็นการศึกษาที่คุณค่าแนวคิดการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Schools of Phenomenology) มี 3 ลักษณะ ได้แก่

1. Duquesne school มีแนวทางการศึกษาตามโครงสร้างที่เหมือนจริง (Eidetic structure) ของ Husserl โดยให้ความสำคัญกับการพรรณนา (Notion of description) การศึกษาในลักษณะนี้ได้รับการพัฒนาโดยนักวิจัยหลายคน เช่น โคลไลซี (Colaizzi) จีออจี (Giorgi) และ แวน คัม (Van Kaam)

2. Heideggerian Hermeneutic มีแนวทางการศึกษาโดยใช้การตีความปรากฏการณ์ (Interpretation of phenomena) ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในนักวิจัยพยาบาล โดยนำมาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจต่อความหมาย (Common meaning) เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่บุคคล นักวิจัยที่ในกลุ่มนี้คือ ไดเคิลแมน อัลเลน และแทนเนอร์ (Diekelmann, Allen & Tanner) เลียวนาร์ด (Leonard) และ เบนเนอร์ (Benner)

3. Dutch school มีแนวทางการศึกษาที่ผสมการพรรณนา (description) กับการตีความ (interpretation) ไปด้วยกัน การศึกษาประเภทนี้นิยมนำมาประยุกต์ใช้การศึกษาทางสังคมวิทยา เพื่อค้นหาความลับของโลก (World' secret) และความคุ้นเคย (Intimacies) โดยผ่านการถามและการอธิบายนักวิจัยที่ใช้การศึกษานี้ (Van Manen, 1990) ได้แก่ แวน แมนเนน (Van manen) เป็นต้น (พระครูวินัยธร วุฒิชัย ชยวฑฺฒโน, 2564)

8.10 แนวคิดการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา คือ แนวคิดการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบ่งประเภทตามลักษณะเด่นของจุดเน้นที่มีความแตกต่างกันสามารถแบ่งประเภทและขอบเขตของปรากฏการณ์วิทยาออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ปรากฏการณ์ที่สมจริง (Realistic phenomenology) เน้นการค้นหาแก่นแท้สากลของเรื่องประเภทต่างๆ รวมทั้งการกระทำของ

มนุษย์ แรงจูงใจ และตัวตน ภายในแนวโน้มนี้นี้ Adolf Reinach (Baltzer-Jaray, 2021) ได้เพิ่มปรัชญาของกฎหมายลงในวาระปรากฏการณ์ Max Scheler (Piazza, 2021) เพิ่มจริยธรรม ทฤษฎีคุณค่า ศาสนา และมานุษยวิทยาเชิงปรัชญา Edith Stein ได้เพิ่มปรัชญาของวิทยาศาสตร์มนุษย์ และเพิ่งได้รับการยอมรับสำหรับการทำงานเกี่ยวกับเพศ และ Roman Ingarden ได้เพิ่มความสุขงาม สถาปัตยกรรม ดนตรี วรรณกรรม และภาพยนตร์ แนวโน้มนี้นี้เฟื่องฟูในเยอรมนีตลอดช่วงทศวรรษ 1920 แต่ยังคงดำเนินต่อมาจนถึงทุกวันนี้ หลักสำคัญของแนวคิดนี้คือ มุ่งพรรณนาความหมายที่สร้างขึ้นในจิตสำนึก ผู้ศึกษาตามแนวคิดนี้ต้องไม่มีอคติ และไม่มีวาทะเชิงในสิ่งที่ศึกษา โดยขจัดความคิดเห็นของตนออกจากสิ่งที่ตนเองกำลังศึกษา (bracketing) เน้นที่เจตมุ่งหมาย (intentionality) และสาระสำคัญ (essences) ของการรับรู้ของบุคคล มีความเชื่อว่ามนุษย์จะเข้าใจในสิ่งที่ประสบได้ด้วยการรับรู้

ปรากฏการณ์เชิงประกอบ (Constitutive phenomenology) เป็นการต่อยอดจากแนวคิดของ Husserl ในปี 1913 งานนี้ขยายขอบเขตของ Husserl ให้ครอบคลุมถึงปรัชญาของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ซึ่ง Oskar Becker, Aron Gurwitsch และ Elisabeth Ströker (De Santis, Hopkins, & Majolino, 2021) ยังคงดำเนินต่อไปในรุ่นต่อๆ มา ส่วนใหญ่มีจุดเน้นให้กับการไตร่ตรองเชิงประกอบเข้าของเหตุผลเกี่ยวกับวิธีปรากฏการณ์วิทยา เหนือสิ่งอื่นใดวิธีการของยุคปรากฏการณ์ทางปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติและการลดลงทั้งหมด กระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับภาระของการยอมรับสถานะ pregiven ของชีวิตที่มีสติสัมปชัญญะว่าเป็นสิ่งที่มียู่ในโลกและดำเนินการเพื่อรักษาพื้นฐานระหว่าง อัตวิสัยขั้นสุดท้ายสำหรับโลกและวิทยาศาสตร์เชิงบวกของโลก การใช้วิธีนี้ทำให้ปรากฏการณ์เชิงประกอบในประเพณีสมัยใหม่ ซึ่งต้องย้อนกลับไปที่แนวทางของ Kant และยังคงแสดงลักษณะงานที่เหลือของ Husserl ที่ปรากฏในอดีต

ปรากฏการณ์อัตถิภาวนิยม (Existential phenomenology) มักสืบย้อนไปถึงแนวคิดแบบ Being and Time ของ Martin Heidegger ในปี 1927 ซึ่งเป็นโครงการที่ใช้การวิเคราะห์มนุษย์จริง ๆ เป็นวิธีการของอภิปรัชญา พื้นฐานที่นอกเหนือไปจากอภิปรัชญา ระดับพื้นฐานที่ Husserl บรรยายไว้ Hannah Arendt ดูเหมือนจะเป็นนักปรากฏการณ์วิทยาอัตถิภาวนิยมคนแรก หลังจากไฮเดกเกอร์ นอกจากนี้ยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่ว่าปรากฏการณ์อัตถิภาวนิยมที่ปรากฏในญี่ปุ่นพร้อมกับงานแรกๆ ของ Miki Kyoshi และ Kuki Shuzou ในวัยยี่สิบปลายๆ อย่างไรก็ตาม ลักษณะและขั้นตอนที่สามนี้ในประเพณีของขบวนการเกิดขึ้นส่วนใหญ่ในฝรั่งเศส เอ็มมานูเอล เลวีนาสในยุคแรกได้ตีความ Husserl และ Heidegger ร่วมกัน และช่วยแนะนำปรากฏการณ์วิทยาในฝรั่งเศส ช่วงเวลานี้รวมถึงกาเบรียล มาร์เชลและนำโดยซีโมน เดอ โบวัวร์, มอริซ เมร์โล-ปองตี

และฌอง-ปอล ซาทร์ในช่วงทศวรรษที่ 1940 และ 1950 แนวโน้มที่สามนี้เกี่ยวข้องกับหัวข้อต่างๆ เช่น การกระทำความขัดแย้งความปรารถนา ความเด็ดขาด การกดขี่ และความตาย อรินด์ท์ (Arendt) มีส่วนสนับสนุนทฤษฎีการเมืองและปัญหาของเชื้อชาติ Beauvoir ได้หยิบยกประเด็นเรื่องเพศและวัยชรา Merleau-Ponty (JedliČková, Müller, Halová, & Cserge, 2021) ได้สร้างสรรค์การจัดสรรจิตวิทยาของ Gestalt อย่างสร้างสรรค์ในการอธิบายการรับรู้และร่างกายที่มีชีวิต และ Sartre มุ่งเน้นไปที่เสรีภาพและวรรณกรรมและมุ่งวิเคราะห์ภาวะที่มีที่เป็น (Existence) ของบุคคลและสิ่งต่างๆ โดยเชื่อว่าการรับรู้ของบุคคล ส่งผลต่อการดำรงอยู่ในโลกด้วย การใช้ชีวิตในปัจจุบัน เป็นผลมาจากภูมิหลังและประสบการณ์เดิม (Historical person) ของแต่ละคน ปรัชญาการณวิทยาแนวอรรถปริวรรต (Hermeneutical phenomenology) ส่วนใหญ่เกิดจากวิธีการที่กำหนดไว้ใน Being and Time ของ Heidegger (1962) (Wilding, & Whiteford, 2005) ซึ่งการดำรงอยู่ของมนุษย์เป็นการตีความ การปรากฏครั้งแรกของแนวโน้มที่สี่นี้คือ Hans-Georg Gadamer ประเด็นที่กล่าวถึงปรัชญาการณวิทยาการตีความหมายรวมถึงประเด็นทั้งหมดที่เพิ่มเข้าไปในวาระแห่งแนวโน้มและระยะก่อนหน้านี้ สิ่งที่แตกต่างกันคือการเน้นที่อรรถกถาหรือวิธีการตีความ แนวโน้มนี้ยังรวมถึงทุนการศึกษามากมายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของปรัชญาและมีอิทธิพลอย่างมากต่อวิทยาศาสตร์มนุษย์ในเน้นการตีความหมายของประสบการณ์ของบุคคลเป็นหลัก โดยมีมุมมองขัดแย้งกับ Husserl ในเรื่องของการแยกตัวเองออกจากเรื่องที่ศึกษา โดยเชื่อว่าสิ่งที่เป็นอยู่ (being) เวลา (timing) มีความหมายในตนเอง (meaning) ซึ่งสามารถตีความหมายได้ และภาษามีความสำคัญมากในการตีความซึ่งผู้ศึกษาต้องมีความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้น ๆ (Leonard, 1989) ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่สามารถแยกตนออกจากการศึกษาได้

บทสรุปทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เป็นการวิจัยที่มีแนวคิดจากรากฐานการศึกษาทางปรัชญาที่มีทัศนต่อประสบการณ์ของเจ้าของผู้ได้เผชิญต่อสถานการณ์นั้น ๆ ปรัชญาปรากฏการณ์วิทยาเป็นเครื่องมือในการศึกษาปรากฏการณ์และประสบการณ์ของมนุษย์ มุ่งทำความเข้าใจความหมายของปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ในชีวิตที่บุคคลได้ประสบ (Life world) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือหลัก เน้นข้อมูลจริง ตีความปรากฏการณ์ภายในกรอบของระบบความหมายและบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเป็นหลักเพื่อมองหาความหมายของประสบการณ์และที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง น้ำหนักของการวิจัยด้วยวิธีนี้เน้นไปที่ความหมายในทัศนะของผู้ที่ได้ประสบปรากฏการณ์นั้น ๆ โฉมทัศน์หลักคือการหาธรรมชาติของสำนึก อันเป็นโจทย์ที่ถกเถียงมาจากบริบททางปรัชญาในสมัยนั้น การศึกษาปรากฏการณ์วิทยา ในรูปแบบนี้จะทำให้เราเข้าใจปรัชญาอย่างต่อเนื่องและมีนัยยะสำคัญ กล่าวคือ การทำปรัชญามีใช่เพียงการหาความ

คล่องจงทางเหตุผล หรือแม้แต่ การหาความสมเหตุสมผลภายในคำอธิบายเชิงเนื้อหา หากแต่ความพยายามทางปรัชญาหนึ่งๆ ต้องถูกอธิบายด้วยบริบท การอธิบายความคิดหนึ่งโดยไม่ละเลยบริบททำให้เราเข้าใจต่อไปได้ด้วยว่า ที่มาที่ไปของความคล่องจงทางเหตุผลและเนื้อหาของนักปรัชญาคนหนึ่งๆ มีที่มาที่ไปโดยอาศัยกระบวนการในการอธิบายปรากฏการณ์ 3 อย่าง ได้แก่ สัญชาตญาณ (Intuiting) การอธิบาย (Describing) และการวิเคราะห์ (Analyzing) (พระครูวินัยธร วุฒิชัย ชยวฑฺฒโน, 2564)

8.11 แนวคิดเรื่อง "ทุน" ของปีแอร์ บูร์ดิเยอ แนวคิดเรื่อง "ทุน" (Capital) ของ ปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) จากงานเขียน The Forms of Capital (1986) เสนอมุมมองที่ทำทลายแนวคิดเศรษฐศาสตร์ดั้งเดิม โดยขยายความหมายของทุนให้ครอบคลุมมากกว่าเงินตราและทรัพย์สิน ทุนในมุมมองของบูร์ดิเยอคือทรัพยากรที่สั่งสมจากความพยายาม ซึ่งให้อำนาจ ความได้เปรียบทางสังคม และกำหนดสถานะทางสังคม (Social Position) รวมถึงโอกาสในการแข่งขันใน สนามทางสังคม (Fields) เช่น การศึกษา การเมือง หรือศิลปะ ทุนมีลักษณะสืบทอดได้และแปลงสภาพ (Convertible) ระหว่างกัน ช่วยรักษาและผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำในสังคม เขาจำแนกทุนเป็น 3 รูปแบบ (Bourdieu, 1986)

(1) ทุนทางเศรษฐกิจ (Economic Capital): หมายถึงทรัพย์สิน เงินตรา หรือทรัพยากรที่สามารถแปลงเป็นเงินได้โดยตรง เช่น รายได้ อสังหาริมทรัพย์ หรือหุ้น ทุนนี้เป็นพื้นฐานที่มองเห็นได้ชัดเจนและมักเป็นจุดเริ่มต้นในการเข้าถึงโอกาสอื่นๆ ในสังคม

(2) ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital): แบ่งออกเป็น 3 สถานะ ได้แก่ สถานะในตัวตนบุคคล (Embodied) ความรู้ ทักษะ ภาษา หรือกิริยาท่าทางที่บุคคลสั่งสมผ่านการศึกษาและการอบรม เช่น ความสามารถในการพูดภาษาต่างประเทศหรือมารยาททางสังคม สถานะในรูปวัตถุ (Objectified) ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปสิ่งของ เช่น หนังสือ งานศิลปะ หรือเครื่องมือที่สะท้อนถึงรสนิยมและสถานะ สถานะในรูปแบบสถาบัน (Institutionalized) การรับรองอย่างเป็นทางการ เช่น วุฒิการศึกษา หรือปริญญาบัตร ซึ่งช่วยยกระดับสถานะทางสังคมและเพิ่มโอกาสในตลาดแรงงาน

(3) ทุนทางสังคม (Social Capital): หมายถึงทรัพยากรที่ได้จากเครือข่ายความสัมพันธ์ เช่น การเป็นสมาชิกในกลุ่มสังคม ครอบครัว หรือชุมชน ซึ่งช่วยให้บุคคลเข้าถึงทรัพยากรของผู้อื่น เช่น ข้อมูล โอกาส หรืออิทธิพล ตัวอย่างเช่น การรู้จักบุคคลสำคัญในวงการอาจช่วยให้ได้งานที่ดีขึ้น

บุรดิเยอเน้นย้ำว่า ทูตทั้งสามรูปแบบนี้สามารถแปลงสภาพไปมาระหว่างกันได้ เช่น ผู้ปกครองที่มีทุนทางเศรษฐกิจอาจลงทุนส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนชั้นนำ (แปลงเป็นทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบวุฒิการศึกษา) ซึ่งนำไปสู่การสร้างเครือข่ายกับบุคคลในแวดวงที่มีอิทธิพล (แปลงเป็นทุนทางสังคม) ผลลัพธ์ของการครอบครองและแปลงสภาพทุนเหล่านี้มักปรากฏในรูปแบบของ ทุนเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Capital) เช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือการยอมรับจากสังคม ซึ่งทำให้การครอบครองทรัพยากรดูชอบธรรมและเป็นธรรมชาติในสายตาคนทั่วไป ตัวอย่างเช่น บุคคลที่จบจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงอาจได้รับการยอมรับในฐานะผู้มีความสามารถ แม้ว่าความสำเร็จนั้นอาจมาจากการสะสมทุนในรูปแบบอื่น ๆ แนวคิดของบุรดิเยอช่วยอธิบายว่า ความเหลื่อมล้ำในสังคมไม่ได้เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการสะสมและแปลงสภาพของทุนในรูปแบบต่างๆ ที่ทำงานร่วมกัน โดยกลุ่มที่มีทุนมากกว่าจะสามารถรักษาความได้เปรียบและส่งต่อไปยังรุ่นถัดไป สร้างวงจรของการผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำ (Social Reproduction) ตัวอย่างในบริบทไทย เช่น ครอบครัวที่มีฐานะอาจลงทุนในโรงเรียนกวดวิชา คุณภาพสูงเพื่อให้บุตรหลานสอบเข้ามหาวิทยาลัยชั้นนำ ซึ่งนำไปสู่การสร้างเครือข่ายในวงการอาชีพที่มีอิทธิพล และเพิ่มโอกาสในการรักษาสถานะทางสังคมต่อไป

8.12 แนวคิดภูมิปัญญาทางการเงิน (Financial Wisdom) และการจัดการทางการเงิน
ภูมิปัญญาทางการเงิน (Financial Wisdom) หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการเงินทองอย่างชาญฉลาดและรอบคอบ เพื่อให้สามารถวางแผนการเงิน สร้างความมั่นคง และบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ตั้งไว้ การมีภูมิปัญญาทางการเงินช่วยให้เราสามารถจัดการหนี้สิน ลดความเสี่ยง และตัดสินใจลงทุนได้อย่างมีสติ ไม่ใช่แค่การมีความรู้เรื่องการเงิน แต่เป็นการนำความรู้นั้นไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และเป้าหมายของแต่ละบุคคล (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566)

8.13 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงชุมชน (Theory of Change) ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเป็นคำอธิบายและตัวอย่างที่ครอบคลุมว่าการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการจะเกิดขึ้นได้อย่างไรและเพราะเหตุใดในบริบทใดบริบทหนึ่ง ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นโดยเฉพาะที่การทำแผนที่หรือ "เติมเต็ม" สิ่งที่เราเรียกว่า "จุดกึ่งกลางที่ขาดหายไป" ระหว่างสิ่งที่โปรแกรมหรือความคิดริเริ่มการเปลี่ยนแปลงดำเนินการ (กิจกรรมหรือการแทรกแซง) และวิธีที่สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยทำโดยการระบุเป้าหมายระยะยาวที่ต้องการก่อน จากนั้นจึงดำเนินการย้อนกลับจากเป้าหมายเหล่านี้เพื่อระบุเงื่อนไขทั้งหมด (ผลลัพธ์) ที่ต้องมี (และความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขเหล่านี้ในเชิงสาเหตุ) เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เงื่อนไขทั้งหมดเหล่านี้ได้รับการทำแผนที่ไว้ในกรอบผลลัพธ์

กรอบผลลัพธ์จะให้พื้นฐานสำหรับการระบุประเภทของกิจกรรมหรือการแทรกแซงที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ระบุว่าเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับการบรรลุเป้าหมายระยะยาว แนวทางนี้ช่วยให้เข้าใจความเชื่อมโยงที่ชัดเจนระหว่างกิจกรรมและการบรรลุเป้าหมายระยะยาวได้ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนที่ดีขึ้น เนื่องจากกิจกรรมต่างๆ เชื่อมโยงกับความเข้าใจโดยละเอียดว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้อย่างไร นอกจากนี้ยังนำไปสู่การประเมินผลที่ดีขึ้น เนื่องจากสามารถวัดความคืบหน้าในการบรรลุเป้าหมายระยะยาวที่มากกว่าการระบุผลลัพธ์ของโปรแกรมได้ (Center for Theory of Change, 2024)

การพัฒนาธุรกิจนำเที่ยวต่างประเทศหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 จากการระบาดของ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจนำเที่ยวต่างประเทศ จึงได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาธุรกิจนำเที่ยวต่างประเทศหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปและต้องมีการดำเนินธุรกิจที่เน้นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้รวมถึงความใส่ใจในสุขภาพและอนามัย ดังนั้นเจ้าของธุรกิจจึงต้องเร่งปรับตัวเพื่อรักษาระดับรายได้ รวมถึงมองหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ ที่เกี่ยวเนื่องซึ่งจะเป็นการสร้างเสริมเชื่อมโยงกับภาคส่วนอื่นในห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยว ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จก็คือความสามารถในการปรับตัวและการบริหารจัดการความเสี่ยง รวมทั้งการปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจก่อนที่การเดินทางระหว่างประเทศจะกลับสู่สภาพปกติเพื่อกอบกู้ธุรกิจนำเที่ยวต่างประเทศให้กลับมาเติบโตแข็งแกร่งเหมือนเช่นเคย ทั้งยังสร้างความยั่งยืนได้ในระยะยาวได้อีกด้วยบทความชิ้นนี้ได้มีการวิเคราะห์ทิศทางการฟื้นตัวของธุรกิจนี้ภายใต้บริบททางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งเสนอแนวทางการปรับตัวในช่วงเปลี่ยนผ่าน ตลอดจนวิเคราะห์สถานการณ์ในอนาคตช่วงหลังวิกฤตโรคระบาด เพื่อช่วยให้เจ้าของธุรกิจนำเที่ยวต่างประเทศสามารถปรับตัวได้ทันกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลดีกับผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายได้ต่อไป (โรจนา ลิ้มสกุลวานิช, 2565)

8.14 ทูทางสังคม ทูทางสังคมหมายถึงโครงสร้างและคุณภาพของความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งบุคคล กลุ่มสังคม และสังคมอาจได้รับประโยชน์ (Sarracino & Mikucka, 2017) แม้ว่าวรรณกรรมเกี่ยวกับทูทางสังคมจะมีการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ แต่ก็ยังไม่มีฉันทามติเกี่ยวกับการสร้างแนวคิดและการดำเนินการ (Fine, 2001; Storberg, 2002) อย่างไรก็ตาม นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าทูทางสังคมเป็นทรัพยากรที่มีมิติหลายด้านที่สร้างขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และรวมถึงทั้งความสัมพันธ์ในเครือข่ายและคุณค่าร่วมกัน เช่น ความไว้วางใจและ

การตอบแทน ซึ่งอาจอำนวยความสะดวกในการร่วมมือและการดำเนินการร่วมกัน (Agampodi et al., 2015; Lin, 2002; Tsounis et al., 2023)

แนวทางทฤษฎีหลักเกี่ยวกับทุนทางสังคมในฐานะทรัพยากรคือ ทุนส่วนบุคคลและทุนส่วนรวม ตามทฤษฎีของ Bourdieu (1986) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีหลักของแนวทางของทุนส่วนบุคคล ทุนทางสังคมสะท้อนถึงข้อได้เปรียบทางวัตถุที่บุคคลต่างๆ ได้รับจากการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายทางสังคมต่างๆ ตราบใดที่พวกเขาปฏิบัติตามกฎเกณฑ์บางประการเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมที่ใช้กับเครือข่ายเหล่านี้ (Carpiano, 2006) เครือข่ายเหล่านี้ประกอบเป็นทรัพยากรส่วนรวมที่ผู้เข้าร่วมทุกคนสามารถเข้าถึงได้ และต้องใช้ความมุ่งมั่นและการกระทำโดยเจตนา ผู้มีส่วนร่วมแต่ละคนอาจสร้างเครือข่ายเหล่านี้ขึ้นมาและเข้าร่วมโดยปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการหรือที่ไม่ได้พูดออกมาของเครือข่ายเหล่านี้เพื่อให้ได้รับประโยชน์ ดังนั้น เครือข่ายเหล่านี้จึงได้รับการพัฒนาขึ้นจากความพยายามโดยเจตนาที่มุ่งหวังที่จะเพิ่มประโยชน์สูงสุด (Bourdieu, 1986) ปริมาณทุนทางสังคมที่บุคคลต่างๆ เข้าถึงได้ขึ้นอยู่กับขนาดของการเชื่อมต่อเครือข่ายที่พวกเขาสามารถระดมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปริมาณทุนทางสังคมที่บุคคลและกลุ่มต่างๆ ในสภาพแวดล้อมทางสังคมของตนมี (Bourdieu, 1986) ดังนั้น จึงเน้นทั้งขอบเขตและเนื้อหาของความสัมพันธ์ทางสังคม เมื่อพูดถึงการวัดโครงสร้าง Bourdieu (1986) ได้แย้งว่าการประเมินในระดับบุคคลนั้นดีกว่า นั่นคือ แม้ว่า Bourdieu จะยอมรับเครือข่ายทางสังคมและหน้าที่ของเครือข่ายทางสังคมในฐานะทรัพยากรส่วนรวม แต่เขาแนะนำว่าการประเมินปริมาณเครือข่ายทางสังคมที่แต่ละบุคคลสามารถเข้าถึงได้นั้นมีความเกี่ยวข้อง เนื่องจากผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมในเครือข่ายทางสังคมเดียวกันอาจแตกต่างกันไปสำหรับบุคคลต่าง ๆ (Bourdieu, 1986) ภายใต้บริบทนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับหน้าที่และประโยชน์ที่ได้รับจากเครือข่ายทางสังคมไม่ได้อยู่ที่การมีอยู่เพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่ขอบเขตที่บุคคลสามารถเข้าถึงและใช้เครือข่ายทางสังคมที่มีอยู่ได้นอกจากนี้ เพื่อให้เครือข่ายทางสังคมเกิดขึ้นได้ บุคคลจะต้องสามารถ (กล่าวคือ มีทรัพยากรที่จำเป็น เช่น พลังงานและเวลา) และเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม (เช่น การสร้างเครือข่าย การทำงานร่วมกัน) ที่ส่งเสริมเครือข่ายทางสังคม

Robert Putnam (1995) ผู้เสนอแนวทางแบบรวมกลุ่ม ได้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคมเป็นชุดคุณลักษณะของชุมชนหรือกลุ่มสังคม (เช่น เครือข่ายชุมชน การมีส่วนร่วมของพลเมือง การปลูกฝังอัตลักษณ์พลเมืองที่แข็งแกร่ง) เช่นเดียวกับการพัฒนาความไว้วางใจและการตอบแทนระหว่างสมาชิกของชุมชนหรือกลุ่ม (Putnam, 1993) ซึ่งหมายความว่าสมาชิกชุมชนสามารถรับมือกับความต้องการของสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ใน

เครือข่ายของตน (Kritsotakis & Gamarnikow, 2004; Putnam, 1995) ผลเชิงบวกของ SC อาจเพิ่มขึ้นได้เมื่อเปิดใช้งานคุณลักษณะเหล่านี้ ในขณะที่อาจลดลงเมื่อไม่มีการใช้คุณลักษณะเหล่านี้ สำหรับ Putnam (1995) SC เป็นคุณลักษณะแบบรวมกลุ่มของโครงสร้างทางสังคม และด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการสร้างแนวคิดและวัดผลในฐานะทรัพยากรทางนิเวศที่มีลักษณะเฉพาะของชุมชน กลุ่มหรือองค์กร (Putnam, 1995) ดังนั้น SC จึงได้รับการยกระดับจากคุณลักษณะของบุคคลเป็นคุณลักษณะของชุมชน ซึ่งกลายมาเป็นลักษณะร่วมกันที่ทำหน้าที่ในระดับรวม จากมุมมองโดยรวม ประโยชน์ของ SC ในฐานะทรัพยากรนั้นมีมากกว่าบุคคลแต่ละคน เนื่องจาก SC แบบรวมส่งผลในเชิงบวกต่อชุมชนที่ผู้คนอาศัยอยู่ องค์กรที่พวกเขาทำงาน และสังคมโดยรวม ตัวอย่างเช่น ทูทางสังคมอาจเพิ่มผลผลิตและนวัตกรรมของบริษัท (Hasan et al., 2020) มีส่วนสนับสนุนความสามารถในการฟื้นตัวของชุมชน (Liu et al., 2022) และต่อการพัฒนาทางการเงินของประเทศ (Elkhuizen et al., 2018) แม้ว่าประโยชน์ของมันจะไม่เหมือนกันสำหรับบุคคลทั้งหมดในกลุ่มเหล่านี้ก็ตาม (Theory review, 2024)

8.15 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหมายถึงการที่ระบบกระบวนการ หรือรูปแบบสังคม เช่นขนบธรรมเนียม ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง เปลี่ยนไป ซึ่งอาจก้าวหน้าหรือถดถอย ชั่วคราวหรือถาวร โดยมีทั้งประโยชน์หรือโทษ องค์กรประกอบโครงสร้างสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ ค่านิยม ความเชื่อ อัตลักษณ์ ระบบความรู้ การเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ปัจจัยที่ก่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ทัศนคติ การเคลื่อนไหวทางสังคม วัฒนธรรม นวัตกรรม รูปแบบการเปลี่ยนแปลงมีทั้งเส้นตรงและวัฏจักร

ทฤษฎีวิวัฒนาการมองสังคมพัฒนาจากเรียบง่ายสู่ซับซ้อน เช่น Comte เสนอสสามขั้นความรู้ Morgan เสนอสสามขั้นสังคม Spencer มองการพัฒนาตามธรรมชาติ Tonnies มองจากชุมชนสู่สังคม Redfield จากสังคมชนบทสู่เมือง ต่อมา มีการโต้แย้งแนวทางสายเดียว เสนอแบบหลายสาย

ทฤษฎีความขัดแย้งมองว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดจากความขัดแย้งด้านทรัพยากร Marx เสนอการเปลี่ยนแปลงเป็นผลของการต่อสู้ชนชั้นผ่านโครงสร้างการผลิต Coser มองความขัดแย้งสร้างการเปลี่ยนแปลงและความเป็นอันหนึ่งอันเดียว Dahrendorf เห็นว่าความขัดแย้งเกิดจากความต่างด้านอำนาจ มีการต่อรองปรองดอง ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่มองว่าสังคมเปรียบได้กับร่างกาย มีส่วนต่าง ๆ ทำงานร่วมกันเพื่อสมดุล Merton แยกหน้าที่หลัก หน้าที่รอง หน้าที่ไม่พึงปรารถนา Durkheim มองว่าสังคมต้องการค่านิยมร่วม Parsons เสนอความเปลี่ยนแปลงมาจากการเสียสมดุล

ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม เช่น Weber อธิบายจิตวิญญาณทุนนิยมเป็นแรงผลักดัน Hagen ซึ่งการเปลี่ยนผ่านบุคลิกภาพเป็นหัวใจ McClelland มองแรงจูงใจความสำเร็จขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สรุปการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีหลากหลายมุมมอง ทั้งด้านโครงสร้าง หน้าที่ ความขัดแย้งรวมถึงพฤติกรรมและแรงจูงใจส่วนบุคคล (เศรษฐศาสตร์เกษตรและส่งเสริมเผยแพร่การเกษตรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556)

8.16 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ (Economic Transformation) คือกระบวนการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจในระดับประเทศหรือภูมิภาค ซึ่งรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านอุตสาหกรรม การจ้างงาน รูปแบบการผลิต เทคโนโลยี และพฤติกรรมบริโภคของประชาชน จุดมุ่งหมายหลักของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจคือการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน และพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับแนวโน้มของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

8.16.1 การเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจเกษตรกรรมสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรม ประเทศที่เคยพึ่งพาการเกษตรเป็นหลัก ได้มีการปรับเปลี่ยนมาสู่การพัฒนาอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมเบา เช่น สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม หรืออุตสาหกรรมหนัก เช่น เหล็กกล้าและยานยนต์ ส่งผลให้แรงงานจำนวนมากย้ายจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อทำงานในภาคอุตสาหกรรม

8.16.2 การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ เช่น การซื้อขายสินค้าออนไลน์ (e-commerce) การใช้บริการทางการเงินผ่านช่องทางดิจิทัล และการใช้แพลตฟอร์มในการจัดการธุรกิจ ซึ่งช่วยให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและต้นทุนต่ำลง

8.16.3 การเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อยังชีพสู่การผลิตเพื่อการค้า ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน มาสู่การผลิตเพื่อจำหน่ายและส่งออก ตัวอย่างเช่น การปลูกข้าวเพื่อขายในตลาดโลก แทนที่จะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนเพียงอย่างเดียว

8.16.4 การเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์สู่เศรษฐกิจแบบเปิด การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจต้องปรับตัวเพื่อเข้าสู่การแข่งขันในระดับสากล เช่น การเข้าร่วมองค์การการค้าโลก (WTO) หรือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

8.16.5 การเปลี่ยนสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ ในโลกยุคใหม่ เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เช่น การลงทุนในงานวิจัยและพัฒนา (R&D) และอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และชีววิทยาศาสตร์

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ และความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีขั้นสูง ทำให้วิธีการผลิตและการให้บริการมีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้นทุนลดลง และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

โลกาภิวัตน์ (Globalization) การเชื่อมโยงระหว่างประเทศทั้งในด้านการค้า การลงทุน เทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศมีความเกี่ยวข้องและพึ่งพากันมากขึ้น โครงสร้างเศรษฐกิจภายในจึงต้องปรับตัวให้ทันต่อแนวโน้มของเศรษฐกิจโลก

สรุปการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงไม่ได้ในโลกยุคปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและการแข่งขันในเวทีโลก ทั้งนี้ การปรับตัวของประเทศให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2560)

8.17 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการปกครอง (Political and Governmental Changes) การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการปกครองเป็นกระบวนการสำคัญที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกสังคม มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยทั้งภายในและภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี รวมถึงความต้องการของประชาชน ซึ่งมีผลต่อโครงสร้างอำนาจ รูปแบบการปกครอง นโยบาย และความเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (Political Changes) สามารถเกิดขึ้นได้ในหลายรูปแบบ ดังนี้

8.17.1 การเปลี่ยนรูปแบบการปกครอง เช่น จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบอบประชาธิปไตย หรือการเปลี่ยนจากระบบพรรคการเมืองหนึ่งไปยังระบบพรรคอื่น

8.17.2 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจ เช่น การเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจ การกระจายอำนาจมากขึ้นหรือลดบทบาทของสถาบันการเมืองบางแห่ง

8.17.3 การเปลี่ยนแปลงนโยบาย การปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐบาลในหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง

8.17.4 การเปลี่ยนแปลงความเป็นผู้นำ การเปลี่ยนผ่านผู้นำคนหนึ่งไปสู่อีกคนหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการนำ

8.17.5 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง (Governmental Changes) มีลักษณะกว้างและลึกซึ้งกว่าในระดับการเมือง ได้แก่

8.17.6 การเปลี่ยนแปลงในระบบราชการ เช่น การปรับปรุงประสิทธิภาพ ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน หรือการปรับโครงสร้างองค์กรราชการให้เหมาะสม

8.17.7 การเปลี่ยนแปลงกฎหมายและระเบียบ เช่น การแก้ไขหรือออกกฎหมายใหม่ เพื่อรองรับบริบทปัจจุบัน

8.17.8 การเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการ การนำเทคโนโลยีมาช่วยปรับปรุงวิธีการบริหาร รวมถึงการส่งเสริมธรรมาภิบาลและความโปร่งใส

8.17.9 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติที่มีผลต่อการเมืองและการปกครอง

8.17.10 การเปลี่ยนแปลงในระบบการเมือง เช่น การเปลี่ยนจากระบอบเผด็จการไปสู่ประชาธิปไตย หรือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจของรัฐบาล

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการปกครองคือกระบวนการที่เกิดจากปัจจัยหลากหลาย มีทั้งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง โครงสร้างอำนาจ นโยบาย และระบบราชการ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาของสังคมและประเทศชาติในภาพรวม (สุธี โกสิยิทธิ และตราดุลย์ นรนิติผดุงการ, 2566)

8.18 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อวิถีชีวิตของผู้คนในทุกสังคม โดยหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง ความสัมพันธ์ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม อันเกิดจากปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของเมือง และกระแสโลกาภิวัตน์

8.18.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบหรือกระบวนการของโครงสร้างทางสังคม เช่น ระบบครอบครัว การดำเนินชีวิต หรือบทบาทของสถาบันต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงนี้อาจเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ตามกระบวนการพัฒนา หรืออาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจากเหตุการณ์เฉพาะ เช่น วิกฤตการณ์ หรือการปฏิวัติด้านความคิด

8.18.2 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมคือวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และศิลปะที่ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามา การผสมผสานวัฒนธรรม หรือการสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมา

8.18.3 สาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน และแพลตฟอร์มดิจิทัล ส่งผลให้พฤติกรรมสื่อสาร การทำงาน และการบริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง การขยายตัวของเมือง ได้แก่ การย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมืองส่งผลต่อรูปแบบครอบครัว การประกอบอาชีพ และวิถีชีวิตที่เร่งรีบ โลกาภิวัตน์ การ

แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นผสมผสานกับวัฒนธรรมโลก และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม: ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม บทบาทของสิทธิมนุษยชน และความตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อม ล้วนส่งผลต่อค่านิยมและความเชื่อของผู้คน

8.18.4 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีทั้งด้านบวกและด้านลบ เช่น ความก้าวหน้าในด้านการศึกษา การทำงาน และความเท่าเทียมทางเพศ ในขณะเดียวกันก็อาจนำไปสู่ปัญหาสังคม เช่น ความห่างเหินในครอบครัว ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

สรุปการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมคือกระบวนการที่สะท้อนถึงการปรับตัวของมนุษย์ต่อบริบทใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเข้าใจและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ และสร้างสังคมที่ยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา, 2562)

8.19 การเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหนึ่งในปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคมโลก โดยมีอิทธิพลทั้งในเชิงโครงสร้างสังคมและวิถีชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้กลายเป็นแรงผลักดันหลักที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ ยกระดับคุณภาพชีวิต และส่งเสริมความก้าวหน้าของมนุษยชาติ

8.19.1 ผลกระทบด้านบวก

- อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เทคโนโลยีช่วยให้มนุษย์สามารถสื่อสารเดินทาง และเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต

- พัฒนาการด้านการแพทย์ นวัตกรรมทางการแพทย์ เช่น เครื่องวินิจฉัยโรค แม่นยำ หุ่นยนต์ผ่าตัด และยาที่มีประสิทธิภาพสูง ช่วยให้มีมนุษย์มีอายุขัยยืนยาวและคุณภาพชีวิตดีขึ้น

- เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยีสารสนเทศในการผลิต ทำให้สามารถผลิตสินค้าจำนวนมากในเวลารวดเร็วและต้นทุนต่ำ

- ส่งเสริมการเรียนรู้และการศึกษา แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล เช่น E-learning, YouTube, หรือ MOOC ทำให้การศึกษาสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น

- การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเปิดทางให้เกิดนวัตกรรมที่ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ของโลก เช่น เทคโนโลยีสะอาด หรือแอปพลิเคชันเพื่อสุขภาพ

8.19.2 ผลกระทบด้านลบ

- การว่างงาน ระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ทดแทนแรงงานมนุษย์ในหลายภาคส่วน
- การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและวัฒนธรรม การสื่อสารผ่านโลกดิจิทัลส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคม ทำให้เกิดความห่างเหินทางอารมณ์
- ปัญหาด้านความปลอดภัย การเก็บข้อมูลส่วนตัวบนแพลตฟอร์มออนไลน์เสี่ยงต่อการละเมิดความเป็นส่วนตัว
- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ก่อให้เกิดขยะเทคโนโลยี
- การพึ่งพาเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์อาจขาดทักษะพื้นฐานและพึ่งเครื่องมือมากเกินไป

สรุปแม้การเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะมีทั้งด้านบวกและด้านลบแต่หากสังคมสามารถเรียนรู้ ปรับตัว และใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ เราจะสามารถใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าเหล่านี้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ลดช่องว่าง และสร้างอนาคตที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ(สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2560)

8.20 การพัฒนาที่ยั่งยืนจากรากฐานสู่ชุมชน เศรษฐกิจฐานราก (Grassroots Economy) เป็นรูปแบบเศรษฐกิจที่เน้นการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ การพึ่งพาตนเอง และการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชน มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งมีข้อดีหลายประการ ดังนี้

8.20.1 สร้างรายได้และโอกาสในชุมชนเศรษฐกิจฐานรากช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้ที่มั่นคงและพอเพียง โดยการสนับสนุนการผลิตสินค้าและบริการในชุมชน เช่น การเกษตรแบบยั่งยืน การทำหัตถกรรม หรือธุรกิจขนาดเล็กในท้องถิ่น สิ่งนี้ช่วยลดการพึ่งพางานจากเมืองใหญ่และลดปัญหาการย้ายถิ่นฐาน

8.20.2 ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากทำให้ทรัพยากรและโอกาสถูกกระจายไปยังพื้นที่ชนบทหรือชุมชนห่างไกล ช่วยลดช่องว่างระหว่างคนในเมืองและชนบท และทำให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น

8.20.3. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเศรษฐกิจฐานรากช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชน เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและตัดสินใจร่วมกัน ทั้งในเรื่องการจัดสรรทรัพยากร การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า และการจัดการสิ่งแวดล้อม

8.20.4 ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง เศรษฐกิจฐานรากช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาการนำเข้าจากภายนอก โดยเน้นการผลิตที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน เช่น อาหาร ผลิตภัณฑ์พื้นเมือง หรือพลังงานทดแทน

8.20.5 อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นช่วยลดการใช้ทรัพยากรเกินความจำเป็น และสนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เช่น การทำเกษตรอินทรีย์หรือการใช้พลังงานหมุนเวียน สิ่งนี้ช่วยรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

8.20.6 สนับสนุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เศรษฐกิจฐานรากมีบทบาทสำคัญในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการผลิตสินค้าที่สะท้อนเอกลักษณ์และภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ผ้าไหม งานหัตถกรรม หรืออาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

8.20.7 ส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารด้วยการเน้นการเกษตรและการผลิตในท้องถิ่น เศรษฐกิจฐานรากช่วยลดการพึ่งพาการนำเข้าและเพิ่มความมั่นคงทางอาหารในชุมชน ทำให้ชุมชนมีอาหารเพียงพอในยามวิกฤต (กรมประชาสัมพันธ์, 2568)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตหลังยุค COVID -19 กรณีชุมชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทั่วประเทศทุกพื้นที่ในประเทศไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตต่อคนในประเทศไทย อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเฉพาะอาชีพผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม ประเพณี และการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเมื่อเกิดวิกฤตการณ์นี้จะส่งผลกระทบต่ออาชีพเป็นอย่างมาก ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งนี้จึงต้องการทราบถึงแบบแผนการทำงาน สภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงกลยุทธ์การสร้าง ความมั่นคง ในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อนำเสนอแนวทางการดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในอนาคตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ช่วงเวลา	การปรับตัวในการดำรงชีวิตของ ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม	
ช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่ แพร่ระบาดในประเทศไทย (ก่อน 13 มกราคม 2563 มีการ ระบาดในประเทศไทย)		
ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่ แพร่ระบาดในประเทศไทย (ระหว่าง 26 มีนาคม 2563 - 30 กันยายน 2565)	1. วิธีการดำเนินชีวิตและแบบแผน 2. สภาพเศรษฐกิจและสังคม 3. กลยุทธ์การสร้างความมั่นคงในการ ประกอบอาชีพบริการนักท่องเที่ยว แนวทางการ	➔
ในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่ แพร่ระบาดในประเทศไทย (หลังจาก 30 กันยายน 2565)		

แนวทางการดำรงชีวิตเมื่อเกิด
วิกฤตการณ์ในอนาคตของ
ผู้ประกอบการเรือนักท่องเที่ยว
ชุมชน อำเภออัมพวา จังหวัด
สมุทรสงคราม

ภาพประกอบที่ 6 กรอบแนวคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative research) ในช่วงระหว่างการระบาดของโรค COVID-19 ที่กำลังเกิดขึ้นในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตหลังยุค COVID -19 กรณีชุมชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งแสวงหาแนวทางการดำรงชีวิตของคนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามโดยแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ การดำรงชีวิตของคนอัมพวาช่วงก่อนเกิดการระบาดของโรค COVID-19 (ก่อน 13 มกราคม 2563 มีการระบาดในประเทศไทย) ช่วงระหว่างเกิดการระบาดของโรค COVID-19 (ระหว่าง 26 มีนาคม 2563 - 30 กันยายน 2565 ช่วงการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักรเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19) และแนวโน้มในการดำรงชีวิตช่วงหลังการระบาดของโรค COVID-19 (หลังจาก 30 กันยายน 2565 ช่วงยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักรเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19) รวมถึงการหาคุณลักษณะต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก และรวบรวมข้อมูลเอกสารเป็นส่วนประกอบโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้การกำหนดประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จากการเก็บสถิติจากกรมเจ้าท่า สาขาจังหวัดสมุทรสงคราม ประจำปี 2563 พบว่ามีจำนวนเรือที่ประกอบการบริการนักท่องเที่ยวมีจำนวน 128 ราย (กรมเจ้าท่า, 2563) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของเรือ ร้อยละ 25 จำนวน 30 ราย มาเป็นผู้ให้ข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง โดยต้องเป็นผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวที่มีสุขภาพแข็งแรงและมีอายุมากกว่า 18 ปีขึ้นไป และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดสมุทรสงครามมาแล้ว 10 ปีขึ้นไป

สำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงและเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก หลักการสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์ 5 – 30 คน โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ ไม่เกิน 20 – 40 นาที (ประไพพิมพ์ สุธีวสินนธ์ และ ประสพชัย พสุนนท์, 2559)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. คำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลและเป็นแนวทางในการสังเกตวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้ให้ข้อมูล โดยสร้างจากการตั้งคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ทำวิจัย โดยผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา

คำถามในการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์จะใช้คำถามทั้ง 3 ช่วง ในคราวเดียวกัน เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าเรื่องราวการดำรงชีวิตทั้งในอดีตก่อนที่จะมีการระบาดของโรค COVID-19 ช่วงระหว่างเกิดการระบาดของโรค COVID-19 และแนวทางการดำเนินชีวิตในปัจจุบันหลังจากเกิดการระบาดของโรค COVID-19 ซึ่งมีคำถามดังต่อไปนี้

ตาราง 1 แนวคำถามในการสัมภาษณ์

ตัวแปร	คำถาม
1. วัฒนธรรมของชุมชน	1.1 ท่านคิดว่าวัฒนธรรมและการดำรงอยู่ของคนในชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของท่านในช่วงก่อนที่จะเกิดการระบาดของโรค COVID-19 เป็นอย่างไร และเมื่อเกิดการระบาดของโรค COVID-19 ท่านคิดว่าส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของท่านอย่างไรบ้าง(ก่อน ปัจจุบัน) 1.2 ท่านคิดว่าในปัจจุบันหลังจากที่เกิดการระบาดของโรค COVID-19 แล้ว ท่านคิดว่าวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของคนในชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และเปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของท่านอย่างไร รวมถึงความคาดหวังว่าในอนาคตของท่านจะเป็นอย่างไร
2. ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในยุคหลัง COVID-19	2.1 ก่อนที่จะมีการระบาดของ COVID-19 ท่านคิดว่าสภาพเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพและรายได้ของท่านเป็นอย่างไร รวมถึงการบริหารจัดการเงินในชุมชนเป็นอย่างไร (ก่อน) 2.2 เมื่อเกิดการระบาดของ COVID-19 ท่านคิดว่าเหตุการณ์ครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อทางด้านเศรษฐกิจและรายได้ของคนประกอบอาชีพหรือบริการนักท่องเที่ยวหรือไม่ และท่านได้มี

ตัวแปร	คำถาม
	แนวทางในการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างไร ท่านมีการวางแผนในเรื่องบริหารจัดการเงินในครอบครัวและชุมชนอย่างไรในปัจจุบันและอนาคต (ปัจจุบัน หลัง)
3. นวัตกรรมที่เกิดขึ้นหลังยุค COVID-19 และองค์ความรู้ชุมชนที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกัน	3.1 ท่านคิดวก่อนเกิดการระบาดของโรค COVID-19 ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวได้มีการบริหารจัดการองค์ความรู้ของกลุ่มอาชีพหรือชุมชนหรือไม่อย่างไร (ก่อน) 3.2 เมื่อเกิดการระบาดของ COVID-19 ท่านคิดว่ากลุ่มผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวของท่านได้มีการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ(นวัตกรรม)หรือไม่ อย่างไร และต่อไปในอนาคตท่านมีการบริหารจัดการองค์ความรู้ในอาชีพของท่านอย่างไรบ้าง (ปัจจุบัน หลัง)
4. ความยั่งยืนของคนในชุมชน อัมพวา	4.1 ท่านคิดว่าจากสถานการณ์ระบาดของ COVID-19 ท่านคิดว่าความยั่งยืนในการประกอบอาชีพของท่านเป็นเช่นไร (มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่อย่างไร) (ก่อน หลัง)
5. ความคาดหวังของคนในชุมชน	5.1 ท่านมีความคาดหวังในเรื่องใดบ้าง หลังจากที่ท่านได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรค COVID- 19 (หลัง)
6. ความคิดเห็นอื่นๆ	6.1 ท่านมีความคิดเห็นหรือต้องการจากผลกระทบที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ (เปลี่ยนในทางดี เปลี่ยนในทางไม่ดี) (หลัง)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยได้รับการอนุมัติจาก คณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ เลขที่โครงการ

SWUEC682207 วันที่ 18 พฤษภาคม 2568

2. ผู้วิจัยลงพื้นที่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ซึ่งคัดเลือกจาก กลุ่มผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว จำนวน 30 ราย ที่ประกอบอาชีพในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามและมีความสมัครใจที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล

3. ผู้วิจัยนำเอกสารแจ้งผู้ให้ข้อมูลและขออนุญาต ตามข้อ 1 ทราบว่า ผู้วิจัยกำลังศึกษาระดับปริญญาเอกและจะศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตหลังยุค COVID -19 กรณีศึกษาผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามรวมถึงศึกษานวัตกรรมดำรงอยู่ของคนในชุมชน (Innovation) เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของชุมชนหลังเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 และรวบรวมองค์ความรู้เพื่อนำวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบแนวทางการดำเนินชีวิตจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์กับสังคมอื่นๆ

4. แจ้งผู้ให้ข้อมูลทราบถึงวิธีการเก็บข้อมูลและระยะเวลาในการเก็บข้อมูล และขอความสมัครใจในการยินยอมเป็นผู้ให้ข้อมูล รวมถึงมีเอกสารลงนามยินยอมการสัมภาษณ์ในวันที่ 19 – 21 พฤษภาคม 2568

5. ในการเก็บข้อมูลครั้งแรก ผู้วิจัยทำการนัดหมายผู้ให้ข้อมูล และเดินทางไปที่พักและสถานที่ท่องเที่ยวที่ผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพอยู่ ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล พูดคุยเรื่องทั่วไปกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นการทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยต่อกัน นอกจากนั้นยังใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตผู้ให้ข้อมูล ในการสัมภาษณ์ครั้งแรก ผู้วิจัยสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามที่ได้สร้างขึ้น ซึ่งแนวคำถามที่ใช้เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ให้ข้อมูลได้อธิบายหรือแสดงทัศนะต่อคำถามมากที่สุด เป็นเวลา 30 นาทีต่อคน ผู้วิจัยพยายามเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลด้วยการสร้างความคุ้นเคยและสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันโดยการสัมภาษณ์เป็นไปในลักษณะการไปเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือจับจ่ายซื้อขายกับผู้ให้ข้อมูลและพูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง

6. เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกการสัมภาษณ์เพื่อเป็นการเก็บรายละเอียดของข้อมูลให้ครบถ้วนและป้องกันความผิดพลาดในการทำความเข้าใจกับรายละเอียดในการสัมภาษณ์ พร้อมยืนยันกับผู้ให้ข้อมูลว่าจะไม่นำไปเปิดเผยให้ผู้อื่นทราบ นอกจากได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลแล้วเท่านั้น

7. นำแนวทางการป้องกันกรณีเกิดวิกฤตการณ์โรคระบาด “โมเดล BRF” นำเสนอต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความคิดเห็นและนำมาปรับให้สามารถใช้ได้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตหลังยุค COVID - 19 กรณีชุมชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หลังเก็บข้อมูลแต่ละครั้ง เพื่อจดบันทึกและแยกประเภทของข้อมูลและส่วนวิเคราะห์ข้อมูลรวมหลังการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลครบหมดทุกคน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลรวม หลังจากเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทุกคนจำนวน 30 คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาประมวลเพื่อเขียนรายงานการวิจัย จากนั้นจึงได้วิเคราะห์และสรุปถึงวิธีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งก่อนเกิดการระบาดของโรค COVID-19 ช่วงระหว่างเกิดการระบาดของโรค COVID-19 และแนวทางการดำเนินชีวิตหลังเกิดการระบาดของโรค COVID-19 ตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยกระบวนการวิเคราะห์และตีความข้อมูลผู้วิจัยใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลัก (ชาย โพธิ์สิตา, 2562) ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา
2. นำข้อมูลที่ได้มาจำแนกมาจัดเรียงข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
3. นำเสนอผลการวิจัยการดำรงชีวิตของคนในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งก่อนเกิดการระบาดของโรค COVID-19 ช่วงระหว่างเกิดการระบาดของโรค COVID-19 และแนวทางการดำเนินชีวิตหลังเกิดการระบาดของโรค COVID-19

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตหลังยุค COVID -19 กรณีศึกษาผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว ชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตหลังยุค COVID -19 กรณีชุมชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งแสวงหาแนวทางการดำรงชีวิตของคนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามโดยแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ การดำรงชีวิตของคนอัมพวาช่วงก่อนเกิดการระบาดของโรค COVID-19 ช่วงระหว่างเกิดการระบาดของโรค COVID-19 และแนวโน้มในการดำรงชีวิตช่วงหลังการระบาดของโรค COVID-19 รวมถึงคุณการหาคุณลักษณะต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือการวิจัยจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 30 คน ได้ขอค้นพบที่ผู้วิจัยจะนำเสนอตามจุดมุ่งหมายของงานวิจัย โดยแบ่งหัวข้อ

4.1 เพื่อศึกษาการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

จากการเก็บข้อมูลของกลุ่มผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของวิกฤตการณ์ COVID-19 พบว่า วิถีการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีลักษณะการดำเนินวิถีชีวิตที่บูรณาการอย่างลึกซึ้งกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน การประกอบอาชีพดังกล่าวไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการอย่างมีนัยสำคัญ ความสัมพันธ์เชิงบูรณาการนี้ได้แสดงให้เห็นถึงแนวทางการสร้างความยั่งยืนทางอาชีพ โดยอาศัยปัจจัยพื้นฐานหลายประการ กล่าวคือ การใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่มีอยู่ในท้องถิ่น การพัฒนาภาคความร่วมมือภายในชุมชน และการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่น (Local Resource Management) อย่างสมดุล ส่งผลให้โดยรวม ผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนภายใต้ระบบนิเวศทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเองจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถี

การดำรงชีพของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงเวลาก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 สามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญได้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

4.1.1 วิธีการดำเนินชีวิตและแบบแผนการทำงานในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ตลาดน้ำยามเย็นอัมพวาเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มองว่าเป็นเรื่องทันสมัยที่ต้องมานักท่องเที่ยวชาวไทยอาจจะมาเที่ยวซ้ำหลายครั้งจนรู้สึกเบื่อเรือท่องเที่ยวส่วนใหญ่เน้นให้บริการนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นหลักในปัจจุบันแต่เมื่อก่อนเมื่อ 10 ปีก่อนตลาดน้ำยามเย็นเพิ่งเริ่มเป็นที่นิยมในกลุ่มคนไทยซึ่งสร้างผลประโยชน์ให้กับหลายอำเภอโดยรอบในเวลากลางวันอาจมีเรือวิ่งไม่มากนักแต่ในเวลากลางคืนจะคึกคักด้วยเรือที่พานักท่องเที่ยวไปชมหิ่งห้อย ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลว่า

“ปัจจุบันเน้นต่างชาติเป็นหลักแต่ถ้าสมัยก่อนย้อนหลังไปอัมพวาเมื่อ 10 ปีที่แล้วคนไทยเริ่มมาเที่ยวแรก ๆ ผลประโยชน์ที่ได้มารอบด้านได้หมด เพราะคนไทยกำลังนิยมกับคำว่าตลาดน้ำยามเย็นและสมัยก่อนกลางวันไม่มีเรือวิ่งทุกคนจะมาจ่อกันที่เวลากลางคืนเพื่อดูหิ่งห้อย”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, ผู้ประกอบการเรือ

ธุรกิจเรือท่องเที่ยวมีจำนวนมากโดยผู้ประกอบการอาจมีเรือหลายลำ การบริการอาจมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่าผู้ขับเรือเป็นเจ้าของเรือเองหรือเป็นลูกจ้างซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความใส่ใจในการให้บริการ“บริหารด้วยตัวเองของแต่ละบุคคลของแต่ละบ้าน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, ผู้ประกอบการเรือ

4.1.1.1 วิธีการดำเนินชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ในช่วงเวลาก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 วิธีการดำเนินชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีลักษณะพึ่งพิงซึ่งกันและกันอย่างสูง โดยมีตลาดน้ำอัมพวาเป็นศูนย์กลางในการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดย

ผู้ประกอบการเรือบริการท่องเที่ยวถือเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งและเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจหลักของชุมชน

อาชีพการให้บริการเรือนำเที่ยวจัดเป็นแหล่งรายได้ปฐมภูมิ (primary income source) สำหรับครัวเรือนจำนวนมากในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในช่วงสุดสัปดาห์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ผู้ประกอบการเรือมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางเชื่อมโยงนำนักท่องเที่ยวไปสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ภายในชุมชน อาทิ ร้านค้า ร้านอาหาร และสถานบริการที่พัก ก่อให้เกิดกลไกการกระจายรายได้และสร้างความสัมพันธ์เกื้อกูลกันในระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลว่า

“ก่อนที่จะมีโควิดและช่วงที่ตลาดเริ่มแรก ๆ เพราะเป็นช่วงที่เป็นกระแสนิยม ถ้าไม่ได้มาอัมพวา แสดงว่าเสียโอกาสในการท่องเที่ยวแล้ว”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, ผู้ประกอบการเรือ

“ตอนยังไม่มีโควิด ชีวิตก็อยู่กับเรือ ตื่นเช้ามาก็เตรียมเรือ เสาร์-อาทิตย์หรือวันหยุดต่าง ๆ วิ่งเรือกันทั้งวัน นักท่องเที่ยวเขาจะมาเที่ยวตลาดน้ำ เราก็พาออกไปชมหิ่งห้อยบ้าง พาไปไหว้พระบ้าง รายได้หลักมันมาจากตรงนี้ ไม่มีเรื่อนี้ก็อาจจะทำอะไรกันเหมือนกัน ครอบครัวเราพึ่งพานักท่องเที่ยวที่มาตลาดน้ำ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, ผู้ประกอบการเรือ

“จริง ๆ ก็ช่วยกันไป เวลาเราขับเรือพานักท่องเที่ยวไป เขาก็ถาม มีร้านไหนอร่อย ๆ ให้ช่วยแนะนำ หรือ ชื่อของฝากที่ร้านไหน เราก็พาไป เขาก็ได้ขายของ เราก็ได้คำแนะนำเที่ยว บางทีร้านค้าเขาก็แนะนำลูกค้ามาลงเรือเราเหมือนกัน เหมือนน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า เงินมันจะได้หมุนเวียนอยู่ในอัมพวา”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, ผู้ประกอบการเรือ

“ก่อนเกิดโควิดเศรษฐกิจค่อนข้างดี คนขับเรืออย่างเราก็มีงาน ร้านค้าร้านอาหาร โยมสเตย์ เขาก็มีลูกค้ากันถ้วนหน้า พอเรือเราพานักท่องเที่ยวไปส่งตามที่พัก เขาก็ไปกินข้าว ไปซื้อของต่อ เชื่อมโยงกันไปหมดจริงๆ ถ้าไม่มีเรือพานักท่องเที่ยวไปตามจุดต่างๆ ร้านค้าริมคลองบางที่ก็คงเจียบกว่านี้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 24, ผู้ประกอบการเรือ

4.1.1.2 แบบแผนการทำงานของผู้ประกอบการเรือบริการท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

นอกเหนือจากทักษะการเดินเรือและการบริหารจัดการความปลอดภัย ผู้ประกอบการเรือในอัมพวายังมีบทบาทสำคัญในการเป็น “มัคคุเทศก์ท้องถิ่นโดยธรรมชาติ” ที่ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตริมคลอง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรม และเกร็ดความรู้ที่สะท้อนเอกลักษณ์ของอัมพวาให้แก่นักท่องเที่ยว การถ่ายทอดความรู้และเรื่องเล่าเหล่านี้ ช่วยยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยว จากการล่องเรือชมวิถีให้กลายเป็น “การเดินทางท่องเที่ยวที่มีความหมาย” สร้างความประทับใจและความทรงจำที่ยั่งยืนให้แก่ผู้มาเยือน ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลว่า

"เวลาพานักท่องเที่ยวไปตามคลองเล็กคลองน้อย เห็นบ้านคนริมน้ำ เห็นเขากำลังทำอะไร เราก็อดไม่ได้ที่จะเล่าให้ฟัง ว่า...บ้านนี้เขาทำน้ำตาลมะพร้าวกันแบบดั้งเดิม หรือชี้ให้ดูว่าต้นไม้มิมน้ำชื่ออะไร มีประโยชน์ยังไง เหมือนเราได้แบ่งปันชีวิตของเราให้เขาฟัง ไม่ใช่แค่ขับเรือพาไปดูวิว นักท่องเที่ยวหลายคนเขาชอบ เขาบอกว่าเหมือนได้มารู้จักอัมพวาจริงๆ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21, ผู้ประกอบการเรือ

"ผมขับเรือมา 20 กว่าปี เห็นอะไรเปลี่ยนไปเยอะ เวลาผ่านวัดเก่า ๆ หรือสถานที่สำคัญ ผมก็จะเล่าประวัติเท่าที่รู้ให้เขาฟัง เช่น วัดนี้สร้างสมัยไหน มีอะไรน่าสนใจ หรือสมัยก่อนตรงนี้เคยมีเรื่องอะไรเกิดขึ้น มันไม่ได้อยู่ในตำราปะๆ หรอก แต่เป็นเรื่องที่คนเฒ่าคนแก่เขาเล่าต่อกันมา หรือที่เราประสบมาเอง นักท่องเที่ยวเขาบอกว่าฟังแล้วสนุกดี ได้ความรู้ที่ไม่เหมือนอ่านจากหนังสือ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22, ผู้ประกอบการเรืออาวูโส

"บางทีแค่ขับเรือเฉยๆ เราก็ชวนคุย เล่าเรื่องตลกบ้าง เรื่องผีบ้าง (หัวเราะ) หรือเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นของเรา นักท่องเที่ยวเขาก็หัวเราะตาม ถามโน่นถามนี่ พอกลับขึ้นฝั่ง เขามาขอบคุณ บอกว่า 'ทริปนี้ประทับใจมากเลย ไม่ใช่แค่ได้ดูหิ้งห้อยสวยๆ แต่ได้ฟังเรื่องราวสนุกๆ ด้วย' พอเราได้ยินแบบนี้ ก็ชื่นใจนะ รู้สึกว่าเราไม่ได้แค่ขับเรือส่งๆ ไป แต่เราทำให้เขามีความสุขและจดจำอัมพวาได้ดีขึ้น"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, ผู้ประกอบการเรือ

"เราไม่ได้เรียนมาเป็นไกด์โดยตรงหรอก ก็อาศัยว่าอยู่ที่นี่มาทั้งชีวิตรู้เห็นอะไรมาก็เล่าไปตามนั้น ไม่ได้มีสคริปต์อะไรตายตัว บางทีนักท่องเที่ยวเขาสงสัยอะไร เราก็ตอบเท่าที่รู้ หรือบางทีเราก็ถามเขากลับ แลกเปลี่ยนกันไป เหมือนเพื่อนพาเพื่อนเที่ยวมากกว่า พยายามทำให้เขารู้สึกเป็นกันเอง ไม่เกร็ง แล้วก็ได้รู้จักอัมพวาในมุมที่คนอื่นอาจไม่รู้"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, ผู้ประกอบการเรือ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ว่า การดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภอมัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย ผู้ประกอบการมีการดำรงชีวิตและมีการสร้างอาชีพที่ผูกพันอย่างลึกซึ้งกับระบบนิเวศการท่องเที่ยวของชุมชน โดยพึ่งพิงกลไกทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ความสำเร็จและความเข้มแข็งของธุรกิจเรือบริการนักท่องเที่ยวในอัมพวาช่วงก่อนเกิดวิกฤต COVID-19 นั้น เป็นผลมาจาก การทำงานร่วมกันของปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน ประการแรกคือ เสน่ห์ดึงดูดโดยธรรมชาติของพื้นที่ ทั้งตลาดน้ำที่มีชื่อเสียง บรรยากาศและวิถีชีวิตริมคลองอันเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การซื้อของในตลาดน้ำ วิถีชีวิตริมคลอง กิจกรรมชมหิ่งห้อย ซึ่งทำหน้าที่เป็นแม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังอัมพวา ประการที่สองคือ ความร่วมมือกันภายในชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างผู้ประกอบการเรือด้วยกันเอง และระหว่างเรือกับธุรกิจอื่นๆ เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ที่พัก ถือเป็นกลไกสำคัญที่สร้างความเข้มแข็งและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวจากภายใน ปัจจัยเหล่านี้ไม่ได้แยกส่วนกัน แต่ทำงานผสานกัน ส่งผลให้ธุรกิจเรื่อนำเที่ยวและภาพรวมการท่องเที่ยวของอัมพวาสามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและค่อนข้างยั่งยืนในช่วงเวลาก่อนเกิดสถานการณ์วิกฤต COVID-19

ทั้งสองประการนี้ถือได้ว่าเป็นการใช้ทุนทางสังคมในการประกอบอาชีพ เนื่องจากก่อนเกิดการระบาด ด้วยสภาพพื้นที่ของอำเภอมัมพวาที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ มีวัฒนธรรม อัตลักษณ์เป็นที่สนใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นทุนทางสังคมที่ช่วยในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีความสนใจที่จะมาท่องเที่ยว และทำให้ธุรกิจต่างๆ ของคนอัมพวาได้รับความนิยมเช่นกัน

4.1.2 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการบริการนักท่องเที่ยวในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ในช่วงที่ตลาดน้ำอัมพวาได้รับความนิยมสูงสุด ธุรกิจเรือนำเที่ยวได้เติบโตอย่างก้าวกระโดดส่งผลให้ผู้ประกอบการเรือจำนวนมากมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และในช่วงเทศกาลหรือช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว แม้จะไม่ได้มีการบริหารจัดการทางการเงินอย่างเป็นระบบแบบเดียวกับธุรกิจขนาดใหญ่ แต่ในระดับครัวเรือนและชุมชนผู้ประกอบการเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวทางการเงินหลายรูปแบบ ผู้ประกอบการบางส่วนสามารถสะสมความมั่งคั่ง ทำให้มีฐานะทางการเงินมั่นคงขึ้นกว่าช่วงก่อนหน้าอย่างชัดเจน รายได้ที่เพิ่มขึ้นยังถูกนำไปใช้ในการลงทุนต่อยอด ทั้งการซ่อมบำรุงเรือ การติดตั้งอุปกรณ์เพื่อความปลอดภัย และการปรับปรุงบริการให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ หลายครอบครัวยังมีการเก็บออมเพื่อรองรับค่าใช้จ่ายในอนาคตหรือเพื่อประดับประดาในช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นการบริหารความเสี่ยงทางการเงินรูปแบบหนึ่ง สำหรับผู้ที่มีรายได้สูงบางราย ได้ขยายการลงทุนไปยังธุรกิจเสริมอื่น ๆ เช่น ร้านอาหารขนาดเล็ก หรือโฮมสเตย์ เพื่อกระจายแหล่งรายได้และลดการพึ่งพิงธุรกิจเรือเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการสร้างความมั่นคงทางการเงินนั้นแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์ และการเข้าถึงแหล่งความรู้หรือเงินทุน ทำให้บางกลุ่มสามารถพัฒนาและสะสมทุนได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่บางกลุ่มยังคงอยู่ในสถานะที่เปราะบาง โดยรวมแล้ว ช่วงเวลาก่อนเกิดวิกฤตโควิด-19 จึงอาจเรียกได้ว่าเป็น "ยุคทอง" สำหรับผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวบางกลุ่ม ซึ่งสามารถคว้าโอกาสจากความนิยมของตลาดน้ำอัมพวามาสร้างความมั่นคงทางการเงินให้ครอบครัว และสะท้อนถึงศักยภาพของชุมชนในการพึ่งพาตนเองผ่านการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"พอมีรายได้ดีขึ้นเยอะ ช่วงนั้น (ตอนตลาดน้ำบูม) เราก็ไม่ใช่ว่าจะใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ก็รู้จักเก็บ รู้จักออม เพราะเรารู้ว่ามันไม่ได้มีนักท่องเที่ยวเยอะตลอดทั้งปี ต้องเก็บไว้ใช้ตอนหน้าฝน หรือเผื่อฉุกเฉิน เงินอีกส่วนก็เอามาดูแลเรือ เปลี่ยนหลังคาใหม่ ซ่อมเครื่อง ซื้อมือถือดีๆ เพิ่ม ก็เป็นการลงทุนให้ธุรกิจเราอยู่ได้นานๆ ทำให้เรือดูดี ปลอดภัย คนเขาก็อยากนั่ง"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17, ผู้ประกอบการเรือ

"ขับเรืออย่างเดียวบางทีมันก็เสี่ยง พอดีช่วงนั้นรายได้จากเรือ เก็บเงินได้ก้อนหนึ่ง เลยตัดสินใจกับที่บ้าน เปิดร้านขายของชำเล็กๆ กับทำ

ห้องพักโฮมสเตย์เพิ่ม ก็จะมีรายได้อีกทางเข้ามาช่วย ไม่ต้องพึ่งเรืออย่างเดียวร้อยเปอร์เซ็นต์ วันไหนฝนตก ออกเรือไม่ได้ เราก็ยังพอมีรายได้จากทางอื่น"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, ผู้ประกอบการเรือและเจ้าของโฮมสเตย์

"ถ้าให้เรียกก็คงเป็นช่วงที่เศรษฐกิจในชุมชนดีมากโดยเฉพาะของคนทำเรือ ช่วงก่อนโควิดนะ ใครๆ ก็อยากมาอัมพวา คนขับเรือเนี่ยงานเยอะมากจริง ๆ เป็นโอกาสให้หลายคนได้ลืมตาอ้าปากได้ สร้างฐานะให้ครอบครัวได้ แสดงให้เห็นว่าถ้าการท่องเที่ยวดี ชุมชนเราก็พึ่งพาตัวเองได้"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 23, ผู้ประกอบการเรือ

"ถามว่าทุกคนรวยไหมตอนนั้น ก็ไม่ใช่ คนที่เขาเก่ง ๆ ชยัน ๆ หรือมีทุนเดิม เขาก็ไปได้เร็ว สร้างเนื้อสร้างตัวได้ แต่บางคนอย่างผม ก็อาจจะแค่พออยู่พอกิน ดีขึ้นกว่าเดิมหน่อย แต่ก็ไม่ได้มีเหลือเก็บมากมาย หรือบางที่เรือเสียก็ต้องไปกู้หนี้ยืมสินมาซ่อม มันก็แล้วแต่คน แล้วแต่โอกาสด้วยแหละ แต่ยอมรับว่าตอนนั้นโอกาสมันเยอะกว่าตอนนี้มากจริง ๆ ใครคว้าได้ก็ได้ไป"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 30, ผู้ประกอบการเรือ

ในช่วงที่การท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวารุ่งเรือง ผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวบางรายสามารถสร้างรายได้สูงถึง 40,000 บาทต่อเดือน ตัวเลขนี้นับว่าค่อนข้างสูงเมื่อพิจารณาบริบทของพื้นที่ต่างจังหวัด โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับอาชีพดั้งเดิมเช่นเกษตรกรรมหรือรับจ้าง รายได้ระดับนี้ไม่เพียงสะท้อนถึงศักยภาพในการสร้างผลตอบแทนของอาชีพขับเรือ แต่ยังบ่งชี้ถึงความคึกคักทางเศรษฐกิจของอัมพวาในขณะนั้น อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่ต้องตระหนักคือรายได้ดังกล่าวไม่ใช่สิ่งที่ผู้ประกอบการทุกคนได้รับ ปัจจัยสำคัญ เช่น การเป็นเจ้าของเรือ ทำให้ได้เปรียบ ความสามารถในการให้บริการที่โดดเด่น หรือกลยุทธ์การตลาดและบริหารเวลาที่ชาญฉลาด มักเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้บางรายมีรายได้สูงกว่าผู้อื่น รายได้ที่เพิ่มขึ้นนี้นำไปสู่ความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน สามารถใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เก็บออมเพื่ออนาคต หรือแม้กระทั่งลงทุนขยายกิจการซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมการหมุนเวียนเงินภายในชุมชน โดยจากวิเคราะห์ข้อมูล จะเห็นได้ว่า การเพิ่มขึ้นของรายได้มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจและการจัดการทางการเงินของครัวเรือนที่หลากหลายและปรับเปลี่ยนไปตามโอกาส ไม่ว่าจะเป็น

การออม การลงทุนซ้ำในธุรกิจเดิม หรือการกระจายความเสี่ยงไปยังธุรกิจอื่น ๆ ซึ่งเสริมสร้างให้
เห็นถึงพัฒนาการด้านการเงินภาคครัวเรือนที่ดำเนินไปพร้อมกับกระแสการท่องเที่ยวในช่วงก่อน
วิกฤตการณ์ COVID-19 ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"ตอนนั้น (ช่วงตลาดน้ำอัมพวาได้รับความนิยมสูง) เป็นยุคทองเลยก็
ว่าได้ นักท่องเที่ยวมีจำนวนมาก รายได้ก็ดีตามไปด้วย จำได้ว่า **บางเดือน
ถ้าขยันวิ่งเรือ ก็เคยได้ถึง 40,000 บาท** ไม่ใช่เรื่องแปลกเลยสำหรับคนที่
ขยันๆ ในช่วงนั้นทำให้หลายครอบครัวที่ทำเรือตั้งตัวได้ เรียกว่าฐานะความ
เป็นอยู่ดีขึ้น ก่อนที่ทุกอย่างจะมาซบเซาลง"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11, ผู้ประกอบการเรือ

"อาชีพการท่องเที่ยวนี้รายได้ดีนะช่วงอัมพวาแรก ๆ เนี่ยผมเชื่อว่า
เดือนนึงเนี่ยถ้าแรก ๆ เนี่ยคนมีรายได้ต่อเดือน 40,000 บาทได้ในช่วงก่อนที่
จะมีโควิดและช่วงที่ตลาดเริ่มแรก ๆ เพราะเป็นช่วงที่เป็นกระแสนิยมถ้าไม่
ได้มาอัมพวาเนี่ยคุณเซยแล้ว"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, ผู้ประกอบการเรือ

"สมัยก่อนผมทำสวน พอหันมาขับเรือช่วงอัมพวาบูมๆ นี่ รายได้
ต่างกันเยอะเลย บางเดือนขยันๆ วิ่งเรือช่วงวันหยุดนี้ได้หลายหมื่น (อาจถึง
3-4 หมื่น) ทำให้เราเห็นเลยว่าการท่องเที่ยวมันสร้างเงินได้จริง แต่ก็ต้อง
ยอมรับว่าไม่ใช่ทุกคนได้เท่ากัน คนที่มีเรือเป็นของตัวเอง ไม่ต้องเช่าเขา หรือ
คนที่บริการดี ๆ พุดจาดี ๆ ลูกค้าติดใจ เขาก็จะได้ลูกค้าเยอะกว่า รายได้ก็
ดีกว่าเป็นธรรมดา"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 24, ผู้ประกอบการเรือ

"เคยมีรายได้จากสมัยก่อนเดือนละ 1-2 หมื่น จากการขับเรือ
ท่องเที่ยวพอโควิดเข้ามามีแต่รายจ่าย"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 ผู้ประกอบการเรือ

"รายได้ที่ดีจากนักท่องเที่ยวตอนนั้น ทำให้เรากล้าลงทุนกับเรือมาก
ขึ้นนะ อย่างเช่น พอมีเงินหน่อยก็เปลี่ยนเครื่องยนต์ให้มันแรงขึ้น เจียบขึ้น

หรือติดหลังคาให้มันกันแดดกันฝนดี ๆ ทำเบาะใหม่ให้นั่งสบาย ๆ ซื้อชุดพู่
มาตรฐาน มันเป็นการลงทุนเพื่อให้ลูกค้าประทับใจและปลอดภัย เขาก็อยาก
กลับมาใช้บริการเราอีก หรือบอกต่อ ๆ กันไป"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, ผู้ประกอบการเรือที่เน้นการปรับปรุงเรือ

"ช่วงอัมพวาเฟื่องฟู เห็นชัดเลยว่าพอชาวบ้านมีรายได้จากการ
ท่องเที่ยวมากขึ้น การจัดการเงินในแต่ละบ้านก็เปลี่ยนไป จากแค่
พอมีพอกิน ก็เริ่มมีการเก็บออม มีการลงทุน มีการวางแผนมากขึ้น บางคน
ซ่อมบ้าน บางคนซื้อรถ บางคนส่งลูกเรียนสูง ๆ คือพัฒนาการเลย ที่เห็น
ชาวบ้านเรามีฐานะดีขึ้น พี่พาทัวเองได้จากการท่องเที่ยวจริง ๆ ก่อนที่จะ
เจอโควิดเข้ามาเปลี่ยนทุกอย่างไป"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 28, ผู้ประกอบการเรือ

การที่ผู้ประกอบการเรือบางรายสามารถสร้างรายได้สูงถึง 40,000 บาทต่อเดือนในช่วงที่
อัมพวานุ่มนั้น เป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนถึง ศักยภาพทางเศรษฐกิจอันมหาศาลของการท่องเที่ยว
ในการสร้างความมั่งคั่งและยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชนได้จริง และเป็นพื้นฐานสำคัญ
ที่ทำให้เกิดรูปแบบการบริหารจัดการการเงินที่หลากหลายตามมาในระดับครัวเรือน เพื่อสร้าง
ความมั่นคงในระยะยาว

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ว่า ในช่วงก่อนเกิดการระบาดของโควิด-19 ตลาดน้ำอัมพ
วาเป็นตลาดที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ธุรกิจการเดินเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนเติบโต
อย่างรวดเร็วและกลายเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญสำหรับชุมชน ส่งผลให้รายได้ของ
ผู้ประกอบการเรือหลายรายเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะช่วงวันหยุด เทศกาลต่าง ๆ และช่วงฤดู
ท่องเที่ยว บางคนสามารถมีรายได้มากถึง 20,000- 40,000 บาทต่อเดือนซึ่งสูงมากเมื่อเทียบกับ
รายได้ทั่วไปในต่างจังหวัด การเพิ่มขึ้นของรายได้ส่งเสริมให้มีการปรับตัวและจัดการการเงิน
ครัวเรือนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรายได้ที่มากขึ้นนี้ไม่เพียงแสดงถึงความนิยมในฐานะแหล่ง
ท่องเที่ยวของอัมพวา แต่ยังเป็นแรงกระตุ้นให้คนในชุมชนปรับตัวและจัดการทางการเงินภายใน
ครัวเรือนอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าระบบการบริหารจัดการจะไม่ซับซ้อน แต่การตัดสินใจเรื่องการ
ออมการลงทุนซ้ำเพื่อปรับปรุงคุณภาพของเรือและบริการให้ดียิ่งขึ้น และการกระจายรายได้สู่ธุรกิจ
อื่น เช่น โฮมสเตย์หรือร้านอาหาร ล้วนสะท้อนถึงการจัดการทางการเงินที่ตอบสนองต่อโอกาสและ
ความเสี่ยงอย่างชาญฉลาดผ่านระบบเศรษฐกิจ ความสามารถในการสร้างรายได้และจัดการ

เหล่านี้ไม่เพียงแต่เสริมสร้างความมั่นคงให้กับครัวเรือน แต่ยังช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชน โดยแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของท้องถิ่นในการกระตุ้นเศรษฐกิจจากฐานรากผ่านการท่องเที่ยว อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการคว้า โอกาสจากการท่องเที่ยวและปรับปรุงสถานะเศรษฐกิจของตนอาจกล่าวได้ว่าช่วงนั้นเป็น “ยุคทอง” ของผู้ประกอบการเรือบางรายในอัมพวา นี่คือวิธีที่คุณสามารถสร้างรากฐานทางการเงินที่มั่นคง และยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

4.1.3 กลยุทธ์การสร้าง ความมั่นคงในการประกอบอาชีพการเรือบริการ นักท่องเที่ยวในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

การศึกษาแนวทางการสร้างความยั่งยืนในการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวในชุมชนอัมพวาก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของกลไกที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งฝังตัวอยู่ในบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชนอย่างลึกซึ้ง แม้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะไม่ได้ดำเนินการภายใต้ระบบการจัดการที่เป็นทางการหรือมีมาตรฐานธุรกิจที่ชัดเจน แต่สามารถสร้างความยั่งยืนในอาชีพได้ผ่านแนวปฏิบัติที่ยึดโยงกับทุน วัฒนธรรม ประสพการณ์ และความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็ง จากการเก็บข้อมูล พบว่า กลยุทธ์สำคัญของผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวในชุมชนประกอบด้วย (1) การรักษาคุณภาพบริการผ่านมาตรฐานความปลอดภัยและความสะอาดพื้นฐาน ควบคู่กับการใช้ความรู้ท้องถิ่นและอรรถาธิบายไม่ตรีในการถ่ายทอดเรื่องราวและเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อสร้างความพึงพอใจและต่อยอดด้วยการตลาดแบบบอกต่อ (2) การจัดการทรัพยากรและต้นทุนบนฐานของประสพการณ์ ได้แก่ การบำรุงรักษาเรืออย่างสม่ำเสมอ และการใช้เงินออมส่วนบุคคลในการบริหารความเสี่ยงในช่วงที่รายได้ผันผวน (3) การอาศัยเครือข่ายและความสัมพันธ์ในชุมชนที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างการแข่งขันและความร่วมมือ เช่น การจัดคิวเรือหรือการแบ่งปันข้อมูลลูกค้า รวมถึงการเชื่อมโยงกับธุรกิจและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นในห่วงโซ่การท่องเที่ยวและ (4) การถ่ายทอดองค์ความรู้และกิจการผ่านครอบครัวและกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงซึ่งมีส่วนในการธำรงรักษาอัตลักษณ์อาชีพและความต่อเนื่องของกิจการในระยะยาวดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

“ขับเรือมาเป็นสิบๆ ปี ก็รู้มือกันดีกับเรือเรา เสียงเครื่องดังแบบนี้ต้องเช็คอะไร น้ำมันเครื่องต้องเปลี่ยนตอนไหน เป็นประสบการณ์ ต้องคอยดูแลไม่ให้เรือเสียหายสัก ส่วนเรื่องเงิน ช่วงไหนได้เยอะ เราก็ต้องเก็บ ไม่ใช่เอาไปใช้อะไร ฟุ่มเฟือย เพราะหน้าฝนคนน้อย หรือบางทีเรือต้องซ่อมใหญ่ เราก็เอาเงินเก็บ

มาใช้ประกอบตัวไป มันไม่ได้มีแผนการเงินอะไรหรอก ก็บริหารกันไปตาม
หน่วยงาน ตามประสบการณ์"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, ผู้ประกอบการเรือ

"พวกเราคนขับเรือด้วยกัน ก็มีทั้งช่วยกัน ทั้งแข่งกันนิดๆ หน่อยๆ นะ
อย่างเรื่องคิวเรือ ก็ตามลำดับกันไป ใครมาก่อนได้ก่อน หรือถ้าลำเราเต็ม มี
ลูกค้ามาเพิ่ม เราก็วิทยุบอกเพื่อนคันอื่นให้มารับไป หรืออย่างร้านอาหาร
ร้านขายของ ที่พักแถวนี้ เขาก็ช่วยแนะนำลูกค้ามาให้เรา เราก็แนะนำลูกค้า
ไปให้เขา ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันไปแบบนี้ ถึงจะอยู่กันได้ทั้งระบบ"

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 2, ผู้ประกอบการเรือ

"วิชาขับเรือ ซ่อมเรือ หรือแม้แต่เรื่องเล่าต่างๆ ผมก็ได้มาจากพ่อผม
ทั้งนั้น พ่อก็ทำมาก่อนผม ผมก็หัดขับตามเขามาตั้งแต่เด็กๆ ดูเขาทำ จำเขา
มา ไม่ได้ไปเรียนที่ไหน เป็นการเรียนรู้จากการลงมือทำจริงๆ พอตอนนั้นลูก
ชายเริ่มโตผมก็ให้เขามาช่วย หัดขับ หัดดูแลเรือเหมือนกัน ให้มันสืบทอด
อาชีพของครอบครัวต่อไป"

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 23, ผู้ประกอบการเรือรุ่นที่สอง

จากการศึกษา กลยุทธ์การสร้างความยั่งยืนด้านอาชีพก่อนเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19
สำหรับผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวชุมชนในอัมพวา พบว่าความอยู่รอดของธุรกิจไม่ได้ขึ้นอยู่กับ
ระบบการจัดการที่เป็นทางการตามมาตรฐานธุรกิจหลัก แต่ขึ้นอยู่กับกลไกที่ไม่เป็นทางการซึ่งฝัง
รากลึกในโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในท้องถิ่น กลไกเหล่านี้ได้แก่ การ
ผสมผสานมาตรฐานการบริการพื้นฐานกับการใช้ทุนทางวัฒนธรรม เช่น ความรู้ในท้องถิ่น
(มิตรภาพ) เพื่อสร้างประสบการณ์อันมีค่า การจัดการทรัพยากรตามประสบการณ์ การพึ่งพา
เครือข่ายสังคมแบบไดนามิกในการร่วมมือ รวมไปถึงการถ่ายทอดความรู้ทักษะต่าง ๆ ผ่านระบบ
เครือญาติการเล่าสืบต่อวิถีชีวิตและการเรียนรู้ด้วยการกระทำ ถือเป็นกลไกที่มีความยืดหยุ่นและ
ปรับตัวได้สูง สามารถปรับให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นได้ และมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุน
ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัวผู้ประกอบการ ดังนั้น ผลการศึกษาค้นครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึง
ศักยภาพของระบบเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงทาง
เศรษฐกิจในระดับครัวเรือน ตลอดจนความสามารถในการดำรงชีพของผู้ประกอบการเรือใน
ช่วงเวลาที่การท่องเที่ยวฐานชุมชนของอัมพวาอยู่ในภาวะเฟื่องฟู

กล่าวโดยสรุป จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวม การดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย สามารถสรุปเป็นสามประเด็นหลักได้ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า ประการแรก วิถีชีวิตและอาชีพของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวมีความผูกพันและบูรณาการอย่างลึกซึ้งกับระบบนิเวศการท่องเที่ยวของชุมชน โดยได้รับแรงสนับสนุนสำคัญจากเสน่ห์โดยธรรมชาติของพื้นที่ กิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย และความร่วมมือกันภายในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ขับเคลื่อนการเติบโตและความยั่งยืน ประการที่สอง การเติบโตนี้ส่งผลให้เกิดความเฟื่องฟูทางเศรษฐกิจสำหรับผู้ประกอบการหลายราย โดยเฉพาะในช่วงเวลาท่องเที่ยวสำคัญ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งนำไปสู่การจัดการทางการเงินครัวเรือนที่ปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้ในรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน สะท้อนถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจฐานราก และท้ายสุด ประการที่สาม ความยั่งยืนและความสำเร็จทางอาชีพในช่วงนั้น ไม่ได้อาศัยเพียงระบบการจัดการธุรกิจที่เป็นทางการ แต่มีพื้นฐานมาจากกลไกที่ไม่เป็นทางการซึ่งฝังรากลึกในโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจท้องถิ่น เช่น การใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรม ความร่วมมือบนเครือข่ายสังคม และการถ่ายทอดความรู้ทักษะภายในชุมชน ซึ่งกลไกเหล่านี้มีความยืดหยุ่นสูงและมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญยิ่งในการ ค้ำจุนความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับครัวเรือน และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของระบบเศรษฐกิจฐานชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ตาราง 2 ตารางสรุปวัตถุประสงค์ข้อ 4.1 เพื่อศึกษาการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภอมัปวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

วัตถุประสงค์	วิถีชีวิตและแบบแผนการทำงาน	เศรษฐกิจและสังคม	กลยุทธ์
4.1 เพื่อศึกษาการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภอมัปวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย	วิถีชีวิต ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในอำเภอมัปวาที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับแม่น้ำและคลอง ใช้ชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติและระบบนิเวศท้องถิ่น พึ่งพากิจกรรมท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตริมคลอง ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันและวิธีสร้างรายได้	เศรษฐกิจ ก่อนโควิด-19 ธุรกิจเรือบริการนักท่องเที่ยวเติบโตเร็วสร้างรายได้สูง (20,000-40,000 บาทต่อเดือน) ให้ผู้ประกอบการเกิดการลงทุนซ้ำ ปรับปรุงบริการและขยายไปธุรกิจอื่น เช่น โฮมสเตย์ ร้านอาหาร ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน	การสร้างความยั่งยืนของผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวอำเภอมัปวา ก่อนโควิด-19 คือ พึ่งพาหลักไม่พึ่งพาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ความรู้ท้องถิ่น เครือข่ายความร่วมมือในชุมชน และการถ่ายทอดทักษะสู่รุ่นเพื่อเสริมประสบการณ์บริการที่มีคุณค่า จัดการทรัพยากรอย่างยืดหยุ่น และปรับตัวตามสถานการณ์ท้องถิ่น ซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจครัวเรือนและชุมชนอย่างยั่งยืน.
	แบบแผนการทำงาน ผู้ประกอบการทำงานร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิด มีความร่วมมือและช่วยเหลือกันทั้งระหว่างผู้ประกอบการเรือเองและกับธุรกิจในพื้นที่ มีการแบ่งปันข้อมูล คิวงาน หรือช่วยเหลือกันในกรณีฉุกเฉิน มีการสร้างเครือข่ายธุรกิจที่เข้มแข็ง สนับสนุนการท่องเที่ยวอำเภอมัปวาให้เติบโตต่อเนื่องและยั่งยืนในภาพรวม.	สังคม ความนิยมของตลาดน้ำอำเภอมัปวากระตุ้นให้ชุมชนปรับตัวจัดการการเงินครัวเรือนอย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความมั่นคง และสร้างเครือข่ายธุรกิจในท้องถิ่น สะท้อนศักยภาพชุมชนในการใช้โอกาสพัฒนาคุณภาพชีวิต	

4.2 เพื่อศึกษาการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

จากการเก็บข้อมูล พบว่า วิกฤตการณ์ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้วิถีการดำรงชีวิตในช่วงที่กิจกรรมการท่องเที่ยวหยุดชะงักลงโดยสิ้นเชิงนั้น แตกต่างไปจากสถานการณ์ปกติอย่างสิ้นเชิง เมื่อขาดรายได้หลักและไม่สามารถพึ่งพาการบริหารจัดการทางการเงินแบบดั้งเดิมได้ กลไกสำคัญที่เข้ามามีบทบาทในการประคับประคองการดำรงชีวิตและการเงินในระดับครัวเรือนและชุมชนอย่างชัดเจน คือ การปรับตัวโดยการพึ่งพิงและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายทางสังคมและกลไกความร่วมมือภายในชุมชนที่มีอยู่เดิมอย่างเข้มแข็ง โดยจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือในช่วงเกิดวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 สามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญได้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

4.2.1 การปรับตัวในการดำรงชีวิตและแบบแผนการทำงานของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

4.2.1.1 การปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า การดำรงชีวิตและแบบแผนการทำงานในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงและเป็นวงกว้างต่อการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวและชุมชนอัมพวา ซึ่งพึงพิงรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลัก ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์การปรับตัวในการดำเนินชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวชุมชนอัมพวาในช่วงเกิดภาวะวิกฤต COVID-19 พบว่า วิกฤตการณ์ COVID-19 ส่งผลให้เกิดการลดลงอย่างฉับพลันของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติอันเนื่องมาจากมาตรการล็อกดาวน์ การจำกัดการเดินทาง และความกังวลต่อโรคระบาด ทำให้ผู้ประกอบการเรือประสบภาวะขาดรายได้หลักอย่างสิ้นเชิง กิจกรรมจำนวนมากต้องหยุดชะงักส่งผลกระทบต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ไปยังธุรกิจเกี่ยวเนื่องในชุมชน เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ที่พัก ก่อให้เกิดความยากลำบากทางการเงิน การว่างงาน และความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง อีกทั้งชุมชนต้องเผชิญกับความเสี่ยงและความหวาดกลัวต่อการติดเชื้อโดยตรง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการที่อาจต้องสัมผัสกับผู้คนหากมีการเดินทางหรือปรับเปลี่ยนไปทำงานอื่น นอกจากนี้ ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและความไม่แน่นอนในชีวิตยังสร้างแรงกดดันมหาศาล ส่งผลกระทบต่อ

สุขภาพจิต ทั้งความเครียด ความวิตกกังวล และอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า ในด้านการปรับตัว เป็นต้น โดยผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นผลกระทบของผู้ประกอบการเรือในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย ได้เป็น 2 มิติ ได้แก่ มิติทางสุขภาพ และ มิติทางสังคม และความสัมพันธ์ภายในชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การปรับตัวด้านสุขภาพและการรับมือกับโรคระบาดในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ covid-19 ของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัย พบว่าการปรับตัวในการดำรงชีวิตด้านสุขภาพ และการรับมือกับการระบาด COVID-19 ของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวาต้องเผชิญกับผลกระทบโดยตรงด้านสุขภาพและการรับมือกับภาวะระบาดของ COVID-19 อย่างมีนัยสำคัญ ลักษณะของอาชีพที่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลภายนอก ทำให้ผู้ประกอบการจัดอยู่ในกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงต่อการสัมผัสและรับเชื้อสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่นที่สามารถปฏิบัติงานจากที่บ้านหรือรักษาระยะห่างได้ง่ายกว่า ความเสี่ยงนี้ไม่เพียงส่งผลต่อสุขภาพกาย แต่ยังก่อให้เกิด ความวิตกกังวลและความเครียดทางจิตใจ อย่างมาก ทั้งความกลัวต่อการเจ็บป่วยของตนเอง และความกังวลที่จะเป็นพาหะนำเชื้อไปสู่สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะผู้สูงอายุหรือผู้มีโรคประจำตัว ซึ่งมักอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันตามลักษณะสังคมชนบท ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"มีความวิตกกังวลต่อการเจ็บป่วยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในช่วงที่สถานพยาบาลมีผู้ป่วยหนาแน่น ทำให้เกิดความไม่แน่นอนว่าจะสามารถเข้าถึงเตียงและการรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพได้หรือไม่ นอกจากนี้ ยังมี ความกังวลเรื่องภาระค่าใช้จ่ายที่จะตามมา เนื่องจากในฐานะผู้ประกอบการอาชีพที่มีรายได้รายวัน การเจ็บป่วยแต่ละครั้งย่อมส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการดำรงชีวิต"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, ผู้ประกอบการเรือ

"ลักษณะของอาชีพผู้ให้บริการเรือ ทำให้การหลีกเลี่ยงการสัมผัสใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวเป็นไปได้ยาก ทั้งในการสื่อสารและให้ความช่วยเหลือขณะขึ้นลงเรือ แม้จะปฏิบัติตามมาตรการป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัดแล้วก็ตาม แต่ยังคงมีความวิตกกังวลอยู่เสมอ เนื่องจากไม่

สามารถทราบถึงความเสี่ยงของนักท่องเที่ยวแต่ละรายได้ จึงมองว่าเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงสูงกว่าเมื่อเทียบกับอาชีพอื่นที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จำกัดและไม่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, ผู้ประกอบการเรือ

4.2.1.2 การปรับเปลี่ยนแผนการทำงานของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ในส่วนการรับมือในการปรับตัวกับสถานการณ์วิกฤตการณ์ดังกล่าวผู้ประกอบการเรือจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและดำเนินมาตรการป้องกันตนเอง อย่างเข้มงวด ซึ่งรวมถึงการสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาที่ให้บริการหรืออยู่ในพื้นที่สาธารณะ การล้างมือบ่อยครั้งด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ การพยายามรักษาระยะห่างเท่าที่เป็นไปได้ และการทำความสะอาดเชื่อบนเรือและอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ยังมีการอัปเดตข้อมูลและติดตามข่าวสาร เกี่ยวกับสถานการณ์การระบาด แนวปฏิบัติด้านสาธารณสุข และการเข้าถึงบริการตรวจคัดกรองหรือวัคซีนอย่างใกล้ชิด การเฝ้าระวังอาการผิดปกติของตนเองและคนใกล้ชิดกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน การเข้าถึงวัคซีนเมื่อมีโอกาสกลายเป็นกลไกสำคัญในการลดความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยรุนแรงและสร้างความเชื่อมั่นในการกลับมาดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพในระยะต่อไป โดยรวมแล้ว ประเด็นด้านสุขภาพและการจัดการความเสี่ยงจากการระบาดได้เพิ่มความซับซ้อนและความท้าทายในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"ในช่วงเวลานั้น มีการใช้มาตรการป้องกันตนเองอย่างเข้มงวดสูงสุด โดยต้องสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา พกพาเจลแอลกอฮอล์ และล้างมืออย่างสม่ำเสมอ สำหรับบนเรือโดยสารจำเป็นต้องทำความสะอาดและฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื่อบนพื้นผิวสัมผัสต่างๆ เช่น ราวจับและเบาะนั่ง รวมถึงเสื้อชูชีพที่ต้องทำความสะอาดทุกครั้งหลังการใช้งาน แม้จะเป็นขั้นตอนที่เพิ่มความยุ่งยาก แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อความปลอดภัยของผู้ประกอบการและผู้โดยสาร"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21, ผู้ประกอบการเรือ

"ในช่วงการระบาด จำเป็นต้องติดตามข้อมูลข่าวสารและประกาศจากหน่วยงานสาธารณสุขอย่างใกล้ชิดเป็นประจำทุกวัน ควบคู่ไปกับการเฝ้าระวังสังเกตอาการของตนเองและบุคคลในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง หากมีอาการต้องสงสัยเพียงเล็กน้อย เช่น มีไข้ ไอ หรือเจ็บคอ จะต้องดำเนินการแยกกักเพื่อสังเกตอาการทันที ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวได้กลายเป็นส่วนสำคัญของกิจวัตรประจำวันในขณะนั้น"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19, ผู้ประกอบการเรือ

"เมื่อภาครัฐเปิดให้ลงทะเบียนรับวัคซีน ได้รับดำเนินการในทันที เพราะเชื่อว่าการฉีดวัคซีนจะช่วยลดความเสี่ยงและลดความรุนแรงของอาการหากติดเชื้อได้ ซึ่งสิ่งนี้ส่งผลโดยตรงต่อการสร้างความเชื่อมั่น ทำให้กล้ากลับมาประกอบอาชีพและใช้ชีวิตทางสังคมได้มากขึ้น"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, ผู้ประกอบการเรือ

"การดำเนินชีวิตในช่วงโควิด-19 มีความยากลำบากอย่างยิ่ง นอกเหนือจากความท้าทายด้านเศรษฐกิจแล้ว ยังต้องเผชิญกับความกังวลด้านสุขภาพ ทำให้มีภาระและความรับผิดชอบที่ต้องจัดการเพิ่มขึ้นมาก จากเดิมที่มุ่งเน้นเพียงการให้บริการนักท่องเที่ยว ปัจจุบันต้องบริหารจัดการในประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม ทั้งมาตรการป้องกันโรค, การรักษาความสะอาด, และการประเมินความเสี่ยง ซึ่งส่งผลให้การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันมีความซับซ้อนและเหนื่อยยากกว่าในภาวะปกติ "

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 30, ผู้ประกอบการเรือ

"การระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง ทั้งด้านภาระค่าใช้จ่ายและปัญหาสุขภาพจิต โดยเฉพาะความเจ็บปวด

ทางใจจากมาตรการจัดการผู้เสียชีวิต ที่ทำให้ญาติไม่สามารถ
ยืนยันอัตลักษณ์บุคคลอันเป็นที่รักก่อนการฃาปนกิจได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 23, ผู้ประกอบการเรือ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การปรับตัวในช่วงเกิดวิกฤต COVID-19 ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวาทั้งในด้านสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตใจ โดยลักษณะของอาชีพที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวและบุคคลภายนอก ทำให้ผู้ประกอบการกลุ่มนี้จัดอยู่ในกลุ่มอาชีพที่มีความเสี่ยงสูงต่อการสัมผัสและติดเชื้อเนื่องจากต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ความเสี่ยงนี้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลและความเครียดทางจิตใจอย่างมาก ทั้งต่อสุขภาพตนเองและความปลอดภัยของครอบครัว/ชุมชน ในการรับมือ ผู้ประกอบการได้ปรับใช้มาตรการป้องกันส่วนบุคคลอย่างเข้มงวด เช่น การสวมหน้ากาก การล้างมือ การทำความสะอาดฆ่าเชื้ออุปกรณ์ และเรือ ควบคู่ไปกับการติดตามข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุข การเฝ้าระวังอาการ และการให้ความสำคัญกับการเข้าถึงวัคซีน เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ประเด็นด้านสุขภาพและการจัดการความเสี่ยงจากการระบาดจึงกลายเป็นอีกหนึ่งความท้าทายสำคัญที่เพิ่มความซับซ้อนให้การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรือในช่วงวิกฤตการณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การปรับตัวในด้านมิติทางสังคมและความสัมพันธ์ภายในชุมชนในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ covid-19 ของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว

นอกเหนือจากการปรับตัวในมิติด้านสุขภาพแล้ว จากการเก็บรวบรวมข้อมูลยังพบว่า วิกฤตการณ์ COVID-19 ยังส่งผลต่อการปรับตัวในมิติทางสังคมและความสัมพันธ์ภายในชุมชนอัมพวาอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกับผู้ประกอบการเรือ การปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์นี้จำเป็นต้องอาศัยกลไกทางสังคมที่มีอยู่เดิมเป็นอย่างยิ่ง เครือข่ายความสัมพันธ์ในกลุ่มเครือญาติ เพื่อนบ้าน และเพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน ได้กลายเป็นหัวใจสำคัญในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งการแบ่งปันอาหาร การให้ข้อมูลที่จำเป็น และการมอบกำลังใจในยามยากลำบาก แม้ว่ารูปแบบการพบปะสังสรรค์ต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยลดการรวมกลุ่มและกิจกรรมตามประเพณีลง และหันมาใช้การสื่อสารผ่านโทรศัพท์หรือโซเชียลมีเดียเพื่อรักษาความสัมพันธ์แทนก็ตาม ขณะเดียวกันภาวะวิกฤตได้ก่อให้เกิดความเครียดเพิ่มสูงขึ้นทั่วทั้งชุมชนจากปัญหาเศรษฐกิจและความกังวลด้านสุขภาพ ทำให้ความเข้าใจซึ่งกันและกัน การสื่อสารที่ดี และความสามารถในการจัดการความขัดแย้งอย่างประนีประนอมในระดับท้องถิ่น กลายเป็นปัจจัยจำเป็นอย่างยิ่งในการประคับประคอง

ความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในครอบครัวและระหว่างสมาชิกในชุมชนให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาที่ทำทายนีไปได้ ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"ในช่วงเวลาดังกล่าว กลุ่มผู้ประกอบการเรือด้วยกันถือเป็นพี่พี่พี่พี่ และให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากที่สุด โดยจะมีการสื่อสารและแจ้งข้อมูลสำคัญผ่านกลุ่มไลน์อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังจากภาครัฐ หรือช่องทางการจ้างงานต่างๆ นอกจากนี้ ยังมีการช่วยเหลือแบ่งปันและให้หยิบยืมสิ่งของแก่ผู้ที่ขาดแคลน กำลังใจที่สำคัญส่วนใหญ่จึงมาจากกลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพที่เข้าใจในความยากลำบากที่เผชิญร่วมกันเป็นอย่างดี"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, ผู้ประกอบการเรือ

"ช่วงเวลาแห่งความยากลำบากได้สะท้อนให้เห็นถึงน้ำใจของคนในชุมชนอย่างแท้จริง มีการแบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือกัน เช่น การนำอาหารมามอบให้แก่เพื่อนบ้าน การติดต่อสอบถามทุกข์สุขและให้กำลังใจซึ่งกันและกันถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในขณะนั้น นอกจากนี้ กลุ่มไลน์ของหมู่บ้านและกลุ่มผู้ประกอบการเรือยังมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและแจ้งข้อมูลที่จำเป็น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนเป็นอย่างดี"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21, ผู้ประกอบการเรือ

"นอกจากเพื่อน ๆ ที่ซัพเรือแล้ว ก็ได้ญาติพี่น้องกับเพื่อนบ้านที่สำคัญเลย บางทีเขาทำกับข้าวเยอะก็แบ่งมาให้ หรือเราปลูกผักหลังบ้านได้เยอะก็เอาไปให้เขา เป็นการช่วยเหลือเล็กๆ น้อยๆ แต่มันมีค่ามากในตอนที่เราไม่มีรายได้เลย ทำให้รู้ว่าเราไม่ได้อยู่ตัวคนเดียว"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 24, ผู้ประกอบการเรือ

"ปกติเราเจอกันทุกวันที่ทำเรือ นั่งคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารกัน แต่พอมีโควิดมันทำแบบนั้นไม่ได้เลย ต้องเว้นระยะห่าง ก็อาศัยโทรศัพท์คุยกัน หรือ

คุยในกลุ่มไลน์เอาแทน มันอาจจะไม่เหมือนเจอหน้า แต่ก็ยังดีที่ได้ติดต่อ
สอบถามสารทุกข์สุกดิบกัน ไม่ให้ความสัมพันธ์ขาดไป"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, ผู้ประกอบการเรือ

"ยอมรับว่าทุกคนเครียดมาก ทั้งเรื่องเงิน เรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ก็มีบ้างที่
คุยกันแล้วอาจจะหงุดหงิดใส่กันง่ายกว่าปกติ แต่เราก็ต้องพยายามเข้าใจ
กันนะ เดือนกันเองว่าให้ใจเย็นๆ เพราะถ้ามาทะเลาะกันเองในช่วงที่ลำบาก
แบบนี้ จะยิ่งแย่ ต้องช่วยกันประคองความรู้สึกกันไป คุยกันดีๆ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 25, ผู้ประกอบการเรือ

โดยภาพรวม กลไกการปรับตัวที่หลากหลายของชุมชนอัมพวาในช่วงวิกฤต COVID-19
ทั้ง 2 มิติทั้งในมิติสุขภาพ และ มิติทางสังคมความสัมพันธ์ภายในชุมชน จากผลการวิเคราะห์
ข้อมูลจะเห็นได้ว่าแล้วการปรับตัวของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวา โดยเฉพาะในมิติด้าน
สุขภาพ ผู้ประกอบการเรือต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่สูงขึ้นในการสัมผัสเชื้อ COVID-19 เนื่องจาก
ลักษณะงานที่จำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ความเสี่ยงนี้ก่อให้เกิดความวิตกกังวล
และความเครียดทางจิตใจอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะความกลัวที่จะเป็นพาหะนำโรคไปสู่สมาชิก
ในครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เพื่อจัดการกับความเสี่ยงนี้ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับ
ใช้วิถีปฏิบัติที่เน้นการป้องกันอย่างเข้มงวด ทั้งการสวมหน้ากากอนามัย การหมั่นล้างมือ การรักษา
ระยะห่าง และการทำความสะอาดเชื้ออุปกรณ์เรืออย่างสม่ำเสมอ การติดตามข้อมูลข่าวสารที่
น่าเชื่อถือและการเข้าถึงวัคซีนจึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันและความเชื่อมั่น
ไปถึงการใช้นโยบายสังคมผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์เดิมทั้งในเครือญาติ, เพื่อนบ้าน และเพื่อน
ร่วมอาชีพ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในด้านอาหาร ข้อมูล และการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ล้วน
สะท้อนศักยภาพในการปรับตัวและเอาตัวรอดของชุมชนท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่เคยเผชิญมา
ก่อน กลไกเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการลดทอนผลกระทบ โดยเฉพาะมาตรการด้านสุขภาพที่ได้
ผนวกรวมเป็น 'New Normal' หรือวิถีชีวิตใหม่ ทั้งการป้องกันตนเอง การรักษาความสะอาด และ
การติดตามข้อมูลอย่างใกล้ชิด ซึ่งแสดงถึงความพยายามจัดการความเสี่ยงและสร้างความเชื่อมั่น
ขณะเดียวกัน การปรับตัวทางสังคมก็เกิดขึ้นควบคู่กันไป แม้รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ต้องเปลี่ยนไป
ทั้งการลดการรวมกลุ่ม การจัดกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารมาก
ขึ้น ผู้ประกอบการเรือและคนในชุมชนยังต้องอาศัยความเข้าใจ การสื่อสารที่ดี และการจัดการ
ความขัดแย้ง เพื่อรับมือกับความเครียดที่เพิ่มสูงขึ้นจากปัญหาเศรษฐกิจสุขภาพ และเพื่อ

ระดับประคองความสัมพันธ์ให้ผ่านพ้นช่วงเวลาที่ท้าทายนี้ไปได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความสามารถในการปรับตัวที่น่าชื่นชม ชุมชนอัมพวายังคงเผชิญความท้าทายสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมระยะยาว ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมและต่อเนื่องจากหลายภาคส่วนต่อไป

4.2.2 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

4.2.2.1 สถานภาพทางเศรษฐกิจที่เกิดจากผลกระทบในการระบาดของโควิด-19

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัย พบว่า ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการดำรงชีพของประชากรในพื้นที่ที่พึ่งพิงภาคการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง ซึ่งต้องหยุดชะงักลงโดยสิ้นเชิง อาชีพทางเลือก เช่น การรับจ้างทั่วไป แม้จะเป็นช่องทางในการหารายได้เพิ่มเติม แต่กลับไม่สามารถทดแทนรายได้ที่สูญเสียไปได้อย่างเพียงพอ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดจากความเสี่ยงด้านสุขภาพและความกังวลเกี่ยวกับการแพร่เชื้อ ส่งผลให้ประชากรจำนวนมากต้องเผชิญกับภาวะความตึงเครียดทางการเงินอย่างรุนแรง หลายครัวเรือนต้องใช้เงินออมที่มีจนหมดสิ้น และบางส่วนจำเป็นต้องก่อหนี้เพื่อการดำรงชีพ ธุรกิจเรือนำเที่ยวซึ่งถือเป็นแกนหลักของเศรษฐกิจในชุมชนได้รับผลกระทบในระดับรุนแรง โดยสะท้อนผ่านการลดขนาดกิจการและการสูญเสียรายได้ เช่น การจำหน่ายเรือออกไปจำนวนมาก ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"ภายหลังการประกาศมาตรการปิดประเทศและระงับกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้ผู้ประกอบการเรือต้องหยุดให้บริการโดยสิ้นเชิงเป็นระยะเวลายาวนาน การหางานอาชีพอื่นทดแทนเป็นไปได้ยาก และแม้จะสามารถหางานได้ รายได้ที่ได้รับก็แตกต่างจากรายได้เดิมอย่างสิ้นเชิง สถานการณ์ดังกล่าวเปรียบเสมือนอาชีพที่ทำมาตลอดทั้งชีวิตได้หยุดชะงักลงอย่างกะทันหัน"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, ผู้ประกอบการเรือ

"ผลกระทบจากธุรกิจการท่องเที่ยวที่หยุดชะงักโดยสมบูรณ์ ทำให้จำเป็นต้องขายเรือซึ่งเป็นเครื่องมือประกอบอาชีพไปจำนวน 4 ลำ จากเดิมที่มีอยู่ 10 ลำ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, ผู้ประกอบการเรือ

" ผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่เพียงผู้ประกอบการเรือ แต่ยังส่งผลเป็นวงกว้างไปยังธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ทั้งร้านค้า ร้านอาหาร และที่พัก ซึ่งต่างประสบภาวะซบเซาอย่างหนัก แม้แต่ท่าเรือขนาดใหญ่ที่เคยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจก็จำเป็นต้องปิดให้บริการ ส่งผลกระทบทั้งระบบ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, ผู้ประกอบการเรือ

"รายได้ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จะไปไหนก็ไม่ได้ คือมีแต่จ่ายซึ่งรายรับเข้าไม่ได้มีเข้ามาแต่ละเดือนรายได้ในแต่ละบ้านก็ตก 7-8 พันต่อเดือน จากที่เคยมีรายได้จากสมัยก่อนเดือนละ 1-2 หมื่น จากการขับเรือท่องเที่ยว"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, ผู้ประกอบการเรือ

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าวิกฤตการณ์การระบาดของ COVID-19 ส่งผลกระทบเป็นอย่างมากต่อการขาดรายได้ที่เคยได้รับอย่างสม่ำเสมอในช่วงก่อนเกิดวิกฤต ซึ่งผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการสูญเสียรายได้มูลค่าระหว่าง 10,000–20,000 บาทต่อเดือน ผลกระทบดังกล่าวยังแผ่ขยายไปยังภาคธุรกิจและโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น การปิดกิจการของท่าเรือหลักในพื้นที่ ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางการให้บริการนักท่องเที่ยว แม้ว่าภาครัฐจะมีมาตรการเยียวยาและสนับสนุนในช่วงวิกฤต แต่การช่วยเหลือเหล่านั้นมีลักษณะเป็นการบรรเทาระยะสั้น ขาดความต่อเนื่อง และยังไม่ประสบปัญหาด้านการกระจายที่ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจของชุมชนดำเนินไปอย่างล่าช้าและไม่มั่นคง ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"เรือเมื่อก่อนมีเกือบสิบลำ วิ่งตลอด รายได้เดือนนึงก็หมื่นกว่า สองหมื่น พอเจอโควิดนี้จบเลย จอดทิ้งไว้เฉยๆ ก็มีแต่ผู้ ต้องตัดใจขายทิ้งไปหลายลำเลย เหลือไว้แค่ไม่กี่ลำเพื่อฟลุ๊คได้กลับมาวิ่งใหม่ รายได้ที่เคยได้ทุกเดือนหายไปหมดเลยนะ กลายเป็นศูนย์"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, ผู้ประกอบการเรือ

“อยู่ที่รายได้ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จะไปไหนก็ไม่ได้ คือมีแต่จ่ายซึ่งรายรับไม่ได้มีเข้ามาในแต่ละเดือนรายได้ในแต่ละบ้านก็ตก 7-8 พันต่อเดือน จากที่เคยมีรายได้จากสมัยก่อนเดือนละ 1-2 หมื่น จากการขับเรือท่องเที่ยว”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, ผู้ประกอบการเรือ

“เงินเยียวยาที่รัฐให้มา ก็ช่วยต่อชีวิตไปได้บ้าง แต่เทียบกับรายได้ที่หายไป กับค่าใช้จ่ายจริงๆ ไม่เพียงพอ ได้มาก็หมดไป แล้วก็ไม่ใช่ทุกคนที่ได้ บางคนก็ตกหล่น ตอนนี้ถึงจะเริ่มมีนักท่องเที่ยวกลับมาบ้าง แต่ก็ยังน้อยมาก การฟื้นตัวช้า ก็หวังว่าจะกลับมาเป็นเหมือนก่อนโควิด”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22, ผู้ประกอบการเรือ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า วิกฤต COVID-19 ส่งผลกระทบต่อด้านลบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของชุมชนอัมพวา โดยเฉพาะผู้ประกอบการเรือที่พึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก การหยุดกิจกรรมการท่องเที่ยวกะทันหันส่งผลโดยตรงต่อการสูญเสียรายได้หลักของผู้ประกอบการในชุมชน ธุรกิจเรือนำเที่ยวซึ่งเป็นแกนกลางทางเศรษฐกิจได้รับผลกระทบอย่างหนัก ทั้งในมิติของการลดขนาดกิจการและการสูญเสียรายได้ประจำ (เฉลี่ย 10,000–20,000 บาทต่อเดือน) โดยผลกระทบได้ขยายวงสู่โครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง แม้จะมีมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐ แต่ข้อจำกัดด้านความเพียงพอ ความต่อเนื่อง และการกระจาย ทำให้การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างล่าช้าและขาดเสถียรภาพ สถานการณ์ดังกล่าวได้ตอกย้ำ ความเปราะบางเชิงโครงสร้าง (structural vulnerability) ของเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพารายได้จากแหล่งเดียว และชี้ให้เห็นถึงความท้าทายสำคัญในการฟื้นฟูอย่างยั่งยืนในระยะยาว

4.2.2.2 การปรับตัวและแก้ไขปัญหาของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ในช่วงวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย ผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวาได้แสดงการปรับตัวและกลไกการรับมือที่หลากหลายมิติโดยในด้านเศรษฐกิจ การสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวผลักดันให้เกิดการลดรายจ่าย และหันมาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างเต็มที่ เช่น การปลูกผักสวนครัว การหาปลา หรือการใช้ประโยชน์จากพืชผลท้องถิ่นเพื่อบริโภคเอง ขณะเดียวกันก็มีความพยายามแสวงหารายได้ทดแทน โดยบางคนกลับไปประกอบอาชีพเดิมอย่าง

เกษตรกรรมหรือรับจ้างทั่วไป ส่วนบางครัวเรือนที่มีทักษะเฉพาะทางก็นำทักษะเหล่านั้นมาสร้างรายได้ใหม่ อาทิเช่น การทำอาหาร ขนม หรือผลิตภัณฑ์งานฝีมือเพื่อขายในชุมชนหรือผ่านโซเชียลมีเดีย ทั้งยังใช้แพลตฟอร์มเหล่านี้เพื่อรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าเดิมและประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ อีกด้วย ขณะเดียวกัน การเข้าถึงมาตรการเยียวยาจากภาครัฐ เช่น โครงการคนละครึ่ง หรือเราชนะ ก็เป็นกลไกสำคัญในการบรรเทาความเดือดร้อนในระยะสั้น แม้จะยังมีข้อจำกัดเรื่องความครอบคลุมและความต่อเนื่อง ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"พอไม่มีรายได้จากเรือเลย สิ่งแรกที่ต้องทำคือประหยัดสุดชีวิต อะไรไม่จำเป็นตัดทิ้งหมด แล้วก็หันมาหาของกินใกล้ตัว หลังบ้านพอมีที่ปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง ในคลองพอมีกุ้งมีปลาก็ออกไปหา อย่างน้อยก็ลดค่ากับข้าว ค่าตลาดไปได้เยอะเลยช่วงนั้น"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11, ผู้ประกอบการเรือ

"เมื่อการประกอบอาชีพเดินเรือต้องหยุดชะงักลงเป็นระยะเวลานาน จึงจำเป็นต้องหารายได้ทางอื่นเพื่อการดำรงชีพ ทำให้ผู้ประกอบการบางส่วนต้องกลับไปประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เคยทำในอดีต หรือหันไปรับจ้างรายวันทั่วไปโดยไม่เลือกประเภทของงาน เพื่อให้มีรายได้เข้ามาจุนเจือครอบครัว แม้ว่ารายได้จะน้อยกว่าอาชีพเดิมเป็นอย่างมากก็ตาม"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 26, ผู้ประกอบการเรือ

"มีการปรับตัวเพื่อสร้างรายได้เสริม โดยอาศัยทักษะด้านการทำอาหารและขนมที่มีอยู่ ผลิตเพื่อจำหน่ายผ่านช่องทางเดลิเวอรี่และประกาศขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น กลุ่มเฟซบุ๊กของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายได้ส่วนหนึ่งขณะเดียวกัน ก็ได้ใช้เฟซบุ๊กเป็นเครื่องมือในการรักษาสัมพันธ์กับกลุ่มลูกค้าเดิมโดยการโพสต์ภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวในอดีตและติดต่อสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษารฐานลูกค้าไว้สำหรับอนาคต"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17, ผู้ประกอบการเรือ

"ช่วงนั้นลำบากมากจริงๆ โชคดีที่ยังมีโครงการรัฐช่วย อย่าง 'คนละครึ่ง' หรือ 'เราชนะ' ออกมาช่วยแบ่งเบาค่ากินค่าใช้ไปได้เยอะ ถึงจะไม่ได้ให้ตลอด แต่เป็นช่วงๆ แต่ก็สำคัญมากตอนที่เราไม่มีรายได้เข้ามาเลยจริงๆ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, ผู้ประกอบการเรือ

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในช่วงการเกิดวิกฤตโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวโดยวิกฤตดังกล่าวได้เผยให้เห็นความเปราะบางของชุมชนที่พึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลัก การหยุดชะงักของภาคการท่องเที่ยวอย่างฉับพลันได้ตัดเส้นเลือดใหญ่ทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการ ทำให้เกิดการสูญเสียรายได้หลัก ซึ่งประเมินว่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 10,000–20,000 บาทต่อเดือน ผลกระทบนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงระดับครัวเรือน แต่ยังแผ่ขยายไปยังธุรกิจและโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว เช่น ท่าเรือและบริการสนับสนุนต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนอัมพวาได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวที่น่าสนใจ โดยอาศัยการลดรายจ่าย การพึ่งพาทรัพยากรในท้องถิ่น การแสวงหาอาชีพเสริมและอาชีพใหม่โดยใช้ทักษะที่มี ตลอดจนการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ และการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ แม้จะเป็นการแก้ปัญหาระยะสั้น แต่ก็ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถประคับประคองตนเองผ่านช่วงเวลาที่ยากลำบากนี้ไปได้ กล่าวได้ว่าช่วงการเกิดวิกฤตการณ์ครั้งนี้ยังเป็นบทเรียนสำคัญที่อาจนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและกระจายความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของชุมชนในระยะยาวต่อไป

4.2.3. กลยุทธ์การสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

4.2.3.1 การพัฒนานวัตกรรมทางสังคมและการใช้เครือข่ายชุมชน

ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ชุมชนอัมพวาได้แสดงให้เห็นถึงความตระหนักรู้และความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของ "ทุนทางสังคม" ที่มีอยู่ เครือข่ายความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างครอบครัว เพื่อนบ้าน และกลุ่มผู้ประกอบการเรือ กลายเป็นฐานสำคัญในการจัดการสถานการณ์เหล่านี้ จากฐานที่มีอยู่ ชุมชนได้พัฒนากลไกช่วยเหลือแบบเป็นรูปธรรมและมีระบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็น "นวัตกรรมทางสังคม" ที่ตอบสนองต่อความท้าทายของภาวะวิกฤต ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งกลุ่มเฉพาะกิจเพื่อรวบรวมและกระจายข้อมูลที่จำเป็น การสร้างระบบจัดสรรอาหารและสิ่งของจำเป็นให้ถึงผู้ที่เดือดร้อนอย่างมีประสิทธิภาพ และการร่วมมือในการดูแลสุขภาพของสมาชิกชุมชน แนวปฏิบัติที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนเหล่านี้สะท้อนถึงการพึ่งพาอาศัยกัน

และการปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่นและความเข้มแข็งของชุมชนในการเผชิญหน้าและลดผลกระทบจากวิกฤตการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"กลุ่ม อสม. เขาก็ทำงานหนัก พวกเราในซอยเดียวกัน หรือกลุ่มเรือใกล้เคียงๆ กันก็จะช่วยกันสอดส่องดูแล บ้านไหนมีคนแก่ คนป่วย ก็จะช่วยโทรไปถามอาการ หรือถ้าใครต้องกักตัว ออกไปไหนไม่ได้ ก็จะช่วยซื้อของจำเป็นไปแขวนไว้ให้ที่ร้วบ้าน เป็นการช่วยกันเผื่อระวังอีกแรงหนึ่งในชุมชน"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21, ผู้ประกอบการเรือ

"โรคระบาดครั้งนี้ทำให้เห็นเลยว่า การช่วยเหลือกันแบบเดิม ๆ อาจจะไม่พอ แต่พอเราเริ่มมีการรวมกลุ่ม มีการจัดการที่เป็นระบบมากขึ้น เช่น เรื่องข้อมูล เรื่องแบ่งปันของ เรื่องดูแลสุขภาพ ทำให้ชุมชนเราเข้มแข็งเหมือนเป็นวิธีใหม่ๆ ที่เราคิดขึ้นมากันเองเพื่อช่วยให้ทุกคนผ่านพ้นไปได้ มีพลังมากกว่าต่างคนต่างทำเยอะ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29, ผู้ประกอบการเรือ

"ตอนนั้นข่าวลือเยอะมาก ข้อมูลก็สับสน พวกเราคนขับเรือเลยต้องตั้งกลุ่มไลน์เฉพาะกิจขึ้นมาเลย ใครรู้อะไรที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับมาตรการรัฐ หรือสถานการณ์โรคในพื้นที่ ก็รีบเอามาแชร์ มาสรุปให้เข้าใจง่าย ๆ ไม่ใช่แค่ส่งต่อมั่ว ๆ แต่มีการช่วยกันกรองข้อมูลก่อน ทำให้เราได้ข่าวที่มันถูกต้อง รวดเร็ว ไม่ตกใจกันไปเอง"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, ผู้ประกอบการเรือ

จะเห็นได้ว่า นอกเหนือจากการพึ่งพาเครือข่ายความสัมพันธ์และน้ำใจที่มีอยู่เดิมเป็นพื้นฐานแล้ว วิกฤตการณ์ COVID-19 ยังเป็นตัวเร่งให้ผู้ประกอบการเรือและชุมชนอัมพวาได้พัฒนาต่อยอดกลไกการช่วยเหลือเกื้อกูลกันให้มีความเป็นระบบและจำเป็นมากยิ่งขึ้น อาจเห็นได้จากการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือสมาชิกที่เดือดร้อน การสร้างเครือข่ายสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ หรือการริเริ่มโครงการดูแลสวัสดิการ

เฉพาะกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม การปรับตัวในลักษณะนี้ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของ "นวัตกรรมทางสังคม" (Social Innovation) ที่เกิดขึ้นจากความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อรับมือกับความท้าทายที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งการมีกลไกที่ชัดเจนและมีโครงสร้างเหล่านี้ได้ช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่น และความเข้มแข็งโดยรวมของชุมชน ทำให้สามารถเผชิญและจัดการกับผลกระทบจากวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบยิ่งขึ้น

4.2.3.2 การใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมเพื่อบริหารจัดการทางการเงิน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า วิกฤตการณ์ COVID-19 สะท้อนให้เห็นว่า ในช่วงที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพเรือบริการนักท่องเที่ยวต้องเผชิญกับการขาดรายได้โดยสิ้นเชิงนั้น กลไกสำคัญที่ได้เข้ามามีบทบาทในการประคับประคองสถานะทางการเงินในระดับครัวเรือน ไม่ใช่เครื่องมือทางการเงินแบบดั้งเดิม แต่คือการพึ่งพิงและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายทางสังคมและกลไกความร่วมมือภายในชุมชนที่มีอยู่เดิมอย่างเข้มแข็ง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแบ่งปันทรัพยากรพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น อาหารและสิ่งของจำเป็น ถือเป็นรูปแบบ การบริหารจัดการความเสี่ยงทางการเงินในภาวะวิกฤตขั้นรุนแรง ที่แตกต่างไปจากสถานการณ์ปกติอย่างสิ้นเชิง เป็นการอาศัย "ทุนทางสังคม" ที่สั่งสมมาในการบรรเทาผลกระทบโดยตรงจากการขาดรายได้หลักทั้งหมด ทำให้ผู้ประกอบการและครอบครัวสามารถประคับประคองชีวิตให้ผ่านพ้นช่วงเวลาที่ยากลำบากที่สุดไปได้ และรักษาศักยภาพ รวมถึงความพร้อมในการกลับมาประกอบอาชีพเดิมเมื่อวิกฤตการณ์คลี่คลายลงดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

“สถานการณ์ในช่วงเวลานั้นนับว่ามีความรุนแรงและส่งผลกระทบอย่างหนัก ทันทีที่มีการประกาศมาตรการปิดประเทศซึ่งทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวหมดไปโดยสิ้นเชิง ส่งผลให้รายได้ประจำวันที่เคยใช้ในการดำรงชีพของครอบครัวหยุดชะงักและกลายเป็นศูนย์ในทันที ก่อให้เกิดสถานะที่ไร้ทางออกและไม่รู้ว่าจะดำเนินชีวิตต่อไปอย่างไร”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, ผู้ประกอบการเรือ

“สิ่งที่ช่วยพวกเราได้จริง ๆ ไม่ใช่เงินทอง แต่คือ น้ำใจของคนในชุมชน เครือข่ายที่เรามีกันอยู่ ความผูกพัน ความเป็นพี่เป็นน้องของคนอัมพาต ถึงยามปกติเราจะแข่งกันทำมาหากินบ้าง แต่พอเจอเรื่องเดือดร้อนเหมือนกัน ทุกคนก็หันหน้ามาช่วยกัน บ้านไหนมีสวน มีผลไม้ ปลูกผักอะไรไว้ พอเก็บได้เขาก็เอามาแบ่งปันกันหน้าบ้าน ไม่ต้องซื้อต้องขายกันเลย หรือบ้านไหนทำกับข้าวหม้อใหญ่หน่อย ก็ตักแบ่งไปให้เพื่อนบ้านที่รู้ว่าเขากำลังลำบาก บางทีก็มีคนเอาข้าวสารอาหารแห้งที่ตัวเองพอมีเหลือ มาวางไว้เป็นจุดส่วนกลางให้ใครที่ขาดแคลนมาหยิบไปได้เลย ไม่ใช่แค่เรื่องอาหารอย่างเดียว ของใช้อะไรที่จำเป็น ใครมีเหลือก็เอามาแบ่งกัน เป็นการช่วยเหลือกันจริง ๆ ไม่ได้คิดถึงเรื่องเงินทองเลยตอนนั้น คิดแต่จะทำยังไงให้ทุกคนมีกิน มีใช้ ไม่ให้อดตายกันไปก่อน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 30, ผู้ประกอบการเรือ

“คือคนในชุมชนนี้แหละครับที่ช่วยกัน พวกเราคนทำเรือรู้จักกันหมด เป็นเหมือนญาติพี่น้อง เราไม่ได้พึ่งเงินทองอย่างเดียว แต่เราพึ่งพาอาศัยกัน เรื่องอื่นครับ ถ้าใครมีอาหาร มีข้าวสาร ก็แบ่งปันกัน ใครไปหาปลาได้ก็เอามาแบ่งให้บ้านอื่น ใครปลูกผักได้ก็เอามาแจก แยกข้าวสารจากบ้านนี้ไปบ้านนั้น หิ้วกับข้าวไปแบ่งกัน นี่แหละครับที่ช่วยให้เรามีข้าวกินไปวัน ๆ ไม่ใช่เงิน แต่เป็นการแบ่งปันสิ่งจำเป็นพื้นฐานจริง ๆ

อีกสิ่งที่มีมองว่ามันสำคัญคือ ความเกื้อกูลกัน การมีความสัมพันธ์ที่ดี เพราะถ้าเราไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่มีน้ำใจให้กันมาก่อน พอถึงเวลาลำบาก ใครจะมาช่วยเราใช้ไหมครับ การที่เราช่วยเหลือคนอื่นมาตลอด พอเราเดือดร้อน คนอื่นเขาก็พร้อมจะยื่นมือเข้ามาช่วย เป็นเหมือนการลงทุนที่ไม่ใช่ตัวเงิน แต่ผลตอบแทนมันยิ่งใหญ่กว่านั้นเยอะ ทำให้เราไม่รู้สึกโดดเดี่ยว ทำให้เรารู้สึกว่ายังมีหวัง”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16, ผู้ประกอบการเรือ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในช่วงจากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า วิกฤตการณ์ COVID-19 สะท้อนให้เห็นว่าในช่วงที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพ

เรือบริการนักท่องเที่ยวต้องเผชิญกับการขาดรายได้โดยสิ้นเชิงนั้น กลไกสำคัญที่ได้เข้ามามีบทบาทในการประคับประคองสถานะทางการเงินในระดับครัวเรือน ไม่ใช่เครื่องมือทางการเงินแบบดั้งเดิม แต่คือ การพึ่งพิงและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายทางสังคมและกลไกความร่วมมือภายในชุมชนที่มีอยู่เดิมอย่างเข้มแข็ง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแบ่งปันทรัพยากรพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น อาหารและสิ่งของจำเป็น ถือเป็นรูปแบบการบริหารจัดการความเสี่ยงทางการเงินในภาวะวิกฤตขั้นรุนแรง ที่แตกต่างไปจากสถานการณ์ปกติอย่างสิ้นเชิง เป็นการอาศัย "ทุนทางสังคม" ที่สั่งสมมาในการบรรเทาผลกระทบโดยตรงจากการขาดรายได้หลักทั้งหมด ทำให้ผู้ประกอบการและครอบครัวสามารถประคับประคองชีวิตให้ผ่านพ้นช่วงเวลาที่ยากลำบากที่สุดไปได้ และรักษาศักยภาพ รวมถึงความพร้อมในการกลับมาประกอบอาชีพเดิมเมื่อวิกฤตการณ์คลี่คลายลง ทุนทางสังคมในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะเครือข่ายความสัมพันธ์ แต่รวมถึงความไว้วางใจ บรรทัดฐานทางสังคม และกลไกความร่วมมือที่ฝังรากลึกในชุมชน ซึ่งได้รับการสั่งสมมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างต่อเนื่องในชุมชนประมงและท่องเที่ยว การที่สมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งพาซึ่งกันและกันได้ ในยามวิกฤต แสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งของสายสัมพันธ์และระบบการสนับสนุนทางสังคมที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ ซึ่งเป็นการลงทุนระยะยาวที่ไม่ได้คำนึงถึงผลตอบแทนในเชิงเศรษฐศาสตร์แต่เป็นการสร้างความมั่นคงทางสังคมที่มีคุณค่าในยามวิกฤต

ตาราง 3 ตารางสรุปวัตถุประสงค์ข้อ 4.2 เพื่อศึกษาการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการ
 เรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์
 COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

วัตถุประสงค์	วิถีชีวิตและแบบแผนการทำงาน	เศรษฐกิจและสังคม	กลยุทธ์
4.2 เพื่อศึกษา การปรับตัวใน การดำรงชีวิตของ ผู้ประกอบการ เรือบริการ นักท่องเที่ยวใน ชุมชนอำเภอ อัมพวา จังหวัด สมุทรสงคราม ในช่วงเกิด วิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ ระบาดใน ประเทศไทย	วิถีชีวิต ชุมชนอัมพวาปรับตัว รับมือวิกฤต COVID-19 ด้วยการ เปลี่ยนพฤติกรรมประจำวัน เช่น การสวมหน้ากาก ล้างมือ เว้น ระยะห่าง ดูแลสุขอนามัยอย่าง เข้มงวด ใช้เครือข่ายสังคมเพื่อ แบ่งปันอาหาร ข้อมูล และ กำลังใจ รวมถึงปรับวิถีชีวิตเป็น 'New Normal' เพื่อลดความ เสี่ยงและสร้างความมั่นใจ	เศรษฐกิจ วิกฤตโควิด-19 ส่งผล ให้รายได้จากการท่องเที่ยวของ ผู้ประกอบการเรืออัมพวา หยุดชะงัก สูญเสียรายได้หลัก เฉลี่ย 10,000-20,000 บาทต่อ เดือน กระทั่งครึ่งเดือนและ ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง แต่ชุมชน ปรับตัวด้วยการลดรายจ่าย หา อาชีพเสริม และใช้เทคโนโลยีช่วย พยุงเศรษฐกิจ	กลยุทธ์ ผู้ประกอบการเรืออัมพวา ในช่วงวิกฤต COVID-19 คือการ ใช้ทุนทางสังคมผ่านเครือข่าย ความสัมพันธ์เดิม เพื่อแบ่งปัน ทรัพยากร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพัฒนานวัตกรรมทางสังคม ภายในชุมชน แทนการพึ่งพา เครื่องมือทางการเงินดั้งเดิม กล ยุทธ์นี้ช่วยประคับประคองชีวิตใน ภาวะขาดรายได้ และเป็นบทเรียน สู่การวางแผนกระจายความเสี่ยง ทางเศรษฐกิจในอนาคต
	แบบแผนการทำงาน ผู้ประกอบการเรือปรับเปลี่ยน การบริการด้วยมาตรการป้องกัน โรค เช่น ทำความสะอาดเรือบ่อย ขึ้น ลดการรวมกลุ่มลูกค้า ใช้ เทคโนโลยีสื่อสารมากขึ้น ปรับตัว รับมือความเครียด สื่อสารภายใน ชุมชนเพื่อจัดการความขัดแย้ง และร่วมมือกันรักษา ความสัมพันธ์ทางอาชีพให้ยั่งยืน	สังคม ชุมชนเผชิญความ เปราะบางแต่แสดงความร่วมมือ พึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่น ช่วยเหลือกันภายใน ใช้บทเรียน จากวิกฤตเป็นโอกาสวางแนวทาง พัฒนาท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและลด ความเสี่ยงในอนาคต	

4.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 การปรับตัวในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม แสดงให้เห็นแนวโน้มที่ชัดเจนว่าไม่ใช่เพียงการกลับไปทำธุรกิจแบบเดิมทั้งหมด แต่เป็นการผสมผสานการฟื้นฟูธุรกิจดั้งเดิมเข้ากับการประยุกต์ใช้แนวทางเชิงกลยุทธ์ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นบทเรียนสำคัญที่ได้รับจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้ที่ตอกย้ำถึงความเปราะบางของอาชีพและเน้นย้ำความจำเป็นในการสร้างความแข็งแกร่งจากภายใน การปรับตัวผสมผสานนี้จึงมุ่งเป้าไปที่การสร้างความยั่งยืนและพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางออกมาได้ 3 ประเด็น ดังนี้

4.3.1 การปรับตัวในการดำรงชีวิตและแบบแผนการทำงานของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ภาพรวมแนวการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวในอัมพวาสะท้อนถึงการฟื้นตัวที่มาพร้อมกับการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมหลักคือการให้บริการเรือนำเที่ยวได้กลับมาดำเนินการอีกครั้งตามการปรับตัวของภาคการท่องเที่ยวโดยรวมทำให้บรรยากาศริมคลองกลับมามีชีวิตชีวา โดยยังคงพึ่งพิงตลาดนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นสำคัญซึ่งเป็นกลุ่มที่กลับมาเดินทางในประเทศได้ก่อนและมีความคุ้นเคยกับพื้นที่ ขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเริ่มทยอยกลับมาบ้างแต่ปริมาณและความสม่ำเสมอยังไม่กลับสู่ระดับก่อนเกิดวิกฤต ทั้งนี้ผู้ประกอบการจำนวนมากไม่ได้กลับไปให้บริการในรูปแบบเดิมทั้งหมดแต่ได้นำบทเรียนและแนวคิดใหม่มาปรับใช้ เกิดเป็นการผสมผสานรูปแบบบริการ (Hybrid Service Model) ที่น่าสนใจโดยมีการให้บริการล่องเรือชมวิทั่วไปควบคู่ไปกับการนำเสนอ ทัวร์รูปแบบใหม่ที่เน้นประสบการณ์เชิงลึก เช่น ทัวร์เรียนรู้ชุมชน (พาชมสวน, เรียนรู้การแปรรูป, ทำกิจกรรมเชิงอนุรักษ์) หรือทัวร์วัฒนธรรม (เน้นวัด, ประวัติศาสตร์, เรื่องเล่าท้องถิ่น) เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักท่องเที่ยวและสร้างจุดขายที่แตกต่างอย่างไรก็ตามแม้สถานการณ์จะดีขึ้น บทเรียนจากวิกฤต COVID-19 ยังคงส่งผลให้ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจด้วยความระมัดระวังมากขึ้น พวกเขามีความตระหนักถึงความไม่แน่นอนทั้งทางเศรษฐกิจ (เช่น ต้นทุนพลังงาน, กำลังซื้อ) และความเป็นไปได้ที่อาจเกิดสถานการณ์ไม่คาดฝันขึ้นอีกทำให้มีการบริหารจัดการการเงินที่

รอบคอบขึ้น ให้ความสำคัญกับการมีเงินออมสำรองและอาจยังคงแสวงหาหรือรักษาแหล่งรายได้เสริมควบคู่กันไปเพื่อลดความเสี่ยงดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"ตอนนี้ก็ถือว่าดีขึ้นแล้ว เรือได้กลับมาวิ่งเกือบทุกวัน บรรยากาศริมคลองเริ่มคึกคักเหมือนเดิม ลูกค้าส่วนใหญ่ก็เป็นคนไทย เขามาเที่ยวกันเยอะขึ้น อาจจะเพราะเดินทางง่าย ใกล้กรุงเทพฯ ส่วนต่างชาติก็เริ่มมีบ้าง แต่ยังไม่เท่าช่วงก่อนโควิด ก็ค่อยๆ พ้นกันไป"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, ผู้ประกอบการเรือ

"เราก็ยังมีทัวร์แบบเดิม คือพาชมตลาดน้ำ พาไปดูหิ่งห้อยตอนกลางคืน อันนี้ลูกค้าก็ยังถามหา แต่เราก็เพิ่มทัวร์แบบใหม่เข้าไปด้วย อย่างพาไปเรียนรู้ที่สวนมะพร้าว หรือพาไปไหว้พระพร้อมคนเล่าเรื่องประวัติวัด ก็เหมือนมีหลาย ๆ อย่างให้ลูกค้าเลือก ใครชอบแบบสะดวกๆ เร็วๆ ก็ไปแบบเดิม ใครอยากได้ความรู้ อยากใช้เวลานานหน่อย ก็เลือกแบบใหม่"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, ผู้ประกอบการเรือ

"บทเรียนจากโควิดสอนเยอะเลย ทำให้เราระวังตัวมากขึ้น ถึงตอนนี้จะเริ่มมีรายได้กลับมา แต่ก็ยังไม่กล้าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเหมือนเก่าแล้ว ต้องมีเงินเก็บสำรองไว้ตลอด เพราะเราไม่รู้เลยว่าวันข้างหน้าจะเป็นยังไง อาจจะมีความระบาดรอบใหม่ หรือเศรษฐกิจแย่ลงอีก ค่าน้ำมันก็แพงขึ้นเรื่อย ๆ ไม่นั่นจริง ๆ บางคนก็ยังทำอาชีพเสริมที่เคยทำตอนโควิดควบคู่ไปด้วยเลย เพื่อความไม่ประมาท"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, ผู้ประกอบการเรือ

กล่าวโดยสรุป จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า แนวทางการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในปัจจุบันของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวา กำลังอยู่ในช่วงของการปรับตัวทางธุรกิจภายหลังจากวิกฤตการณ์ COVID-19 โดยมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะกลับมาคึกคักแต่ยังคงพึ่งพานักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลักเนื่องจากเป็นกลุ่มที่เดินทางในประเทศอย่างสม่ำเสมอขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเริ่มทยอยกลับมาแต่ยังไม่เต็มศักยภาพนอกจากนี้เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายผู้ประกอบการ

จึงพัฒนาบริการแบบผสมผสานทั้งการล่องเรือชมวิวแบบดั้งเดิม และทัวร์เชิงประสบการณ์ เช่น ทัวร์เรียนรู้วิถีชุมชนหรือทัวร์วัฒนธรรม เพื่อสร้างความแตกต่างและเพิ่มมูลค่าบริการ ประสบการณ์จากวิกฤตโควิด-19 ได้กลายเป็นบทเรียนสำคัญทำให้ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจด้วยความระมัดระวังมากขึ้น มีการวางแผนทางการเงินอย่างรอบคอบ ให้ความสำคัญกับเงินออม และตระหนักถึงความเสี่ยงจากการพึ่งรายได้ทางเดียวพร้อมปรับเปลี่ยนกลยุทธ์หากเกิดความผันผวนอีกครั้งทั้งหมดนี้สะท้อนไปถึงกระบวนการปรับตัวที่ไม่ได้มุ่งกลับสู่จุดเดิมแต่เป็นการสร้างความเข้มแข็งและความยืดหยุ่นเพื่อความยั่งยืนในอนาคต

1. การปรับตัวในการดำรงชีวิตด้านความปลอดภัยของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวาหลังวิกฤตการณ์ COVID-19

บทเรียนด้านสุขอนามัยจากช่วงวิกฤตการณ์ COVID-19 ได้ส่งผลให้มาตรฐานความสะอาดของเรือและการจัดการอุปกรณ์ต่างๆ เช่น เสื้อชูชีพ มีการยกระดับขึ้น และยังคงถูกยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อสุขอนามัยและสร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยวขณะที่ความปลอดภัยในการให้บริการยังคงเป็นหัวใจสำคัญมีการตรวจสอบสภาพความพร้อมของเรือและอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอก่อนออกให้บริการ การควบคุมจำนวนผู้โดยสารไม่ให้เกินขีดจำกัด และการให้คำแนะนำด้านความปลอดภัยอย่างชัดเจน ถือเป็นความรับผิดชอบหลัก ควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลของผู้ประกอบการเองเพื่อความพร้อมในการทำงาน ในมิติทางสังคม การรักษาและเสริมสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ทั้งในกลุ่มผู้ประกอบการด้วยกันเองและกับภาคส่วนอื่นๆ ในชุมชนยังคงดำเนินต่อไป เพื่อเป็นช่องทางในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และสร้างพลังร่วมในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ ผู้ประกอบการจำนวนมากยังแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะอย่างเหมาะสม การลดผลกระทบจากการเดินเรือต่อตลิ่งและระบบนิเวศ หรือ การส่งเสริมและเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึง ความยั่งยืน (Sustainability) มากขึ้นโดยพยายามสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมของอัมพวาไว้ ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงแนวทางการประกอบอาชีพที่พัฒนาขึ้น ซึ่งไม่เพียงมุ่งเน้นความสำเร็จทางธุรกิจแต่ยังคำนึงถึงความปลอดภัย ความรับผิดชอบต่อสังคม และความยั่งยืนของชุมชนอัมพวาในระยะยาวดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"เรื่องความสะอาด ความปลอดภัยนี่กลายเป็นเรื่องพื้นฐานที่เราต้องทำทุกวัน ถึงโควิดจะซาลง แต่เราก็ยังเช็คเรื่อฆ่าเชื้อ ดูแลเชื้อซูชิพให้สะอาดเหมือนเดิม เพื่อสร้างความมั่นใจให้ลูกค้า แล้วเรื่องเช็คสภาพเรือก่อนออกให้บริการทุกครั้ง หรือไม่รับคนเกินจำนวน นี่ก็เป็นสิ่งที่เราเคร่งครัดมาตลอดอยู่แล้ว เป็นความรับผิดชอบของเราโดยตรง"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, ผู้ประกอบการเรือ

"เราทำมาหากินกับอัมพวา เราก็อยากเห็นอัมพวาสะอาด สวยงามเหมือนเดิมก็พยายามช่วยเท่าที่ทำได้ อย่างเรื่องไม่ทิ้งขยะลงคลอง หรือช่วยกันเก็บขยะ เวลาขับเรือก็พยายามไม่ให้เกิดเสียงไปกระทบตลิ่งมากนัก หรือถ้ามีกิจกรรมอะไรของชุมชนที่เกี่ยวกับดูแลคลอง ดูแลสิ่งแวดล้อม ถ้าเราว่างเราก็ไปช่วย เพราะคือบ้านเราเอง"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, ผู้ประกอบการเรือ

"ผมว่าตอนนี้เราคิดถึงเรื่อง 'ความยั่งยืน' มากขึ้น ไม่ใช่แค่ขับเรือหาเงินไปวันๆ แต่ต้องคิดว่าจะทำยังไงให้เรามีอาชีพนี้ต่อไปได้นานๆ โดยที่อัมพวาก็ยังคงความเป็นอัมพวาอยู่ได้ ธรรมชาติไม่เสีย วัฒนธรรมไม่หาย ต้องหาจุดสมดุลระหว่างการทำธุรกิจของเรา กับการดูแลรักษาชุมชนที่เราอยู่ ถึงจะไปต่อได้จริงๆ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, ผู้ประกอบการเรือ

"กลุ่มเพื่อน ๆ คนขับเรือด้วยกันสำคัญมาก เรายังคุยกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลกันตลอด มีปัญหาอะไรก็ช่วยเหลือกัน อย่างช่วงนี้นักท่องเที่ยวชอบไปไหน หรือมีข่าวสารอะไรจากทางราชการ เราก็มาบอกกันในกลุ่ม ทำให้เราทำงานง่ายขึ้น แล้วก็รู้สึกว่าได้ช่วยคนอื่นด้วย"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, ผู้ประกอบการเรือ

กล่าวโดยสรุป จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า แนวทางการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรืออัมพวาในปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่สำคัญ โดยบูรณาการในมิติด้าน

ความปลอดภัย ความรับผิดชอบต่อสังคม และความยั่งยืนเข้ากับการดำเนินธุรกิจอย่างชัดเจน โดยยังคงรักษามาตรฐานความปลอดภัยและสุขอนามัยที่เข้มงวดซึ่งเรียนรู้จากช่วงวิกฤต COVID-19 เช่น การทำความสะอาดอุปกรณ์และการดูแลความพร้อมของเรือ ยังคงเป็นแนวปฏิบัติหลักเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน เครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชนยังคงเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุน แลกเปลี่ยนข้อมูล และสร้างความร่วมมือ โดยผู้ประกอบการจำนวนมากได้เพิ่มบทบาทในการรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งหมดนี้สะท้อนความพยายามในการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับการรักษาทรัพยากรและอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งสู่ความยั่งยืนในระยะยาวสำหรับทั้งอาชีพและชุมชนอัมพวาให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

2. การปรับตัวในด้านการเสริมสร้างความรู้ด้านสุขอนามัยและการใช้เครือข่ายชุมชนของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวาลหลังวิกฤตการณ์ COVID-19

จากประสบการณ์ในการเผชิญกับการระบาดของวิกฤตการณ์ COVID-19 ผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวาได้เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปฏิบัติด้านสุขอนามัยและสาธารณสุขในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น มีการเรียนรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับวิธีการฆ่าเชื้อโรคอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการขยะที่อาจปนเปื้อนเชื้อโรคอย่างถูกต้อง รวมถึงการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดที่เหมาะสมกับบริบทของสถานการณ์ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการเรือบางรายยังได้แสดงให้เห็นถึงความคิดริเริ่มในการพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยเฉพาะสำหรับบริการของตนเอง ตัวอย่างเช่น การจัดเตรียมจุดบริการเจลแอลกอฮอล์บริเวณท่าเรือและบนเรือ การจำกัดจำนวนผู้โดยสารต่อรอบเพื่อคงระยะห่างที่เหมาะสม และการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการป้องกันเหล่านี้อย่างชัดเจนต่อนักท่องเที่ยวหรือผู้ใช้บริการในอนาคต แนวทางเหล่านี้ไม่เพียงเป็นการยกระดับมาตรฐานด้านสุขอนามัยและความปลอดภัย แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้ทั้งกับผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการในยุคหลังโควิด สะท้อนถึงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการปรับตัวด้านบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองต่อความกังวลด้านสุขภาพในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นรูปธรรม ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"โควิดสอนให้เรารู้เรื่องความสะอาดเยอะขึ้นจริงๆ เมื่อก่อนอาจจะแค่ล้างๆ ถูๆ แต่เดี๋ยวนี้เราารู้เลยว่าต้องใช้น้ำยาแบบไหนเช็ดถึงจะฆ่าเชื้อได้ ต้องเช็ดตรงไหนบ่อยๆ โดยเฉพาะจุดที่คนสัมผัสเยอะๆ อย่างราวจับ หรือ

เสื้อชูชีพนี้ใช้เสร็จต้องทำความสะอาดฆ่าเชื้อทุกครั้ง กลายเป็นมาตรฐานใหม่ที่เรากำลังทำ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, ผู้ประกอบการเรือ

"นอกจากทำตามที่รัฐบาลบอกแล้ว เราก็คิดเพิ่มเติมเองด้วย อย่างตรงทำเรือหรือบนเรือเราต้องมีเจลแอลกอฮอล์ให้ลูกค้ากดใช้ได้สะดวก แล้วก็เรื่องจำนวนคน ตอนนี้ถึงจะไม่มีข้อบังคับแล้ว แต่เราก็กักคนต่อรอบ ไม่รับอัดแน่นเหมือนเมื่อก่อน ให้นั่งสบายๆ เว้นระยะห่างได้ เป็นการสร้างความมั่นใจให้ลูกค้า"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, ผู้ประกอบการเรือ

"เราต้องบอกให้ลูกค้ารู้ด้วยว่าเรามีมาตรการอะไรบ้าง อาจจะติดป้ายไว้ที่ท่าเรือ หรือแจ้งตอนที่เขาติดต่อมาจอง ว่าเราทำความสะอาดเรือยังไง มีเจลให้ใช้ตรงไหน จำกัดคนเท่าไร พอเขาได้ยินแบบนี้ เขาก็รู้สึกสบายใจ กล้าที่จะมาเที่ยวกับเรามากขึ้น"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 24, ผู้ประกอบการเรือ

"คือการปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในยุคนี้ เรื่องสุขภาพ ความสะอาด ความปลอดภัย กลายเป็นเรื่องสำคัญอันดับต้นๆ ที่ลูกค้ามองหาไปแล้ว เราในฐานะคนให้บริการ ก็ต้องพัฒนาตัวเอง พัฒนาเรือของเราให้ได้มาตรฐาน ทำให้เขามั่นใจ มันไม่ใช่แค่การป้องกันโรค แต่มันคือการยกระดับบริการของเราไปด้วย"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29, ผู้ประกอบการเรือ

กล่าวได้ว่า วิกฤตการณ์ COVID-19 ได้มอบบทเรียนสำคัญแก่ผู้ประกอบการเรือในชุมชน อัมพวา มีการผลักดันให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยอย่างจริงจัง นอกจากการรับรู้มาตรการสาธารณสุขแล้ว ผู้ประกอบการเรือยังได้ริเริ่มสร้างมาตรฐานความปลอดภัยเฉพาะสำหรับบริการเรือนำเที่ยวของตนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การกำหนดความถี่และวิธีการทำความสะอาดเชื้อเรือและเสื้อชูชีพ การจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลสำหรับผู้ให้บริการและนักท่องเที่ยว หรือแนวทางการจัดการจำนวนผู้โดยสารเพื่อรักษาระยะห่าง ความ

พยายามเหล่านี้มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างและฟื้นฟูความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวในยุคหลังการระบาด ขณะเดียวกันก็สะท้อนถึงการยกระดับศักยภาพในการให้บริการของผู้ประกอบการ ที่แสดงให้เห็นถึงความพร้อมในการปรับตัวและตอบสนองต่อความคาดหวังด้านสุขภาพและความปลอดภัยที่เปลี่ยนแปลงไปในบริบทใหม่ของการท่องเที่ยว

สรุปภาพรวม การปรับตัวในการดำรงชีวิตและแบบแผนการทำงานของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทยหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 แนวทางการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรืออัมพวาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสำคัญ โดยมีการบูรณาการมิติด้านสุขภาพ ความปลอดภัย ความรับผิดชอบต่อสังคม และความยั่งยืนเข้ากับการดำเนินธุรกิจอย่างชัดเจนอีกทั้งมีการยกระดับมาตรฐานสุขภาพและความปลอดภัย ผู้ประกอบการเรืออัมพวาให้ความสำคัญกับมาตรการด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยมากขึ้น เช่น การทำความสะอาดและฆ่าเชื้อเรือและอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ การจัดการจำนวนผู้โดยสารให้เหมาะสม เพื่อลดความแออัดและสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวในยุคใหม่ มาตรการเหล่านี้กลายเป็นมาตรฐานใหม่ที่ผู้ประกอบการยังคงรักษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในส่วนการปรับตัวและฟื้นฟูเศรษฐกิจ แม้ตลาดน้ำอัมพวาจะได้รับผลกระทบอย่างหนักจากโควิด-19 จนนักท่องเที่ยวลดลงและร้านค้าหลายแห่งต้องปิดตัว แต่ปัจจุบันธุรกิจและร้านค้ากำลังทยอยกลับมาเปิดดำเนินการมากขึ้นตามจังหวะการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการบางรายได้ปรับกลยุทธ์ เช่น ลดปริมาณวัตถุดิบให้เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยว และบางส่วนเปลี่ยนช่องทางการขายไปยังแพลตฟอร์มออนไลน์

ขณะเดียวกันเครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชนยังคงเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนผู้ประกอบการให้สามารถปรับตัวและฟื้นฟูธุรกิจได้อย่างยั่งยืน ขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการจำนวนมากได้เพิ่มบทบาทด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและมีแนวโน้มสู่ความยั่งยืน การปรับตัวและแนวทางทั้งหมดนี้สะท้อนถึงความพยายามของผู้ประกอบการในการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับการรักษาทรัพยากรและอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อมุ่งสู่การสร้าง ความยั่งยืนในระยะยาวทั้งต่ออาชีพและชุมชนอัมพวาโดยรวมเมื่อพิจารณาภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่า วิกฤตการณ์ COVID-19 ได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ผลักดันให้ผู้ประกอบการเรืออัมพวา เน้นการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสุขภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.3.2 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการบริการนักท่องเที่ยวในช่วงหลังเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

1. การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการบริหารจัดการการเงินของผู้ประกอบการเรืออัมพวาในปัจจุบัน

วิกฤต COVID-19 สะท้อนบทเรียนสำคัญแก่ผู้ประกอบการเรืออย่างชัดเจน โดยส่งผลให้ผู้ประกอบการเรือมุ่งเน้นการสร้างความยั่งยืนและความยืดหยุ่นในระยะยาว การปรับตัวที่สำคัญคือ การกระจายความเสี่ยง ซึ่งผู้ประกอบการจำนวนมากตระหนักถึงอันตรายของการพึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว และพยายาม รักษาสมดุลระหว่างรายได้จากเรือกับแหล่งรายได้เสริมอื่น ๆ ที่ริเริ่มไว้ เช่น เกษตรกรรม, ค้าขาย, งานฝีมือ หรือแสวงหาโอกาสใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำหลักการควบคุมค่าใช้จ่ายที่เรียนรู้ในช่วงวิกฤตมาปรับใช้เป็นปกติ เช่น การดูแลรักษาเรือเชิงป้องกันเพื่อลดค่าซ่อมใหญ่ การวางแผนเส้นทางเพื่อประหยัดน้ำมัน และการจัดหาปัจจัยการผลิตอย่างคุ้มค่า นอกจากนี้ยังเห็นการ เปลี่ยนจากการแข่งขันด้านราคาไปสู่การสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value Creation) โดยเน้นการให้บริการที่มีคุณภาพ ประสบการณ์ที่ไม่เหมือนใคร หรือการให้ข้อมูลเชิงลึกโดยไกด์ท้องถิ่นเพื่อดึงดูดลูกค้าและรักษาระดับราคาที่เหมาะสม ในด้านการบริหารจัดการเงิน บทเรียนจากรายได้ที่ขาดหายไปได้ กระตุ้นให้เกิดวินัยในการออม เพื่อสร้างเงินสำรองฉุกเฉินอย่างจริงจังมากขึ้น มีการวางแผนรายรับ-รายจ่ายที่รอบคอบกว่าเดิม แม้อาจยังไม่เป็นทางการ แต่มีการประมาณการและกันเงินไว้สำหรับอนาคต อีกทั้งยัง มีความระมัดระวังในการก่อหนี้ใหม่ และบริหารจัดการหนี้สินเดิมอย่างมีความรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้อาจนำไปสู่ความสนใจที่เพิ่มขึ้นในการเรียนรู้ด้านการเงินส่วนบุคคลหรือการวางแผนธุรกิจเบื้องต้น แต่กระนั้นก็ตาม ผู้ประกอบการยังคงเผชิญ ความท้าทายหลายด้าน ทั้งการขาดการสนับสนุนที่เพียงพอจากภาครัฐ ความกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนจากปัจจัยภายนอก และความไม่แน่นอนเกี่ยวกับอนาคต ซึ่งตอกย้ำถึงความจำเป็นในการสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างท้องถิ่นและชุมชน เพื่อนำทางไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริงสำหรับอาชีพและชุมชนอัมพวาในระยะยาว ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

“บทเรียนสำคัญเลยคือห้ามมีรายได้ทางเดียวเด็ดขาด ตอนนี้ถึงเรือจะกลับมาวิ่งได้ดีขึ้น แต่มกก็ยังแบ่งเวลาไปดูแลสวน ไปขายของเล็กๆ น้อยๆ ที่ทำไว้ตอนโควิดอยู่ อาจจะไม่ใช่งานหลัก แต่ก็ป็นรายได้อีก

กระเป๋านี้ทำให้ฉันใจกว้างเยอะ ถ้าเกิดอะไรขึ้นกับทองเที่ยวอีก เราจะได้ไม่ทุรุดหนักเหมือนรอบที่แล้ว"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17, ผู้ประกอบการเรือ

"เดี๋ยวนี้เรื่องค่าใช้จ่ายนี่คิดละเอียดกว่าเดิม โดยเฉพาะค่าซ่อมเรือ เราก็หมั่นดูแล เช็คเครื่องยนต์ เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องตามระยะ ไม่รอให้มันเสียหนักแล้วค่อยซ่อม มันช่วยประหยัดเงินก้อนใหญ่ไปได้เยอะ แล้วก็พยายามวางแผนการวิ่งเรือ ไม่วิ่งเปล่าๆ หรือวิ่งอ้อมเกินไป ช่วยประหยัดค่าน้ำมันได้อีกทาง"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, ผู้ประกอบการเรือ

"เราเลิกคิดเรื่องตัดราคาแข่งกันไปแล้ว แต่มาเน้นทำให้เรือเรามีจุดเด่นแทน เช่น ชูเรื่องไกด์ท้องถิ่นที่เล่าเรื่องสนุก มีความรู้จริงๆ หรือจัดทริปพิเศษที่พาไปในมุมที่คนอื่นไม่ค่อยพาไป ลูกค้าที่เขาชอบ เขาก็ยอมจ่ายแพงขึ้นนิดหน่อย ดีกว่าไปลดราคาแข่งกันแล้วคุณภาพบริการตก"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, ผู้ประกอบการเรือ

"ตอนนี้เลย สิ่งแรกที่ต้องทำเมื่อมีรายได้เข้ามาคือ 'กันเงินออม' ไว้ก่อนเลย อย่างน้อยต้องมีสำรองเผื่อฉุกเฉินจริงๆ สักก้อนหนึ่ง ไม่ใช่ใช้ไปก่อนเหลือค่อยเก็บเหมือนเมื่อก่อน ส่วนเรื่องภูมินี้ยืมสินนี้ ถ้าไม่จำเป็นถึงที่สุดจริงๆ จะไม่กู้เลย เช็ดแล้ว กลัวเป็นหนี้ตอนไม่มีรายได้ มันหนักมาก"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, ผู้ประกอบการเรือ

"ถามว่ามั่นใจกับอาชีพนี้ในระยะยาวไหม ก็ยังตอบยาก ถึงเราจะพยายามปรับตัวทุกอย่างแล้ว ทั้งทำทัวร์แบบใหม่ ใช้โซเชียลฯ ประหยัดเงิน แต่ปัจจัยภายนอกมาก ทั้งเศรษฐกิจ ทั้งคู่แข่ง ทั้งปัญหาในชุมชนเอง ก็ยังรู้สึกไม่แน่นอนอยู่ดีว่าอีก 5 ปี 10 ปีข้างหน้าจะเป็นยังไง"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 24, ผู้ประกอบการเรือ

"ผมว่าทางเดียวที่จะทำให้อาชีพขับเคลื่อนกับชุมชนอัมพวาอยู่รอดแบบ
ยั่งยืนจริงๆ คือทุกคนต้องร่วมมือกัน ทั้งพวกเราคนขับเรือเองต้องสามัคคี
กัน ช่วยกัน ชุมชนก็ต้องสนับสนุน แล้วก็ต้องให้หน่วยงานท้องถิ่น เทศบาล
เข้ามาช่วยแก้ปัญหาที่มีอยู่ตอนนี้อย่างจริงจัง ถ้าไม่ช่วยกัน เราไปต่อ
ลำบากแน่"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29, ผู้ประกอบการเรือ

กล่าวโดยสรุป จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า แนวทางการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและ
การบริหารจัดการการเงินของผู้ประกอบการเรืออัมพวาในปัจจุบัน พบว่า ผู้ประกอบการเรืออัมพวา
ในปัจจุบัน ได้นำบทเรียนจากวิกฤต COVID-19 มาปรับใช้เป็น กลยุทธ์ทางเศรษฐกิจและการเงิน
เชิงรุกอย่างชัดเจน โดยมุ่งเน้นการกระจายความเสี่ยงด้านรายได้, การบริหารต้นทุนอย่างมี
ประสิทธิภาพ, การสร้างคุณค่าเพิ่มให้แก่บริการแทนการแข่งขันราคา, และการมีวินัยทางการเงินที่
เข้มงวดขึ้น (ทั้งการออม, การวางแผน, และการจัดการหนี้สิน) เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงและพร้อม
รับมือกับความผันผวนในอนาคต อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพยายามปรับตัวเหล่านี้
ผู้ประกอบการยังคงเผชิญกับ ความท้าทายสำคัญหลายประการ ในการดำเนินธุรกิจและสร้าง
ความยั่งยืนระยะยาว ซึ่งรวมถึงการขาดการส่งเสริมสนับสนุนที่เพียงพอจากภาครัฐ, ความกังวล
ต่อการจัดการตลาดและผลกระทบจากทุนภายนอกต่ออัตลักษณ์ชุมชน, ปัญหาด้านทุนแฝง เช่น ค่า
เช่าที่สูง และความขัดแย้งภายในที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความ
ท้าทายเหล่านี้ส่งผลให้เกิด ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับอนาคตและความยั่งยืนของอาชีพ ในหมู่
ผู้ประกอบการ ดังนั้น การสร้างความร่วมมืออย่างเข้มแข็งระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชน จึง
เป็นปัจจัยชี้ขาดสำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหามาตรฐานไปจนถึงการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง
สำหรับผู้ประกอบการเรือและเศรษฐกิจชุมชนอัมพวา

2. การปรับตัวในด้านเทคโนโลยีและสังคมของผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวชุมชน
อัมพวาหลังวิกฤตการณ์ COVID-19

การปรับตัวในระยะฟื้นฟูของผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวชุมชนอัมพวาหลัง
วิกฤตการณ์ COVID-19 ปรากฏให้เห็นผ่านการพัฒนานวัตกรรมในการประกอบอาชีพหลาย
ประการอันสะท้อนถึงการต่อยอดบทเรียนจากช่วงวิกฤต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเทคโนโลยี
ดิจิทัลมาปรับใช้อย่างเข้มข้นซึ่งฝังลึกอยู่ในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น ตั้งแต่การใช้ระบบจองออนไลน์
และการรับชำระเงินดิจิทัลที่เป็นมาตรฐาน ไปจนถึงการใช้โซเชียลมีเดียทำการตลาดเชิงรุก การ

สร้างแบรนด์ และนำเสนอคอนเทนต์ที่น่าสนใจ ควบคู่กันนี้ ยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการอย่างต่อเนื่อง ไม่เพียงแต่ตัวรูปแบบใหม่ แต่รวมถึงการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เกี่ยวเนื่อง เช่น ของที่ระลึกชุมชน หรือสินค้าเกษตรแปรรูป เพื่อเพิ่มและกระจายช่องทางรายได้ นอกจากนี้ วิกฤตยังกระตุ้นให้เกิดการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือที่ชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น ระหว่างผู้ประกอบการ ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลช่วยเหลือซึ่งกันและกันกำหนดมาตรฐานบริการ หรือการทำงานตลาดร่วมกัน อันถือเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่สำคัญซึ่งช่วยเสริมความแข็งแกร่งให้กับธุรกิจในการรวมและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรืออัมพวาในระยะฟื้นฟู สะท้อนถึงการต่อยอดบทเรียนจากวิกฤตการณ์ COVID-19 อย่างชัดเจน ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"ตอนนี้แค่นี้เรือ มีท่า ไม่พอแล้ว ต้องทำออนไลน์ให้เก่งด้วย เราต้องสร้างเพจ Facebook ของเรือเราให้คนรู้จัก ถ่ายรูปสวย ๆ ทำคลิปสั้น ๆ ไปโปรโมทกิจกรรม โปรโมทแพ็คเกจใหม่ ๆ ไม่ใช่แค่รอรับจอง แต่คือการสร้างแบรนด์ สร้างเรื่องราวให้เรื่อน่าสนใจกว่าคู่แข่ง ใครทำการตลาดออนไลน์ดีกว่าก็ได้เปรียบ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11, ผู้ประกอบการเรือ

"บทเรียนจากโควิดสอนว่าพึ่งรายได้จากค่าเรืออย่างเดียวมันเสี่ยง ตอนนี้ผมเลยคุยกับที่บ้าน ให้ลองเอาผลไม้ในสวนมาทำเป็นของฝาก เช่น มะพร้าวแก้ว หรือทำน้ำตาลมะพร้าวแบบขวดเล็ก ๆ สวย ๆ มาขายให้นักท่องเที่ยวบนเรือด้วยเลย ก็เป็นรายได้เสริมอีกทาง แล้วก็โปรโมทของดีในชุมชนเราไปในตัว"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21, ผู้ประกอบการเรือ

"หลังจากลำบากมาด้วยกัน พวกเราคนขับเรือก็คุยกันมากขึ้นนะ มีการรวมกลุ่มกันอย่างจริงจังมากขึ้น อาจจะยังไม่ถึงขั้นสหกรณ์ แต่ก็มีที่ตั้งกลุ่มไลน์ แลกเปลี่ยนข้อมูลลูกค้า ช่วยเหลือกันเรื่องคิวเรือ หรือแม้แต่คุยกันเรื่องตั้งราคาไม่ให้ตัดกันเอง เป็นการช่วยเหลือกันที่เป็นระบบกว่าเมื่อก่อนเยอะ ช่วยให้เราแข็งแรงขึ้น"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 27, ผู้ประกอบการเรือ

"ตอนนี้การทำเรือท่องเที่ยวของเรามันเปลี่ยนไป มีทั้งเรื่องเทคโนโลยี การจอง การจ่ายเงินออนไลน์ การตลาดใหม่ ๆ มีทั้งการพัฒนาทัวร์แบบใหม่ มีสินค้าอื่นมาขายเสริม แล้วก็มีกรรวมกลุ่มช่วยเหลือกันมากขึ้น ทั้งหมดนี้มันคือสิ่งที่เราเรียนรู้มาจากตอนลำบากช่วงโควิดนั่นแหละ เพื่อทำให้เราอยู่รอดและยั่งยืนได้จริง ๆ ในอนาคต"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14, ผู้ประกอบการเรือ

กล่าวได้ว่า จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า การปรับตัวในการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวา มีพื้นฐานสำคัญมาจากการต่อยอดและประยุกต์ใช้บทเรียนที่ได้รับจากประสบการณ์ในช่วงวิกฤตการณ์ COVID-19 ให้กลายเป็นนวัตกรรมที่ใช้งานได้จริงและเห็นผลชัดเจนในปัจจุบัน เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจ โดยมีประเด็นสำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การยกระดับเทคโนโลยีดิจิทัล: จากเดิมที่ใช้เพียงเพื่อการสื่อสารพื้นฐาน ได้พัฒนาสู่การเป็นเครื่องมือทางธุรกิจที่สำคัญ ทั้งระบบจองออนไลน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การรองรับการชำระเงินดิจิทัลเพื่อความสะดวกและสุขอนามัย และการใช้โซเชียลมีเดียอย่างมีกลยุทธ์เพื่อการตลาดและประชาสัมพันธ์ ด้านที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่หลากหลาย : มีการสร้างสรรค์ทัวร์รูปแบบใหม่ๆ ที่เน้นประสบการณ์เชิงลึก เช่น ทัวร์เรียนรู้ชุมชน, ทัวร์วัฒนธรรม ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวไทยและสร้างความแตกต่าง โดยนำเอาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ และด้านสุดท้ายการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง : วิกฤตการณ์ได้ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มที่เป็นระบบมากขึ้น ทั้งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านดิจิทัลด้านการจัดการ และการทำการตลาดร่วมกันหรือการกำหนดมาตรฐานบริการ ซึ่งเป็นการพัฒนาจากความช่วยเหลือเฉพาะกิจไปสู่ความร่วมมือเชิงกลยุทธ์

กล่าวโดยสรุป จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ผู้ประกอบการเรืออัมพวาได้นำบทเรียนจากวิกฤตการณ์ COVID-19 มาปรับใช้เป็น การปรับตัวทางเศรษฐกิจและการเงินเชิงรุก ที่มุ่งเน้นการกระจายความเสี่ยง การบริหารต้นทุน การสร้างคุณค่า และการมีวินัยทางการเงิน เพื่อสร้างความมั่นคงและพร้อมรับความผันผวนในอนาคต ควบคู่ไปกับการพัฒนานวัตกรรมในการประกอบอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีประเด็นสำคัญคือ 1) การยกระดับ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สู่การเป็นเครื่องมือทางธุรกิจครบวงจร 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่หลากหลายและสร้างสรรค์ โดยเน้นประสบการณ์เชิงลึกและใช้อัตลักษณ์ท้องถิ่น และ 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่

เข้มแข็งและเป็นระบบระหว่างผู้ประกอบการเพื่อเสริมความแข็งแกร่งในภาพรวม อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพยายามในการปรับตัวและพัฒนา ผู้ประกอบการยังคงเผชิญกับความท้าทายสำคัญหลายประการ เช่น การขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัญหาด้านตลาด และความขัดแย้งภายในชุมชน ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อความไม่แน่นอนในอนาคตของอาชีพ

ดังนั้น การสร้างความร่วมมือที่ชัดเจนและเข้มแข็งระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นกับชุมชน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาดังกล่าว อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงสำหรับผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชนอัมพวาในระยะยาว

4.3.3 กลยุทธ์การสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพเรือบริการนักท่องเที่ยว ในช่วงหลังเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

1. กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและประสบการณ์ท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวา

ในช่วงที่การท่องเที่ยวเริ่มฟื้นตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อชุมชนต้องพึ่งพานักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก ผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวาได้ตระหนักว่าการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเดิมอาจไม่เพียงพอในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้คนกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ หรือแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ เพื่อรับมือกับความท้าทายนี้ชุมชนจึงได้เริ่มพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวแนวใหม่ที่เน้น “ประสบการณ์เชิงลึก” และ “ความหมาย” มากกว่าความบันเทิงเพียงผิวเผิน กิจกรรมเหล่านี้รวมถึง ทัวร์เรียนรู้ชุมชน (Community-based Learning Tours) ที่ออกแบบให้นักท่องเที่ยวได้มีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่น พร้อมทั้งเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นถิ่นอย่างแท้จริง เช่น การเข้าเยี่ยมชมสวนมะพร้าวเพื่อเรียนรู้กระบวนการผลิตและแปรรูป การฝึกทำขนมไทยร่วมกับปราชญ์ท้องถิ่น การทดลองทำหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควบคู่กันนั้นยังมีการพัฒนา ทัวร์วัฒนธรรม (Cultural Tours) ซึ่งเจาะลึกมิติทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของอัมพวา เช่น การล่องเรือไหว้พระตามวัดริมคลอง การเยี่ยมชมบ้านเรือนเก่าแก่ การรับฟังเรื่องเล่าท้องถิ่นที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น รวมไปถึงการลิ้มรสอาหารพื้นบ้านที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

“พอการท่องเที่ยวเริ่มกลับมา คนไทยมาเที่ยวเยอะขึ้น เราก็รู้ว่าพาไปแค่ตลาดน้ำ ดูหิ่งห้อยเหมือนเดิมมันไม่พอแล้ว เขาอยากได้อะไรที่มัน ‘มากกว่า’ นั้น เราเลยต้องปรับตัว ลองคุยกับชาวบ้านที่ทำสวนมะพร้าว

หรือบ้านที่เขาทำขนมไทยอร่อย ๆ จัดเป็นโปรแกรมให้ลูกค้าเราแวะเข้าไปดู ไปเรียนรู้ ไปลองทำกับเขาเลย ลูกค้าชอบมาก เขายกย่องว่าได้ประสบการณ์จริงๆ ไม่ใช่แค่มาเที่ยวผ่าน ๆ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, ผู้ประกอบการเรือ

"เดี๋ยวนี้เวลาพานักท่องเที่ยวล่องเรือไหว้พระตามวัดริมคลอง เราไม่ได้แค่ขับไปส่งแล้วรอรับ เราพยายามเล่าเรื่องราว ประวัติของแต่ละวัด หรือตำนานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวัดนั้น ๆ ให้เขาฟังด้วย หรือบางทีก็ชี้ชวนให้ดู สถาปัตยกรรมเก่า ๆ บ้านเรือนโบราณ ทำให้การล่องเรือมันมีเรื่องราว มีความหมายมากขึ้น ไม่ใช่แค่ชมวิวอย่างเดียว"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, ผู้ประกอบการเรือ

"เราเริ่มทำเป็นแพ็คเกจนะ ไม่ใช่แค่ค่าเรืออย่างเดียว อาจจะรวม กิจกรรมเข้าไปด้วย เช่น พาไปชิมอาหารพื้นบ้านที่บ้านชาวบ้านจริงๆ หรือ พาไปลองทำว่าวจุฬา สานปลาตะเพียนกับกลุ่มแม่บ้าน แล้วคิดราคาเป็น แพ็คเกจไปเลย มันก็เป็นทางเลือกใหม่ให้นักท่องเที่ยวที่เขาอยากสัมผัส วัฒนธรรมจริง ๆ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18, ผู้ประกอบการเรือ

"ผมว่านักท่องเที่ยวยุคนี้ (โดยเฉพาะคนไทยที่เที่ยวซ้ำ) เขาไม่ได้ อยากแค่มาถ่ายรูป เช็किन แล้วก็กลับ เขาอยากเข้าใจ อยากเรียนรู้วิถีชีวิต จริงๆ เราในฐานะคนขับเรือ ก็ต้องปรับตัวเป็นเหมือน 'เจ้าบ้าน' ที่พาเขาไป รู้จักอัมพวาในมุมที่ลึกขึ้น ให้เขารู้สึกว่าการมาเที่ยวครั้งนี้มันมีความหมาย ได้อะไรกลับไปมากกว่าความสนุกสนานเฉยๆ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21, ผู้ประกอบการเรือ

นอกจากนี้ ชุมชนยังได้ปรับตัวในด้านการบริหารจัดการธุรกิจโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ มากขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การจองทัวร์ผ่านระบบออนไลน์ และการสร้างสื่อสาระเกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยวในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้าถึงง่าย โดยกลยุทธ์ เหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยให้กลับมาเยือนอัมพวา แต่ยังมีเป้าหมายเพื่อ

กระจายรายได้และสร้างประโยชน์สู่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง เป็นแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการมีส่วนร่วม ความยั่งยืน และการส่งต่อคุณค่าในเชิงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"พอเรามีโปรแกรมทัวร์ที่มันหลากหลายขึ้น มีกิจกรรมมากขึ้น ก็ต้องมีระบบจองให้แน่นอนหน่อย ตอนนี้ก็ให้นักท่องเที่ยวจองผ่านหน้าเพจ Facebook หรือแชทมาทาง LINE ได้เลย ระบุวัน เวลา แพคเกจที่ต้องการ สะดวกทั้งเขาทั้งเรา เราก็จัดการคิวเรือ จัดการเรื่องติดต่อประสานงานกับชาวบ้านที่จะพาไปหาที่ง่ายขึ้น"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, ผู้ประกอบการเรือ

"ก็พยายามทำคอนเทนต์ต่างๆ นะ เช่น ไลฟ์สดสั้นๆ ตอนพาชมวิวหรือทำเป็นอัลบั้มรูปพร้อมคำบรรยายกิจกรรมที่น่าสนใจ ให้คนเห็นภาพตามได้ง่ายๆ ว่ามาอัมพวาตอนนี้มีอะไรให้ทำมากกว่าเดิม ไม่ต้องทำซับซ้อนอะไรมาก เน้นให้ข้อมูล ให้น่าเที่ยวก็พอ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22, ผู้ประกอบการเรือ

"ที่เราโปรโมททัวร์แบบเข้าไปเรียนรู้กับชาวบ้านเนี่ย ไม่ใช่แค่เรื่องของเรืออย่างเดียว เราอยากให้นักท่องเที่ยวได้ใช้จ่ายกับคนอื่น ๆ ในชุมชนด้วย ทั้งค่าเข้าชมสวน ค่าสอนทำขนม ค่าอาหารพื้นบ้าน มันเป็นการช่วยกระจายรายได้ ให้ทุกคนได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวไปด้วยกันมันถึงจะเรียกว่าฟื้นตัวแบบยั่งยืนจริง ๆ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 28, ผู้ประกอบการเรือ

กล่าวโดยสรุปจากการเก็บรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นได้ว่า กลยุทธ์การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ในระยะฟื้นฟูของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวา ในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 แสดงถึงการพัฒนาที่สำคัญในสองด้านหลัก คือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินธุรกิจเรือนำเที่ยว และ การพัฒนากิจกรรมและประสบการณ์ท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ผู้ประกอบการเรือและชุมชนได้นำทักษะดิจิทัลที่จำเป็นซึ่งได้รับจากช่วงวิกฤต มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจอย่างเต็มที่ เช่น การใช้ระบบจองออนไลน์ การชำระเงินแบบไร้เงินสด และการโปรโมทบริการเสริมผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพและยกระดับการให้บริการ นอกจากนี้ ยังพัฒนาตัวชี้วัดใหม่ ๆ ที่เน้นความลึกซึ้งและประสบการณ์ที่มีความหมายมากขึ้น อาทิ "ตัวชี้เรียนรู้ชุมชน" ที่เน้นเรื่องวิถีชีวิต ทัศนคติ และการอนุรักษ์ รวมถึง "ตัวชี้วัฒนธรรม" ที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เรื่องเล่าและอาหาร เน้นดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก กลยุทธ์เหล่านี้ที่ได้รับการส่งเสริมจากการสื่อสารและการจัดการผ่านเทคโนโลยี ไม่เพียงแต่ช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 แต่ยังมุ่งกระจายประโยชน์ให้แก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง และส่งเสริมการท่องเที่ยวอัมพวาให้มีคุณภาพ สร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการเรือและคนในชุมชนอย่างยั่งยืน

2. กลยุทธ์การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงและการเงินในช่วงเกิดภาวะวิกฤตการณ์ COVID-19

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า กลยุทธ์องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงและการเงินในสภาวะวิกฤตการณ์ COVID-19 ของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวา สามารถสรุปออกได้ เป็น 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การยกระดับทักษะการจัดการการเงินส่วนบุคคล ภาวะรายได้หดหายอย่างฉับพลันบีบให้ผู้ประกอบการและครัวเรือนต้องหันมาให้ความสำคัญกับการเงินอย่างจริงจัง เกิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติในการ "ลดรายจ่าย" ที่ไม่ใช่แค่การตัดทอนสิ่งฟุ่มเฟือย แต่เป็นการพิจารณาถึงความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพอย่างแท้จริง ควบคู่ไปกับการ "จัดลำดับความสำคัญทางการเงิน" อย่างรอบคอบ นอกจากนี้ ผู้ที่เผชิญกับภาระหนี้สินจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะการ "บริหารจัดการหนี้สิน" ภายใต้อำนาจกีดด้านรายได้ ซึ่งอาจรวมถึงการเจรจาต่อรองหรือการปรับโครงสร้างหนี้เท่าที่เป็นไปได้ ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"บทเรียนที่สำคัญที่สุดจากโควิด คือ ฟังพาเรือท่องเที่ยวอย่างเดียวเสี่ยงมาก พอหยุดคือจบเลย เราเลยต้องหาอย่างอื่นทำ ผมก็กลับไปช่วยที่บ้านดูแลสวนมะพร้าวเหมือนเดิม บางคนภรรยาทำขนมเค้ก ก็ทำขายออนไลน์ ใช้ผลไม้ในสวนเรา อาจจะได้ไม่มากในช่วงแรก ๆ แต่ก็ทำให้เรามีรายได้เข้ามาบ้าง แล้วก็ทำให้คิดว่าต่อไปเราต้องมี 'แผนสอง' ต้องมีอาชีพเสริมติดตัวไว้แล้ว จะรอพึ่งเรืออย่างเดียวไม่ได้"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16, ผู้ประกอบการเรือ

ประเด็นที่ 2 ความตระหนักรู้และความพยายามกระจายความเสี่ยงวิกฤตครั้งนี้ได้เผยให้เห็น "ความเสี่ยงมหาศาลจากการพึ่งพิงรายได้จากแหล่งเดียว" คือการท่องเที่ยว อย่างชัดเจนยิ่งกว่าครั้งใด ๆ ก่อให้เกิดความตระหนักรู้และเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดแนวคิด "การกระจายความเสี่ยง" ผู้ประกอบการและสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมากเริ่มมองหาและทดลองสร้าง "แหล่งรายได้เสริม" โดยนำทักษะอื่นที่มีอยู่เดิม หรือทรัพยากรในครัวเรือนและชุมชน เช่น ที่ดิน พืชผล วัตถุดิบท้องถิ่น นำมาใช้ประโยชน์โดยการแปรรูปอาหาร การทำขนมขาย การทำงานฝีมือ หรือการกลับไปทำเกษตร/ประมง แม้จะเป็นเพียงจุดเริ่มต้นหรือรายได้เสริมเล็กน้อย แต่ก็สะท้อนถึงการเรียนรู้เพื่อสร้างความยืดหยุ่นและความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"พอเรือจอดนิ่ง วิ่งไม่ได้ จะอยู่เฉยๆ ก็ไม่มีเงิน เลยต้องหันกลับไปหาอาชีพเดิมของพ่อแม่ คือทำสวนมะพร้าว สวนผลไม้หลังบ้าน หรือบางวันก็ออกเรือ (ลำเล็ก) ไปหาปลาในคลองมาขายบ้าง อย่างน้อยก็พอได้ค่ากับข้าว ไม่ต้องควักเงินเก็บอย่างเดียว ทำให้รู้เลยว่าอาชีพเดิมมันไม่พอจริงๆ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 23, ผู้ประกอบการเรือ

"ผมพอมีฝีมือทางช่างนิดหน่อย ตอนเรือจอดว่างๆ ก็เลยลองเอากะลามะพร้าว เศษไม้ มาทำเป็นโคมไฟ ทำเป็นของแต่งบ้านดู ลองโพสต์ขายออนไลน์ดูบ้าง ก็มีคนสนใจสั่งซื้อ อาจจะยังไม่ใช่งานหลัก แต่ก็ใช่อีกทางที่พอจะสร้างรายได้จากทักษะที่เรามี ตอนที่อาชีพหลักไปต่อไม่ได้"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16, ผู้ประกอบการเรือ

ประเด็นที่ 3 การเรียนรู้เพื่อเข้าถึงระบบสนับสนุน การเข้าถึง "มาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐ" กลายเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญในการอยู่รอด ผู้ประกอบการต้องเรียนรู้วิธีการติดตามข้อมูลข่าวสารทำความเข้าใจเงื่อนไข และปฏิบัติตามขั้นตอนการลงทะเบียนหรือยื่นขอรับความช่วยเหลือซึ่งมักดำเนินการผ่านระบบออนไลน์หรือมีกระบวนการที่ซับซ้อน สิ่งนี้กลายเป็นความท้าทายและเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการที่มี "ข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัล" หรือการเข้าถึงเทคโนโลยี เป็นต้น ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"เรื่องเงินเยียวยา 'เราชนะ' 'คนละครึ่ง' นี่ตอนแรกก็มึน ๆ งง ๆ นะ ไม่เคยต้องมาลงทะเบียนอะไรแบบนี้ในแอปฯ มือถือ เราก็แก่แล้ว ใช้ไม่ค่อยเป็น ต้องให้ลูกหลานสอน หรือไปขอให้เพื่อนๆ ที่เขาค่อนข้างกว่าช่วยทำให้ แต่ก็ต้องพยายามทำให้ได้ เพราะเป็นเงินช่วยเหลือที่เราจำเป็นต้องได้ในตอนนั้นจริง ๆ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11, ผู้ประกอบการเรือ

"เรื่องลงทะเบียนรับเงินเยียวยา ('เราชนะ', 'คนละครึ่ง' อะไรพวกนั้น) ลำบากเลยสำหรับคนรุ่นเรา ไม่ค่อยถนัดใช้มือถือทำอะไรซับซ้อน ไม่เคยใช้แอปฯ เป้าตั้ง ต้องให้ลูกให้หลาน หรือวานเพื่อนบ้านที่เขาเก่งๆ ช่วยทำให้ตลอด ถ้าไม่มีคนช่วยนี่คงลำบากเลย ทำเองไม่เป็นจริงๆ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22, ผู้ประกอบการเรือ

"ตอนนั้นมีหลายโครงการมาก เจื่อนไขก็ไม่เหมือนกัน เอกสารที่ต้องใช้ก็ต่างกันไป ต้องคอยตามข่าวตลอดว่าอันไหนเรามีสิทธิ์ลงได้บ้าง ต้องเตรียมอะไรบ้าง บางทีก็สับสนนะ งงไปหมด ต้องโทรถามกันในกลุ่มคนขับเรือ หรือถาม อสม. ให้แน่ใจอีกที"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, ผู้ประกอบการเรือ

ประเด็นสุดท้าย การแสวงหาความร่วมมือในระดับชุมชน นอกเหนือจากการปรับตัวในระดับบุคคล/ครัวเรือน วิกฤตการณ์ยังอาจกระตุ้นให้เกิดแนวคิด "การรวมกลุ่มในระดับชุมชน" มากขึ้น เช่น การพิจารณาหรือริเริ่มจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือเครือข่ายผู้ประกอบการที่มีโครงสร้างชัดเจนขึ้น แนวคิดนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้าง "พลังต่อรองร่วมกัน (Collective Bargaining Power)" ทั้งในด้านการลดต้นทุน (เช่น การจัดซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน) และการหาช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ซึ่งเป็นการยกระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงและการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและยั่งยืนยิ่งขึ้น ดังข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

"พอเจอปัญหาหนักๆ เหมือนกัน เราก็เริ่มคุยกันในกลุ่มคนขับเรือมากขึ้นนะว่า เราน่าจะรวมตัวกันทำอะไรสักอย่างใหม่ อย่างเช่น รวมกันซื้อน้ำมันที่ละเยอะๆ อาจจะถูกลง หรือลองช่วยกันคิดโปรแกรมทัวร์ใหม่ ๆ"

แล้วทำการตลาดร่วมกันไปเลย อาจจะดีกว่าต่างคนต่างทำแบบเดิม ๆ ยังเป็นแค่ความคิดนะ ยังไม่ได้ทำจริงจัง แต่ก็เริ่มเห็นแล้วว่าความร่วมมือกันมันน่าจะมีพลังมากกว่า"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29, ผู้ประกอบการเรือ

"จริงๆ เรื่องรวมกลุ่ม เมื่อก่อนก็ไม่ค่อยมีใครคิด ต่างคนต่างหากินกันไป แต่พอเจอโควิดเข้าไปหนักๆ ทำให้เราเห็นเลยว่าอยู่คนเดียวมันเสี่ยงลำบากมาก อนาคตถ้าอยากอยู่รอดแบบยั่งยืนจริงๆ การรวมตัวกันช่วยเหลือกัน ลดต้นทุนด้วยกัน หาตลาดด้วยกัน จะเป็นทางออกที่ดีกว่า แต่ความคิดเรื่องนี้มันมีมากขึ้นจริงๆ ในกลุ่มพวกเราที่ขับเรือ"

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, ผู้ประกอบการเรือ

กล่าวโดยสรุปจากการเก็บรวบรวมข้อมูล จะเห็นได้ว่า วิกฤตการณ์ COVID-19 ได้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวครั้งสำคัญด้านการบริหารจัดการการเงินและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในชุมชนผู้ประกอบการเรืออัมพวา ในหลายมิติ กล่าวคือ ประการที่ 1 ในระดับบุคคลและครัวเรือน วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลผู้ประกอบการต้องยกระดับทักษะการจัดการการเงินส่วนบุคคลอย่างจริงจัง ทั้งการลดรายจ่ายอย่างเข้มงวด การจัดลำดับความสำคัญทางการเงิน และการบริหารจัดการหนี้สิน ควบคู่ไปกับการตระหนักรู้อย่างชัดเจนถึงความเสี่ยงจากการพึ่งพิงรายได้ทางเดียว ซึ่งนำไปสู่ ประการที่ 2 ความพยายามริเริ่ม กระจายความเสี่ยง โดยการแสวงหาและสร้างแหล่งรายได้เสริมจากทักษะเดิมหรือทรัพยากรท้องถิ่น นอกจากนี้ ประการที่ 3 ชุมชนยังต้องเรียนรู้กระบวนการเข้าถึงระบบสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งกลายเป็นแหล่งพึ่งพิงสำคัญ แม้อาจมีความท้าทายด้านทักษะดิจิทัล และในระดับที่กว้างขึ้น และประการสุดท้าย วิกฤตยังอาจเป็นตัวเร่งให้เกิดแนวคิดการแสวงหาความร่วมมือในระดับชุมชนมากขึ้น เช่น การรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังต่อรอง ลดต้นทุน และหาตลาดร่วมกัน ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นเพื่อสร้างความยืดหยุ่น ความมั่นคง และความยั่งยืนทางการเงินทั้งในระดับปัจเจกและระดับชุมชน เพื่อรับมือกับความท้าทายในระยะยาวรวมทั้งสร้างการตระหนักถึงความสำคัญของการกระจายความเสี่ยงและอาจนำไปสู่การสร้างความร่วมมือในชุมชนที่เข้มแข็งขึ้นเพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนในอนาคต

เมื่อพิจารณาภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่ากลยุทธ์การปรับตัวของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวาในระยะฟื้นฟูหลังเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ได้แสดงถึง พัฒนาการที่สำคัญและการนำ

บทเรียนจากวิกฤตมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืนในระยะยาว โดยมีการพัฒนาที่เด่นชัดในหลายมิติ ได้แก่ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินธุรกิจ อย่างเต็มรูปแบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการและการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ที่หลากหลาย สร้างสรรค์ และเน้นประสบการณ์เชิงลึกโดยอาศัยอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ นอกจากนี้ วิกฤตการณ์ยังกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่สำคัญด้าน การบริหารจัดการการเงินและเศรษฐกิจ ทั้งในระดับบุคคลที่ต้องมีวินัยทางการเงินและเรียนรู้การกระจายความเสี่ยงจากการพึ่งพิงรายได้เดียว ไปจนถึงการเรียนรู้ การเข้าถึงระบบสนับสนุนจากภาครัฐ และที่สำคัญยิ่งคือการ สร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งในระดับชุมชน เพื่อเสริมสร้างพลังต่อรอง ลดต้นทุน และหาตลาดร่วมกัน ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้และปรับตัวที่จำเป็นเพื่อสร้างความยืดหยุ่น ความมั่นคง และความยั่งยืนทางการเงินและเศรษฐกิจทั้งในระดับปัจเจกและระดับชุมชน เพื่อพร้อมรับมือกับความท้าทายและความไม่แน่นอนในอนาคต

จากการศึกษาการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งในช่วงก่อนและช่วยเกิดการระบาดของ COVID-19 ดังนั้นเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 4.1, 4.2 ในส่วนวัตถุประสงค์ที่ 4.3 ซึ่งเป็นการศึกษาการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงหลังการระบาดของ COVID-19 ซึ่งเป็นช่วยปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้นำกลยุทธ์ที่ได้จากการเก็บข้อมูลของผู้ประกอบการเรือ มาจัดทำแนวทางการดำรงชีวิต โดยเรียกว่า "BRF" ขึ้นเป็นแนวทางป้องกันพื้นฐานสำหรับการเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤตการณ์โรคระบาด COVID-19 หรือโรคระบาดใหม่ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยอาศัยทฤษฎีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการดำรงชีวิตแบบ New Normal เป็นแกนกลาง โดยแนวทาง BRF นี้ได้รับการออกแบบมาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของทุกคนในชุมชนอย่างถ้วนหน้า ทั้งในด้านสุขภาพ การศึกษา การเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น และความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งจะนำไปสู่การเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเติบโตและใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยเป้าหมายทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการมองภาพรวมที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งแบ่งทั้งหมด 3 กลยุทธ์ ดังนี้

- กลยุทธ์ด้านการปรับตัวและพัฒนาการประกอบธุรกิจเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (Business Adaptation and Development Toward Sustainability)

- กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรและเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยความร่วมมือของคนในชุมชน (Resource Management and Strengthening through Community Collaboration)
- กลยุทธ์ในการบริหารจัดการการเงิน (Financial Management)

ภาพประกอบที่ 7 เสาหลัก แนวทางการดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในอนาคตของ BRF

กลยุทธ์ด้านการปรับตัวและพัฒนาการประกอบธุรกิจเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ประกอบด้วย 3 แนวทางในการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาด้านสุขภาพของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการเรือเอง ประกอบกับการพัฒนาด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ที่ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในการใช้ชีวิตในปัจจุบันก็มีการคิดค้นเทคโนโลยีมาใช้กันอย่างมากมาย ดังนั้นผู้ประกอบการเรือก็ต้องมีการปรับใช้เพื่อสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นการพัฒนาทั้ง 2 ด้านนี้จึงมีส่วนช่วยในการปรับตัวและพัฒนา ตามรายละเอียดดังนี้

- การพัฒนาด้านสุขภาพ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีความรู้และตระหนักในสุขอนามัยส่วนบุคคล เช่น การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือ การทำความสะอาดเรือและอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันและแนวทางความปลอดภัยในการให้บริการนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความมั่นใจทั้งต่อตนเองและนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

- การพัฒนาด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี สนับสนุนให้ผู้ประกอบการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว เช่น การจองเรือออนไลน์ ระบบนำทางอัตโนมัติ และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการพัฒนาแบบบริการใหม่ เช่น ทัวร์เรียนรู้

วัฒนธรรม ทิวทัศน์อนุรักษ์ หรือกิจกรรมเชิงประสบการณ์ที่ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวยุคใหม่ สอดคล้องกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรและเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยความร่วมมือของคนในชุมชน สำหรับกลยุทธ์นี้จะเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเพื่อสร้างระบบกลุ่มสหกรณ์ในชุมชน เพื่อกระจายรายได้และบริหารจัดการร่วมกัน รวมถึงการรณรงค์ให้ช่วยกันดูแลทำความสะอาดพื้นที่และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

- การสร้างระบบกลุ่มสหกรณ์ในชุมชน เพื่อกระจายรายได้ และจัดตั้งกองทุนฉุกเฉินช่วยเหลือผู้ประกอบการ กรณีเกิดวิกฤตสามารถแบ่งปันและช่วยเหลือกันในชุมชน เช่น สนับสนุนสินค้าชุมชน แนะนำลูกค้าไปยังร้านค้าในพื้นที่ หรือรวมกลุ่มช่วยเหลือครอบครัวที่ขาดรายได้ สอดคล้องกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

- การจัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบการเรือในชุมชน เป็นกลยุทธ์การปรับตัวที่ทรงพลังและมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตการณ์ การรวมกลุ่มนี้สร้างประโยชน์หลายมิติ เริ่มตั้งแต่การเป็นศูนย์กลาง แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารที่สำคัญและทันท่วงที ทั้งเรื่องสถานการณ์ตลาด นโยบายภาครัฐ แนวทางปฏิบัติด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย หรือแม้แต่เทคนิคการประกอบอาชีพและการปรับตัวใหม่ ๆ ซึ่งช่วยให้สมาชิกแต่ละรายสามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูลและปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

- การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การรักษาความสะอาดของแม่น้ำ การใช้อุปกรณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเรือนำเที่ยวมีความสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

กลยุทธ์ในการบริหารจัดการการเงิน สำหรับในกลยุทธ์นี้จะมุ่งเน้นในการบริหารจัดการการเงินเพื่อป้องกันกรณีเกิดโรคระบาดและผู้ประกอบการเรือขาดรายได้ โดยมีแนวคิดในการออมเงินและหาอาชีพเสริม ประกอบกับการบริหารจัดการและการวางแผนระยะยาว ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

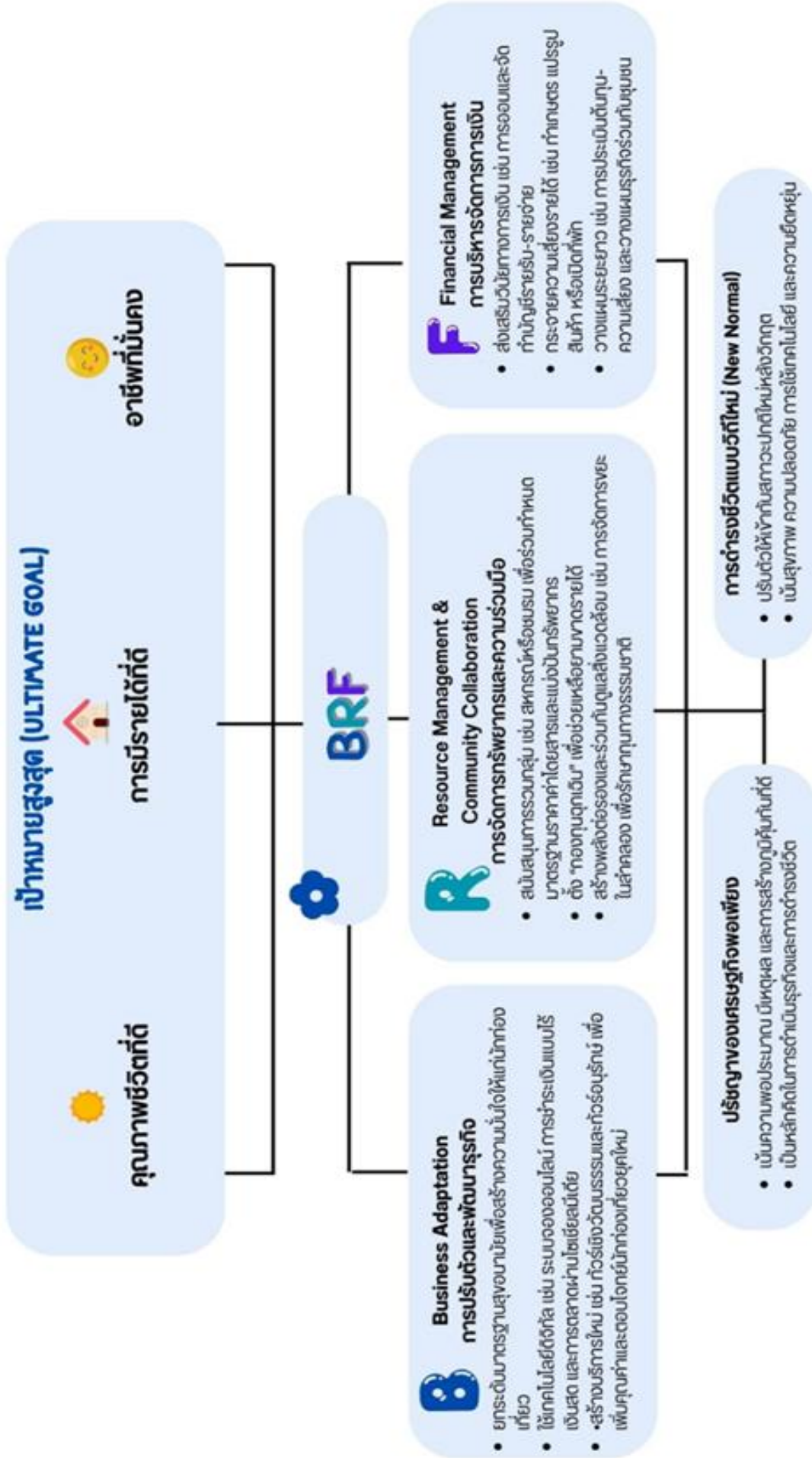
- การบริหารจัดการการเงินและการหาอาชีพเสริม กระจายแหล่งรายได้โดยไม่พึ่งพาเพียงการนำเที่ยว เช่น การเปิดร้านขายของชำเล็ก ๆ การให้บริการโฮมสเตย์ หรือการค้าขายออนไลน์ เพื่อสร้างฐานรายได้ที่มั่นคงและลดความเสี่ยงหากเกิดวิกฤตการณ์ พร้อมส่งเสริมการออมและวางแผนการเงินภายในครัวเรือน สอดคล้องกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

- การบริหารจัดการและการวางแผนระยะยาว ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเรียนรู้การจัดการธุรกิจอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดคิวเรือ การวางแผนรายได้และค่าใช้จ่าย การประเมินความเสี่ยง และการฝึกอบรมภายในครอบครัวเพื่อการถ่ายทอดอาชีพอย่างต่อเนื่อง พร้อมพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนเพื่อสร้างพลังในการต่อรองและลดต้นทุนร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป จากผลการศึกษาประสบการณ์ของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวอัมพวาในช่วงวิกฤตโควิด-19 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในอนาคต ภายใต้แนวทาง "BRF" ซึ่งอิงหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการใช้ชีวิตแบบ New Normal แผนดังกล่าวประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลักเพื่อเป็นแนวทางป้องกันพื้นฐานสำหรับการเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤตการณ์โรคระบาด COVID-19 หรือโรคระบาดใหม่ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงการสร้างความยั่งยืนและความเข้มแข็งให้แก่ผู้ประกอบการ ประการแรก คือ กลยุทธ์ด้านการปรับตัวและพัฒนาการประกอบธุรกิจ (Business Adaptation and Development Toward Sustainability) เน้นการยกระดับมาตรฐานด้านสุขภาพและสุขอนามัยทั้งของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวให้เป็นแนวปฏิบัติถาวร ควบคู่กับการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงลูกค้า (เช่น การจองออนไลน์ การชำระเงินดิจิทัล) และพัฒนารูปแบบบริการใหม่ ๆ ที่เน้นประสบการณ์เชิงลึก เช่น ทัวร์วัฒนธรรมและเชิงอนุรักษ์ ประการที่สอง คือ กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรและเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยความร่วมมือของชุมชน (Resource Management and Strengthening through Community Collaboration) โดยส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มหรือสหกรณ์ผู้ประกอบการเรืออย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม การจัดตั้งกองทุนฉุกเฉิน และเป็นตัวแทนในการรวมตัวขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ รวมถึงการร่วมกันรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความสะอาดของพื้นที่ ประการสุดท้าย คือ กลยุทธ์ในการบริหารจัดการการเงิน (Financial Management) ที่มุ่งเน้นการสร้าง ความมั่นคงทางการเงินส่วนบุคคลและครัวเรือนผ่านการส่งเสริมการออม การวางแผนทางการเงินอย่างรอบคอบ การกระจายความเสี่ยงด้วยการหาอาชีพเสริม และการวางแผนธุรกิจระยะยาว เช่น การจัดคิวเรือ การประเมินความเสี่ยง และการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรอง โดยรวมแล้วการจัดทำแผน "BRF" นี้มุ่งหวังให้ผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวอัมพวาสามารถเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤตการณ์ในอนาคตได้อย่างมีภูมิคุ้มกันและยั่งยืน ผ่านการพัฒนาตนเอง การรวมกลุ่มในชุมชน และการบริหารจัดการทรัพยากรและการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับแนวทางป้องกันพื้นฐานสำหรับการเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤตการณ์โรคระบาด COVID-19 หรือโรคระบาดใหม่ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต BRF เป็นกรอบการทำงานที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนและความเข้มแข็งของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวา โดยมีเป้าหมายสูงสุดในการสร้างความอยู่รอด ความยั่งยืน คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และชุมชนที่มีภูมิคุ้มกันต่อวิกฤตตามภาพแนวทางการดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในอนาคตและคำอธิบายที่ปรากฏหน้าถัดไปดังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 8 แนวทาง "BRF"

เป้าหมายสูงสุด (Ultimate Goal) ของแนวทางดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในอนาคต

จากการวิจัยพบว่าเป้าหมายสูงสุดของการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งในช่วงหลังการระบาดของ COVID-19 คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้ที่ดี และสุดท้ายมีอาชีพที่มั่นคง ซึ่ง แนวทาง BRF จะเป็นแนวทางที่จะช่วยในการเตรียมความพร้อมเมื่อเกิดการระบาดของ Covid-19 หรือโรคระบาดใหม่ แล้วยังมุ่งหวังให้เกิดผลลัพธ์ที่สร้างความยั่งยืนและครอบคลุมในหลายมิติ โดยเน้นการสร้างความปลอดภัยและความยั่งยืนให้กับผู้ประกอบการ ซึ่งหมายถึงการที่ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมั่นคงท่ามกลางความท้าทาย เช่น วิกฤตเศรษฐกิจหรือการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ผ่านการสร้างรายได้ที่มั่นคงและการลดความเสี่ยงในระยะยาว นอกจากนี้ BRF ยังมุ่งสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต โดยชุมชนจะสามารถรับมือกับความผันผวนหรือภัยคุกคามต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม ผ่านโครงสร้างทางสังคมที่แข็งแกร่งและการพึ่งพาตนเอง สุดท้าย BRF นี้มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของทุกคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ การศึกษา การเข้าถึงทรัพยากร หรือความมั่นคงทางการเงิน เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสเติบโตและใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า เป้าหมายเหล่านี้สะท้อนถึงการมองภาพรวมที่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างบุคคล ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

เสาหลักแห่งกลยุทธ์ BRF (Pillars of BRF Strategy) ของแนวทางดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในอนาคต

สำหรับเสาหลักแห่งกลยุทธ์ หัวใจสำคัญของแนวทาง BRF ประกอบด้วยกลยุทธ์หลักสามด้านที่เปรียบเสมือนเสาหลักในการขับเคลื่อนสู่เป้าหมายสูงสุด ซึ่งได้มาจากการสังเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการระบาดของโรค Covid-19 ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิถีชีวิตและแบบแผนการทำงาน สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และกลยุทธ์การสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพเรือบริการนักท่องเที่ยว ดังนั้น BRF จึงเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือเมื่อเกิดวิกฤตการณ์

แนวทางการด้านแรกคือ การปรับตัวและพัฒนาการประกอบธุรกิจเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (Business Adaptation and Development Toward Sustainability) ซึ่งเน้นเรื่องของยกระดับมาตรฐานสุขอนามัยเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวได้สร้างมาตรฐานการบริการตามแนวทางการป้องกันของสาธารณสุขทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจในการใช้บริการ อีกทั้งยังใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบจองออนไลน์ การชำระเงินแบบไร้เงินสด และการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการทำการตลาดหรือระบบอัตโนมัติ

เพื่อลดต้นทุน และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ รวมถึงการมีสร้างบริการใหม่ เช่น ทัวร์เชิงวัฒนธรรมและทัวร์อนุรักษ์ เพื่อเพิ่มคุณค่าและตอบโจทย์นักท่องเที่ยวยุคใหม่

ด้านที่สองคือ การจัดการทรัพยากรและเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยความร่วมมือของชุมชน (Resource Management and Strengthening through Community Collaboration) มุ่งเน้นการสนับสนุนการรวมกลุ่ม เช่น สหกรณ์หรือชมรม เพื่อร่วมกำหนดมาตรฐานราคาค่าโดยสารและแบ่งปันทรัพยากร และยังจัดตั้ง “กองทุนฉุกเฉิน” เพื่อช่วยเหลือยามขาดรายได้ เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ อีกทั้งยังมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังต่อรองและร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะในลำคลอง เพื่อรักษาทุนทางธรรมชาติ

ด้านสุดท้ายคือ การบริหารจัดการการเงิน (Financial Management) ซึ่งเน้นการส่งเสริมวินัยทางการเงิน เช่น การออมและจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และหาแนวทางในการกระจายความเสี่ยงรายได้ เช่น ทำเกษตร แปรรูปสินค้า หรือเปิดที่พัก รวมถึงมีการวางแผนระยะยาว เช่น การประเมินต้นทุน-ความเสี่ยง และวางแผนธุรกิจร่วมกับชุมชน ทั้งนี้เป็นการสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับผู้ประกอบการและชุมชน การวางแผนการเงินอย่างรอบคอบ เช่น การจัดทำแผนงบประมาณและคาดการณ์รายรับ-รายจ่าย ช่วยให้เกิดความมั่นคงทางการเงิน การสร้างวินัยการออมส่งเสริมให้มีเงินสำรองสำหรับยามฉุกเฉินหรือการลงทุนในอนาคต การเข้าถึงแหล่งทุน เช่น การขอสินเชื่อหรือระดมทุนจากชุมชนหรือหน่วยงานภายนอก ช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนา และการบริหารหนี้สินอย่างรอบคอบช่วยป้องกันปัญหาการเงินในระยะยาว กลยุทธ์นี้เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการและชุมชนสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนได้อย่างมั่นคง

รากฐาน (Foundation) ของแนวทางดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในอนาคต

ในการสร้างแนวทางการป้องกันพื้นฐานสำหรับการเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤตการณ์โรคระบาด COVID-19 หรือโรคระบาดใหม่นั้น มีรากฐานของแนวทาง BRF ประกอบด้วย หลักการที่ค้ำจุนกลยุทธ์ทั้งสามด้าน โดยเริ่มจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นการดำเนินชีวิตและทำธุรกิจโดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ความพอประมาณหมายถึงการเลือกแนวทางที่เหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไปเพื่อลดความเสี่ยง ความมีเหตุผลคือการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลและการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ ส่วนการมีภูมิคุ้มกันคือการเตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง เช่น การมีเงินสำรองหรือกระจายความเสี่ยง ปรัชญานี้ช่วยให้ผู้ประกอบการและชุมชนดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืนโดยไม่ถูกครอบงำด้วยความโลภหรือความเสี่ยงที่ไม่จำเป็น รากฐานที่สองคือ การดำรงชีวิตแบบวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งเน้นการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับสุขภาพ เช่น การดูแลสุขภาพอนามัยส่วน

บุคคลและชุมชน ความปลอดภัยทั้งในด้านกายภาพและการเงิน การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเข้าถึงโอกาสใหม่ๆ และความยืดหยุ่นในการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เช่น การเปลี่ยนรูปแบบการทำงานหรือการทำธุรกิจ รากฐานทั้งสองส่วนนี้ช่วยให้โมเดล BRF มีความมั่นคงและสามารถประยุกต์ใช้ได้กับบริบทที่หลากหลาย

ภาพรวมและการเชื่อมโยงของแนวทางดำรงชีวิตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในอนาคตการ

สำหรับแนวทาง BRF เป็นกรอบการทำงานที่ครบวงจร โดยเชื่อมโยงเป้าหมายสูงสุดในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต การมีรายได้ที่ดี และการมีอาชีพที่มั่นคง โดยมีกลยุทธ์หลักสามด้าน ได้แก่ การปรับตัวทางธุรกิจ การจัดการทรัพยากรและความร่วมมือ และการบริหารจัดการการเงิน เป็นแนวทางนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมาย โดยมีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดวิถีใหม่เป็นรากฐานที่แข็งแกร่ง การนำแนวทางนี้ไปใช้ต้องอาศัยความสมดุลระหว่างทั้งสามกลยุทธ์ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและครอบคลุมทุกมิติ ตัวอย่างเช่น ชุมชนท่องเที่ยวอาจประยุกต์ใช้แนวทางนี้โดยการพัฒนาแพ็คเกจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ร่วมมือกับชุมชนในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น เช่น การใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในธุรกิจ และวางแผนการเงินเพื่อสร้างกองทุนชุมชน โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการใช้เทคโนโลยีในการโปรโมตการท่องเที่ยว แนวทางนี้มี ความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับใช้ได้กับบริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการรายย่อย ชุมชนท้องถิ่น หรือระดับองค์กร อย่างไรก็ตาม การเน้นกลยุทธ์ด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไปอาจนำไปสู่ความไม่ยั่งยืน จึงควรมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น อัตราการเติบโตของรายได้ ความพึงพอใจของชุมชน หรือการลดการใช้ทรัพยากร เพื่อประเมินประสิทธิผลของแนวทาง BRF

ตาราง 4 ตารางสรุปวัตถุประสงค์ข้อ 4.3 เพื่อศึกษาการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการ
 เรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงหลังวิกฤตการณ์
 COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

วัตถุประสงค์	วิถีชีวิตและแบบแผนการทำงาน	เศรษฐกิจและสังคม	กลยุทธ์
4.3 เพื่อศึกษาการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย	วิถีชีวิต ผู้ประกอบการเรืออัมพวาหลังโควิด-19 ปรับตัวให้ความสำคัญกับสุขภาพและความปลอดภัยมากขึ้น ใส่ใจมาตรการอนามัย สร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยว มีบทบาทเชิงรุกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น สะท้อนวิถีชีวิตใหม่ที่เน้นความรับผิดชอบต่อสังคม	เศรษฐกิจ ผู้ประกอบการเรืออัมพวานำบทเรียนจากโควิด-19 มาปรับใช้เชิงรุก เน้นกระจายความเสี่ยง บริหารต้นทุน พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ สร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงลึก ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเต็มรูปแบบทั้งจองออนไลน์ ชำระเงินดิจิทัล และการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย	กลยุทธ์สำคัญของผู้ประกอบการเรืออัมพวาหลังวิกฤตโควิด-19 ได้แก่ การยกระดับทักษะจัดการการเงิน ลดรายจ่าย จัดลำดับความสำคัญทางการเงิน กระจายความเสี่ยงสร้างรายได้เสริม พัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อเข้าถึงการสนับสนุนรัฐ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเต็มรูปแบบในธุรกิจ
	แบบแผนการทำงาน ยกระดับมาตรฐานสุขภาพและความปลอดภัย เช่น ลดความแออัด ทำความสะอาดเรือสม่ำเสมอ ปรับกลยุทธ์การขายตามจำนวนนักท่องเที่ยว ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น พึ่งพาเครือข่ายชุมชนเพื่อฟื้นฟูธุรกิจ มุ่งสู่การทำงานที่ยั่งยืน และสมดุลระหว่างเศรษฐกิจกับการรักษาทรัพยากร	สังคม มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนอย่างเป็นระบบ พัฒนาการช่วยเหลือไปสู่ความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ แลกเปลี่ยนความรู้และกำหนดมาตรฐานบริการ แม้มีความพยายามพัฒนา ยังต้องเผชิญความท้าทายด้านตลาด การสนับสนุนจากรัฐ และความขัดแย้งภายใน.	

ตาราง 5 ตารางเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 และ ช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว ชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วัตถุประสงค์ (Objective)		ช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 (Before COVID-19)	ช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 (During COVID-19)	ช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 (After COVID-19)
การดำรงชีวิต และแบบ แผนการ ทำงาน(Life and Work Patterns)	การปรับตัวด้าน สุขภาพและการ รับมือกับโรค ระบาด	-	- มิติสุขภาพและการรับมือความเสี่ยง ผู้ประกอบการเรือ ซึ่งมีลักษณะงานที่ต้องใกล้ชิดกับบุคคลภายนอก ทำให้มีความเสี่ยงสูงในการสัมผัสเชื้อ นำไปสู่ความวิตกกังวลและความเครียด เพื่อจัดการกับความเครียดนี้ ได้มีการปรับใช้วิถีป้องกันที่เข้มงวดใช้วิถีประจำวันและในการให้บริการ (เช่น การสวมหน้ากาก ล้างมือ รักษาระยะห่าง) รวมถึงการพึ่งพาข้อมูลที่น่าเชื่อถือและวัคซีน มาตรการเหล่านี้ได้กลายเป็นส่วนสำคัญของ 'New Normal' ในการดำเนินงาน - ในช่วงวิกฤต COVID-19 ชุมชนอัมพวา โดยเฉพาะผู้ประกอบการเรือ ได้แสดงให้เห็นถึงกลไกการปรับตัวที่หลากหลาย ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงมิติเดียว แต่ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชน	- การบูรณาการมิติสุขภาพและความปลอดภัยผู้ประกอบการเรืออัมพวาให้ความสำคัญกับมาตรการสุขอนามัยและความปลอดภัยอย่างเข้มงวด เช่น การทำความสะอาดและฆ่าเชื้อเรือ และอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการจำกัดจำนวนผู้โดยสารเพื่อลดความแออัด ซึ่งมาตรการเหล่านี้กลายเป็นมาตรฐานใหม่ที่ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวในยุคหลังโควิด

วัตถุประสงค์ (Objective)		ช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 (Before COVID-19)	ช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 (During COVID-19)	ช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 (After COVID-19)
	การปรับตัวใน ด้านมิติทาง สังคมและ ความสัมพันธ์ ภายในชุมชน	- ความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับระบบนิเวศการท่องเที่ยวและกลไกท้องถิ่น ก่อนวิกฤต COVID-19 ผู้ประกอบการเรือในอัมพวา มีการดำรงชีวิตและสร้างอาชีพที่เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับระบบการท่องเที่ยวของชุมชน โดยพึ่งพาอาศัยกลไกพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของท้องถิ่นเป็นหลักในการขับเคลื่อนและมีตลาดน้ำอัมพวาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำคัญ - ความสำเร็จและความแข็งแกร่งจากปัจจัยสนับสนุนที่ทำงานร่วมกัน ธุรกิจบริการนักท่องเที่ยวในช่วงเวลานั้นมีความสำเร็จและเติบโตอย่างแข็งแกร่ง ซึ่งเป็นผลมาจากการประสานพลังของปัจจัยสนับสนุนหลายประการที่ทำงานร่วมกัน	- มิติสังคมและการใช้ทุนทางสังคม แม้รูปแบบปฏิสัมพันธ์ต้องเปลี่ยนไป (เช่น ลดการรวมกลุ่ม) แต่ชุมชนได้อาศัยทุนทางสังคมที่มีอยู่เดิมผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ (เครือข่ายญาติ เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมอาชีพ) เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในด้านทรัพยากรที่จำเป็น (อาหาร สิ่งของ) และด้านจิตใจ (ให้กำลังใจ) แสดงให้เห็นถึงพลังของความสัมพันธ์ในชุมชนยามวิกฤตการณ์ปรับตัวในมิติต่างๆ ได้สะท้อนถึงศักยภาพและความยืดหยุ่นของชุมชนอัมพวาในการเอาตัวรอดและลดทอนผลกระทบจากวิกฤตการณ์ได้อย่างน่าชื่นชม อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังคงเผชิญกับความท้าทายสำคัญในการฟื้นฟูระยะยาว ซึ่งการสร้าง ความยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนที่ต่อเนื่องจากภายนอกชุมชน	- การเสริมสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชนเครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชนยังคงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนผู้ประกอบการให้สามารถฟื้นฟูและปรับตัวได้อย่างยั่งยืน การร่วมมือกันในระดับชุมชนช่วยสร้างความเข้มแข็ง ลดต้นทุน และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงตลาด - การเพิ่มบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมผู้ประกอบการจำนวนมากได้ขยายบทบาทด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่ใส่ใจความยั่งยืน
สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Status)	ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการระบาดของโควิด-19	- ยุคทองของธุรกิจเรือนำเที่ยวอัมพวา การเติบโตและรายได้ที่ก้าวกระโดด ในช่วงก่อนการระบาดของ COVID-19 ตลาดน้ำอัมพวาได้รับความนิยมสูงสุด ทำให้ธุรกิจเรือนำเที่ยวเติบโตอย่างรวดเร็วและกลายเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจสำคัญ ของ ชุม ชน ส่งผลให้	- ผลกระทบรุนแรงจากวิกฤต COVID-19 และความเปราะบางของชุมชน วิกฤต COVID-19 ได้สร้างผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการเรือในอัมพวา ทำให้ขาดรายได้หลักซึ่งสูงถึงประมาณ 10,000-20,000 บาทต่อเดือน และกิจการต้องหยุดชะงัก ผลกระทบนี้ยังขยาย	- การพัฒนานวัตกรรมและผลิตภัณฑ์มีการยกระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือทางธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบ รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่หลากหลาย เน้นประสบการณ์เชิงลึกและอัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อสร้างความแตกต่างและดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ

วัตถุประสงค์ (Objective)	ช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 (Before COVID-19)	ช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 (During COVID-19)	ช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 (After COVID-19)
	ผู้ประกอบการเรือหลายรายมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก บางรายสูงถึง 20,000-40,000 บาทต่อเดือน ซึ่งถือเป็นรายได้ที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้ทั่วไปในต่างจังหวัด - การบริหารจัดการการเงินครัวเรือนให้มีประสิทธิภาพ รายได้ที่สูงขึ้นนี้ได้กระตุ้นให้ผู้ประกอบการมีการปรับตัวด้านการจัดการทางการเงินครัวเรือน แม้ระบบการบริหารจัดการอาจไม่ซับซ้อนตามมาตรฐานธุรกิจ แต่ผู้ประกอบการมีการตัดสินใจที่ชาญฉลาด เช่น การออม การนำรายได้ไปลงทุนซ้ำเพื่อพัฒนาคุณภาพของเรือและบริการ และการกระจายรายได้ไปสู่ธุรกิจอื่นที่เชื่อมโยงในชุมชน	วงกว้างไปยังธุรกิจและโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง สถานการณ์ดังกล่าวได้เผยให้เห็นถึงความเปราะบางของชุมชนที่พึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักอย่างชัดเจน - บทเรียนสำคัญสำหรับความยั่งยืนในระยะยาว วิกฤตการณ์ครั้งนี้ได้กลายเป็นบทเรียนสำคัญที่ทำให้ชุมชนเกิดการตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมากขึ้น และความสำคัญของการกระจายความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ เพื่อลดการพึ่งพิงรายได้จากภาคการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความพร้อมและความมั่นคงให้กับชุมชนในระยะยาว	- การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการและชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการเสริมความแข็งแกร่ง ลดต้นทุน และขยายตลาดร่วมกัน
การปรับตัวและแก้ไขปัญหของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว	- ผลต่อความมั่นคงครัวเรือนและเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ความสามารถของผู้ประกอบการในการสร้างรายได้ที่สูงและบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับครอบครัวตนเองเท่านั้น แต่ยังมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกระตุ้นและขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้เติบโตขึ้น ซึ่ง	- กลไกการปรับตัวที่หลากหลายเพื่อความอยู่รอดในระยะสั้น อย่างไรก็ตาม ชุมชนอัมพวาได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวที่น่าสนใจเพื่อประคับประคองตนเองผ่านช่วงเวลาที่ยากลำบาก กลไกเหล่านี้ประกอบด้วย การลดรายจ่าย การพึ่งพาทรัพยากรในท้องถิ่น การแสวงหาอาชีพเสริม การนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ และการพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญ	- การปรับตัวเชิงรุกด้านเศรษฐกิจและการเงิน ผู้ประกอบการเรืออัมพวาได้นำบทเรียนจากวิกฤต COVID-19 มาปรับใช้โดยเน้นการกระจายความเสี่ยงบริหารต้นทุน สร้างคุณค่าเพิ่ม และมีวินัยทางการเงิน เพื่อเสริมความมั่นคงและความพร้อมรับมือกับความผันผวนในอนาคต - ความท้าทายสำคัญที่ยังคงเผชิญและสร้างความไม่แน่นอน แม้จะมีความพยายามปรับตัว

วัตถุประสงค์ (Objective)		ช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 (Before COVID-19)	ช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 (During COVID-19)	ช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 (After COVID-19)
		ปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นที่ใช้ท้องถื่นเป็นเครื่องมือยกระดับสถานะเศรษฐกิจของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อนเกิดวิกฤตการณ์	ในการช่วยให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ แม้จะเป็นการแก้ปัญหาในระยะสั้น	ผู้ประกอบการยังเผชิญกับปัญหาหลายด้าน เช่น การขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัญหาตลาด ผลกระทบจากทุนภายนอก ต้นทุนแฝง และความขัดแย้งภายในชุมชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความไม่แน่นอนและความยั่งยืนของอาชีพ - ความสำคัญของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนการสร้างความร่วมมือที่ชัดเจนและเข้มแข็งระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นกับชุมชนถือเป็นปัจจัยชี้ขาดในการแก้ไขปัญหาและผลักดันการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว
กลยุทธ์การสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพ (Strategies for Career Stability)	การพัฒนา นวัตกรรมทาง สังคมและการใช้ เครือข่ายชุมชน	- การจัดการทรัพยากรตาม ประสิทธิภาพและเครือข่าย สังคมการบริหารจัดการ ทรัพยากรในชุมชนอาศัย ประสิทธิภาพและความรู้ที่ ถ่ายทอดผ่านระบบเครือ ญาติและความสัมพันธ์ใน ชุมชน ซึ่งช่วยให้เกิดความ ยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดี	- เครือข่ายทางสังคมที่มีอยู่เดิม แข็งแกร่งขึ้น และเป็นกลไก สำคัญในการระดมระดม ชีวิตในยามวิกฤต มีการ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างเป็น รูปธรรม เช่น การแบ่งปันอาหาร ข้อมูล การให้กำลังใจ มีการใช้ ช่องทางสื่อสารใหม่ๆ เช่น กลุ่มไลน์/โทรศัพท์ และมีการ พัฒนานวัตกรรมทางสังคมเพื่อ ช่วยเหลือกัน เช่น กลุ่มเฉพาะกิจ ระบบจัดสรรอาหาร	- การปรับตัวหลังวิกฤตเพื่อ ความยั่งยืน: การประยุกต์ใช้ บทเรียน ผู้ประกอบการเรือใน ชุมชนอัมพวาได้แสดงให้เห็น พัฒนาการที่สำคัญในการ ปรับตัวภายหลังวิกฤต COVID- 19 โดยมีการนำบทเรียนที่ได้รับ จากสถานการณ์วิกฤตมา ประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติอย่าง เป็นรูปธรรม เพื่อมุ่งสร้างความ ยั่งยืนให้กับอาชีพในระยะยาว - กลยุทธ์การพัฒนาในระดับ บุคคลและธุรกิจ การปรับตัวของ แต่ละบุคคลและในระดับธุรกิจ รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลอย่างเต็มที่ เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพ การพัฒนา ผลิตภัณฑ์ และกิจกรรม

วัตถุประสงค์ (Objective)	ช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 (Before COVID-19)	ช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 (During COVID-19)	ช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 (After COVID-19)
			ท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่หลากหลายสร้างสรรค์และเน้นประสบการณ์เชิงลึกโดยอาศัยอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น การเสริมสร้างวินัยทางการเงินและการกระจายความเสี่ยงของรายได้ รวมถึงการเรียนรู้ที่จะเข้าถึงระบบสนับสนุนต่างๆ จากภาครัฐ
การใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมเพื่อบริหารจัดการทางการเงิน	- การผสมผสานมาตรฐานบริการกับทุนทางวัฒนธรรม การให้บริการเน้นการผสมผสานระหว่างมาตรฐานพื้นฐานกับการใช้ทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างความแตกต่างและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว - บทบาทของทุนทางสังคมในการสนับสนุนความมั่นคงทางเศรษฐกิจครัวเรือนระบบเครือข่ายสังคมและการถ่ายทอดความรู้ทักษะในชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ครอบครัวผู้ประกอบการสามารถรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและดำรงชีพได้ในช่วงที่การท่องเที่ยวชุมชนเฟื่องฟู - การพึ่งพากลไกไม่เป็นทางการในชุมชน ผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวในอัมพวาใช้กลไกที่ฝังรากลึก	- บทบาทของทุนทางสังคมการช่วยเหลือกันในรูปแบบการแบ่งปันทรัพยากรพื้นฐาน เช่น อาหารและสิ่งของจำเป็น โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เป็นการให้ทุนทางสังคมซึ่งเปรียบเสมือน “การลงทุน” ที่ให้ผลตอบแทนด้านความรู้สึกไม่โดดเดี่ยวและความหวัง - กลยุทธ์การรับมือที่ไม่ใช่เครื่องมือทางการเงินแบบดั้งเดิม เครื่องมือทางการเงินทั่วไปไม่ตอบโต้และเข้าถึงได้ยากในภาวะฉุกเฉินนี้กลยุทธ์สำคัญที่ช่วยประคับประคองสถานะทางการเงินจึงมาจากการพึ่งพาเครือข่ายสังคมและความร่วมมือในชุมชน	- การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยความร่วมมือในชุมชน อีกหนึ่งแนวทางสำคัญคือการสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งในระดับชุมชนระหว่างผู้ประกอบการซึ่งไม่ได้เป็นการช่วยเหลือเฉพาะกิจ แต่เป็นการสร้างความร่วมมือเชิงกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างพลังในการต่อรองลดต้นทุนในการดำเนินงาน และขยายโอกาสทางการตลาดร่วมกัน - ผลลัพธ์สร้างความยืดหยุ่นและความมั่นคงเพื่อพร้อมรับอนาคต การปรับตัวและกลยุทธ์ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นและช่วยสร้างความยืดหยุ่น (resilience) และความมั่นคงทางเศรษฐกิจทั้งในระดับปัจเจกและระดับชุมชน ทำให้ผู้ประกอบการและชุมชนมีความพร้อมมากขึ้นในการรับมือกับความท้าทายและความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ (Objective)		ช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 (Before COVID-19)	ช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 (During COVID-19)	ช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 (After COVID-19)
		ใน โครงสร้างสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ท้องถิ่น มากกว่าการยึดตาม ระบบการจัดการธุรกิจแบบ เป็นทางการทั่วไป		

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิต หลังยุค COVID -19 กรณีศึกษาผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว ชุมชนอำเภอมัปวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในช่วงระหว่างการระบาดของโรค COVID-19 ที่กำลังเกิดขึ้นในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตหลังยุค COVID -19 กรณีชุมชนในอำเภอมัปวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งแสวงหาแนวทางการดำรงชีวิตของคนในอำเภอมัปวา จังหวัดสมุทรสงครามโดยแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ การดำรงชีวิตของคนมัปวาช่วงก่อนเกิดการระบาดของโรค COVID-19 ช่วงระหว่างเกิดการระบาดของโรค COVID-19 และแนวโน้มในการดำรงชีวิตช่วงหลังการระบาดของโรค COVID-19 รวมถึงคุณลักษณะต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือการวิจัยจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว อำเภอมัปวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 30 คน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบแก่นสาระตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

5.1.1 เพื่อศึกษาการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภอมัปวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า วิธีการดำรงชีพของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอมัปวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงเวลาก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 พบว่ามีการบูรณาการกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน การประกอบอาชีพนี้ไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ยังสะท้อนลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญ. ความยั่งยืนทางอาชีพเกิดจากการใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรม, การพัฒนาใกล้เคียงความร่วมมือในชุมชน, และการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นอย่างสมดุล ทำให้ผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวสามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนภายใต้ระบบนิเวศทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง จากผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญของการปรับตัวในช่วงนี้ได้ 3 ประการหลักดังนี้

ประการที่ 1 การดำรงชีวิตและแบบแผนการทำงานในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19

ตลาดน้ำยามเย็นอัมพวาเริ่มเป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ โดยกิจกรรมเด่นคือการล่องเรือชมหิ่งห้อยยามค่ำคืน ซึ่งกลายเป็นจุดขายสำคัญ ผู้ประกอบการเรือฟิงฟิงตลาดน้ำอัมพวาเป็นศูนย์กลางเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้หลักให้กับครัวเรือน โดยเฉพาะวันหยุด นอกจากการบริการเรือนำเที่ยวแล้ว ผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวสามารถยังเชื่อมโยงเศรษฐกิจท้องถิ่น เช่น การสนับสนุนร้านค้า ร้านอาหาร ที่พัก และทำหน้าที่มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตริมคลอง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เมื่อมีความเชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งให้ธุรกิจเรือบริการนักท่องเที่ยวในอัมพวาเติบโตต่อเนื่องและยั่งยืน

ประการที่ 2 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19

สำหรับช่วงที่ตลาดน้ำอัมพวาได้รับความนิยมสูง ธุรกิจเรือท่องเที่ยวเติบโตอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการหลายรายมีรายได้เพิ่มขึ้นมาก โดยเฉพาะวันหยุดและเทศกาล แม้ยังไม่มีการจัดการการเงินแบบเป็นระบบ แต่ผู้ประกอบการปรับตัวได้ดี เช่น เก็บออม ลงทุนปรับปรุงเรือ ติดตั้งอุปกรณ์ความปลอดภัย พัฒนาศักยภาพ และบางรายขยายธุรกิจไปยังร้านอาหารหรือโฮมสเตย์ เพื่อกระจายรายได้และสร้างความมั่นคง รายได้บางรายสูงถึง 40,000 บาทต่อเดือน สูงกว่าอาชีพทั่วไปในชนบท อย่างไรก็ตามรายได้สูงไม่ได้เกิดกับทุกคน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น การเป็นเจ้าของเรือ ทำเล ความสามารถในการให้บริการ และกลยุทธ์การตลาด รายได้ที่เพิ่มขึ้นช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความเสี่ยงเศรษฐกิจ ส่งเสริมการหมุนเวียนเงินในชุมชน และกระตุ้นการออม การลงทุนซ้ำ การกระจายความเสี่ยง สะท้อนศักยภาพชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านกิจกรรมท่องเที่ยว

ประการสุดท้าย กลยุทธ์ของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ผู้ประกอบการเรืออัมพวารักษาความยั่งยืนอาชีพด้วยกลไกไม่เป็นทางการที่ฝังในสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ แม้ไม่ได้มีระบบจัดการเป็นทางการ แต่ผู้ประกอบการใช้ทุนวัฒนธรรม ประสพการณ์ และความสัมพันธ์ชุมชนที่เข้มแข็งเป็นแนวปฏิบัติหลัก ช่วยรักษาอาชีพให้มั่นคงและยั่งยืน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า กลยุทธ์สำคัญของผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวในชุมชนอัมพวา ประกอบด้วย

1. รักษาคุณภาพบริการ: คงมาตรฐานความปลอดภัย ความสะอาด ใช้ความรู้ท้องถิ่นและความเป็นมิตรเล่าเรื่องราวสร้างความพอใจให้นักท่องเที่ยวดึงดูดลูกค้าใหม่ผ่านการบอกต่อ

2. การจัดการทรัพยากรยืดหยุ่น: ใช้ประสบการณ์ดูแลเรือให้ใช้งานได้นาน ใช้เงินออมส่วนบุคคลรับมือรายได้ผันผวน แสดงความสามารถปรับตัวทางเศรษฐกิจ เช่น การบำรุงรักษาเรืออย่างสม่ำเสมอเพื่อยืดอายุการใช้งาน และการใช้เงินออมส่วนบุคคลเพื่อบริหารความเสี่ยงในช่วงที่รายได้มีความผันผวน

3. การใช้เครือข่ายชุมชน ร่วมมือจัดคิวแบ่งปันข้อมูล เชื่อมโยงกับร้านอาหาร ที่พัก สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและความมั่นคง เช่น การจัดคิวเรือเพื่อความเป็นธรรม การแบ่งปันข้อมูลลูกค้า และการเชื่อมโยงกับธุรกิจอื่นในห่วงโซ่การท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารหรือที่พัก ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของธุรกิจ

4. การถ่ายทอดความรู้ สอนผ่านครอบครัว เรียนรู้จากการทำจริง คงอัตลักษณ์อาชีพ สร้างความยั่งยืนในระดับบุคคลและชุมชน เพื่อช่วยในการรักษาอัตลักษณ์ของอาชีพ ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวทั้งในระดับบุคคลและชุมชน

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า การดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในอำเภอก่อนวิกฤต โควิด-19 ผู้ประกอบการเรืออัมพวาผูกพันชีวิตกับระบบนิเวศการท่องเที่ยวของชุมชน ใช้กลไกไม่เป็นทางการที่ยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดี เช่น การใช้ทุนสังคม วัฒนธรรม เครือข่ายความร่วมมือ และการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งความยั่งยืนไม่ได้มาจากระบบจัดการทางการ แต่จากทุนทางสังคมที่ฝังลึก เศรษฐกิจเติบโตเพราะเสน่ห์พื้นที่ กิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยเฉพาะความร่วมมือในชุมชน ทำให้ครัวเรือนจัดการการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนศักยภาพเศรษฐกิจฐานรากที่สนับสนุนความมั่นคงและการดำรงชีพของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว

5.1.2 เพื่อศึกษาการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า ในช่วงโควิด-19 ผู้ประกอบการเรืออัมพวาเผชิญวิกฤตขาดรายได้หลักจากการหยุดกิจกรรมท่องเที่ยว ไม่สามารถบริหารจัดการการเงินเหมือนเดิมได้ จึงปรับตัวโดยอาศัยเครือข่ายสังคมและความร่วมมือในชุมชนเพื่อประคับประคองชีวิตและการเงินครัวเรือน จากผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญของการปรับตัวในช่วงนี้ได้ 3 ประการหลัก ดังนี้

ประการที่ 1 การปรับตัวในการดำรงชีวิตและแบบแผนการทำงานของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19

วิกฤตการณ์ โควิด-19 กระทบหนักต่อผู้ประกอบการเรือและชุมชนอัมพวาที่พึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักหายไปทันที จากมาตรการล็อกดาวน์ ทำให้กิจการหยุดชะงัก รวมถึงกระทบธุรกิจอื่นในชุมชน เกิดปัญหาการเงิน การว่างงาน ความไม่มั่นคง เผชิญความเสี่ยงติดเชื้อ สร้างความเครียด ความกังวล และปัญหาสุขภาพจิตของผู้ประกอบการเรือตามมา ผลกระทบเหล่านี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 มิติหลัก คือ มิติทางสุขภาพ และมิติทางสังคมและความสัมพันธ์ภายในชุมชน

1. มิติทางสุขภาพ ผู้ประกอบการเรืออัมพวาเผชิญความเสี่ยงติดโควิด-19 ส่งผลต่อสุขภาพกายและจิตใจ เกิดความเครียดและกลัวแพร่เชื้อ พวกเขาปรับตัวด้วยมาตรการป้องกันเข้มงวด ติดตามข้อมูล เข้ารับวัคซีน เพื่อลดความเสี่ยงและสร้างความมั่นใจ สะท้อนความยืดหยุ่นและการปรับตัวต่อวิกฤต

2. มิติทางสังคมและความสัมพันธ์ภายในชุมชน วิกฤตโควิด-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในชุมชนอัมพวา ผู้ประกอบการเรืออาศัยเครือข่ายญาติ เพื่อนบ้าน กลุ่มอาชีพ ช่วยเหลือกัน แบ่งปันสิ่งของ ข้อมูล และเป็นกำลังใจให้กันและกัน ลดความเครียด ถึงแม้ต้องปรับการสื่อสารไปสู่ช่องทางดิจิทัลก็ตาม ปัญหาเศรษฐกิจและสุขภาพยังเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ แต่การใช้ทุนทางสังคมช่วยให้รับมือวิกฤตได้อย่างยืดหยุ่น

ประการที่ 2 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19

1. ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการระบาดของโควิด-19

การระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจของอัมพวาอย่างรุนแรง ผู้ประกอบการเรือสูญเสียรายได้หลักเฉลี่ย 10,000–20,000 บาทต่อเดือน กิจการที่เกี่ยวข้องเนื่องหลายแห่งต้องปิด เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร เกิดความเปราะบางในทางเลือกอาชีพที่จำกัด ถึงแม้มีมาตรการรัฐช่วยแต่ก็ช่วยได้เพียงชั่วคราว หลายครัวเรือนเงินออมหมด บางรายต้องเป็นหนี้ สะท้อนให้เห็นความเปราะบางโครงสร้างเศรษฐกิจที่พึ่งรายได้ทางเดียว ดังนั้นจึงชี้ความจำเป็นในการกระจายความเสี่ยงและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

2. การปรับตัวและแก้ไขปัญหาของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19

ในช่วงวิกฤต COVID-19 ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม สูญเสียรายได้หลักอันเนื่องมาจากการหยุดชะงักของภาคการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม

ตาม ผู้ประกอบการแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวผ่านกลไกที่หลากหลายเพื่อรับมือกับสถานการณ์โดยแบ่งออกเป็น 3 ประการดังนี้ ดังนี้:

ประการแรก การลดรายจ่าย หลังจากผู้ประกอบการเรืออัมพวาสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ย 10,000–20,000 บาทต่อเดือน จึงทำให้ต้องลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยอาศัยการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่น เช่น ปลูกผัก หาปลา และใช้พืชผลในชุมชน เพื่อลดค่าใช้จ่าย กลยุทธ์นี้ช่วยบรรเทาภาระการเงินและสร้างความมั่นคงด้านอาหารในช่วงวิกฤต

ประการที่สอง การแสวงหารายได้ทางเลือก ผู้ประกอบการเรือหันทำอาชีพเสริม เช่น เกษตร รับจ้าง ผลิตอาหาร งานฝีมือ ขายในชุมชนหรือออนไลน์ ใช้โซเชียลมีเดียรักษาลูกค้าเดิม และสร้างตลาดใหม่ นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลรับมือวิกฤต

ประการสุดท้าย การใช้ประโยชน์จากมาตรการเยียวยาของภาครัฐ สำหรับผู้ประกอบการเรือใช้มาตรการรัฐ เช่น “คนละครึ่ง” “เราชนะ” บรรเทาความเดือดร้อนในระยะสั้น แต่ก็ยังมีข้อจำกัดด้านความครอบคลุมและความต่อเนื่อง ทำให้การฟื้นฟูเศรษฐกิจยังจำกัด เงินที่ได้จากโครงการภาครัฐช่วยประคับประคองการเงินครัวเรือนช่วงวิกฤตเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป วิกฤตโควิด-19 ในครั้งนี้ เผยให้เห็นความเปราะบางของเศรษฐกิจอัมพวาที่พึ่งพาการท่องเที่ยว ส่งผลทำให้รายได้หาย และกระทบห่วงโซ่เศรษฐกิจท้องถิ่น ผู้ประกอบการเรือได้ปรับตัวด้วยการลดรายจ่าย และหันมาใช้ทรัพยากรท้องถิ่น หาอาชีพเสริม ใช้เทคโนโลยี พึ่งมาตรการรัฐ สะท้อนให้เห็นถึงความยืดหยุ่น บทเรียนในครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืนและกระจายความเสี่ยงเศรษฐกิจเพื่อความเข้มแข็งระยะยาว

ประการสุดท้าย กลยุทธ์การสร้าง ความมั่นคงในการประกอบอาชีพเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19

1. การพัฒนานวัตกรรมทางสังคมและการใช้เครือข่ายชุมชน

ในช่วงวิกฤต โควิด-19 ชุมชนอัมพวาใช้เครือข่ายทางสังคมระหว่างครอบครัว เพื่อนบ้าน และผู้ประกอบการเรือ พัฒนานวัตกรรมทางสังคม เช่น การแบ่งปันข้อมูล อาหาร สิ่งของ และดูแลสุขภาพ มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือในยามที่เกิดวิกฤต มีเครือข่ายในการสื่อสาร มีสวัสดิการและกลไกเพื่อเสริมความยืดหยุ่น ให้ชุมชนเข้มแข็ง

2. การใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมเพื่อบริหารจัดการทางการเงิน

วิกฤตโควิด-19 เผยให้เห็นความเปราะบางทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวอัมพวาที่สูญเสียรายได้หลักอย่างสิ้นเชิง ในสภาวะดังกล่าวนี้ กลไกสำคัญที่ช่วยประคับประคองสถานะทางการเงิน คือ เครือข่ายทางสังคมและความร่วมมืออันแข็งแกร่งภายในชุมชน การ

ช่วยเหลือเกื้อกูลผ่านการแบ่งปันทรัพยากรพื้นฐาน เช่น อาหารและสิ่งของจำเป็น กลายเป็นกลยุทธ์สำคัญในการบริหารจัดการความเสี่ยงทางการเงินช่วงวิกฤต ทุนทางสังคมที่สั่งสมมาได้ช่วยบรรเทาผลกระทบจากการขาดรายได้ ทำให้สามารถประคับประคองชีวิตและรักษาศักยภาพในการฟื้นตัวได้ สถานการณ์นี้สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการบริหารจัดการทางการเงินสู่ การบริหารความขาดแคลนด้วยน้ำใจและความร่วมมือซึ่งนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมทางสังคม เช่น การจัดตั้งกลุ่มเฉพาะกิจเพื่อรวบรวมและจัดสรรข้อมูลหรือสิ่งของจำเป็น ประสบการณ์นี้เน้นย้ำบทบาทสำคัญของทุนทางสังคมในการสร้างความมั่นคงขั้นพื้นฐานและสนับสนุนความยืดหยุ่นของชุมชนในภาวะวิกฤต

5.1.3 เพื่อศึกษาการแนวทางในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า ในช่วงหลังโควิด-19 ผู้ประกอบการเรืออัมพวาไม่ได้กลับไปทำธุรกิจแบบเดิมทั้งหมด แต่มีการประกอบธุรกิจที่ผสมผสานการฟื้นฟูธุรกิจเดิมกับแนวทางใหม่ บทเรียนจากวิกฤตเน้นย้ำความเปราะบางของอาชีพและความจำเป็นในการสร้างความแข็งแกร่งภายใน มุ่งสู่ความยั่งยืนและการรับมืออนาคต จากผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญของการปรับตัวในช่วงนี้ได้ 3 ประการหลัก ดังนี้

ประการที่ 1 การปรับตัวในการดำรงชีวิตและแบบแผนการทำงานของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19

ภาพรวมการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวในอัมพวา หลังเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ผู้ประกอบการเรืออัมพวามีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง พื้นบริการโดยพื้่นักท่องเที่ยวชาวไทย พัฒนาทัวร์ผสมผสาน เช่น ทัวร์ชุมชน ทัวร์วัฒนธรรม บริหารจัดการระมัดระวัง คุมต้นทุน เก็บออม สำรองเงิน และหารายได้เสริม เพื่อลดความเสี่ยง สะท้อนความมุ่งมั่นสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนระยะยาว

1. การปรับตัวในการดำรงชีวิตด้านความปลอดภัยของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวาหลังวิกฤตการณ์ COVID-19

บทเรียนด้านสุขอนามัยจากวิกฤตโควิด-19 ทำให้ผู้ประกอบการเรืออัมพวายกระดับมาตรฐานความสะอาด ดูแลเรือ เสื้อชูชีพ ตรวจสอบสภาพอุปกรณ์สม่ำเสมอ คุมจำนวนผู้โดยสาร ให้คำแนะนำความปลอดภัย และใส่ใจสุขภาพตนเอง เพื่อสร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยว.

นอกจากนี้ ปัจจุบันผู้ประกอบการเรืออัมพวา ตระหนักถึงความปลอดภัย ความรับผิดชอบต่อสังคม และความยั่งยืน เข้ากับธุรกิจ ด้วยสร้างมาตรฐานสุขอนามัยที่เข้มงวด ใช้เครือข่ายชุมชน ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สะท้อนความมุ่งมั่นสร้างความยืดหยุ่นและยั่งยืนระยะยาว

2. การปรับตัวในด้านการเสริมสร้างความรู้ด้านสุขอนามัยและการใช้เครือข่ายชุมชนของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวาหลังวิกฤตการณ์ COVID-19

จากประสบการณ์โควิด-19 กระตุ้นให้ผู้ประกอบการเรือ อัมพวา พัฒนาความรู้ด้านสุขอนามัย จัดตั้งมาตรการป้องกัน เช่น จุดเจลแอลกอฮอล์ จำกัดผู้โดยสาร สื่อสารมาตรการชัดเจน ยกระดับความปลอดภัย สร้างความมั่นใจนักท่องเที่ยว ปรับกลยุทธ์ลดต้นทุน ใช้ออนไลน์ ขยายตลาด ใช้เครือข่ายชุมชนหนุนพื้นฟูธุรกิจ สะท้อนศักยภาพพัฒนาบริการและความยั่งยืน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า โควิด-19 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการเรืออัมพวา เน้นธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสุขภาพ สังคม สิ่งแวดล้อม พัฒนาความรู้สุขอนามัย ตั้งมาตรฐานความปลอดภัย ปรับกลยุทธ์ ใช้เครือข่ายชุมชน สะท้อนความยืดหยุ่น มุ่งสร้างสมดุลเศรษฐกิจและความยั่งยืนระยะยาว

ประการที่ 2 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงหลังเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19

1. การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการบริหารจัดการการเงินของผู้ประกอบการเรืออัมพวาในปัจจุบัน

บทเรียนจากวิกฤตการณ์ COVID-19 บทเรียนโควิด-19 ผลักดันผู้ประกอบการเรืออัมพวา สร้างความยั่งยืนและยืดหยุ่น ด้วยการกระจายรายได้สู่อาชีพเสริม บริหารต้นทุน มีวินัยการเงิน เปลี่ยนจากแข่งขันราคาเป็นสร้างคุณค่าเพิ่ม มุ่งบริการคุณภาพ แม้ปรับตัวเชิงรุก ยังต้องการความร่วมมือชุมชนและท้องถิ่นเพื่อพัฒนาท่องเที่ยวยั่งยืน.

2. การปรับตัวในด้านเทคโนโลยีและสังคมของผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวชุมชนอัมพวาหลังวิกฤตการณ์ COVID-19

การปรับตัวของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม หลังวิกฤต COVID-19 สะท้อนถึงการต่อยอดบทเรียนจากวิกฤตสู่การพัฒนานวัตกรรมในการประกอบอาชีพที่มุ่งสู่ความยั่งยืน โดยมีกลยุทธ์หลักสามประการ ดังนี้:

ประการที่ 1 การยกระดับเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้ประกอบการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเข้มข้น เช่น ระบบจองออนไลน์ การชำระเงินดิจิทัล และการตลาดเชิงรุกผ่านโซเชียลมีเดีย เพื่อสร้างแบรนด์และนำเสนอเนื้อหาที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและขยายโอกาสทางธุรกิจ

ประการที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ นอกเหนือจากการให้บริการทัวร์รูปแบบใหม่ ที่เน้นประสบการณ์เชิงลึก เช่น ทัวร์เรียนรู้ชุมชนและทัวร์วัฒนธรรม ผู้ประกอบการยังสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เกี่ยวเนื่อง เช่น ของที่ระลึกและสินค้าเกษตรแปรรูป เพื่อกระจายช่องทางรายได้และเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจ

ประการสุดท้าย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ วิกฤต COVID-19 กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือที่เป็นระบบมากขึ้นทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล การกำหนดมาตรฐานบริการ และการทำการตลาดร่วมกัน ซึ่งพัฒนาจากการช่วยเหลือเฉพาะกิจสู่ความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ เพื่อช่วยเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เป็นต้น

สรุปภาพรวมการปรับตัว ผู้ประกอบการเรืออัมพวาปรับตัวเชิงรุกหลังเกิดวิกฤตโควิด-19 ด้วยการกระจายความเสี่ยง บริหารต้นทุน สร้างคุณค่า มีวินัยการเงิน นำนวัตกรรมดิจิทัล ผลิตภัณฑ์หลากหลาย และเครือข่ายร่วมมือ แม้ยังมีความท้าทาย การสร้างความร่วมมือกับชุมชน และท้องถิ่นจึงสำคัญต่อความยั่งยืนระยะยาว

ประการสุดท้าย กลยุทธ์การสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพเรือบริการนักท่องเที่ยว ในช่วงหลังเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19

1. กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและประสบการณ์ท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวา

ในช่วงฟื้นฟูการท่องเที่ยวที่เน้นนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก ผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวา ได้ปรับตัวโดยพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวแนวใหม่ที่เน้น “ประสบการณ์เชิงลึก” แทนการท่องเที่ยวแบบผิวเผิน กลยุทธ์หลักประกอบด้วย

การพัฒนาทัวร์เชิงประสบการณ์ ได้แก่ ทัวร์เรียนรู้ชุมชน (Community-based Learning Tours) ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กับคนท้องถิ่นผ่านกิจกรรม เช่น เยี่ยมชมสวนมะพร้าว ฝึกทำขนมไทย ทำหัตถกรรม หรือร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทัวร์วัฒนธรรม (Cultural Tours) ที่เน้นมิติทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น ล่องเรือไหว้พระ เยี่ยมชมบ้านเก่าแก่ และเล่าเรื่องท้องถิ่นควบคู่กับอาหารพื้นบ้าน เพื่อสร้างประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้ประกอบการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ เช่น ระบบจองออนไลน์ การชำระเงินแบบไร้เงินสด และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างเนื้อหาที่ทันสมัยและเข้าถึงง่าย ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและขยายการเข้าถึงนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์เหล่านี้ดึงดูดนักท่องเที่ยวไทย กระจายรายได้ รักษาวัฒนธรรม เน้นฟื้นฟูเศรษฐกิจ ชุมชนอย่างยั่งยืน พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงลึกและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ยกกระดับบริการ เพิ่มแข่งขัน และกระจายประโยชน์สู่ชุมชน

2. กลยุทธ์การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงและการเงินในช่วงเกิดภาวะวิกฤตการณ์ COVID-19

วิกฤต COVID-19 ได้กระตุ้นให้ผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการความเสี่ยงและการเงินที่มุ่งสู่ความยั่งยืน ซึ่งสามารถสรุปเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้:

1. การยกระดับทักษะการจัดการการเงินส่วนบุคคล การขาดรายได้ในช่วงวิกฤต ผลักดันให้ผู้ประกอบการพัฒนาทักษะการเงินเชิงปฏิบัติ เช่น การลดรายจ่าย การจัดลำดับความสำคัญทางการเงิน และการบริหารจัดการหนี้สิน เพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน

2. การกระจายความเสี่ยงทางรายได้ วิกฤตเผยให้เห็นความเปราะบางจากการพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวเพียงแหล่งเดียว ส่งผลให้ผู้ประกอบการแสวงหาแหล่งรายได้เสริม เช่น การแปรรูปอาหาร ผลิตภัณฑ์ฝีมือ หรือทำเกษตรและประมง เพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มความยืดหยุ่น

3. การเรียนรู้เพื่อเข้าถึงระบบสนับสนุน การเข้าถึงมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐ กลายเป็นกลไกสำคัญในการอยู่รอด ผู้ประกอบการต้องพัฒนาทักษะในการติดตามข้อมูลและปฏิบัติตามขั้นตอนการลงทะเบียนออนไลน์ ซึ่งท้าทายสำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัล

4. การแสวงหาความร่วมมือในระดับชุมชน วิกฤตกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่ม เช่น สหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างพลังต่อรองรับร่วมกัน ลดต้นทุน และแสวงหาตลาดใหม่ สะท้อนถึงนวัตกรรมทางสังคมที่เสริมความเข้มแข็งของชุมชน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการเรืออัมพวา พ้นตัวหลังโควิด-19 มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาทัวร์เชิงลึกเน้นท้องถิ่น เสริมความร่วมมือชุมชน ลดต้นทุน ขยายตลาด สร้างวินัยการเงิน กระจายความเสี่ยง มุ่งสร้างความยืดหยุ่น มั่นคง และยั่งยืนในอนาคต.

จากผลสรุปการวิจัย ทั้ง 3 วัตถุประสงค์ จึงวิเคราะห์แนวทางการป้องกันเมื่อเผชิญวิกฤตการณ์ในอนาคต จึงได้พัฒนา "โมเดล BRF" ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการใช้ชีวิตแบบวิถีใหม่ (New Normal) เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนและความเข้มแข็งในมิติบุคคล ธุรกิจ และชุมชน โมเดลนี้มุ่งเป้าสู่การสร้างความปลอดภัยและความมั่นคงของผู้ประกอบการท่ามกลางความท้าทาย โดยเน้นการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน การลดความเสี่ยงจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการพัฒนาโครงสร้างทางสังคมที่เข้มแข็งและการพึ่งพาตนเอง รวมถึงยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการในด้านสุขภาพ การเข้าถึงเทคโนโลยี ทรัพยากร และความมั่นคงทางการเงิน โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างบุคคล ชุมชน และสิ่งแวดล้อม โมเดล BRF ประกอบด้วยสามกลยุทธ์หลักที่เป็นเสาหลักได้แก่

เสาหลักแรกของโมเดล BRF คือการปรับตัวและพัฒนาธุรกิจสู่ความยั่งยืน โดยยกระดับมาตรฐานสุขอนามัยสร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยว ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเต็มรูปแบบ เช่น จองออนไลน์ ชำระไร้เงินสด การตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย และสร้างสรรค์บริการใหม่ เช่น ทัวร์วัฒนธรรม ทัวร์อนุรักษ์ เพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่.

เสาหลักที่สอง คือ การจัดการทรัพยากรและความร่วมมือในชุมชน เน้นรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์หรือชมรม เพื่อกำหนดมาตรฐานราคา จัดสรรคิวเรือ ลดการแข่งขันตัดราคา แลกเปลี่ยนข้อมูล ตั้งกองทุนฉุกเฉินช่วยเหลือกัน เสริมพลังต่อรอกับรัฐและดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น จัดการขยะลำคลอง เพื่อความยั่งยืน.

เสาหลักสุดท้ายคือการบริหารจัดการการเงิน มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ส่งเสริมการออม จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย กระจายความเสี่ยงด้วยอาชีพเสริม เช่น เกษตร แปรรูปสินค้าชุมชน ที่พักขนาดเล็ก พร้อมวางแผนธุรกิจระยะยาว เพื่อความมั่นคงและยั่งยืน

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า โมเดล BRF เป็นกรอบแนวคิดที่ผสานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับแนวคิด New Normal เน้นสุขภาพ ความปลอดภัย เทคโนโลยี และความยืดหยุ่น โดยบูรณาการ 3 ด้าน: การปรับตัวธุรกิจ (Business) การบริหารการเงิน (Financial Management) และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (Resource Management & Community Collaboration) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส และสร้างอนาคตที่ยั่งยืน

5.2 อภิปรายผลวิจัยตามวัตถุประสงค์

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นมิติที่สำคัญในการอภิปรายเพื่อสะท้อนให้เห็นว่าผลการศึกษาวิจัยสามารถถกเถียง สร้างข้อโต้แย้งหรือได้ช่วยสนับสนุนองค์ความรู้ที่เคยมีการศึกษาวิจัยหรือ อธิบายไว้ในทางทฤษฎีในอดีต โดยสามารถเชื่อมโยงการอภิปรายเป็นประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

5.2.1 อภิปรายผลการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชน อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามก่อนการระบาดของ COVID-19 ไม่ใช่เพียงแค่การประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เท่านั้นแต่เป็นการดำรงอยู่ที่มีรากฐานที่มาจากกระบวนการอย่างลึกซึ้งกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งความสำเร็จและความยั่งยืนของอาชีพนี้เกิดขึ้นจากกลไกที่ไม่เป็นทางการที่ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลังของเศรษฐกิจฐานรากและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ โดยสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก (Grassroots Economy) ที่ขับเคลื่อนโดยกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน ท้องถิ่น หรือครัวเรือน ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนโดยมักจะเน้นการพึ่งพาตนเอง ความร่วมมือและการกระจายรายได้ภายในท้องถิ่น (กรมประชาสัมพันธ์, 2568) เป็นต้น และจากผลการศึกษาผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญของการปรับตัวในช่วงนี้ได้ 3 ประการหลัก ดังนี้

ประการแรก การดำรงชีวิตและแบบแผนการทำงานในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 การที่ตลาดน้ำอัมพวาเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมอย่างสูงทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติโดยเฉพาะกิจกรรมการชมหิ่งห้อยได้สร้างระบบนิเวศทางเศรษฐกิจที่เกื้อกูลกัน ผู้ประกอบการเรือไม่ได้เป็นเพียงผู้ให้บริการขนส่งนักท่องเที่ยวแต่ยังทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นโดยธรรมชาติที่ถ่ายทอดเรื่องราว วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน การกระทำนี้ไม่เพียงแต่เพิ่มมูลค่าให้กับประสบการณ์การท่องเที่ยว แต่ยังเสริมสร้างความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ทำให้เกิดการบอกต่อและกลับมาเยือนซ้ำ ซึ่งถือเป็นกลไกการตลาดที่ทรงพลังและยั่งยืนโดยการที่ผู้ประกอบการเรือเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับร้านค้า ร้านอาหาร และที่พักในชุมชนนั้นแสดงให้เห็นถึงการกระจายรายได้และ

การสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งภายในชุมชน สิ่งนี้ต่อยอดแนวคิดที่ว่าธุรกิจท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จมักจะเติบโตไปพร้อมกับพัฒนาชุมชนโดยรวม ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ที่เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้มั่นคง โดยเริ่มจากการปรับกระบวนการพัฒนาแบบแยกส่วนจนนำไปสู่การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยที่ทุกส่วนนั้นมีความเชื่อมโยงและเกื้อกูลกันซึ่งในขณะเดียวกันก็มีการสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ผู้คนในชุมชนอย่างการสร้างอาชีพ และผู้คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองให้สอดคล้องกับศักยภาพ ทรัพยากร เทคโนโลยีและภูมิปัญหาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการเพิ่มพูนความรู้ รายได้ ทรัพยากร ความเอื้ออาทร โดยสิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้การพัฒนาอย่างยั่งยืน (ชลิดา เพียรสร้าง, 2554) เป็นต้น

ประการที่สอง สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 แม้ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไม่มีจัดการทางการเงินที่เป็นทางการในรูปแบบบริษัทแต่ผลการวิจัยกลับพบว่าผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวมีความสามารถในการปรับตัวทางการเงินสูงรายได้ที่เพิ่มขึ้นในช่วงยุคทองของตลาดน้ำอัมพวาไม่ได้ถูกใช้ไปอย่างสิ้นเปลืองแต่กลับถูกนำไปลงทุนซ้ำในการบำรุงรักษาเรือ การปรับปรุงบริการ และการขยายธุรกิจเสริม เช่น ร้านอาหารหรือโฮมสเตย์ สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการบริหารจัดการความเสี่ยงและการวางแผนทางการเงินในระดับครัวเรือนการเก็บออมเพื่อรองรับช่วงนอกฤดูท่องเที่ยวหรือการกระจายแหล่งรายได้แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในธรรมชาติของธุรกิจท่องเที่ยวที่มีความผันผวนการตัดสินใจเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการเงินและยกระดับคุณภาพชีวิตของครอบครัวผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งโดยสอดคล้องกับภูมิปัญญาทางการเงิน (Financial Wisdom) คือ ความสามารถในการบริหารจัดการเงินทองอย่างชาญฉลาดและรอบคอบเพื่อให้สามารถวางแผนการเงิน สร้างความมั่นคง และบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ตั้งไว้ การมีภูมิปัญญาทางการเงินช่วยให้เราสามารถจัดการหนี้สินลดความเสี่ยงและตัดสินใจลงทุนได้อย่างมีสติไม่ใช่แค่การมีความรู้เรื่องการเงินแต่เป็นการนำความรู้นั้นไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และเป้าหมายของแต่ละบุคคล (ธนาकरแห่งประเทศไทย, 2566)

ประการสุดท้าย กลยุทธ์การสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 กลยุทธ์ในการสร้างความยั่งยืนของอาชีพไม่ได้มาจากแผนธุรกิจที่เป็นทางการแต่มาจากทุนทางวัฒนธรรมหรือทุนทางสังคม ประสพการณ์และความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็งผู้ประกอบการรักษาคุณภาพบริการและความปลอดภัย

ควบคู่ไปกับการใช้ความรู้ท้องถิ่นและอักษาศาสตร์ซึ่งเป็นเสน่ห์เฉพาะตัวที่สร้างความประทับใจ การจัดการทรัพยากรและต้นทุนอย่างยืดหยุ่นการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายและความสัมพันธ์ใน ชุมชนไม่ว่าจะเป็นการจัดคิวเรืออย่างเป็นธรรม การแบ่งปันข้อมูลหรือการร่วมมือกับธุรกิจอื่น ๆ ล้วนเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างความมั่นคงของธุรกิจ นอกจากนี้การถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะ จากรุ่นสู่รุ่นยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยรักษาอัตลักษณ์ของอาชีพและความต่อเนื่องของกิจการใน ระยะยาวซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความยั่งยืนที่แท้จริงมักจะฝังรากลึกอยู่ในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของ ชุมชนนั้น ๆ ไม่ใช่เพียงแค่การปฏิบัติตามหลักการทางธุรกิจเพียงอย่างเดียวซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ Putnam (1993) ที่กล่าวไว้ว่า ทุนทางสังคมเป็นลักษณะเด่นขององค์กรทางสังคมเช่น ความไว้วางใจ บรรทัดฐานและเครือข่าย ซึ่งจะสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพของสังคมรวมถึงการ ส่งเสริมเกื้อหนุนและการร่วมมือต่อการดำเนินงานซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงกระบวนการเกิดของทุนทางสังคมนั้นเริ่มจากผู้คนในสังคมมี ระบบการคิดและค่านิยมที่ดีร่วมกันจึงส่งผลให้ทุนทางสังคมในรูปแบบเครือข่ายนั้นส่งผลให้เกิด การเพิ่มศักยภาพในการทำงานและเกิดจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันทำให้องค์กร ชุมชนแข็งแรงและมีพลังมากขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชลดา บุญอยู่ (2556) ที่ศึกษาเรื่อง ทุนทางสังคมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา บ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจสังคมและ วัฒนธรรม โดยมีทุนทางสังคมในทุกมิติเป็นเครื่องมือสำคัญการมีผู้นำที่เข้มแข็งขององค์กรชุมชนที่ ทำงานร่วมกัน ภูมิปัญญาที่สืบทอดและทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับการดูแลล้วนถูกขับเคลื่อนด้วย การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของคนในชุมชนทำให้เกิดเป็นรูปแบบการพัฒนาที่สร้างรายได้และ รักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไปพร้อมกัน

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าวิถีชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวใน อัมพวา ก่อนวิกฤตการณ์ COVID-19 เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของเศรษฐกิจฐานรากที่มีความ ยืดหยุ่นสูงพวกเขาอาศัยการผสมผสานระหว่าง ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเข้ากับการบริหาร จัดการทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิด ความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับ ครัวเรือน และ ความยั่งยืนของการประกอบอาชีพในระยะยาว

5.2.2 อภิปรายผลการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

จากผลการวิจัยพบว่า ในช่วงวิกฤตการณ์ COVID-19 ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตอย่างสิ้นเชิงเนื่องจากการหยุดชะงักของกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ขาดรายได้หลักและไม่สามารถพึ่งพาการบริหารจัดการทางการเงินแบบดั้งเดิมได้กลไกสำคัญที่ช่วยประคับประคองชีวิตและการเงินในระดับครัวเรือนและชุมชนคือการปรับตัวโดยอาศัยเครือข่ายทางสังคมและความร่วมมือภายในชุมชนที่มีอยู่เดิมอย่างเข้มแข็ง จากผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญของการปรับตัวในช่วงนี้ได้ 3 ประการหลัก ดังนี้

ประการแรก การดำรงชีวิตและแบบแผนการทำงานในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 จากการวิจัยพบว่า วิกฤตการณ์ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างมากและครอบคลุมในหลายมิติต่อผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวาโดยผลกระทบด้านสุขภาพผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวนั้นต้องเผชิญกับความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อ COVID-19 ซึ่งส่งผลกระทบทั้งต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตอย่างรุนแรงความกลัวการเจ็บป่วยและการแพร่เชื้อไปสู่ครอบครัวสร้างความเครียดอย่างมากให้แก่ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ธนเดช ชัยรักษาและคณะ (2564) เรื่อง การปรับตัววิถีใหม่ของประชาชนในช่วงโควิด-19 กรณีศึกษาผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความเครียดจากการรับรู้ข่าวสารจากจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อที่เพิ่มขึ้นทุกวันการแพร่กระจายที่เป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้เกิดความเครียดและส่งผลกระทบด้านสุขภาพรวมถึงการพบแพทย์หรือไปโรงพยาบาลไม่สะดวกและปลอดภัยทำให้หลาย ๆ คนไม่ไปพบแพทย์ตามที่นัดไว้ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวที่เกิดความเครียดจากการระบาดของ COVID-19

แต่ถึงอย่างไรก็ตามผู้ประกอบการได้แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและการปรับตัวที่โดดเด่น ด้วยการใช้มาตรการป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัด เช่น การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือ การรักษาระยะห่างรวมถึงการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อเรือและอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ยังมีการติดตามข้อมูลด้านสาธารณสุขและการเข้ารับวัคซีนเพื่อลดความเสี่ยงและสร้างความมั่นใจในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพการปรับตัวเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการรับมือกับความท้าทายด้านสุขภาพทั้งกายและใจที่เกิดจากวิกฤตการณ์ ส่วน

ผลกระทบในด้านมิติทางสังคมและความสัมพันธ์ภายในชุมชนวิกฤต COVID-19 ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญต่อมิติทางสังคมและความสัมพันธ์ภายในชุมชนอัมพวา ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวได้อาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์ดั้งเดิมที่เข้มแข็ง ทั้งจากญาติมิตร เพื่อนบ้าน และกลุ่มอาชีพในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันชิงของจำเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือการส่งต่อกำลังใจซึ่งช่วยลดแรงกดดันและความตึงเครียดในชุมชนได้อย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับที่สุเทพ สุนทรเภสัช (2540) อธิบายเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมไว้ว่า เครือข่ายเป็นรูปแบบทางด้านความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในสังคมที่มีแบบแผนสายสัมพันธ์ต่าง ๆ ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาคในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันและถึงแม้ว่ามาตรการควบคุมโรคจะทำให้รูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ต้องปรับเปลี่ยนไปพึ่งพาช่องทางดิจิทัลมากขึ้นแต่แรงกดดันจากปัญหาเศรษฐกิจและสุขภาพยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำรงรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีการปรับตัวนี้แสดงถึงการใช้ทุนทางสังคมเพื่อสร้างความยืดหยุ่นในการรับมือวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สอง สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ผลกระทบทางเศรษฐกิจการระบาดของ COVID-19 สร้างผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจชุมชนอัมพวา ผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวต้องสูญเสียรายได้หลักเฉลี่ย 10,000–20,000 บาทต่อเดือน เนื่องจากการหยุดชะงักของกิจกรรมท่องเที่ยวผลกระทบนี้ลุกลามไปยังธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง ทำให้หลายแห่งต้องปิดตัวลง เช่น ร้านค้า ร้านอาหารและที่พัก ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการวิจัยของ ยุทธจักร งามขจิต (2566) เรื่องการติดตามพฤติกรรมการใช้ชีวิตและการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์โควิด-19 ในจังหวัดราชบุรี จากผลการวิจัย พบว่า การแพร่ระบาดส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชน โดยครัวเรือนส่วนใหญ่ถึง 65.47% มีรายได้ลดลง ซึ่งเกิดจากการหยุดชะงักของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การลดลงของการท่องเที่ยว และการเลิกจ้างงานในหลายภาคส่วน ความวิตกกังวลหลักของประชาชนจึงเน้นไปที่การถูกเลิกจ้างซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีความกังวลเรื่องสุขภาพที่เชื่อมโยงกับค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และการปรับตัวใช้เทคโนโลยีใหม่ที่เป็นจำเป็นสำหรับการทำงานและการดำรงชีวิตในสถานการณ์ปกติใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวต้องหยุดชะงักการให้บริการนักท่องเที่ยวไปในขณะส่งผลให้ขาดรายได้แล้วทั้งกิจการร้านค้า ร้านอาหารหลายในชุมชนอัมพวาต้องปิดกิจการลงความเปราะบางทางเศรษฐกิจยิ่งชัดเจนขึ้นจากข้อจำกัดของอาชีพทางเลือกที่ไม่เพียงพอและมาตรการเยียวยาจากรัฐที่ช่วยบรรเทาได้เพียงชั่วคราวและขาดความต่อเนื่อง ทำให้หลายครัวเรือนเผชิญความตึงเครียดทางการเงิน เงิน

ออมหมัดสิ้น และบางครั้งต้องก่อกำหนดขึ้นเพื่อความอยู่รอดสถานการณ์นี้ต่อความเปราะบางเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพารายได้จากแหล่งเดียว และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการกระจายความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและสร้างความหลากหลายของแหล่งรายได้เพื่อความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว ต่อมาในส่วนของการปรับตัวและแก้ไขปัญหาของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในช่วงวิกฤตผู้ประกอบการเรือในอัมพวาแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวผ่านกลไกที่หลากหลายการลดรายจ่ายและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นผู้ประกอบการต้องลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยหันมาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น การปลูกผักสวนครัว การหาปลา หรือการใช้ประโยชน์จากพืชผลท้องถิ่นเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนกลยุทธ์เหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดภาระทางการเงินแต่ยังเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารในช่วงวิกฤตซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม การแสวงหารายได้ทางเลือกผู้ประกอบการหลายรายหันไปสู่อาชีพเสริม เช่น การกลับไปทำเกษตรกรรม การรับจ้างทั่วไป หรือการใช้ทักษะเฉพาะทางเพื่อสร้างรายได้ใหม่ เช่น การผลิตอาหาร ขนม หรือผลิตภัณฑ์งานฝีมือเพื่อจำหน่ายทั้งในชุมชนและผ่านช่องทางออนไลน์สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความมีเหตุผลในการมองหาแหล่งรายได้ที่หลากหลายและการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองจากความผันผวนของธุรกิจท่องเที่ยว

นอกจากนี้การใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียยังมีบทบาทสำคัญในการรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าเดิมและสร้างโอกาสทางการตลาดใหม่สะท้อนให้เห็นถึงการนำความรู้ (ด้านเทคโนโลยี) มาปรับใช้เพื่อสร้างประโยชน์อย่างชาญฉลาด ในส่วนมาตรการเยียวยาจากภาครัฐ เช่น โครงการ "คนละครึ่ง" และ "เราชนะ" เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนในระยะสั้น ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนในภาพรวมแม้ว่ามาตรการเหล่านี้จะมีข้อจำกัดด้านความครอบคลุมและความต่อเนื่องแต่ก็ช่วยให้ผู้ประกอบการมีเงินหมุนเวียนและประคับประคองชีวิตในช่วงเวลาที่ยากลำบากได้ในระดับหนึ่ง การใช้ประโยชน์จากมาตรการเหล่านี้อย่างเหมาะสมก็ถือเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรภายนอกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง

ประการสุดท้าย กลยุทธ์การสร้าง ความมั่นคงในการประกอบอาชีพการเรือบริการนักท่องเที่ยวในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 การพัฒนานวัตกรรมทางสังคมและการใช้เครือข่ายชุมชนในช่วงวิกฤต COVID-19 ชุมชนอัมพวาได้แสดงศักยภาพในการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายทางสังคมที่มีอยู่อย่างเด่นชัดเครือข่ายความสัมพันธ์อันเข้มแข็งระหว่างครอบครัว เพื่อนบ้าน และกลุ่มผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวได้กลายเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมทางสังคมเพื่อรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินชุมชนได้สร้างกลไกช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม

เช่น การตั้งกลุ่มเฉพาะกิจเพื่อรวบรวมและกระจายข้อมูล การจัดระบบแบ่งปันอาหารและสิ่งของจำเป็นและการร่วมมือดูแลสุขภาพของสมาชิก แนวปฏิบัติที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนเหล่านี้สะท้อนการพึ่งพาอาศัยกันและการปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ซึ่งช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่นและความเข้มแข็งของชุมชนการใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ Putnam (1993) ที่กล่าวไว้ว่าทุนทางสังคมเป็นลักษณะเด่นขององค์กรทางสังคม เช่น ความไว้วางใจ บรรทัดฐานและเครือข่าย ซึ่งจะสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพของสังคมรวมถึงการส่งเสริมเกื้อหนุนและการร่วมมือต่อการดำเนินงานซึ่งกันและกัน เป็นต้น และในส่วนของการบริหารจัดการทางการเงินวิกฤต COVID-19 เผยให้เห็นความเปราะบางทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวอัมพวาในภาวะดังกล่าวนี้กลไกสำคัญที่ช่วยประคับประคองสถานะทางการเงินระดับครัวเรือนมิได้อาศัยเครื่องมือทางการเงินแบบดั้งเดิมแต่กลับอาศัยเครือข่ายทางสังคมและความร่วมมืออันแข็งแกร่งภายในชุมชนเป็นกลไกหลักการช่วยเหลือเกื้อกูลผ่านการแบ่งปันทรัพยากรพื้นฐาน เช่น อาหารและสิ่งของจำเป็น จนกลายเป็นกลยุทธ์สำคัญในการบริหารจัดการความเสี่ยงทางการเงินช่วงวิกฤตทุนทางสังคมที่สั่งสมมาได้ช่วยบรรเทาผลกระทบจากการขาดรายได้ทำให้สามารถประคับประคองชีวิตและรักษาศักยภาพในการฟื้นตัวได้ จากสถานการณ์นี้สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการบริหารจัดการทางการเงินสู่การบริหารความขาดแคลนด้วยน้ำใจและความร่วมมือซึ่งนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมทางสังคมประสบการณ์นี้เน้นย้ำบทบาทสำคัญของทุนทางสังคมในการสร้างความมั่นคงขั้นพื้นฐานและสนับสนุนความยืดหยุ่นของชุมชนในภาวะวิกฤต

โดยรวมแล้ว วิกฤต COVID-19 ได้ตอกย้ำถึงความเปราะบางของเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักแต่ในขณะเดียวกันก็ได้เผยให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวและชุมชนอัมพวาผ่านการปรับตัวด้านสุขภาพการพึ่งพาทุนทางสังคมการแสวงหารายได้ทางเลือกและการพัฒนาวัฒนธรรมทางสังคมประสบการณ์นี้ให้บทเรียนสำคัญเกี่ยวกับความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการกระจายความเสี่ยงทางเศรษฐกิจเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

5.2.3 อภิปรายผลการปรับตัวในการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในช่วงหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

ผลการวิจัยการปรับตัวของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวาหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 เผยให้เห็นกระบวนการฟื้นตัวที่ขับเคลื่อนด้วย ความยืดหยุ่นและนวัตกรรมซึ่งสามารถ

วิเคราะห์ได้ผ่านแนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital) ของปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Bourdieu, 1986) ตามที่บูร์ดิเยอ นิยาม ทุนทางสังคม คือ ผลรวมของทรัพยากรที่เกิดจากเครือข่ายความสัมพันธ์อันมั่นคง ซึ่งต้องลงทุนและธำรงรักษาด้วยความไว้วางใจและบรรทัดฐานร่วมของผู้ประกอบการในชุมชนอัมพวา วิกฤต COVID-19 กระตุ้นการใช้ทุนทางสังคมผ่านเครือข่ายชุมชนทั้งแบบไม่เป็นทางการ เช่น ความผูกพันระหว่างเครือญาติหรือเพื่อนบ้าน และเป็นทางการ เช่น สหกรณ์หรือ อสม. เครือข่ายเหล่านี้ระดมทรัพยากร เช่น ความรู้ด้านสุขอนามัยหรือเรือและสวนผลไม้ เพื่อพัฒนานวัตกรรมอย่างทั่วถึงเรียนรู้ชุมชน และ ทวีตวัฒนธรรมความไว้วางใจส่งเสริมการดำเนินการร่วม เช่น การยึดมั่นในมาตรฐานสุขอนามัยและการทำการตลาดร่วม การสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวและยกระดับภาพลักษณ์ชุมชน โดยทุนทางสังคมถูกแปลงเป็นทุนเศรษฐกิจผ่านการเจรจาตลาด การสร้างแบรนด์ชุมชน และเข้าถึงนโยบายรัฐ เครือข่ายเหล่านี้ไม่เพียงเป็นโครงสร้างทางสังคม แต่ยังเป็น ทรัพยากรที่มีชีวิต ซึ่งต้องได้รับการดูแลและลงทุนอย่างต่อเนื่องผ่านการมีส่วนร่วม ความไว้วางใจ และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ร่วมกัน วิกฤตโควิด-19 ส่งผลให้ทุนทางสังคมนี้ ช้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ (activated) และเป็นพลังขับเคลื่อนหลักให้เกิดการปรับตัว โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบบริการแบบผสมผสาน

การพัฒนาทั่วถึงเรียนรู้ชุมชนและทวีตวัฒนธรรมของผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวาเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการประยุกต์ใช้ ทุนทางสังคม ตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Bourdieu, 1986) โดยอาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์ทั้งแบบเป็นทางการ เช่น สหกรณ์หรือกลุ่มผู้ประกอบการ และ แบบไม่เป็นทางการ เช่น ความผูกพันระหว่างเครือญาติหรือเพื่อนบ้าน เพื่อหลอมรวมทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นความรู้เฉพาะทางด้านเกษตรกรรม ประวัติศาสตร์ หรือทักษะการเล่าเรื่อง รวมถึงทรัพยากรทางกายภาพ เช่น เรือและสวนผลไม้ ในการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงลึกที่มีเอกลักษณ์ความไว้วางใจ และ การแบ่งปันภายในเครือข่ายช่วยแปลงความสัมพันธ์เหล่านี้ให้กลายเป็น โอกาสทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ผู้ประกอบการเรือในชุมชนอัมพวาได้รับประโยชน์จากการสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนที่กระจายรายได้อย่างทั่วถึง การรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น และ ความภาคภูมิใจในชุมชน ซึ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทั้งในมิติวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

2. การยกระดับมาตรฐานสุขอนามัยและความปลอดภัย

การยกระดับมาตรฐานสุขอนามัยของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวาสะท้อนการใช้ ทุนทางสังคม ตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Bourdieu, 1986) โดยอาศัย

เครือข่ายชุมชน ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการในการกำหนด บรรทัดฐานร่วม ด้าน สุขอนามัย ซึ่งตั้งอยู่บน ความไว้วางใจ และ ความรับผิดชอบร่วม การแลกเปลี่ยน แนวปฏิบัติที่ดี เช่น วิธีการฆ่าเชื้อหรือการสื่อสารมาตรการป้องกันกับนักท่องเที่ยว ช่วยให้มาตรฐานถูกนำไปใช้ อย่างสม่ำเสมอ สร้าง ภาพลักษณ์ที่แข็งแกร่ง ให้อัมพวาในฐานะจุดหมายปลายทางที่ปลอดภัย กระบวนการนี้แปลง ทูทางสังคม เป็น ทูเศรษฐกิจ ผ่านความมั่นใจของนักท่องเที่ยว ส่งเสริม ความยืดหยุ่น และช่วยให้ชุมชนรับมือวิกฤตได้อย่างยั่งยืน

3. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเสริมสร้างเครือข่าย

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการเสริมสร้างเครือข่ายของผู้ประกอบการเรือใน ชุมชนอัมพวาสะท้อนการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Bourdieu, 1986) ทุนทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการลดช่องว่างทักษะดิจิทัล ซึ่งเป็นอุปสรรคสำหรับ ผู้ประกอบการบางกลุ่มโดยเฉพาะผู้ประกอบการเรือที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ประกอบการที่มีทักษะด้านดิจิทัล เช่น การใช้โซเชียลมีเดีย การจัดการ ระบบจองออนไลน์ หรือการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชัน ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นในชุมชน รวมไปถึง การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของกลุ่มผู้ประกอบการเรือนี้ยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มขีด ความสามารถของชุมชนโดยรวม อีกทั้งการพัฒนานี้ยังช่วยให้ชุมชนเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจดิจิทัล ในวงกว้างโดยรักษาคุณค่าท้องถิ่นไว้ได้

นอกจากนั้นการปรับตัวของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวาหลังวิกฤต โควิด-19 ดังที่ได้อภิปรายมานั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Nuntaboot (2023) เรื่อง "Role of Social Capital in Response to and Recovery from the First Wave of COVID-19 in Thailand: A Qualitative Study" ซึ่งเน้นย้ำบทบาทของทุนทางสังคมในประเทศไทยในการรับมือ และฟื้นตัวจากผลกระทบของโรคระบาด อีกทั้งได้ศึกษาการทำงานของทุนทางสังคมในหลายระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงเครือข่ายในระดับท้องถิ่น ในการระดมทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อ ตอบสนองต่อวิกฤตและเยียวยาผลกระทบ โดยพบว่าความสามัคคีของคนไทยเป็นปัจจัยพื้นฐาน สำคัญที่ส่งเสริมความยืดหยุ่นของสังคมโดยรวม ประเด็นนี้สอดคล้องอย่างชัดเจนกับกรณีของ ผู้ประกอบการเรือชุมชนอัมพวา ที่มีเครือข่ายชุมชน (Community Networks) ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ได้กลายเป็นกลยุทธิ์หลักในการกระจายทรัพยากรที่จำเป็น เช่น การแบ่งปัน ข้อมูลข่าวสาร แนวปฏิบัติด้านสุขอนามัย การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างผู้ประกอบการ และที่สำคัญคือการสร้างและธำรงรักษาความไว้วางใจ (Trust) ซึ่งเป็นหัวใจของทุนทางสังคมที่เอื้อให้ เกิดความร่วมมือ นอกจากนี้การที่ผู้ประกอบการเรือชุมชนอัมพวาเกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำ

การตลาดร่วมกันหรือจัดตั้งกองทุนฉุกเฉินเพื่อช่วยเหลือสมาชิกอีกทั้งยังสะท้อนถึงวิธีการที่ทุนทางสังคมถูกนำมาขับเคลื่อนให้เกิดผลผ่านการดำเนินการร่วมกัน (collective action)

โดยสรุป ทั้งกรณีศึกษาของผู้ประกอบการเรือชุมชนอัมพวาและผลการวิจัยในภาพกว้างของ Nontaboo และคณะ ต่างยืนยันว่าทุนทางสังคมซึ่งแสดงออกผ่านความสามัคคี ความไว้วางใจ และการทำงานร่วมกันของเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชน เป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง ช่วยให้สังคมไทยสามารถรับมือ ฟื้นตัว และสร้างความยืดหยุ่นเพื่อเผชิญกับวิกฤตการณ์ที่ซับซ้อนเช่นการระบาดของโควิด-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของแนวทางการป้องกันเมื่อเผชิญวิกฤตการณ์ในอนาคตหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่แพร่ระบาด ได้นำเสนอ "แนวทาง BRF" ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่ตกผลึกจากการศึกษาผลกระทบในช่วงวิกฤตโควิด-19 โมเดลนี้ถูกออกแบบมาเพื่อสร้างรากฐานความมั่นคงให้แก่ผู้ประกอบการที่ต้องพึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับแนวคิดวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) อย่างลงตัว เป้าหมายสูงสุดคือการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและชุมชนสามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างยั่งยืน มีความเข้มแข็งพอที่จะรับมือกับความท้าทายหลากหลายรูปแบบ ทั้งโรคระบาด ภาวะเศรษฐกิจถดถอย และการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมหัวใจของแนวทาง BRF ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลักที่ทำงานประสานกันเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันอย่างรอบด้าน ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 1 ด้านการปรับตัวและพัฒนาการประกอบธุรกิจเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (Business Adaptation) ของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในอำเภออัมพวาเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของการประยุกต์ใช้หลักความมีเหตุผลและความพอประมาณตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจยุคใหม่ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เช่น ระบบจองออนไลน์และการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย ไม่ได้เป็นเพียงการตามกระแส แต่เป็นการตัดสินใจอย่างรอบคอบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ สอดคล้องผลการวิจัยของ ปัทมา โกเมนทร์จำรัส (2562) ระบุว่า การสร้างตัวตนบนโลกดิจิทัล (Digital Presence) และการใช้เครื่องมือออนไลน์เป็นกลยุทธ์ที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อความอยู่รอดและการแข่งขันในแนวคิดวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) นอกจากนี้ การปรับเปลี่ยนรูปแบบบริการสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงวัฒนธรรมสะท้อนถึงหลักความพอประมาณ โดยไม่มุ่งเน้นเพียงการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว แต่ให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่างรายได้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของธุรกิจท่องเที่ยวในอัมพวา แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป โดยนักท่องเที่ยวในยุคใหม่ให้

ความสำคัญกับประสบการณ์ที่มีคุณค่าและความยั่งยืนมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ การปรับตัวในลักษณะนี้จึงไม่เพียงตอบสนองต่อความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจที่ชาญฉลาด ช่วยสร้างความยั่งยืนในระยะยาวให้กับผู้ประกอบการเรือและชุมชนอัมพวา

กลยุทธ์ที่ 2 ด้านการจัดการทรัพยากรและความร่วมมือในชุมชน (Resource Management & Community Collaboration) ภายใต้โมเดล BRF ของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในอำเภออัมพวาเป็นการประยุกต์ใช้หลักการสร้างภูมิคุ้มกันจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรมในระดับชุมชน การส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือชมรมเป็นกลไกสำคัญที่สร้างความเข้มแข็งทางสังคม ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ผ่านการแบ่งปันองค์ความรู้ ทรัพยากร และการเสริมสร้างอำนาจต่อรองกับปัจจัยภายนอก เช่น การเจรจากับหน่วยงานภาครัฐหรือพันธมิตรทางธุรกิจ (นวันวัจน์ แข่งขัน, 2567)

การจัดตั้ง "กองทุนฉุกเฉิน" เป็นเครื่องมือบริหารความเสี่ยงที่จับต้องได้ ซึ่งช่วยให้ผู้ประกอบการและชุมชนมีทรัพยากรสำรองเพื่อรับมือกับวิกฤตที่อาจเกิดขึ้น เช่น การหยุดชะงักของรายได้ในช่วงวิกฤตโควิด-19 โดยกองทุนนี้ไม่เพียงสนับสนุนด้านการเงิน แต่ยังส่งเสริมความรู้สึกถึงความมั่นคงและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในชุมชน นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การร่วมกันอนุรักษ์คลองอัมพวาและแหล่งท่องเที่ยว ยังช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของการท่องเที่ยวในพื้นที่ แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดวิถีชีวิตแบบวิถีใหม่ (New Normal) ที่เน้นความยืดหยุ่นและความสามารถในการรับมือกับความผันผวน (ทะนงศักดิ์ แสงสว่างวัฒนะ, 2563) โดยการพัฒนาความยืดหยุ่นทางสังคม ผ่านความร่วมมือและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพทำให้ชุมชนอัมพวาไม่เพียงสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังสร้างความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

กลยุทธ์ที่ 3 ด้านการบริหารจัดการการเงิน (Financial Management) ถือเป็นรากฐานสำคัญของแนวทาง BRF ในการสร้างภูมิคุ้มกันและความยืดหยุ่นต่อวิกฤตเศรษฐกิจให้แก่ผู้ประกอบการเรือในอำเภออัมพวา โดยเน้นการสร้าง ความมั่นคงจากระดับบุคคลและครัวเรือน ผ่านการส่งเสริมวินัยทางการเงินที่ต้องอาศัย ความรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) เป็นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำงบประมาณ การคาดการณ์กระแสเงินสด หรือการลงทุนอย่างมีวิจรรณญาณ ซึ่งเป็นปัจจัยชี้วัดความสามารถในการรับมือกับความผันผวนทางเศรษฐกิจ (Bank, 2023) หัวใจสำคัญของเสาหลักนี้คือการเน้น "การกระจายความเสี่ยง" (Risk Diversification)

"ผ่านการพัฒนาอาชีพเสริม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของกรอบการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนที่ระบุว่า การมีแหล่งรายได้ที่หลากหลายเป็นกลยุทธ์ที่ดีที่สุดในการลดความเปราะบางต่อปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ เช่น ความผันผวนของตลาดหรือภัยพิบัติ ตัวอย่างที่ชัดเจนในบริบทของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวในอัมพวา คือ การทำเกษตรกรรม แปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น ผลไม้ท้องถิ่นหรือจำหน่ายสินค้าชุมชน เช่น งานหัตถกรรม ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Shopee, Lazada หรือโซเชียลมีเดีย ควบคู่ไปกับการขับเรือ วิธีการนี้ช่วยสร้างช่องทางรายได้ใหม่ที่ไม่พึ่งพาการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก เช่น การลดลงของนักท่องเที่ยวในช่วงนอกฤดูกาลหรือวิกฤตที่ไม่คาดคิด

การกระจายแหล่งรายได้นี้ช่วยสร้างตาสายความปลอดภัยทางการเงิน ที่แข็งแกร่งและยืดหยุ่น โดยผู้ประกอบการเรือสามารถบริหารจัดการรายได้จากหลายแหล่งเพื่อชดเชยความสูญเสียเมื่อรายได้จากการท่องเที่ยวลดลง การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ยังช่วยขยายฐานลูกค้า ลดข้อจำกัดด้านสถานที่ และเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณก เกิดสังข์ (2560) ยืนยันว่า การพัฒนาอาชีพเสริม เช่น การเกษตรควบคู่กับการค้าขายออนไลน์ ไม่เพียงช่วยเพิ่มความมั่นคงทางการเงิน แต่ยังส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและความยั่งยืนในระยะยาว โดยเฉพาะในชุมชนที่พึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นหลัก ตาสายความปลอดภัยทางการเงินนี้ทำให้ครัวเรือนสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

โดยสรุป แนวทาง BRF เป็นการผสมผสานหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้ากับความยืดหยุ่นและการเปิดรับเทคโนโลยีของวิถีชีวิตใหม่ได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้เกิดเป็นกรอบการทำงานที่ครบวงจร ช่วยให้ผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวและชุมชนอัมพวาสามารถปรับตัวและบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างเป็นระบบ นำไปสู่การดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางโลกที่เต็มไปด้วยความผันผวนในอนาคต

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

5.3.1 ข้อเสนอแนะการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

5.3.1.1 ข้อเสนอแนะเชิงรุก (Proactive Policy Recommendations)

สำหรับภาครัฐ

- การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงยุทธศาสตร์ ควรมีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อยกระดับโครงสร้างพื้นฐานท่องเที่ยวชุมชน เช่น การมีงบประมาณในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว หรืองบประมาณเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเรือ
- การพัฒนาศักยภาพบุคลากรท่องเที่ยวท้องถิ่น ควรมีการสนับสนุนและให้ความรู้ในอาชีพ เช่น การสอนวิธีการดูแลรักษาเรือ การซ่อมเรือ เบื้องต้น เพื่อสร้างมาตรฐานฝีมือ ในการประกอบอาชีพ
- การดูแลเรื่องการจราจรทางน้ำ พบว่า มีเรือจากที่อื่นเข้ามาใช้เส้นทาง การเดินเรือที่อัมพวา แต่ขับเรือฝ่าฝืนกฎจราจรทางน้ำ เช่น ขับเร็วเกินกำหนด หรือมาประสบอุบัติเหตุที่อัมพวา ทำให้อำเภออัมพวาเสียชื่อเสียง

สำหรับภาคเอกชน

- การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ บริษัทนำเที่ยว โรงแรม และแพลตฟอร์มท่องเที่ยวออนไลน์ควรร่วมมือกับชุมชนอัมพวาในการพัฒนาและโปรโมตเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้เรือเก่าท้องถิ่นและประสบการณ์จริงเป็นจุดขายที่แตกต่างและน่าสนใจ
- การสร้างมาตรฐานในการจำหน่ายสินค้าที่ไม่แพงจนเกินไป และการคิดค่าเช่าที่ขายของให้กับชาวอัมพวาในราคาที่เหมาะสม

สำหรับผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว

- การสร้างแบรนด์ "มัคคุเทศก์ท้องถิ่นโดยธรรมชาติ" ควรมีการรักษาและพัฒนาเอกลักษณ์เฉพาะตัวในฐานะผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่นที่สามารถนำเสนอเรื่องราวและประสบการณ์จริงได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อสร้างความแตกต่างและประทับใจแก่นักท่องเที่ยว
- การรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังต่อรอง ควรมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการเรือเพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการ เช่น การจัดคิว การแบ่งปันลูกค้า และการกำหนดราคาที่เป็นธรรม เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองและความเข้มแข็งของชุมชนในการดำเนินธุรกิจ
- การพัฒนาทักษะด้านภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาใช้บริการเรือ

5.3.1.2 ข้อเสนอแนะเชิงรับ (Reactive Policy Recommendations)

สำหรับภาครัฐ

- มีการเก็บข้อมูลสถิติ ของการประกอบอาชีพในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเรือบริการนักท่องเที่ยว ข้อมูลการติดเชื้อ COVID-19 ของอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น
- กลไกสนับสนุนเมื่อเกิดวิกฤต ควรมีการจัดเตรียมงบประมาณและมาตรการช่วยเหลือเยียวยาผู้ประกอบการและชุมชนในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์ หรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันที่ส่งผลกระทบต่อรายได้และการดำเนินชีวิต

สำหรับภาคเอกชน

- การลงทุนเพื่อความยั่งยืน ควรมีการพิจารณาการให้การสนับสนุนด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการบริการนักท่องเที่ยว เช่น การสนับสนุนโครงการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย หรือการซ่อมบำรุงท่าเรือ เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน
- การปรับตัวสู่ตลาดใหม่ ควรมีการเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์

สำหรับผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว

- สร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ควรมีการจัดอบรมการวางแผนการเงินอย่างรอบคอบ เช่น การออมในช่วงที่มีรายได้ดี และการกระจายความเสี่ยงโดยการหาช่องทางรายได้เสริมอื่น ๆ เพื่อรองรับสถานการณ์ที่ไม่คาดฝัน และสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว
- พัฒนาทักษะและความยืดหยุ่น ควรมีการพัฒนาทักษะและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของตลาดและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

5.3.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรศึกษานโยบายในการพัฒนาการบริการเรือนำเที่ยว ของการท่องเที่ยว หรือกรมเจ้าท่า อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ของภาครัฐ เพื่อดูแนวทางและนโยบายในการส่งเสริมอาชีพผู้ประกอบการเรือในอนาคต

5.3.2.2 ควรมีการเปรียบเทียบระหว่างชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการฟื้นตัวจากโควิด-19 กับชุมชนที่ยังประสบปัญหา เพื่อให้ได้โมเดลแนวปฏิบัติที่สามารถถ่ายทอดไปยังพื้นที่อื่น

5.3.2.3 ควรศึกษาการดำรงชีวิตของผู้ประกอบการเรือบริการนักท่องเที่ยว อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม อีกครั้งเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของการดำรงชีวิต

5.3.2.4 การศึกษาในอนาคตควรรวมมุมมองของนักท่องเที่ยวเพื่อประเมินคุณค่าและความพึงพอใจต่อบริการของผู้ประกอบการเรือ เพื่อการพัฒนาอย่างตรงจุด

บรรณานุกรม

- Bank, W. (2023). *Financial Inclusion and Resilience in the Face of the COVID-19 Pandemic*. Washington, D.C: The World Bank Group.
- Bourdieu, P. (1986). *The Forms of Capital*. In J. G. Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* Greenwood.
- Center for Theory of Change. (2024). What is Theory of Change
<https://www.theoryofchange.org/what-is-theory-of-change/>
- Centers for Disease Control and Prevention. (2007). *Interim Pre-pandemic Planning Guidance: Community Strategy for Pandemic Influenza Mitigation in the United States*: U.S. Department of Health & Human Services.
- Chalermnat Pongajarn. (2016). Floating markets in Thailand: same, same, but different. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 16(2), 109-122.
- Ellyn Normaleni. (2016). The floating market of Lok Baitan, South Kalimantan. *South Kalimantan. Journal of Indonesian Tourism and Development Studies*, 4(2), 57-60.
- Nilles, J. M. (1976). *The Telecommunications-Transportation Tradeoff: Options for Tomorrow*: Wiley-Interscience.
- Nuntaboot, K., et al. (2023). Role of Social Capital in Response to and Recovery from the First Wave of COVID-19 in Thailand: A Qualitative Study. *BMJ Open*, 13(3).
- Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*: Princeton University Press.
- Raknuiy, P., Noonklam, D., Chimahad, P., & (Tipwong), P. T. D. (2024). THE DEVELOPMENT OF FLOATING MARKETS FOR PROMOTING COMMUNITY-BASED TOURISM UNDER THE NEW NORMAL IN SONGKHLA PROVINCE. *Journal of Social Science and Cultural*, 8(11), 98-109.
- Theory review. (2024). Social Capital Theory. Newcastle University.
<https://open.ncl.ac.uk/theories/16/social-capital-theory/>
- Vinpearl. (2024). An insider's guide to Cai Rang Floating Market in Can Tho.
https://vinpearl.com/en/cai-rang-floating-market?utm_source=chatgpt.com

Wantzen, K. M. (2023). River Culture: Living with the River, Loving the River, Taking Care of the River. *Blue Papers*, 2(1).

Wikipedia. (2024). Floating market. Retrieved July 7.

https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Citing_Wikipedia

World Health Organization, H. E. U. (1986). *Community health education: A guide for health personnel*: World Health Organization.

กรกนก เกิดสังข์. (2560). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเชิงกลยุทธ์: กรณีศึกษาตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี 4(2), 233-247.

กรมเจ้าท่า. (2563). รายงานการสำรวจเรือโดยสาร/ท่องเที่ยว. https://md.go.th/wp-content/uploads/2021/11/travel_63.pdf

กรมประชาสัมพันธ์. (2568). ข้อดีของเศรษฐกิจฐานราก: การพัฒนาที่ยั่งยืนจากรากฐานสู่ชุมชน. <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/359395>

กรมสุขภาพจิต. (2564). แนวทางการดูแลสุขภาพจิตในสถานการณ์โควิด-19 และบริการสุขภาพจิตในยุค New Normal: กระทรวงสาธารณสุข.

กระทรวงแรงงาน. (2568). ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) <https://www.tosh.or.th/covid-19/index.php/new-normal>

กุลธิดา สุริยะวรรณกุล. (2557). แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะของตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จักรพันธ์ ขวัญมงคลและคณะ. (2560). ความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตผู้คนในอัมพวาสะท้อนผ่านอดีต ปัจจุบันและ อนาคต: สำนักงานอุทยานการเรียนรู้.

ชลดา บุญอยู่. (2556). ทูตทางสังคมกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา บ้านเกาะพิทักษ์ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชลิดา เพียรสร้าง. (2554). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิรัชพร เด็ดขุนทด. (2566). การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมตลาดน้ำดำเนินสะดวกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Thikhumpon_Dedkhuntod/fulltext.pdf

- ณัฐพัชร วรพงศ์พัชร. (2565). ส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจมาท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดตะเคียนนนทบุรีในสถานการณ์โควิด 19. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน, 3(2), 1-21.
- ณัฐกานต์ เกาศล. (2560). เรือ: ภูมิปัญญากับวิถีชีวิตพื้นบ้านและบทบาทในสังคมไทยภาคกลาง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิต, 12(1), 69-82.
- เดลินิวส์. (2565). ตลาดน้ำมนต์เสน่ห์หรือน้ำวิถีชีวิตเชื่อมโยงวัฒนธรรม.
<https://www.dailynews.co.th/news/1132645/>
- ทะนงศักดิ์ แสงสว่างวัฒนะ. (2563). ความยืดหยุ่นในการทำงาน: บทเรียนจากวิกฤตโควิด-19. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 10(1), 77.
- ธนกิจ ทองเจริญ. (2563). วิถีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนเดช ชัยรักษาและคณะ. (2564). การปรับตัววิถีใหม่ของประชาชนในช่วงโควิด-19 กรณีศึกษาผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ 4(1), 77.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). รายงานแนวโน้มเศรษฐกิจและพฤติกรรมผู้บริโภคหลัง COVID-19: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). รายงานเศรษฐกิจการเงิน: แนวโน้มเศรษฐกิจดิจิทัลและวิถีใหม่หลังโควิด-19: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). Financial Wisdom. <https://shorturl.at/BqGMJ>
- นวันวัจน์ แข่งขัน. (2567). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตกรรม บ้านสระยายชี ตำบลเนินปออำเภอสว่างงาม จังหวัดพิจิตร. วารสารมจรเพชรบุรีปริทรรศน์, 7(2), 97-109.
- เบญญาภา ศุภพานิชย์ และ อาแว มะแส. (2555). ทูทางสังคมกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์:กรณีศึกษาตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางปะ อำเภอดมฺพรปรการ. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 7(20), 41-52.
- ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และ ประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ.
file:///D:/Documents/Downloads/parichartjournal,+Journal+manager,+Book_Parichart-Journal-2016_A5_No11-40-57.pdf
- ประเวศ วะสี. (2538). ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน: ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

- ปัทมา โกเมนที่จำรัส. (2562). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารช่อพะยอม, 30(2), 249-258.
- พระครูวินัยธร วุฒิชัย ชยวฑฺฒโน, แ. ส. แ. อ. (2564). “ปรากฏการณ์วิทยา *The Phenomenology* (รายงานผลการวิจัย)”. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พัชรพรรณ ยาโน. (2552). วิธีชีวิตกับการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรแบบผสมผสานในจังหวัดชุมพร. สารนิพนธ์. กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ.
- ยุทธจักร งามขจิต. (2566). การติดตามพฤติกรรมการใช้ชีวิตและการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์โควิด-19 ในจังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา สาธารณสุขศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- รุ่งกมลสรณ์ ศรีธาธนพัฒน์. (2564). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติวิถีใหม่ของชาวชุมชนตลาดน้ำพื้นที่กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ.
- โรจนา ลิ้มสกุลวานิช. (2565). แนวทางการพัฒนารุกลีลาเพื่อต่างประเทศหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 (รายงานการวิจัยหรือบทความวิชาการ).
- วรรณิตา ทองพัฑ. (2566). โครงการพัฒนา “เมืองนวัตกรรมชุมชนศรีนคร จังหวัดน่าน”: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนาศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19. (2565). รายงานข้อมูลสถานการณ์การติดเชื้อโควิด-19 ณ วันที่ 30 กันยายน 2565. <https://covid19.nrct.go.th/daily-report-30sep2022/>
- เศรษฐศาสตร์เกษตรและส่งเสริมเผยแพร่การเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2556). สรุปบทเรียน บทที่ 4 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. https://agecon-extens.agri.cmu.ac.th/Course_online/Course/352332/4.pdf
- สถาบันพัฒนาชุมชน (องค์การมหาชน). (2557). ชุมชนเข้มแข็ง ประเทศมั่นคง. https://web.codi.or.th/wp-content/uploads/2019/05/book_25580309.pdf
- สมศักดิ์ สงวนดี. (2566). ศึกษาการใช้ทุนทางสังคม (social capital) เพื่อส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและชุมชน. วารสารวิชาการแห่งอนาคต, 1(1).
- สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย. (2568). องค์ความรู้เกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา (Coronaviruses). <https://www.pidst.or.th/A215.html>
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2544). ทฤษฎีองค์การประสิทธิภาพ. รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. (ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์). จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). สหิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภออัมพวา. (2564). ข่าวประชาสัมพันธ์อัมพวา.

<https://district.cdd.go.th/amphawa/>

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2560). แผนแม่บทการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (พ.ศ. 2561 - 2565) <https://www.depa.or.th/storage/app/media/file/depa-Promotion-Plan-Book61-65.pdf>

สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสงคราม. (2564). ตัวชี้วัดที่สำคัญของจังหวัด.

<https://samutsongkhram.nso.go.th/>

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา. (2562). โมเดลเศรษฐกิจ บีซีจี.

<https://www.nxpo.or.th/th/bcg-economy/>

สุเทพ สุนทรภาสี. (2540). มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์: รวมความเรียงว่าด้วยการประยุกต์ใช้แนวความคิด และทฤษฎีทางมานุษยวิทยาในการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ.

สุทธิ โกสสิทธิและตราดุลย์ นรนิติผดุงการ. (2566). การเปลี่ยนผ่านทางการเมืองสู่ความเข้มแข็งประชาธิปไตยของไทย. วารสารปัญญา, 30(3), 145-155.

ประวัติผู้เขียน

